

ISAAC ASIMOV

DRUGA
ZADUZBINA

PROLOG

Prvo Galaktičko carstvo održalo se deset hiljada godina. Obuhvatalo je sve planete u Galaksiji pod svojom centralizovanom vlašću; ponekad tiranskom, ponekad milostivom, ali uvek sređenom. Ljudska bića behu zaboravila da je moguć i neki drugi oblik bitisanja.

Sva, izuzev Harija Seldona.

Hari Seldon je bio poslednji veliki naučnik Prvog carstva. On je bio taj koji je psihoistorijsku nauku doveo do njenog vrhunca. Psihoistorija je predstavljala srž sociologije; bila je to nauka o ljudskom ponašnju svedenom na matematičke jednačine.

Ljudska jedinka je nepredvidljiva, no reagovanja ljudskih masa, kako je to Seldon ustanovio, mogu se statistički obraditi. Što je veća masa, to se može postići veća tačnost. A veličina ljudskih masa sa kojom je Seldon operisao bila je ni manje ni više nego veličina stanovništva Galaksije koje se u njegovo vreme brojalo na kvintilione.

Seldon je bio i onaj čovek koji je, uprskos zdravom razumu i opštem ubeđenju, proniknuo u to da se sjajno Carstvo, na izgled tako snažno, nalazi u stanju neizlečivog raspadanja i opadanja. Predvideo je (ili rešio jednačine i protumačio brojke u njima, što je isto) da će prepuštena sama sebi Galaksija proći kroz tridesethiljadugodišnji period bede i anarhije, dok ponovo ne izraste jedna jedinstvena vlada.

Latio se toga da popravi situaciju, da dovede do takvog stanja koje bi za samo hiljadu godina obnovilo mir i civilizaciju. Brižljivo je osnovao dve naseobine naučnika, nazvavši ih, 'Zadužbinama'. Namerno ih je smestio na, suprotne krajeve Galaksije. Jedna Zadužbina je osnovana potpuno javno. Postojanje one Druge zadužbine utonulo je u ćutanje.

Zadužbina i Zadužbina i Carstvo pripovedaju o prva tri stoleća istorije Prve zadužbine. Svoje postojanje je započela kao mala zajednica Enciklopedista, izgubljena u praznini spoljnog ruba Galaksije. Periodično bi se susretala sa krizama u kojima bi se sakupile promenljive veličine ljudskih odnosa, kao i društvenih i

privrednih tokova. Njena sloboda delanja protezala se isključivo jednom određenom putanjom, i kada bi delala u tom pravcu pred njom bi se otvarao novi horizont razvoja. Sve je to bio isplanirao Hari Seldon, sada već davno mrtav.

Pomoću svoje nadmoćne nauke Prva zadužbina je zauzela okolne varvarizovane planete. Sukobila se s anarhoidnim generalisimusima, koji su se bili otcepili od umirućeg Carstva, i porazila ih. Sukobila se i sa samim ostatkom Carstva, pod njegovim poslednjim jakim carem, i poslednjim jakim generalom - i potukla ga.

A onda se našla pred nečim što Hari Seldon nije mogao predvideti - pred nadmoćnom snagom jednog ljudskog bića, jednog mutanta. Stvorenje, poznato kao Mazgov, rođeno je sa sposobnošću da ukalupljuje ljudska osećanja i oblikuje njihove umove. Svoje najljuće protivnike pretvarao je u svoje odane sluge. Vojske nisu mogle, nisu želele da se bore protiv njega. Pred njim je pala Prva zadužbina i Seldonovi planovi se delimično srušili.

Preostala je bila još tajanstvena Druga zadužbina, meta svih traganja. Da bi upotpunio svoje osvajanje Galaksije Mazgov je morao naći Drugu zadužbinu. Privrženici onog što je preostalo od Prve zadužbine morali su je pronaći iz sasvim drugih razloga. Ali gde se ona nalazi? To niko nije znao.

Ovo je, dakle, priča o traganju za Drugom zadužbinom!

Prvi deo: TRAGANJE MAZGOVA

MAZGOV - ...Tek posle pada Prve zadužbine počeli su se uobličavati konstruktivni aspekti režima Mazgova. Nakon konačnog raspada prvog Galaktičkog carstva on je bio prvi čovek koji je istoriji darovao ujedinjeno svemirsko prostranstvo, zaista carsko po obimu. Prethodno trgovačko carstvo pale Zadužbine bilo je raznoliko i labavo povezano uprkos neopipljivoj podršci psihoistorijskih proračanstava. Ono se nije moglo uporediti sa strogo nadziranim "Savezom svetova" pod Mazgovom, koji se sastojao od jedne desetine Galaksije i jedne petnaestine njenog stanovništva. Naročito u eri takozvanog Traganja...

ENCIKLOPEDIJA GALAKTIKA

1. DVA ČOVEKA I MAZGOV

Još štošta Enciklopedija priča o Mazgovu i njegovom Carstvu, no ne odnosi se sve to na neposredni problem, a veći deo je, uostalom, suviše suvoparan. Jedinica se ovde bavi uglavnom privrednim uslovima koji su doveli do uspona Prvog građanina Saveza - što je bila zvanična titula Mazgova - i ekonomskim posledicama tog uspona.

Ukoliko se uopšte pisac jedinice blago iščuđava nad ogromnom brzinom kojom se za pet godina Mazgov uzdigao ni iz čega do prostranog dominiona, on to skriva. Ukoliko ga čudi iznenadno obustavljanje ekspanzije zbog petogodišnjeg učvršćivanja teritorije, on tu činjenicu prikriva.

Stoga ćemo ostaviti Enciklopediju, produžiti svojim putem kako nam to bude odgovaralo i pozabaviti se Velikim međuvlašćem - između Prvog i Drugog galaktičkog carstva - pri kraju petogodišnjeg razdoblja konsolidacije.

Politički gledano, Savez je bio miran. Ekonomski napredovao je. Malo njih bi bilo spremno da zameni mir čvrste vlasti Mazgova za kaos koji mu je prethodio. Na svetovima koji su pet godina ranije poznavali Zadužbinu možda ima nekog nostalgичnog žaljenja, ali ničeg drugog. Vođi Zadužbine bili su mrtvi, ukoliko su bili nepotrebni; a preobraćeni, ukoliko su bili potrebni.

A od preobraćenika najkorisniji je bio Han Pričer, sada general-potpukovnik.

U doba Zadužbine Han Pričer je bio kapetan i član ilegalne Demokratske opozicije. Kada je Zadužbina bez borbe pala pred Mazgovom, Pričer je nastavio da dela protiv Mazgova. To jest, sve dok nije bio preobraćen.

Preobraćenje nije bilo ono obično, do kojeg dovodi moć nadmoćnog razuma. Han Pričer je to vrlo dobro znao. Promenio se zbog toga što Mazgov-mutant beše takvih duhovnih sposobnosti da je bio kadar da prilagodi svojim potrebama karaktere ljudskih bića. Ali njega je to potpuno zadovoljavalo. Bilo je to kako valja. Osnovni

simptom toga je bilo već i samo zadovoljstvo zbog preobraćanja; međutim, Han Pričer više nije osećao ni neku radoznalost za to.

Sada, na povratku sa svoje pete velike ekspedicije u bezgranične prostore Galaksije izvan Saveza, veteran svemira i obaveštajni agent je sa nečim što se približavalo nepatvorenoj radosti razmišljao o predstojećem prijemu kod Prvog građanina. Njegovo oštro lice, kao izrezbareno u tamnom, glatkom drvetu koje kao da se nije moglo nasmešiti a da ne ispuca, nije to pokazivalo; ali spoljni znaci behu nepotrebni. Mazgov je mogao da sagleda unutrašnja osećanja, do onog najsitnijeg, upravo onako kako bi neki običan čovek mogao da vidi trzaj obrva.

Pričer vazdušno vozilo beše ostavio u starim vicekraljevskim hangarima i po propisu peške stupio na tle palate. Prevalio je milju kao strela pravim drumom, praznim i tihim. Pričer je znao da se na mnogim kvadratnim miljama tla oko palate ne nalazi nijedan stražar, nijedan vojnik, nijedan naoružani čovek. Mazgovu nije bila potrebna zaštita.

Mazgov je sam sebi bio najbolji, svemoćni zaštitnik.

Pričeru su sopstveni koraci meko odzvanjali u ušima, dok je pred njim palata uzdizala svoje blistave, neverovatno lake i neverovatno snažne metalne zidine u smelim, predimenzioniranim, gotovo prozračnim lukovima kojima se odlikovala arhitektura Starog carstva. Palata se visoko nadnosila nad praznim zemljištem, nad prenaseljenim gradom što se video na horizontu.

U palati se nalazio taj čovek - sam - od čijih je neljudskih osobina zavisila nova aristokratija i čitava struktura Saveza. Ogromne, podmazane vratnice raskriliše se u moćnom zamahu pred generalom kad im se približio, i on uđe. Stao je na široku pokretnu platformu koja ga ponese nagore. Brzo ga podiže do bešumnog lifta. Stajao je pred malim, neuglednim vratima lične odaje Mazgova koja se nalazila u jednom od najsajnijih tornjeva palate.

Ona se otvoriše...

Bajl Čenis je bio mlad, i nije bio preobraćen. Prosto rečeno, njegov emotivni sastav Mazgov ne beše podesio. Ostao je upravo onakav kakvim su ga prvobitno oblikovali nasleđe i potonje izmene

zbog životne sredine. I to ga je činilo zadovoljnim.

Iako nije navršio još ni tridesetu godinu, bio ga je veoma dobar glas. Bio je lep, oštrouman - te je stoga imao i uspeha u društvu. Bio je inteligentan i staložen - te je stoga imao uspeha kod Mazgova. A oba ta uspeha su mu veoma godila.

Sada ga je po prvi put Mazgov pozvao u ličnu audijenciju.

Noge su ga nosile niz dugi, sjajni drum koji je vodio pravo do tornjeva od sunderastog aluminijuma što su nekada bili rezidencija kalganskog vicekralja koji je vladao pod starim carevima, a zatim rezidencija nezavisnih knezova Kalgana koji su vladali u svoje ime, dok su sada ti isti tornjevi bili rezidencija Prvog građanina Saveza koji je vladao svojim ličnim carstvom.

Čenis je tiho pevušio za sebe. Znao je o čemu se nesumnjivo radi. O Drugoj zadužbini, prirodno! Tom sveopštem čudovištu - sama pomisao na nju odvratila je Mazgova od politike beskonačne ekspanzije na statičnu smotrenost. Zvanično se to nazivalo 'konsolidacijom'. Sada su se čule glasine - glasine ne možeš sprečiti. Mazgov se sprema da ponovo započne ofanzivu. Mazgov je utvrdio gde se nalazi Druga zadužbina i napašće je. Mazgov je postigao sporazum sa Drugom zadužbinom i podelio Galaksiju. Mazgov je zaključio da Druge zadužbine nema i zauzeće čitavu Galaksiju.

Nema svrhe navoditi sve ono čega se čovek nasluša po predsobljima. Niti je to prvi put da takve glasine kruže. Samo, ovog puta kao da su imale više podloge, te počеше da se raduju sve slobodne, prodorne duše koje su bujale u ratovima, ratnim pustolovinama i političkom haosu, a venule u vreme stabilnosti i ustajalog mira.

Bejl Čenis je bio jedan od tih. Nije se pribojavao tajanstvene Druge zadužbine. Što se toga tiče, nije se bojao ni Mazgova, i time se hvastao. Neki kojima je, možda, smetalo da je neko istovremeno i tako mlad i tako imućan, mračno su čekali na obračun sa veselim ženskarošem koji se tako otvoreno izrugivao fizičkom izgledu Mazgova i njegovom povučenom životu. Niko se nije usuđivao da mu se pridruži, a malo ih se drznulo i da se nasmeje; međutim, kad mu se ništa nije desilo, porastao mu je ugled.

Čenis je improvizovao reči za melodiju koju je pevušio.

Besmislene reči, dok se refren ponavljao: "Druga zadužbina preti Naciji i svakoj kreaciji."

Obreo se pred palatom.

Ogromne, podmazane vratnice u moćnom zamahu se raskriliše pred njim kad im se približio, i on uđe. Stao je na široku platformu koja se pod njim pokrenu uvis. Brzo ga podiže do bešumnog lifta. Stajao je pred malim neuglednim vratima lične odaje Mazgova u jednom od najsajnijih tornjeva palate.

Ona se otvoriše...

Čovek, koji nije imao drugog imena do Mazgov i nikakve druge titule do Prvi građanin, posmatrao je kroz zid proziran samo s jedne strane osvetljeni, veličanstveni grad što se pružao na horizontu.

Iz sve gušćeg sumraka izranjale su zvezde, a ne jedna od njih mu se pokoravala.

Na tu pomisao osmehnu se s prolaznom gorčinom. Pokornost na koju su se zaklinjali beše pokornost prema ličnosti koju su samo malobrojni videli.

Nije on bio čovek da mu se zadiviš na pogled; bio je Mazgov - čovek u koga se nije moglo pogledati bez podsmeha. Pedesetak kilograma bilo je raspoređeno na nekih sto sedamdeset i pet centimetara. Udovi su mu bili kao neke koščate stabljike koje su uglasto džikljale iz njegove usukanosti i nespretnosti. Mršavo lice mu je potpuno zaklanjao mesnati kljun, štrčeći napred neka tri palca.

Jedino su njegove oči izneveravale tu komediju koja se zvala Mazgov. U njihovoj blagosti - blagosti neobičnoj za najvećeg osvajača Galaksije - nikada nije bila potpuno prikrivena tuga.

U gradu se mogla naći svaka rasonoda kakvu može pružiti jedan grad obilja u jednom svetu obilja. Svoju prestonicu je mogao zasnovati u Zadužbini, tom najmoćnijem od svojih do sada pokorenih neprijatelja, ali ona se nalazila daleko na samom rubu Galaksije. Smešten bliže središtu, sa dugom tradicijom zabavišta aristokratije, Kalgan mu je više odgovarao - strateški.

Međutim, u tradicionalnoj veselosti Kalgana, još više narasloj zbog nečuvenog blagostanja, nije našao svoj spokoj.

Pribojavali su ga se i slušali ga, a možda čak i poštovali - sa

pristojne razdaljine. Jer, ko bi mogao da ga pogleda bez podsmeha? Samo oni koje je preobratio. A kakvu vrednost ima njihova veštačka privrženost? Nedostaje joj aroma. Mogao je uvesti titule, nametnuti rituale, izmisliti složene ceremonije, ali ni to ne bi ništa izmenilo. Bolje je - ili bar nije ništa gore - prosto biti Prvi građanin - i kriti se.

U njemu iznebuha izbi pobuna - snažna i brutalna. Ne smemo se odreći ni delića Galaksije. Pet godina ćutao je zakopan ovde na Kalganu zbog večnog, maglovitog straha od svemira, zbog opasnosti koja pretila od neviđene, nečuvene, nepoznate Druge zadužbine. Ima trideset i dve godine. Nije star - ali se tako oseća. Ma kolike da su njegove mutantske duhovne moći, telo mu je fizički slabo.

Svaku zvezdu! Svaku zvezdu koju je mogao videti, a i svaku onu koju nije mogao videti. Sve one moraju biti njegove!

Osvetiti se svima. Čovečanstvu kome nije pripadao. Galaksiji u koju se nije uklapao.

Iznad glave mu zatreperi hladna signalna svetlost. Mogao je da sledi kretanje čoveka koji je ušao u palatu, a istovremeno da oseti kako vlakna njegovog mozga zapljuskuje emocionalni sadržaj kao da je u samotnom sumraku njegovo mutantsko čulo ojačalo i postalo još osetljivije.

Bez napora je prepoznao osobu. Bio je to Pričer. Kapetan Pričer iz bivše Zaduzbine. Kapetan Pričer koga su zanemarivale i prenebregavale kod unapređivanja birokrate iz uprave što je propala. Kapetan Pričer čiju je sitnošpijunsku delatnost on izbrisao i koga je on uzdigao iz blata. Kapetan Pričer, koga je najpre proizveo u pukovnika a zatim u generala, čiji je delokrug rada on proširio na čitavu Galaksiju.

Iako je započeo kao okoreli bundžija, sadašnji general Pričer bio je potpuno odan. No, uprkos svemu, nije odan zbog povlastica koje je dobio, nije odan iz zahvalnosti niti je odan da bi pošteno uzvratio, već je odan zahvaljujući majstoriji preobraćanja.

Mazgov zna za taj snažni nepromenljivi sloj odanosti i ljubavi kojim su obojeni svaki vrtlog i kovitlac osećajnosti Hana Pričera - taj sloj koji je on sam usadio pre pet godina. Duboko pod njim bili su tragovi prvobitne tvrdoglave individualnosti, netrpeljivosti prema vlasti, idealizma, ali ih je sada čak i on sam teško otkrivao.

Iza njega se otvoriše vrata i on se okrenu. Providni zid postade neproziran, a purpurna večernja svetlost ustuknu pred belim, bleštavim sjajem atomske energije.

Han Pričer sede na pokazano mu mesto. Nije bilo klanjanja, klečanja, niti ukazivanja poštovanja u privatnim audijencijama s Mazgovom. Mazgov je bio samo Prvi građanin. Oslovljavan je sa 'gospodine'. U njegovom prisustvu si sedeo i smeo da mu okreneš leđa ako bi ti to naspelo.

Hanu Pričeru je sve to potvrđivalo sigurnu i samopouzdanu vlast tog čoveka. To mu se veoma sviđalo.

"Juče sam dobio tvoj poslednji izveštaj", progovori Mazgov. "Ne poričem da ga u izvesnom smislu smatram obeshrabrujućim, Pričeru."

General svede obrve. "Da, mogu da zamislim... ali, ne vidim do kakvih sam drugih zaključaka mogao doći. Prosto, Druge zadužbine nema, gospodine."

Mazgov je razmišljao, a onda polako odmahnu glavom, kako je to već mnogo puta ranije učinio: "Postoji tvrđenje Eblinga Miza. Uvek ostaje tvrđenje Eblinga Miza."

Nije to bila nova priča. "Miz je možda bio najveći psiholog Zaduzbine", reče Pričer bez okolišenja, "ali prema Hariju Seldonu on je bio kao odojče. U vreme kada je proučavao Seldonova dela nalazio se u stanju veštačke stimulacije koju je prouzrokovala kontrola vašeg mozga. Možda ste ga suviše gonili. Možda je negde pogrešio. Gospodine, mora biti da je pogrešio."

Mazgov je uzdahnuo, isturivši turobno glavu na tanušnoj peteljci vrata. "Da je poživio samo još jedan minut. Upravo se spremao da mi kaže gde se nalazi Druga zadužbina. Znao je, kažem ti. Nije trebalo da se povlačim. Nisam morao da čekam i čekam. Toliko je vremena izgubljeno. Pet godina je protraćeno."

Pričer nije mogao da osudi slabički izliv svog vladara, to mu je zabranjivao njegov kontrolisani duhovni sastav. Umesto toga postao je uznemiren, neodređeno nespokojan. "Ali kakvo bi drugo objašnjenje moglo biti moguće, gospodine? Pet puta sam odlazio. Maršrute ste vi lično isplanirali. Ne postoji asteroid koji nisam temeljno pretražio. Ima tri stotine godina kako je Hari Seldon iz

starog Carstva, navodno, osnovao dve Zadužbine, kako bi one predstavljale jezgra novog Carstva koje bi zamenilo staro, umiruće. Sto godina posle Seldona Prva zadužbina - koju tako dobro poznajemo - postaje poznata širom Periferije. Sto i pedeset godina posle Seldona - u vreme poslednje bitke sa starim Carstvom - postala je poznata i širom Galaksije. Sad ima već tri stotine godina - i gde bi trebalo da se nalazi ova tajanstvena Druga zadužbina? Za nju nisu čuli ni u jednom viru galaktičke reke."

"Ebling Miz je rekao da se ona krije. Jedino tajnost može da pretvori njenu slabost u snagu."

"Tolika tajnovitost se na kraju pretvara u mogućnost nepostojanja."

Mazgov podiže glavu, a pogled mu je bio oštar, lukav: "Ne. Ona postoji." Uperio je u pravcu Pričera svoj koščati prst. "Taktika će se malo izmeniti."

"Nameravate da i sami krenete? To vam ne bih posavetovao." Pričer se namršti.

"Ne, naravno da ne. Ti ćeš ponovo krenuti - poslednji put. Ali ovog puta sa još jednim čovekom sa kojim ćeš združeno komandovati."

Vladao je tajac, a onda Pričer oštro upita: "S kim to, gospodine?"

"Ima jedan mladić ovde, na Kalganu. Bejl Čenis."

"Nikada nisam čuo za njega, gospodine."

"Pa, verujem da nisi. No, oštrouman je, ambiciozan, a nije preobraćen."

Na trenutak Pričeru zaigra snažna brada. "Ne vidim u tome nikakvu prednost."

"Postoji jedna, Pričeru. Ti si snalažljiv i iskusan čovek. Verno si me služio. Ali ti si preobraćenik. Tvoja jedina motivacija je naturena i sastoji se u bespomoćnoj privrženosti prema meni. Kada si izgubio svoju urođenu motivaciju nešto si izgubio, neki nepoznati, tanani poriv koji ja uopšte ne mogu nadomestiti."

"Ne osećam to, gospodine", tmurno će Pričer. "Vrlo dobro se sećam kakav sam bio u ono vreme kada sam vam bio neprijatelj. Ne osećam se nimalo inferiornijim."

"Prirodno je što se ne osećaš", i Mazgov usta iskrivi u osmeh.

"Ovde tvoje rasuđivanje teško da može biti objektivno. Dok taj Čenis - on je zbog sebe samog ambiciozan. Potpuno je pouzdan, ali ne zbog odanosti, već zbog sebe samog. Zna da napreduje zbog toga što me drži za skute i sve će učiniti kako bi uvećao svoju vlast, kako bi se održao dugo i otišao daleko, a da mu cilj bude sjajan. Ukoliko i on krene s tobom, iza njegovog traganja će stajati i jedan dodatak podstrek - podstrek zbog njega samog."

"Zašto onda ne poništite svoju preobraćenost" ' uporno će Pričer, "ukoliko mislite da bi me to usavršilo. Teško da se u mene sada ne možete pouzdati."

"To nikako, Pričeru. Dok si na dohvatu ruke, na dometu atomskog pištolja, meni na domaku, i dalje će te čvrsto držati preobraćenje. Ako bih te ovog trenutka oslobodio, već sledećeg bih bio mrtav."

"Vređa me što tako mislite." Generalove nozdrve se uznemireno raširiše.

"Nisam hteo da te uvredim, ali ti ne možeš shvatiti kakva bi bila tvoja osećanja kada bi bio slobodan da ih oblikuješ sledeći svoju prirodnu motivisanost. Ljudski um se opire kontroli. Zbog toga i običan čovek, hipnotizer, ne može hipnotisati neku osobu protiv njene volje. Ja mogu, zato što nisam hipnotizer; a veruj mi, Pričeru, ozlojeđenost koju ne možeš da pokažeš i koju čak i ne znaš da gajiš, predstavlja nešto s čim ne bih želeo da se susretnem."

Pričer pognu glavu. Osećaj beskorisnosti ga beše iscedio, ostavljajući mu mutno sivilo i usplahirenost. S mukom, on izusti: "Ali kako možete da verujete tom čoveku? Mislim, potpuno - kako zbog preobraćenja možete verovati meni?"

"Pa, pretpostavljam da se u njega ne mogu potpuno pouzdati. Zbog toga ti moraš poći s njim. Vidiš, Pričeru", i Mazgov se zagnjuri u prostranu naslonjaču; oslonjen o njen meki naslon izgledao je kao neka uglasto oživljena čačkalica, "ukoliko on bude natrapao na Drugu zadužbinu, i ukoliko mu padne na um da bi sporazum s njom za njega bio probitačniji od onog sa mnom... Shvataš?"

"To je već bolje, gospodine." U Pričerovim očima sevnu duboki, zadovoljni sjaj.

"Tačno. Ali ne zaboravi da mora imati odrešene ruke koliko god je to moguće."

"Svakako."

"I... hm... Pričeru. Mladić je lep, prijatan i veoma šrmantan. Ne dozvoli da te namagarči. Opasna je to i beskrupulozna osoba. Ne preprečuj mu put, osim ako si spreman da mu se kako valja suprotstaviš. To je sve."

Mazgov je opet bio sam. Pogasio je svetla i ponovo zidu vratio prozirnost. Nebo je sada bilo purpurno, a grad tek mrlja svetlosti na horizontu. Čemu sve ovo? Čak i da postane gospodar svega što postoji? Šta onda? Da li će to doista sprečiti da ljudi poput Pričera budu visoki, samouvereni i jaki? Da li će Bejl Čenis izgubiti svoju lepotu? Da li će on sam postati drukčiji?

Proklinjao je svoje sumnje. Šta je zapravo hteo?

Iznad glave mu zatreperi hladna signalna svetlost. Mogao je da sledi kretanje čoveka koji je ušao u palatu i gotovo protiv svoje volje oseti kako emocionalni sadržaj blago zapljusnu vlakna njegovog mozga.

Bez muke je prepoznao osobu. Bio je to Čenis. Mazgov ovde nije video jednoobraznost, već iskonsku raznovrsnost jakog uma, netaknutog, uma koji nije oblikovalo ništa drugo osim mnogostrukih zbrka Univerzuma. Taj um se koprcalo u bujicama i talasima. Na površini se nalazila opreznost, tanušnog, ublažavajućeg dejstva, ali su se u njegovim skrivenim dubinama nalazile mrvice ciničnog prostakluka. Ispod se nalazila snažna struja samoživosti i samoljublja. Ovde-onde prošarana svirepim humorom, a ispod svega je ležala duboka, mirna kaljuga ambicije.

Mazgov je osećao da može posegnuti unutra i zagaditi struju, izvući kaljugu iz korita i skrenuti je drugim pravcem, presušiti jedan, a započeti drugi tok. No, šta bi to vredelo? Čak i kad bi povio kovrdžavu Čenisovu glavu u najpokornije obožavanje, da li bi time promenio svoj sopstveni groteskni izgled zbog koga se krio od dana i voleo noć, onaj isti izgled koji ga je činio pustinjakom usred carstva što je bez pogovora bilo njegovo?

Iza njega se otvoriše vrata i on se okrenu. Providni zid postade neproziran, a tama ustupi pred belim bleštavim veštačkim svetlom atomske energije.

"Ovo baš i nije neka neočekivana čast, gospodine", reče Bejl Čenis lako se spuštivši na stolicu.

Protrljavši s četiri prsta odjedanput svoju surlu, Mazgov kao da pomalo ljutito odvrati: "Zbog čega, mladiću?"

"Pretpostavljam, predosećanje. Osim, ako ne bih priznao da sam slušao glasine."

"Glasine? Na koju od nekoliko tuceta raznih vrsta misliš?"

"Na onu koja kaže da se planira obnavljanje galaktičke ofanzive. U sebi se nadam da je tačna i da ću u toj ofanzivi odigrati odgovarajuću ulogu."

"Ti, dakle, misliš da Druga zadužbina postoji?"

"Što da ne? Ona bi stvari učinila zanimljivim."

"A smatraš je i zanimljivom?"

"Naravno. Zbog same njene tajanstvenosti. Gde biste našli bolji predmet za nagađanja? U poslednje vreme u novinskim dodacima i nema ničeg drugog - što je verovatno neki znak. Kosmos je naložio jednom od svojih vodećih novinara da sroči feljton o tome da se taj svet sastoji od bića čistog duha - znate, Druga zadužbina - od bića koja su razvila duhovnu moć koja stvara toliku energiju da se može uporediti sa svim energijama poznatim fizici. Mogu izazvati eksploziju svemirskih brodova i razneti ih na svetlosne godine daleko, planete mogu pomeriti iz njihovih orbita..."

"Zanimljivo. Da. No, imaš li ti neku ideju o toj stvari? Da li prihvataš tu ideju o duhovnoj energiji?"

"Tako mi Galaksije, ne! Mislite da bi takva stvorenja ostala na svojoj planeti? Ne, gospodine. Mislim da Druga zadužbina ostaje skrivena zbog toga što je slabija nego što mislimo."

"U tom slučaju lako ću ti objasniti svoju zamisao. Da li bi voleo da predvodiš jednu ekspediciju koja bi trebalo da nađe Drugu zadužbinu?"

Na trenutak je izgledalo da je Čenisa zatekao iznenadni nalet događaja brzinom većom od one za koju se pripremao. Jezik mu se očigledno spleo, te produži da ćuti.

"Pa?" hladno će Mazgov.

"Sigurno. No, gde treba da idem? Imate li nekih obaveštenja?"

Čenis nabra čelo.

"S tobom će poći i general Pričer..."

"Znači da ja neću predvoditi?"

"Kad završim, proceni sam. Slučaj, ti nisi iz Zadužbine. Rođen si na Kalganu, zar ne? Da. E, znači da tvoje znanje o Seldonovom planu može biti maglovito. Kada je Prvo galaktičko carstvo počelo da propada Hari Seldon i grupa psihoistoričara proanalizirali su budući tok istorije pomoću matematičkih sredstava kakvih više u ovo degenerisano vreme nema, pa su osnovali dve Zadužbine, po jednu na svakom kraju Galaksije, i to na takav način da ih privredne i sociološke sile koje se polagano budu razvijale načine žižama Drugog carstva. Hari Seldon je planirao hiljadu godina za ostvarenje ovoga - a bez Zadužbina bi trebalo trideset hiljada godina. Međutim, on nije mogao da računa na mene. Ja sam mutant i mene psihoistorija nije mogla predvideti, jer se ona jedino može baviti prosečnim reakcijama mnoštva. Shvataš?"

"Potpuno, gospodine. Ali kako ja ulazim u to?"

"Brzo ćeš shvatiti. Nameravam da ujedinem Galaksiju - i da za tri stotine godina ostvarim Seldonov hiljadugodišnji cilj. Pod mojom vlašću još uvek cveta jedna zadužbina, svet fizičara. U blagostanju i redu Saveza atomska oružja koja je ona razvila mogu savladati bilo šta u Galaksiji - osim, možda, Druge zadužbine. Zbog toga se moram obavestiti o njoj. Pričer je čvrsto ubeđen da ona uopšte ne postoji. Ja, međutim, znam da nije tako."

"Kako znate, gospodine", obzirno upita Čenis.

"Zbog toga što je neko dirao u mozgove koji su pod mojom kontrolom." U reči Mazgova iznenada provali srždba. "Vešto! Suptilno! Ali ne toliko suptilno da to ne bih opazio. To mešanje se sve više pojačava i pogađa dragocene ljude u važnim časovima. Da li se sada čudiš što me je svih ovih godina zadržavala izvesna smotrenost?"

U tome je tvoja uloga. General Pričer je najbolji čovek koji mi je preostao; međutim, više nije pouzdan. Naravno, on toga nije svestan. Ali ti, ti si nepreobraćen i, stoga, oni ne mogu odmah otkriti da si moj čovek. Možeš duže držati Drugu zadužbinu u zabludi nego što bi to mogao činiti neko od mojih ljudi - možda, dovoljno dugo.

Razumeš?"

"Hm, hm! Da. No, oprostite, gospodine, postavio bih vam nekoliko pitanja. Na koji način su ti vaši ljudi poremećeni, kako bih mogao da otkrijem promenu u generalu Pričeru, ako do nje dođe. Da li ponovo postaju nepreobraćenici? Da li postaju nelojalni?"

"Ne, rekao sam ti da je to tanana promena. Utoliko više uznemirava jer se teže otkriva; ponekad moram da čekam pre nego što bih delao, u nedoumici da li je ključni čovek samo uobičajeno čudan, ili je neko petljao po njemu. Njihova privrženost ostaje nedirnuta, ali se gube inicijativa i dosetljivost. Ostaje mi savršeno normalna osoba, na izgled, ali i potpuno neupotrebljiva. U toku prošle godine šest osoba je tako obrađeno. Šestorica mojih najboljih ljudi." Podiže mu se krajičak usana. "Sada su zaduženi za baze za obuku, a moja je žarka želja da ne iskrсне neko vanredno stanje kada bi trebalo da odlučuju."

"Pretpostavimo gospodine... pretpostavimo da nema Druge zadužbine. A šta ako postoji neko drugi kao vi - još jedan mutant?"

"Planiranje je suviše brižljivo, dugoročno. Pojedinaac bi više žurio. Ne, to je bez sumnje neki svet, a ti ćeš biti moje oružje protiv njega."

"Oduševljen sam tom prilikom." Čenisu zablistaše oči dok je odgovarao.

Međutim, Mazgov prekide ovaj iznenadni izliv osećanja sledećim rečima: "Da, očigledno je da misliš da ćeš učiniti izuzetnu uslugu, vrednu izuzetne nagrade - takve, da, možda, postaneš moj naslednik. To je tačno. Ali znaš, postoje i izuzetne kazne. Moja emocionalna gimnastika ne ograničava se samo na stvaranje odanosti."

Bledi osmeh na njegovim usnama beše nemilosrdan, a Čenis užasnuto poskoči sa stolice. Samo na trenutak, u magnovenju, Čenis je osetio kako ga obuzima neodoljiva tuga. Sručila se na njega s fizičkim bolom koji mu je nepodnošljivo pomutio razum, a zatim se podiže. Sada od nje ništa nije preostalo, osim jakog osećanja gneva.

"Gnev neće pomoći... da, sad ga prikrivaš. Zar ne? Ali vidim ga. Zato zapamti - ovako nešto može biti i jače, a može se i zadržati. Pomoću kontrole osećanja ubijao sam ljude, nema okrutnije smrti." Mazgov zastade. "To je sve."

Mazgov ponovo ostade sam. Ugasio je svetla i ponovo zid pred njim postade proziran, Nebo je bilo crno, a sklop galaktičkog Sočiva širio je zvezde po kadifastim dubinama svemira. Sva ona sumaglica oko magline pretvorila se u dugu ne ostavljajući ništa drugo do oblak svetlosti.

I da sve to postane njegovo...

A sad, pošto je izvršio i poslednje pripreme, mogao je da spava.

Prva međuigra

Zaseda Izvršno veće Druge zadužbine. Za nas su oni samo nemušti glasovi. Nisu bitni ni tačno mesto sastanka, niti identitet prisutnih.

Strogo uzevši, ne bismo mogli čak ni da pomislimo da tačno predstavimo neki deo sednice, osim ako ne bismo želeli da potpuno žrtvujemo i onu minimalnu razumljivost koju s pravom očekujemo.

Ovde imamo posla s psiholozima - i to ne običnim psiholozima. Recimo, pre sa naučnicima psihološkog smera. Odnosno, sa ljudima čija je fundamentalna koncepcija naučne filosofije okrenuta u potpuno drukčijem smeru od onih nama poznatih. "Psihologija" naučnika vaspitavanih na aksiomima izvedenim iz posmatračkih običaja fizike ima samo najmaglovitiju vezu sa psihologijom.

To je otprilike isto onoliko koliko bih mogao da postignem kad bih slepcu objašnjavao boju, a da sam i sam kao postmatrač slep.

Napominje se da svaki od okupljenih umova potpuno shvata kako rade umovi onih ostalih; ne samo na osnovu opšte teorije, već i na osnovu specifične primene tih teorija na određene pojedince u toku jednog drugog razdoblja. Govor kakav je nama poznat nije potreban. Odlomak rečenice bio bi ravan neumerenoj blagoglagoljivosti. Gest, glas, krivljenje bore na licu - čak i stanka u odabranom trenutku pružaju dovoljno podataka.

Uzeta je, stoga, sloboda da se slobodno prevede delić konferencije u krajnje određene spojeve reči kakvi su neophodni umovima još od detinjstva usmeravanim ka filosofiji fizičkih nauka, makar i uz opasnost da se izgube tananiji preliv.

Jedan 'glas' vodio je glavnu reč, a pripadao je osobi poznatoj jednostavno kao Prvi govornik.

"Sada je sasvim jasno šta je bilo to što je Mazgova zaustavilo u njegovom prvom neobuzdanom naletu. Ne mogu reći da ta stvar baca povoljnu svetlost na... pa... ustrojstvo situacije. Očito je da je gotovo otkrio naš položaj pomoću veštački pojačane duhovne energije onog čoveka koga su nazivali 'psihologom' Prve zadužbine. Psiholog je ubijen neposredno pre no što će saopštiti svoje otkriće

Mazgovu. Zbivanja koja su dovela do toga su potpuno nepredvidljiva za proračune iz Treće faze. Sad ti nastavi!

Petog govornika odao je ljutiti preliv u glasu: "Izvesno je da je situacija pogrešno vođena. Mi smo, naravno, veoma ranjivi na masovni napad, a naročito na napad koji bi vodio takav duhovni fenomen kakav je Mazgov. Ubrzo pošto se po prvi put proslavio u Galaksiji osvajanjem Prve zadužbine, tačnije posle pola godine, obreo se na Trantoru. Za daljih pola godine bio bi ovde, a izgledi su nam bili zapanjujuće nenaklonjeni i, da budemo precizni, 96,3 plus ili 0,05 odsto minus. Proveli smo dosta vremena analizirajući sile koje su ga zaustavile. Znamo, naravno, šta je bilo to što ga je prvenstveno gonilo. Međutim, jedino prodrevši do Treće faze mogli smo da utvrdimo - po obavljenom činu - mogućnost njegovog animalnog postupanja u prisustvu drugog ljudskog bića koje bi prema njemu gajilo iskrenu naklonost.

Pošto to animalno ponašanje zavisi od toga da li je u odgovarajućem trenutku prisutno to drugo biće, čitava je stvar bila neočekivana. Naši agenti su sigurni da je neka devojka ubila njegovog psihologa - ona devojka u koju se Mazgov zbog osećanja pouzdao i koju upravo zbog toga nije kontrolisao - prosto zato jer joj bio drag.

Posle tog događaja koji nas je upozorio - a za one koji iziskuju pojedinosti i za potrebe Centralne biblioteke izvršena je matematička obrada predmeta - Mazgova smo zadržavali neortodoksnim metodama i tako svakodnevno stavljali na kocku čitav Seldonov plan istorije. To je sve."

Prvi govornik sačeka jedan trenutak kako bi omogućio okupljenim osobama da potpuno upiju smisao. "Situacija je, dakle, veoma nestabilna. Prvobitni Seldonov plan je izvitoperen do tačke prskanja, a moram naglasiti da smo strahovito u svemu grešili zbog ogromnog nedostatka predviđanja - tako da se nalazimo pred neopozivim slomom Plana. Pored nas protiče vreme. Mislim da nam je preostalo samo jedno rešenje - a i ono je opasno.

Moramo dozvoliti Mazgovu da nas pronade - u izvesnom smislu."

Napravio je još jednu stanku da bi prikupio njihove reakcije, a onda će: "Ponavljam - u izvesnom smislu."

2. DVA ČOVEKA BEZ MAZGOVA

Brod se nalazio u skoro potpunoj pripravnosti. Ništa nije nedostajalo, izuzev odredišta. Mazgov beše nagovestio povratak na Trantor - na svet koji je predstavljao olupinu neuporedive metropole najvećeg Carstva koje je čovečanstvo ikada poznavalo - povratak na mrtav svet koji jednom beše prestonica svih zvezda.

Pričer to nije odobravao. Bio je to stari put - potpuno isceđen.

U navigacionoj prostoriji broda zatekao je Bejla Čenisa. Mladićeva kovrdžava kosa bila je upravo dovoljno razbarušena da dopusti da mu na čelo padne jedan jedini uvojak - koji kao da beše brižljivo tu namešten - dok mu je ravne zube otkrivao odgovarajući osmeh. Ukočeni oficir nejasno u sebi oseti neku hladnoću prema drugom čoveku.

Čenisovo uzbuđenje bilo je očigledno. "Pričeru, to je više nego koincidencija."

"Moram priznati da mi nije poznat predmet razgovora", hladno uzvratila general.

"Oh... Privuci onda stolicu, stari, pa da pređemo na stvar. Pročitao sam sve tvoje stare pribeležke. Mislim da su izvanredne."

"Kako... je to lepo od tebe."

"Međutim, pitam se da li si došao do istog zaključka kao i ja? Da li si ikada pokušao da problem deduktivno analiziraš? Hoću da kažem, lepo je to nasumice češljati zvezde, a ono što si ti radio u toku pet ekspedicija bilo je pravo skakutanje sa zvezde na zvezdu. To je očigledno. Ali da li si računao koliko bi vremena bilo potrebno da se na taj način prorešeta svaki poznati svet?"

"Jesam. Nekoliko puta." Pričer nije osećao potrebu da mladom čoveku pođe u susret, no bilo je važno proniknuti u misli onog drugog jer njegov mozak nije bio kontrolisan, te je otuda i bio nepredvidljiv.

"Kako bi bilo da izvršimo analizu i da pokušamo da odredimo šta je to što tražimo?"

"Druga zadužbina", strogo odvrati Pričer.

"Zadužbina psihologa", popravi ga Čenis, "koja slabo stoji s

fizikom, upravo onako kao što Prva zadužbinma slabo stoji sa psihologijom. Eto, ti si iz Prve zadužbine, a ja nisam. Tebi su verovatno jasne implikacije. Moramo pronaći svet koji vlada pomoću umnih sposobnosti, a koji je ipak naučno veoma zaostao."

"Mora li to biti", mirno upita Pričer. "Pa ni naš Savez svetova nije naučno zaostao, mada moć našeg vladara potiče od njegovih umnih sposobnosti."

"To je zato što se on koristi umešnošću Prve zadužbine", dobi pomalo nestrpljiv odgovor, "a ona je jedini takav rezervoar znanja u Galaksiji. Druga zadužbina mora živeti od sasušenih mrvica srušenog Galaktičkog carstva. Tamo nema pabiraka."

"Znači, pretpostavljaš da im je duhovna moć dovoljno velika da mogu uspostaviti vladavinu nad skupinom svetova, a istovremeno podrazumevaš i njihovu nesumnjivu fizičku bespomoćnost?"

"Relativnu fizičku bespomoćnost. Sposobni su da se odbrane od dekadentnih susednih oblasti. Ne mogu se odupreti vaskrsloj sili Mazgova, koji za sobom ima zrelu atomsku privredu. Zato je njihov položaj tako dobro skrivan i na početku, kada je to činio osnivač Hari Seldom, a i sada, kad to čine oni sami. Tvoja Prva zadužbina nije skrivala svoje postojanje, niti je to neko drugi za nju činio onda kada je bila samo jedan jedini nebranjeni grad na usamljenoj planeti pre tri stotine godina."

Spokojne crte Pričerovog lica ironično se iskriviše. "A sad, pošto si završio sa tom tvojom dubokom analizom, želiš li spisak svih onih kraljevina, republika, planetarnih država i diktatora ove ili one vrste u toj političkoj divljini napolju, koje bi odgovarale tvom dubokoumnom opisu i još nekim dodatnim činiocima?"

"Dakle, o svemu ovome si razmišljao?" Čenis ne izgubi ništa od svoje drskosti.

"Tu ga nećeš naći, prirodno, ali izradili smo potpuni priručnik o političkim jedinicama opozicione Periferije. Pobogu, ne misliš valjda da bi Mazgov radio potpuno na slepo?"

"Pa, kako onda stoji s Oligarhijom Tazende?" energično ga prekide mladić.

Pričer zamišljeno dodirnu svoje uho. "Tazenda? Mislim da znam za nju. Oni nisu na Periferiji, zar ne? Čini mi se da se nalaze baš na

trećini puta ka središtu Galaksije."

"Da. Pa šta?"

"Zapisi kojima raspolažemo smeštaju Drugu zadužbinu na suprotan kraj Galaksije. Svemir zna da je to jedino na šta se možemo osloniti. Uostalom, čemu razgovor o Tazendi? Njeno ugaono odstupanje od radijanta Prve zadužbine ionako iznosi samo sto deset do sto dvadeset stepeni. Nije ni blizu sto osamdeset."

"Još nešto se nalazi u zapisima. Druga zadužbina je zasnovana na 'Kraju Zvezda'."

"U Galaksiji nikada nije pronađena takva oblast."

"Zbog toga što je to lokalno ime koje je kasnije izbačeno iz upotrebe da bi se što bolje sačuvala tajna. A možda su ga i namerno izmislili Seldon i njegova grupa. Ipak, zar ti se ne čini da postoji neka veza između 'Kraja Zvezda' i 'Tazende'?"

"Pa, pomalo slično zvuči? Nedovoljno."

"Da li si nekad bio tamo?"

"Ne."

"A pominje se u tvojim pribeležkama."

"Gde to? Ah, da, ali svratili smo samo da se snabdemo hranom i vodom. Sasvim je izvesno da na tom svetu nije bilo ničeg izuzetnog."

"Da li ste pristali na upravnu planetu? U sedište vlade?"

"Ne bih mogao da kažem."

Čenis je razmišljao praćen hladnim pogledom drugog čoveka, a onda zapita: "Da li bi na trenutak zajedno sa mnom pogledao Sočivo?"

"Svakako."

Sočivo je, verovatno, najnoviji uređaj na savremenim međuzvezdanim krstaricama. Zapravo, to je jedan složeni računar koji je u stanju da na ekranu reprodukuje noćno nebo onako kako se vidi iz ma koje date tačke u Galaksiji.

Čenis je uneo koordinate, a na zidu pilotske prostorije pogasiše se svetla. U prigušenoj crvenoj svetlosti na komandnoj ploči Sočiva Čenisovo lice se ozari rumenilom. Pričer beše seo na pilotsko sedište, prekrstivši svoje dugačke noge, dok mu je lice bilo smrknuto.

Dok je proticalo vreme indukcije polagano su počinjale da blistaju svetleće tačke na ekranu. A onda postadoše guste i blistave; u središtu Galaksije nalazile su se obilato naseljene skupine zvezda.

"Ovako u zimu izgleda nebo, gledano noću sa Trantora. To je nešto važno što je, koliko znam, do sada zanemarivano u tvom traganju. Svako promišljeno određivanje položaja mora početi od Trantora kao od nulte tačke. Trantor je bio prestonica Galaktičkog carstva. Čak je to bio više u naučnom i kulturnom smislu nego u političkom. Stoga smisao nekog opisanog naziva mora u devet od deset slučajeva proisticati iz određivanja položaja sa Trantora. S tim u vezi, podsećam te da je, mada je sam Seldon bio sa Helikona, blizu Periferije, njegova grupa radila na samom Trantoru."

"Šta to pokušavaš da mi pokažeš?" Ravnodušni Pričerov glas ledeno se zari u rastuće oduševljenje drugog čoveka.

"Karta će to objasniti. Vidiš li ovu tamnu maglinu?" Senka Čenisove ruke pade na ekran i osu se zvezdama Galaksije. Upereni prst se zadrža na sićušnoj crnoj mrlji koja je izgledala kao neka rupa u pegavom tkivu svetlosti.

"Stelografski snimci je nazivaju Peloovom maglinom. Posmatraj je. Sad ću uveličati sliku."

Pričer je i ranije posmatrao fenomen uveličavanja slike na Sočivu, ali mu je i dalje zastajao dah. Bilo je to kao da se čovek nalazi pred oknom u nekom svemirskom brodu koji srlja kroz strahovito naseljenu Galaksiju ne prelazeći pri tom u hipersvemir. Iz jednog zajedničkog središta zvezde su se razilazile prema njima, rasplamsavale i survavale s ivica ekrana. Pojedinačne tačke se odvojiše, a zatim postadoše loptaste. Nejasne mrlje se rastaviše u na desetine hiljada tačkica. Pri tome se stalno imao osećaj kretanja.

Čenis to proprati ovim rečima: "Primetićeš da se krećemo pravolinijski od Trantora do Peloove magline, tako da, u stvari, i dalje vidimo položaj zvezda onako kako bismo ga videli sa Trantora. Verovatno postoji neznatna greška zbog gravitacionog skretanja svetlosti koje ne mogu da izračunam, ali siguran sam da ono ne može biti veliko."

Ekran se beše zaodenuo tamom. Kako se usporavala brzina uveličavanja zvezde bi, žalosno se opraštajući, skliznule s četiri ruba

ekrana. Na ivicama narastajuće magline naglo je zasjao bleštavi univerzum zvezda kao dokaz one svetlosti, jedva skrivene iza uskovitlanih atomskih čestica natrijuma i kalcijuma što ispunjavaju kubne perseke svemira.

"Stanovnici tog dela svemira ovo nazivaju 'Ustima'," pokaza opet Čenis. "A to je važno, jer jedino ako se gleda s Trantora to ima izgled usta." Pokazao je na procep u telu magline, oblikovan kao krezava nacerena usta s profila, podcrtana plamtećim sjajem zvezda kojima su bila ispunjena.

"Sledi 'usta'", reče Čenis. "Sledi 'usta' do ždrebla, gde se sužavaju u tanku crtu svetlosti."

Na ekranu ponovo dođe do malog uveličavanja, tako da se Maglina odvoji od 'usta' blokirajući ceo ekran, izuzev tog uskog mlazića koji je Čenisov prst čutke pratio nadole gde se mlazić zadrža, dok njegov prst produži dalje do mesta gde je usamljeno svetlucala samo jedna zvezda, i tu se njegov prst zaustavi, jer dalje beše crnilo, ničim neublaženo. "'Kraj Zvezda'", jednostavno reče mladić. "Tkivo magline je tu istanjeno tako da se svetlost samo te jedine zvezde tu probija, stremeći u jednom pravcu - da obasja Trantor."

"Pokušavaš da mi kažeš..." sumnjičavo ga prekide glas generala.

"Ne pokušavam. To jeste Tazenda - 'Kraj Zvezda'."

Svetla se upališe. Sočivo se isključi. Pričer u tri krupna koraka priđe Čenisu. "Kako si se toga dosetio?"

Sa čudno zbunjenim izrazom lica Čenis se zavalio u stolicu. "Slučajno. Voleo bih da se mogu pohvaliti svojom dosetljivošću, ali bilo je to slučajno. U svakom slučaju, ma kako da se to desilo, slaže se. Prema našim izvorima Tazenda je oligarhija. Vlada nad dvadeset i sedam nastanjenih planeta. Nema razvijenu nauku. Uglavnom je to nepoznat svet koji se držao strogo neutralno u lokalnoj politici te zvezdane oblasti, bez težnje za ekspanzijom. Mislim da bi trebalo da ga pogledamo."

"Da li si o ovome obavestio Mazgova?"

"Ne. Niti ćemo to učiniti. Sada smo u svemiru, upravo pred našim prvim skokom."

Užasnut, Pričer pritrča oknu. Kada ga je podesio, njegove oči se

susretoše sa hladnim svemirom. Ukočeno je posmatrao prizor, a zatim se obazre. Ruka mu sama posegnu za tvrdom, prijatnom oblinom drške atomskog pištolja.

"Po čijem je to naređenju?"

"Po mom naređenju, generale." Čenis ga je prvi put oslovio zvanično. "Dok sam te ovde zadržavao. Verovatno nisi osetio ubrzanje jer se zbilo u onom trenutku kada sam uveličavao polje na Sočivu, pa si pomislio da je to neka varka zbog toga što je izgledalo kao da se zvezde kreću."

"Ali... šta to činiš? Kakva je onda svrha one tvoje besmislice o Tazendi?"

"Nije to bila besmislica. Bio sam potpuno ozbiljan. Idemo tamo. Krenuli smo danas zbog toga što je bilo planirano da poletimo kroz tri dana. Generale, ti ne veruješ da Druga zadužbina postoji, a ja verujem. Ti samo izvršavaš naređenja Mazgova bez ikakve vere u njih; a ja vidim ozbiljnu opasnost. Druga zadužbina je za pripreme imala na raspolaganju pet godina. Ne znam kako se pripremila, ali šta ako je imala agente na Kalganu? Ukoliko u svom umu nosim saznanje o položaju Druge zadužbine, oni to mogu otkriti. Moj život više ne bi bio siguran, a ja veoma volim svoj život. I pored tako tanušne i daleke mogućnosti želim da igram na sigurno. Niko ne sme znati za Tazendu, osim tebe, a ti si za nju saznao tek kad smo već bili u svemiru. Pa i u tom slučaju postavlja se pitanje posade." Čenis se ponovo ironično nasmeši, očigledno potpuno gospodareći situacijom.

Pričerova ruka se spusti s atomskog pištolja, i na trenutak ga prože neka neodređena nelagodnost. Šta ga je sprečilo da dela? Šta ga je umrtvilo? Beše jednom takvo vreme kad je bio buntovni, neunapređivani kapetan trgovačkog carstva Prve zadužbine, kada bi pre on nego Čenis preduzeo smelu akciju kakva je bila ova. Da li je Mazgov bio u pravu? Da li je njegov kontrolisani mozak bio toliko zaokupljen poslušnošću da je izgubio inicijativu? Osetio je kako ga zgušnjavajuća malodušnost baca u čudnu malaksalost.

"Dobro si to izveo!" Ipak, ubuduće ćeš se posavetovati sa mnom pre nego što budeš donosio odluke ove vrste", primeti on.

Treperenje signala privuče njegovu pažnju.

"To je strojarnica", nehajno će Čenis. "Krenuli su pet minuta nakon prijema naređenja, a zatražio sam da me obaveste ako bude nekih teškoća. Hoćeš malo da se odmoriš?"

Pričer ćutke klimnu. Našavši se iznenada sam, poče da razmišlja o nevoljama koje nose pedesete godine što se bliže. Kroz okno su se videle retke zvezde. Središte Galaksije je zamučivalo jedan kraj okna. A šta ako bi bio oslobođen uticaja Mazgova...

No, na tu pomisao užasnuto se strese.

Glavni inženjer Haxslani oštro pogleda u mladog, neuniformisanog čoveka koji je nastupao samouvereno kao da je oficir Flote, a izgledao kao da zauzima neki položaj u vlastima. Haxslani, kao pripadnik Flote još od vremena kad mu je s brade curilo mleko, uglavnom je brkao vlast sa određenim širitima.

Međutim, ovog čoveka Mazgov beše postavio, a Mazgov je, naravno, imao poslednju reč. Što se toga tiče - jedinu. Čak ni podsvesno nije to dovodio u pitanje. Emocionalna kontrola je duboko dosegala.

Bez reči pružio je Čenisu mali ovalni predmet. Čenis ga prihvati uz obezoružavajući osmeh. "Vi ste iz Zadužbine, glavni inženjeru, zar ne?"

"Da, gospodine. Osamnaest godina sam služio u floti Zadužbine pre nego što je Prvi građanin preuzeo vlast."

"Tehničko obrazovanje ste stekli u Zadužbini?"

"Kvalifikovani tehničar prvog reda. Centralna škola na Anakreonu."

"Dosta dobro. A ovo ste pronašli u kolu za vezu, tamo gde sam vas zamolio da potražite?"

"Da, gospodine."

"Da li to treba da bude na tom mestu?"

"Ne, gospodine."

"A šta bi to onda moglo biti?"

"Hipertraser, gospodine."

"To mi ne kazuje mnogo. Ja nisam iz Zadužbine. Šta je to?"

"To je uređaj koji omogućuje da se u svemiru uđe u trag nekom brodu."

"Drugim rečima, mogu nas pratiti ma gde da smo."

"Da, gospodine."

"U redu. To je novi pronalazak, a? Razvio ga je jedan od istraživačkih instituta koje je osnovao Prvi građanin?"

"Mislim da je tako, gospodine."

"A ipak, evo ga. Zanimljivo."

Čenis je nekoliko sekundi metodično prebacivao hipertraser iz ruke u ruku, a onda ga odlučno pruži. "Uzmite ga i vratite tamo gde ste ga i pronašli, i to tačno onako kako ste ga zatekli. Razumete? A onda zaboravite na ovo. Potpuno!"

Glavni inženjer se uzdrža da skoro automatski ne salutira. Zatim se brzo okrene i izađe.

Brod je jurio kroz Galaksiju tako da je njegov trag izgledao kao linija široko razmaknutih tačkica koja je vodila kroz zvezde. Te tačkice predstavljale su skučene razdaljine od deset do šezdeset svetlosnih sekundi provedenih u običnom svemiru, a između njih su se pružale praznine od stotinu i više svetlosnih godina koje su predstavljale 'skokove' kroz hipersvemir.

Bejl Čenis je sedeo za komandnom pločom Sočiva, i protiv svoje volje osećajući kako ga sam pogled na Sočivo ispunjava nečim što se bližilo obožavanju. Nije bio iz Zadužbine, te mu stoga igranje silama okretanjem dugmeta ili prekidanjem kontakta nije predstavljalo drugu prirodu. Mada Sočivo ne bi moglo biti dosadno ni nekom ko je poticao iz Zadužbine. Unutar njegovog neverovatno kompaktnog tela bilo je dovoljno elektronskih kola da može precizno predstaviti stotinu miliona pojedinačnih zvezda, i to u položaju kakav su zauzimale jedne prema drugima. A kao da već i to nije bio dovoljan podvig, Sočivo je bilo kadro da pomera svaki dati delić galaktičkog polja duž svake od tri prostorne ose ili, pak, da rotira svaki delić polja oko centra.

Upravo zbog toga je Sočivo gotovo dovelo do revolucije u međuzvezdanom putovanju. Na počecima međuzvezdanih putovanja proračun svakog 'skoka' kroz hipersvemir značio bi rad u trajanju od jednog dana do jedne sedmice - a najveći deo tog rada odlazio bi na manje-više tačan proračun 'položaja broda' na galaktičkom repnom

razmerniku. U osnovi, to je značilo brižljivo posmatranje najmanje tri dovoljno razmaknute zvezde čiji je položaj, u odnosu na proizvoljni galaktički koordinatni sistem, bio poznat.

A baš tu, u reči 'poznat', krila se začkoljica. Svakome ko zvezdano polje dobro poznaje iz izvesne reperne tačke, zvezde su individualne kao što su to i ljudi. Međutim, skoči deset parseka, pa nećeš ni svoje rođeno sunce prepoznati. A možda ga čak nećeš ni videti.

Odgovor se, naravno, nalazio u spektroskopskoj analizi. Vekovima je glavni predmet međuzvezdanih tehničkih nauka bila analiza 'svetlosnog potpisa' sve većeg i većeg broja zvezda do sve sitnijih pojedinosti. Zbog toga, kao i zbog narasle preciznosti samog 'skoka', uvedene su standardne putne maršrute kroz Galaksiju, tako da je međuzvezdano putovanje postalo manje veština a više nauka.

No, ipak, čak i u vreme Zadužbine, koja je imala usavršene računare i novi metod mehaničkog osmatranja zvezdanog polja radi iznalaženja poznatog 'svetlosnog potpisa', ponekad su bili potrebni dani i dani da se pronađu tri zvezde, a zatim izračunaju položaji u onim oblastima koje nisu od ranije bile poznate pilotu.

Sočivo je sve to izmenilo. Prvo - zbog toga što mu je bila potrebna samo jedna poznata zvezda. Drugo - čak i svemirski novajlija, kakav je bio Čenis, mogao je rukovati njime.

Prema proračunima 'skoka' najbliža veća zvezda u ovom trenutku bila je zvezda Vincetori, a u središtu broskog okna nalazila se sjajna zvezda. Čenis se nadao da je ona Vincetori.

Sočivo je projektovalo sliku polja na ekran, neposredno pored okna; Čenis je brižljivo dao koordinate Vincetorija. Zatvorio je relej i zvezdano polje zablista. Na njemu se, takođe, u središtu nalazila blistava zvezda, ali u svakom drugom pogledu kao da nije bilo nikakve veze. Podesio je Sočivo duž Z-ose i uveličavao polje sve dok mu fotometar nije pokazao da je sjaj obeju zvezda u središtu podjednak.

Čenis na broskom oknu potraži pogledom drugu, prilično sjajnu zvezdu, a onda joj nađe parnjaka na ekranu. Polako je rotirao ekran kako bi postigao istu ugaonu defleksiju. Iskrivio je usta i, uz grimasu, odbacio rezultat. Ponovo poče da rotira ekran i postavi u položaj

drugu, a zatim i treću sjajnu zvezdu. Iskliberi se. To je ono. Možda bi stručnjak sa izgrađenom percepcijom položaja već u prvom pokušaju uspeo, ali on je zadovoljan i sa tri.

Zatim je usledilo doterivanje. U poslednjoj fazi dva polja se preklopiše i stopiše u more ne baš potpune podudarnosti. Većina zvezda je imala bliskog dvojnika. No za fino podešavanje nije trebalo mnogo vremena. Zvezde dvojnici se stopiše, preostalo je jedno jedino polje, a 'položaj broda' se sada mogao neposredno pročitati s brojčanika. Ceo postupak je obavljen za manje od pola časa.

Čenis pronade Hana Pričera u njegovoj kabini. General se očito pripremao za spavanje. On podiže pogled: "Ima li nečeg novog?"

"Ništa naročito. Još jedan skok - i bićemo na Tazendi."

"Znam."

"Ako se spremaš za spavanje neću da te uznemiravam, ali da li si pregledao film koji smo pokupili sa Cila?"

Han Pričer s omalovažavanjem pogleda u predmet koji je ležao u crnoj kutiji na niskoj polici za knjige. "Da."

"I, šta misliš?"

"Ako su oni ikada u istoriji imali neku nauku, onda se ta nauka očigledno potpuno zagubila u ovom delu Galaksije; eto, to mislim."

Čenis se isceri. "Znam šta hoćeš da kažeš. Prilično je jalov, jel' da?"

"Nije, ako uživaš u letopisima i pojedinim vladarima. Međutim, rekao bih da je u oba smisla verovatno nepouzdan. Kad se istorija bavi uglavnom ličnostima, opisi postaju crni ili beli, već prema interesima pisca. Izgleda mi krajnje neupotrebljiv."

"Ali pominje Tazendu. Zato sam ti i dao film. To je jedini koji sam pronašao a da govori o njoj."

"Dobro. Imaju dobre i loše vladare. Osvojili su nekoliko planeta, pobedili u nekoliko bitaka, nekoliko izgubili. Ničim se ne izdvajaju. Ne držim mnogo do tvoje teorije, Čenise."

"Ali propustio si da zapaziš nekoliko stvari. Zar nisi primetio da nikada nisu obrazovali koaliciju? Uvek su ostajali potpuno po strani politike zvezdanog roja u ovom kutu Galaksije. Kao što kažeš, osvojili su nekoliko planeta, a onda su stali - i to ne usled nekog

potresnog poraza. Prosto, kao da su se proširili dovoljno da se mogu zaštititi, ali ne i dovoljno da na sebe privuku pažnju."

"Vrlo dobro", usledi neuzbuđeni odgovor, "nemam ništa protiv da sletimo. U najgorem slučaju - gubi se nešto malo vremena."

"Oh, ne. U najgorem slučaju - biće to potpuni poraz. Ukoliko ova jeste Druga zadužbina. Seti se da će to biti svet u kome će biti samo svemir zna koliko Mazgova."

"Šta nameravaš?"

"Da pristanem na neku manju potčinjenu planetu. Da bismo najpre saznali što više možemo o Tazendi, a zatim da na osnovu toga improvizujemo."

"U redu. Nemam ništa protiv. A sad ne zameri - želim da ugasim svetlost."

Odmahnuvši mu rukom, Čenis ga napusti.

U tami majušne odaje na metalnom, plovećem ostrvu, izgubljenom u prostranstvu svemira, general Han Pričer ostade dugo budan sledeći svoje misli koje ga odneše fantastično daleko.

Ukoliko je sve ono što je s mukom zaključio bilo tačno - a pošto su sve činjenice počele da se slažu - onda je Tazenda zaista Druga zadužbina. Nije bilo izlaza. Ali kako? Kako?

Može li to biti Tazenda? Običan svet? Bez posebnih odlika? Ćumez izgubljen u ruševinama Carstva? Trunka među krhotinama? Kao izdaleka priseti se zboranog lica Mazgova i njegovog tankog glasa kada je govorio o Eblingu Mizu, psihologu stare Zadužbine, čoveku koji je, možda, proniknuo u tajnu Druge zadužbine.

Pričer se seti uzbuđenja u rečima Mazgova: "Kao da je Miza obrvalo zaprepašćenje. Kao da je nešto o Drugoj zadužbini prevazišlo sva njegova očekivanja; kao da je otišlo u sasvim drugom pravcu od onog koji je on očekivao. Da sam samo mogao da pročitam njegove misli umesto njegovih osećanja. A osećanja su bila jasna - prvenstveno je to bilo ogromno iznenađenje."

Osnovno je bilo iznenađenje. Nešto je bilo krajnje čudnovato! A sad se pojavljuje ovaj mladić, ovaj iscereni junosha koji je toliko razdragano blagolagoljiv o Tazendi i njenoj neupadljivoj subnormalnosti. I da on bude u pravu! Mora biti da jeste. Inače, ništa nema smisla.

Poslednja Pričerova svesna misao sadržala je trun turobnosti. Onaj hipertraser pored etarske cevi - još uvek se tamo nalazio. Pre jednog sata je proverio, kada se Čenis nalazio dovoljno daleko.

Druga međugra

Bio je slučajan sastanak u predvorju Većnice, na nekoliko minuta pre nego što će ući u dvoranu da bi se pozabavili tekućim poslovima - u jednom i u drugom pravcu sevnu nekoliko misli.

"I tako, Mazgov je krenuo."

"I ja sam to čuo. Opasno! Vrlo opasno!"

"Nije, ako se zbivanja budu odvijala prema postavljenim funkcijama."

"Mazgov nije običan čovek, a teško je manipulirati onima koje je odabrao za svoja oruđa tako da on to ne otkrije. Teško je dosegnuti do kontrolisanih mozgova. Kažu da je u nekoliko slučajeva primetio."

"Da, ali ne vidim kako se to može izbeći."

"Lakše je sa nekontrolisanim mozgovima. No, njih ima tako malo na važnim položajima kod njega..."

Ušli su u dvoranu. Ostali pripadnici Druge zadužbine krenuše za njima.

3. DVA ČOVEKA I SELJAK

Rosema je jedan od onih sporednih svetova, obično zanemarenih u galaktičkoj istoriji, koji jedva da ikada zapadnu za oko ljudima na desetini hiljada srećnijih planeta.

U doba poznog Galaktičkog carstva nekolicina političkih kažnjenika beše se nastanila u njenim divljinama, dok su opservatorija i mali svemiroplavni garnizon služili da je poštede od potpune napuštenosti. Kasnije, u zlo doba borbi, čak i pre Harija Seldona, neotpornija ljudska vrsta kojoj su dojadile periodične decenije nesigurnosti i opasnosti, umorna od opustošenih planeta i avetinjskog smenjivanja kratkovečnih careva koji bi sebi prokrčili put do carskog purpura zbog nekoliko opakih, besplodnih godina - dakle, takvi ljudi utekoše iz nastanjenih centara i potražiše utočište u pustim kutovima Galaksije.

Po studenim prostranstvima Roseme behu se šćućurila sela. Njeno sunce je bilo malo, rumeno, škрто, i za sebe je zadržalo svaku mrvicu toplote, dok je dole sneg provejavao devet meseci godišnje. Prekaljeno domaće seme snivalo je u zemlji za vreme tih snežnih meseci, a onda bi sa gotovo paničnom brzinom izdžikljalo i sazrelo kada bi nedragovoljno zračenje sunca podiglo temperaturu gotovo do deset stepeni.

Male, kozolike životinje pasle su na pašnjacima, oturajući tanak sloj snega majušnim tropapkastim nogama.

Tako su ljudi sa Roseme dobijali hleb i mleko, pa čak i meso - kada bi uspeali da odvoje poneku životinju. Tamne, zloslutne šume što su krivudale preko polovine polutarskog pojasa planete davale su otporno, fino vlaknasto drvo za građenje kuća. To drvo, uz neka krzna i minerale, moglo se čak i izvoziti, te bi povremeno pristizali brodovi Carstva donoseći u zamenu poljoprivredne mašine, atomske grejače, pa i televizijske prijemnike. Ovi potonji i nisu bili neumesni, jer je duga zima seljaku nametala usamljenički zimski san.

Istorija Carstva proticala je mimo seljaka sa Roseme. Trgovački brodovi bi na mahove donosili vesti; povremeno bi pristizale nove izbeglice jedanput beše prispela jedna relativno velika skupina i tu se

i zadržala - a one bi obično donosile vesti o Galaksiji.

Tako su Rosemićani saznavali o sveopštim bitkama, desetkovanim stanovništvima, o tiranskim carevima i buntovnim vicekraljevima. Na to bi obično uzdahnuli i odmahnuli glavama, privlačeći uz svoja bradata lica krznene okovratnike dok su na zubatom suncu sedeli naokolo po seoskom trgu i filosofirali o ljudskoj nesreći.

Posle nekog vremena potpuno prestadoše da se pojavljuju trgovački brodovi i život postade mukotrpniji. Prestale su isporuke inostranih, probranih namirnica, duvana i mašina. Po koja reč napabirčena sa televizora donosila bi sve više i više uznemiravajuće vesti. Konačno se pronese glas da je Trantor opustošen. Veliki prestoni svet čitave Galaksije, divotni, višespratni, nedostupni i neuporedivi dom careva beše opljačkan, porušen i doveden do potpune propasti.

Beše to nešto nezamislivo i mnogim se seljacima Roseme, dok su čeprkali po svojim njivama, maltene činilo da se Galaksiji bliži kraj.

A onda jednog dana, koji nije bio drukčiji od ostalih, opet pristiže jedan brod. U svim selima starci su mudro klimali glavama i bečili stare oči šapućući kako je tako bilo i u doba njihovih očeva, mada ne baš sasvim isto.

Ovaj brod nije bio brod Carstva. Na pramcu nije bilo amblema svemirskog broda i sunca Carstva. Brod beše nekakva zdepasta tvorevina, napravljena od olupina starih brodova, a njegovo ljudstvo je sebe nazivalo vojnicima Tazende.

Seljacima se zbuniše. Ne behu čuli za Tazendu, ali vojnike, ipak, dočekaše s uobičajenim gostoprimstvom. Pridošlice su se podrobno raspitivale o prirodi planete, broju stanovnika, broju gradova - seljacima pogrešno shvatiše da ta reč znači 'sela', što kod svih zainteresovanih stvori zabunu - o tipu privrede i drugim stvarima.

Dodoše i drugi brodovi, a širom planete behu izdati proglašeni da je vladajući svet Tazenda, da će u polutarskom pojasu - u naseljenoj oblasti - biti osnovane poreske stanice i da će se svake godine ubirati određeni postotak žita i krzna, već prema određenim

brojčanim formulama.

Rosemićani su ozbiljno žmirkali, nesigurni šta znači reč 'porez'. Kada je došlo vreme ubiranja mnogi su platili, ili su zbunjeno stajali po strani dok su uniformisani došljaci sa druge planete tovarili požnjeveno žito i kože na prostrana kopnena vozila.

Tu i tamo bi se ogorčeni seljaci udružili i izvukli na svetlost dana drevno lovačko oružje, ali iz toga nikada ništa nije proisteklo. S gundanjem su se rasturili kada su se pojavili ljudi sa Tazende, a posle toga su obeshrabreno posmatrali kako njihova već dovoljno mukotrpana borba za opstanak postaje još mukotrpna.

Međutim, vremenom se uspostavi nova ravnoteža. Tazendanski guverner živeo je na odstojanju u selu Džentri koje je bilo zatvoreno za sve Rosemićane. On i njegovi činovnici behu neka nejasna bića iz drugog sveta koja su retko ulazila u vidokrug Rosemićana. Zemljoradnici-poreznici, Rosemićani u službi Tazende, periodično bi ih obilazili, a na njih behu već navikli, a i seljak je naučio kako da sakrije žito i istera stoku u šume, pa i da se uzdrži od svega što bi njegovoj izbi dalo izgled upadljivog obilja. S tupim izrazom nerazumevanja dočekivao bi svako raspitivanje za njegovu imovinu i pokazivao na ono što su mogli videti.

Ali i toga beše sve manje, pa se porezi smanjiše; kao da je i samoj Tazendi dojadilo da izvlači petparce s takvog sveta.

Trgovina ožive jer je, možda, Tazenda nju smatrala unosnijom. Ljudi sa Roseme više zauzvrat nisu dobijali doterane tvorevine Carstva, ali čak i tazendanske mašine i tazendanska hrana behu bolji od domaćih. Pojavi se i ženska odeća drukčija od one sive, od domaćih tkanina - što je bilo veoma važno.

I tako još jednom galaktička istorija prilično mirno prohuja mimo njih, dok su seljaci čeprkali život iz tvrde zemlje.

Izašavši iz svoje kućice, Narovi dunu u bradu. Prvi sneg je provejavao nad otvrdlom zemljom, a nebo je bilo natmureno, mutnoružičasto. Oprezno je začiljio uvis i zaključio da na vidiku nema prave oluje. Mogao je mirno putovati za Džentri i otarasiti se svog viška žita, zamenivši ga za konzervisano hranu koja će im potrajati cele zime.

Preko ramena riknu kroz vrata koja zbog toga beše malko

odškrinuo: "Jesi li napunio gorivom vozilo mališa?"

Iz unutrašnjosti mu vikom odgovori jedan glas, a onda mu se pridruži najstariji sin čija kratka riđa brada još nije sasvim izgubila dečačku oskudnost.

"Vozilo je napunjeno i dobro radi, izuzev što su osovine u lošem stanju", mrgodno primeti. "Al' za to nisam ja kriv. Rekao sam ti da treba da ih opravi stručnjak."

Starac se vrati i odmeri sina kroz natuštene veđe, a zatim isturi čekinjastu bradu: "A je li to moja greška? Gde i kako da nađem nekoga ko bi ga stručno opravio! Da li je za ovih pet godina žetva ikad bila nešto više od oskudne? Da li su moja stada izbegla zarazi? Da li se krzna sama gule sa..."

"Narovi!" Dobro poznat glas iz unutrašnjosti kuće ga prekide usred reči.

"Dobro, dobro - eto, i tvoja majka mora da se utrpava u stvari koje se tiču samo oca i sina", progundā on. "Isteraj kola i proveri da li su prikolice dobro pričvršćene."

Udario je jednom rukom u rukavicu o drugu i ponovo pogledao u nebo. Navlačili su se tamnorumenkasti oblaci, a sivo nebo koje se naziralo kroz procepe nije donosilo nikakvu toplinu. Sunce je bilo skriveno.

Upravo je hteo da skrene oči, kad njegov pogled nešto uhvati; skoro mehanički prst mu se podiže, dok mu se usta otromboljiše otvarajući se u krik, bez obaziranja na hladan vazduh. "Ženo", žustro povika, "matora, dolazi ovamo."

Na prozoru se pojavi jedna srdita glava. Ženin pogled je sledio njegov prst i ona zinu. S krikom jurnu niz drvene stepenice, zgrabivši u trku stari šal i komad platna. Pojavila se s platnom labavo obmotanim oko glave i ušiju, dok joj je s ramena visio šal.

"To je brod iz spoljnog svemira", zacvile ona.

"A šta bi drugo moglo biti", nestrpljivo će Narovi. "Imamo goste, matora, goste!!"

Brod se polako spuštao na ogolelo smrznuto polje u severnim delovima Narovijevog majura.

"Ali šta ćemo? Kako da ukažemo gostoprimstvo tim ljudima? Zar da s nama dele zemljani pod naše straćare i ostatke od

prošlonedeljne proje?" grcala je žena.

"Treba li da odu kod naših komšija?" Iako već grimizan od hladnoće, Narovi sada postade purpuran; pruživši ruke prekrivene glatkim krznom, on ščepa ženina mišićava ramena.

"Odabranice mog srca", frknu on, "donećeš one dve stolice iz naše donje sobe, postaraćeš se da se ugojeno mladunče zakolje i ispeče s krtolama, ispeći ćeš svežu proju. A ja odoh sad da pozdravim te važne ljude iz spoljnog svemira... i... i..."

Zastao je, naherio šubaru i premišljajući se počeskao.

"Da, poneću sa sobom i vrč pića. Žestoko piće godi."

Dok je trajala ova govorancija ženina usta su se bezglasno micala. Iz njih ništa nije izlazilo. A kad je to prođe, poče da izvire samo neko neprijatno skičanje.

Narovi podiže prst. "Matora, šta su ono seoski Starci rekli pre sedam noći? Pročeprkaj po pamćenju. Starci su išli od majura do majura - oni, glavom i bradom! Pomisli koliko je to važno - da zatraže da ih smesta izvestimo ako se spusti neki brod iz spoljnog svemira i da je to po naređenju guvernera. I da ja sad propustim priliku da se umilostivim vlastima? Pogledaj taj brod! Jesi li ikad videla sličan? Ovi ljudi sa spoljnog sveta su bogati, veliki. Sam guverner šalje tako hitne poruke o njima da Starci moraju da idu od majura do majura po ovoj hladnoći. Možda je širom Roseme obznanjeno da su ti ljudi veoma potrebni gospodarima sa Tazende a oni se na moj majur spuštaju."

Skoro da je podskakivao od uzrujanosti. "Da ih sad ugostimo kako valja - pa kad pomenu moje ime guverneru - i šta onda neće biti naše?"

Njegova žena iznenada oseti kako je kroz tanku domaću haljinu štipa hladnoća. Priskoči vratima, doviknuvši mu preko ramena: "Odlazi onda brzo." Međutim, njene reči behu upućene čoveku koji je već jurio prema onom delu horizonta gde je broj utonuo.

Generala Hana Pričera nisu zabrinjavali ni studen tog sveta, ni sumorni prazni prostori; ni beda sredine u kojoj su se obreli, ni sam preznojeni seljak.

Mučilo ga je pitanje da li im je taktika razborita. On i Čenis bili su

ovde sami. Brod ostavljen u svemiru, pod uobičajenim okolnostima, mogao se sam pobrinuti za sebe; no on se, svejedno, osećao nesigurnim. Čenis je, naravno, bio odgovoran za ovaj potez. Pogledao je preko, u mladića, i zatekao ga kako veselo namiguje u pravcu razmaknutog krznenog zastora gde se na trenutak pojaviše oči i razjapljena usta neke žene.

Čenis je bar izgledao potpuno spokojan. Pričer je sa kiselim zadovoljstvom uživao u toj činjenici. Neće se još dugo njegova igra odvijati upravo onako kako on želi. U međuvremenu, ipak su im jedina veza s brodom bili njihovi ručni ultratalasni primopredajnici.

Njihov domaćin, seljak, široko se osmehnu, klimnu nekoliko puta glavom i s ulizičkim poštovanjem reče: "Plemenita gospodo, ponizno vas obaveštavam da mi najstariji sin - dobro i valjano momče koga samo moja sirotinja sprečava da se školuje kako bi to po svojoj pameti zasluživao - javlja da će Starci uskoro stići. Nadam se da vam je boravak ovde bio prijatan onoliko koliko su to moje skromne prilike omogućile, jer ja sam siromašan, mada vredan, čestit i skroman zemljoradnik, što će vam svako potvrditi."

"Starci", veselo upita Čenis, "predvodnici ove oblasti?"

"Da, plemeniti gospodine, svi su oni čestiti, valjani ljudi - jer je i celo naše selo poznato širom Roseme kao ispravno i pošteno mesto, iako je život težak, a prinosi s polja i iz šuma mršavi. Plemenita gospodo, možda ćete pomenuti Starcima poštovanje i počast koje sam ukazao putnicima, tako da se može desiti da onda zatraže nova motorna kola za naše domaćinstvo pošto stara jedva gamižu, a od njih nam svima zavise životi."

Držao se revnosno i ponizno, a Han Pričer snishodljivo potvrdi glavom sa odgovarajuće visine kakva je priličila ulozi 'plemenite gospode' koja im beše dodeljena.

"Izveštaj o tvom besprimernom gostoljublju dopreće do ušiju vaših Staraca."

Pričer iskoristi prvi trenutak kad ostadoše nasamo za razgovor sa Čenisom koji kao da je napola spavao. "Ne radujem se baš mnogo tom sastanku sa Starcima. Jesi li razmišljao o njemu?"

"Ne, Šta te brine?" Čenis kao da je bio iznenađen.

"Izgleda mi da imamo i važnijih stvari nego da ovde zapadnemo u

oči."

Čenis brzo progovori tihim, jednoličnim glasom: "Kod naših sledećih poteza možda će biti nužno da rizikujemo tako što ćemo biti upadljivi. Onu vrstu ljudi koju mi tražimo, Pričeru, nećemo pronaći ako samo zavućemo ruku u mračnu vreću i zagrabimo. Ljudi koji vladaju pomoću veštine duha ne moraju nužno biti oni ljudi koji su na izgled na vlasti. Pre svega, psiholozi Druge zadužbine verovatno predstavljaju veoma malu manjinu u celokupnom stanovništvu, upravo onako kako su u tvojoj Prvoj zadužbini tehničari i naučnici činili manjinu. Obični stanovnici su verovatno baš to - vrlo obični. Psiholozi mogu čak i biti dobro skriveni, tako da ljudi koji su na izgled na upravnim funkcijama iskreno mogu verovati da su oni pravi gospodari. Naše rešenje tog problema može se naći ovde, na ovom grumenu leda od planete."

"Nisam ovo uopšte shvatio."

"Kako, slučaj, pa to je prilično jasno. Tazenda je verovatno ogroman svet miliona ili stotina miliona. Kako ćemo među njima prepoznati psihologe i biti u stanju da s punim pouzdanjem javimo Mazgovu da smo pronašli Drugu zadužbinu? Međutim, ovde na ovom malom seljačkom svetu i potčinjenoj planeti svi upravljači sa Tazende su, kako nam domaćin kaže, sakupljeni u njihovom glavnom selu Džentri. Pričeru, tamo ih može biti samo nekoliko stotina, među nima se mora nalaziti jedan ili više ljudi iz Druge zadužbine. Kasnije ćemo otići tamo, ali najpre treba da se susretnemo sa Starcima - to je logična etapa na tom putu."

Lako se razdvojiše kada u sobu ponovo nahrupi njihov crnobradi domaćin, vidno uzbuđen.

"Plemenita gospodo, Starci dolaze. Ponizno vas još jednom molim da ako možete neku lepu reč za mene..." Gotovo se presamito u nastupu ulagivanja.

"Svakako ćemo te spomenuti", reče Čenis. "Jesu li ovo ti vaši Starci?"

Očito je da su to bili oni. Bila su trojica.

Jedan se približi i reče, poklonivši se s dostojanstvenim poštovanjem: "Počastvovani smo. Prevoz je obezbeđen. Poštovana

gospodo, nadamo se da ćemo imati zadovoljstvo da uživamo u vašem društvu u našoj Dvorani za sastanke."

Treća međuigra

Prvi govornik je čežnjivo zurio u noćno nebo. Pramenasti oblaci brzo su promicali preko bledeg sjaja zvezda. Svemir je delovao veoma neprijateljski. U najboljem slučaju bio je hladan i zastrašujući, a da se povrh toga u njemu nalazilo i to neobično stvorenje - Mazgov, tako da je sama ta sadržina zatamnivala i zgušnjavala svemir u jednu zloslutnu pretnju.

Sednica se završila. Nije dugo trajala. Bilo je nekih sumnji i pitanja nadahnutih složenim matematičkim problemom bavljenja jednim duhovnim mutantom neizvesnog sastava. Morale su se uzeti u obzir sve granične permutacije.

No, da li i tada mogu biti sigurni? Negde u ovoj oblasti svemira - na domaku, na razdaljini kakve su već one u galaktičkom svemiru - nalazi se Mazgov. Šta li će učiniti?

Bilo je prilično lako upravljati njegovim ljudima. Reagovali su, a i sada reaguju, u skladu s planom.

Ali kako stoji sa samim Mazgovom?

4. DVA ČOVEKA I STARCI

Starci iz te oblasti na Rosemi nisu baš bili onakvi kako bi to čovek očekivao. Nisu bili prosta ekstrapolacija seljaštva - nešto starijeg, više autoritativnog, manje prijateljskog.

Nipošto.

Dostvojanstvo kojim su se odlikovali prilikom prvog susreta sve više je raslo, tako da je postalo njihova pretežna odlika.

Sedeli su oko ovalnog stola kao neki ozbiljni, sporomisleći mislioci. Većina beše tek prevalila najbolje godine, kod nekolicine bradatih brade su bile kratke i uredno doterane. Ipak, dosta ih je bilo koji su izgledali kao da imaju manje od četrdeset godina, tako da postade jasno da je 'Starac' pre izraz poštovanja nego bukvalni opis uzrasta.

Dva došljaka iz spoljnog svemira sedela su u pročelju, u svečanom ćutanju, upijajući atmosferu punu kontrasta prilično oskudnog, pre ceremonijalnog no zasitnog obeda.

Posle obeda jednu do dve uljudne opaske - suviše kratke i jednostavne da bi se mogle nazvati besedama - izrekoše najugledniji Starci, a onda u skup prodre izvesna neusiljenost.

Kao da se dostojanstvenost dobrodošlice strancima povukla pred dobroćudnim rustičnim osobinama radoznalosti i prijateljstva.

Okupili su se oko dva stranca, i bujica pitanja poteče.

Raspitivali su se da li je teško upravljati svemirskim brodom; koliko ljudi treba za taj posao; da li se za njihova kopnena vozila mogu načiniti bolji motori; da li je tačno da na drugim svetovima, a tako kažu i za Tazendu, retko pada sneg; koliko ljudi živi na njihovom svetu; da li je veliki kao Tazenda; da li je daleko; kako su istkana njihova odela i otkud im taj metalni sjaj; zašto ne nose krzna; da li se briju svakodnevno; kakav je to kamen na Pričerovom prstenu... Spisak je išao do u nedogled.

Skoro uvek pitanja bi upućivali Pričeru, kao da su mu kao starijem automatski pripisivali veću vlast. Pričer je bio prinuđen da im sve detaljnije i detaljnije odgovara. Bilo je to kao da je uronio u neku gomilu dece. Njihova pitanja su izražavala krajnje obezoružavajuće

čuđenje. Potpuno je bila neodoljiva njihova želja za saznanjem, tako da čovek nije mogao a da im ne odgovori.

Pričer im objasni da nije teško upravljati svemirskim brodovima, a da su posade zavisile od veličine broda, od jednog čoveka do mnogih članova; da mu nisu poznate pojedinosti motora u njihovim kopnenim vozilima, ali da se, bez sumnje mogu usavršiti; da na raznim svetovima postoje gotovo beskrajne razlike u klimi; da na njegovom svetu žive mnoge stotine miliona, ali da je on daleko manji i beznačajniji od carstva Tazende; da je njihova odeća od tkane silikonske plastike kod koje se metalni sjaj veštački proizvodi pomoću odgovarajućeg usmeravanja površinskih molekula; da se mogu veštački zagrevati tako da su krzna nepotrebna; da se briju svakog dana; da se kamen na njegovom prstenu zove ametist. Spisak se otegao. I protiv svoje volje on utvrdi da se kravi prema ovim naivnim provincijalcima.

Dok bi im odgovarao uvek bi se čulo brzo čavrljanje među Starcima, kao da raspravljaju o dobijenim obaveštenjima. Bilo je teško pratiti taj njihov razgovor, jer bi zapali u svoju posebno akcentovanu verziju univerzalnog galaktičkog jezika, arhaičnu zbog duge izdvojenosti od tokova živog jezika.

Čovek bi gotovo mogao reći da njihova razmena opaski lebdi na ivisi shvatanja, ali da za vlas uspeva da izmakne pipcima poimanja.

Tako je to bilo dok najzad Čenis ne upade: "Poštovana gospodo, sad nama treba da odgovorite na neka pitanja, jer mi smo stranci željni da saznamo što više možemo o Tazendi."

Ono što nakon toga nastade bio je mukli tajac, a svi do tada govornjivi Starci umuknuše. Mlitavo se opustiše ruke koje su tako brzim i tananim kretnjama propraćale njihove reči, dajući im veću plastičnost i različite prelive u smislu. Krišom su pogledali jedan u drugog, očigledno sasvim radi da onom drugom prepuste reč.

" Moj saputnik to pita iz prijateljskih pobuda, jer se slava Tazende pronela Galaksijom", brzo upade Pričer, "a mi ćemo, naravno, upoznati guvernera sa privrženošću i ljubavlju Staraca Roseme."

Nije se čuo nikakav uzdah olakšanja, ali lica se razvedriše. Jedan Starac pogladi palcem i kažiprstom bradu, ispravljajući njene talase slabim pritiskom, pa reče: "Verno služimo gospodarima sa Tazende."

U Pričeru splasnu ljutina zbog neuvijenog Čenisovog pitanja. Bilo je bar očigledno da ga godine, koje je odnedavno osećao kako mu se prikrajaju, nisu lišile sposobnosti da izglađuje greške drugih. "U našem udaljenom kraju Vasiona ne znamo mnogo o istoriji gospodara sa Tazende", produži on.

"Pretpostavljamo da već duže vremena ovde na Rosemi milostivo vladaju."

"Ni dedovi najstarijih ljudi ne pamte vremena kada nije bilo gospodara", odgovori mu onaj isti Starac koji je i malopre progovorio.

"Da li je to bilo razdoblje mira?"

"Bilo je to razdoblje mira." Oklevao je. "Guverner je jak i moćan gospodar, koji se ne bi libio da kazni izdajnika. Naravno, niko od nas nije izdajnik."

"Pretpostavljamo da je u prošlosti već nekog po zaslugi kaznio?"

Opet beše nekog oklevanja. "Niko ovde nikada nije bio izdajnik, ni naši očevi, a ni očevi naših otaca. Međutim, na drugim svetovima bilo je takvih i smrt ih je brzo sustigla. Ne treba da o tome razmišljamo, jer mi smo prosti ljudi, siromašni zemljoradnici i ne bavimo se politikom."

Primetna je bila uzrujanost u njegovom glasu i sveopšta usplahirenost u pogledima svih.

"Možete li nas uputiti kako bismo mogli urediti da nas primi vaš guverner", pruduži Pričer.

Istog trenutka nastade preneraženost.

Posle jednog trenutka, koji se oduži, Starac reče: "Pa, zar vi ne znate? Guverner će sutra biti ovde. Očekivao vas je. Za nas je ovo velika čast. Mi... mi... se nadamo da ćete reći neku lepu reč o našoj odanosti prema njemu."

"Očekivao nas je, kažete?" Osmeh jedva da iskrivi Pričereve usnice.

Starci se u čudu zgledaše. "Pa ima već nedelju dana kako vas očekujemo."

Njihove odaje nesumnjivo behu raskošne za tu planetu. Pričer je stanovao i u gorim. Čenis je prema spoljašnjem svetu ispoljavao samo ravnodušnost.

Međutim, među njima se pojavila neka napetost drukčije prirode nego do tada. Pričer je osećao da se bliži čas konačne odluke, a da je, ipak, poželjno još malo sečekati. Videti pre toga guvernera povećalo bi rizik do opasnih razmera, mada bi pobeda na toj kocki umnogostručila dobitak. Osetio je mržnju prema maloj brazdi između Čenisovih obrva, prema tananoj ćudljivosti s kojom se mladićeva donja usna oslanjala o zube. Odvratna mu je bila nepotrebna gluma, žudeo je da se to okonča.

"Kao da su nas očekivali", primeti on.

"Da", kratko će Čenis.

"Samo to? Zar ne možeš da pružiš neki suštinski doprinos? Dolazimo ovamo i ustanovljavamo da nas guverner očekuje. Može se očekivati da od guvernera saznamo da nas i sama Tazenda očekuje. Kakvu vrednost onda ima čitava naša misija?"

Čenis podiže glavu i ne pokušavajući da prikrije notu dosade u svom glasu: "Jedno je očekivati nas, a drugo znati ko smo i zašto dolazimo."

"Očekuješ da ćeš to sakriti od ljudi iz Druge zadužbine?"

"Možda. Zašto da ne? Zar si spreman da digneš ruke? Pretpostavi da su naš brod otkrili u svemiru. Da li je za jedno kraljevstvo neobično da održava pogranične osmatračnice? Čak i da smo obični stranci, bili bismo zanimljivi."

"Dovoljno zanimljivi da nam guverner dođe na noge, umesto da bude obratno?"

"Tim problemom ćemo se baviti kasnije", slegnu ramenima Čenis. "Najpre da vidimo kakav je taj guverner."

Pričer se namrgodi i napravi grimasu koja mu otkri zube. Situacija je postojala smešna.

"Jedno bar znamo", s nameštenom veselošću nastavi Čenis. "Tazenda je Druga zadužbina, ili milion delića dokaza jednodušno pokazuju u pogrešnom smeru. Kako tumačiš očiglednu zastrašenost koju meštani osećaju prema Tazendi? Nisam primetio znakove političke dominacije. Izgleda da se njihovi skupovi Staraca slobodno sastaju bez ikakvog uplitanja. Ne izgleda mi ni da je to oporezivanje o kome toliko pričaju na širokoj osnovi, a ni da se efikasno sprovodi. Meštani mnogo govore o sirotinji, ali izgledaju snažni i dobro

uhranjeni. Kuće im jesu ružne, a sela neuredna, ali kao da sasvim odgovaraju svojoj nameni. U stvari, ovaj me svet fascinira. Nikada nisam video neprivlačniji svet, a ipak siguran sam da stanovništvo ne pati i da njihovi nekomplikovani životi uspevaju da sadrže dobro uravnoteženu sreću kakve nema kod naprednijih naroda u modernim centrima."

"Pa, ti si to neki ljubitelj seljačkih vrlina?"

"Ne dale zvezde!" Čenisa kao da oraspoloži ta misao. "Samo hoću da istaknem značaj svega ovog. Izgleda da je Tazenda uspešan upravljač, uspešan u smislu koji je daleko od efikasnosti Starog carstva ili Prve zadužbine, pa čak i našeg rođenog Saveza. Oni su svojim podanicima donosili mehaničku efikasnost po cenu neopipljivijih vrednosti. Tazenda donosi sreću i dovoljnost. Zar ne primećuješ da je čitava usmerenost njihove vlasti drukčija? Ona nije fizička, već psihološka."

"Zaista?" Pričer dopusti sebi malo ironije. "A šta je s onim strahom kod Staraca kad govore o kažnjavanju zbog izdaje koje sprovode ti psiholozi - upravljači mekog srca? Kako se to slaže s tvojom tezom?"

"Da li su oni sami bili podvrgnuti kazni? Govore samo o kažnjavanju drugih. Kao da je saznanje o kažnjavanju tako duboko u njih usađeno da se sama kazna i ne mora nikad primeniti! U njihove mozgove su utisnuti odgovarajući mentalni stavovi, tako da sam siguran da na planeti nema nijednog tazendanskog vojnika. Zašto to ne shvataš?"

"Možda ću shvatiti kad budem video guvernera", hladno odvrati Pričer. "Uzgred budi rečeno, a šta ako se i našim mozgovima manipuliše?"

"Trebalo bi da si se ti na to već privikao", s brutalnim prezirom odvrati Čenis.

Pričer vidno preblede i s mukom se okrenu. Toga dana više nisu izmenili nijednu reč.

U tišini ledene noći bez vetra, osluškujući tihe pokrete u snu drugog čoveka, Pričer nečujno namesti svoj ručni predajnik na ultratalasno područje na koje Čenisov prijemnik nije mogao da se

podesi, a onda bešumnim dodirrom nokta uspostavi vezu s brodom. Odgovor je pristizao u kratkim razmacima kao bešumne vibracije koje jedva da su prelazile prag percepcije.

"Da li je primljena neka vest?" dva puta zapita Pričer. "Nikakva. I dalje čekamo", dva puta stiže odgovor.

Pričer ustade iz postelje. U sobi je bilo hladno; on sede na stolicu i oko sebe ututka krzneni pokrivač, a onda stade zuriti napolje u zbijene zvezde koje su se po svom sjaju i složenom razmeštaju toliko razlikovale od ravnomerne izmaglice galaktičkog Sočiva koja je vladala noćnim nebom njegove rodne Periferije.

Tamo negde između zvezda nalazio se odgovor na teškoće koje su ga ophrvale i on požele da rešenje prispe i najzad sve okonča.

Na trenutak se ponovo zapita da li je Mazgov bio u pravu - da li mu je preobraćanje otupilo tvrdu oštricu samopouzdanja. Ili je to prosto bilo zbog starenja i promena ovih poslednjih godina?

Nije mu, zapravo, bilo važno.

Bio je umoran.

Guverner Roseme je prispeo bez mnogo šepurenja. Njegov jedini pratilac bio je uniformisani čovek za upravljačem kopnenog vozila.

Samo kopneno vozilo bilo je raskošne konstrukcije, no Pričeru se ono učini neefikasnim. Nezgrapno se okretalo, a više no jednom primeti kako se trza unazad zbog nečeg što je mogla biti prenapla promena brzine. Već sama konstrukcija je pokazivala da koristi hemijsko a ne atomsko gorivo.

Tazendanski guverner lako zakorači na tanak sloj snega i krenu između dva reda Staraca punih strahopoštovanja. Ne obaziruću se na njih, brzo je ušao. Starci krenuše za njim.

To su iz svojih odaja posmatrala dva čoveka iz Saveza koji je stvorio Mazgov. On - guverner - bio je stamen, prilično zdepast, niskog rasta, neupadljiv.

Pa, šta s tim?

Pričer je sebe proklinjao zbog nedostatka srčanosti. Lice mu, naravno, i dalje ostade ledeno spokojno. Nije bilo ponižavanja pred Čenisom, ali vrlo dobro je znao da mu je porastao krivni pritisak i da mu se grlo osušilo.

Nije to bio fizički strah. Nije on jedan od onih tupoglavih ljudi bez mašte, ljudi od mesa bez nerava koji su preglupi čak i da se boje - ali fizički strah bi mogao da objasni i suzbije.

Ali ovo je nešto drugo. Bio je to drukčiji strah. On letimice pogleda Čenisa. Mladić je dokono posmatrao svoje nokte i lenjo doterivao neku neprimetnu neravninu.

U Pričeru se nešto pobuni. Zašto bi se, uostalom Čenis i bojao mentalne manipulacije?

Pričer u sebi zadržava dah i pokušava da vrati misli unatrag. Kakav je mogao biti pre nego što ga je Mazgov preobratio od nekadašnjeg okorelog demokrate? Teško je bilo prisetiti se. Nije mogao da sebe zamisli. Nije mogao prekinuti spona koje su ga tesno i emocionalno vezivale za Mazgova. U mislima se mogao prisetiti da je jednom pokušao da ubije Mazgova, ali ma koliko da se naprezao ne bi se mogao prisetiti svojih tadašnjih osećanja. Možda je to bila samoodbrana samog mozga: međutim, na intuitivnu pomisao kakva su ta osećanja mogla biti - bez pojedinosti, već samo shvatanje njihovog osnovnog smera - stomak mu zadrhta.

A ako je guverner vršljao po njegovom mozgu? A ako su se nematerijalni mentalni pipci čoveka iz Druge zadužbine zavukli unutra, u emocionalne naprsline njegovog sastava, rastavile ga i ponovo sklopile...

Prvi put ništa nije osetio. Nije bilo bola, probadanja u duhu - čak ni osećanja diskontinuiteta. Ako je nekada davno i postojalo takvo vreme - davno, još pre pet kratkih godina - kada je mislio da ga ne voli već mrzi - bila je to grozna iluzija. Stideo se i same pomisli na takvu iluziju.

Ali bola nije bilo.

Da li će sastanak s guvernerom biti ponavljanje toga? Da li će se sve ono što se pre toga zbilo - njegova služba kod Mazgova - čitava njegova životna orijentacija - pridružiti onom maglovitom snu iz drugog života koji je sadržao reč Demokratija? Da i Mazgov postane samo san, a da njegova odanost bude samo prema Tazendi...

Naglo se okrenu u stranu.

Javi se jaka želja za povraćanjem.

A onda mu u uhu zazvoni Čenisov glas: "Mislím da je ovo ono

pravo, generale."

Pričer se ponovo okrenu. Jedan Starac beše ćutke otvorio vrata i s nemim poštovanjem dostojanstveno stajao na pragu.

"Njegova ekšelencija, guverner Roseme", izusti on, "u ime gospodara Tazende ima zadovoljstvo da vam uruči svoju dozvolu za audijenciju, te moli da joj se predstavite."

"Nego šta", uz trzaj Čenis priteže svoj pojas i navuče na glavu rosemićansku kapuljaču.

Pričerove vilice se stegoše. Ovo je, dakle, bio početak pravog kockanja.

Guverner Roseme nije bio pojava koja uliva strah. Pre svega bio je gologlav, a proređena svetlosmeđa kosa koja je prelazila u sedu davala mu je blag izgled. Koščati svodovi su se povijali naniže prema očima usred fine mrežice bora; te oči su izgledale lukave; međutim, njegova sveže obrijana brada beše mekušna i slaba, tako da bi prema opštem uverenju pristalica pseudonauke čitanja karaktera iz strukture kostiju odavala 'slabića'.

Pričer je izbegavao oči, a gledao u bradu. Nije znao da li će to biti efikasno - i da li uopšte nešto može biti efikasno.

"Dobrodošli na Tazendu! Ostanite s mirom! Da li ste jeli?"

Guvernerov glas je bio piskav, bezličan.

Njegova šaka - s drugim prstima i kvrgavim venama - maltene kraljevski pokaza na sto u obliku slova U.

Nakloniše se i posedaše. Guverner je sedeo na spoljnoj strani osnovice slova U, a oni s unutrašnje, dok se nemi Starci smeštiše s obe strane duž stranica.

Guverner je kratkim, odsečnim rečenicama hvalio hranu uvezenu sa Tazende - i doista, ona beše druge vrste, mada ne mnogo bolja od prostije hrane Staraca - kudio vreme na Rosemi, a u pokušaju da bude neusiljen on se dotače i složenosti svemirskog putovanja.

Čenis je malo govorio, a Pričer ne izusti ni reči.

A onda se i to završi. Pojeli su neko sitno ukuvano voće, upotrebili i bacili u stranu ubruse, pa se guverner zavalio.

Očice su mu svetlucale.

"Raspitivao sam se za vaš brod. Prirodno, želim da se za njega pobrinu i da izvrše opštu opravku. Izvestili su me da se ne zna gde

je."

"Tačno", veselo odvrati Čenis, "ostavili smo ga u svemiru. To je veliki brod, prikladan za dugačka putovanja po katkad neprijateljski nastrojenim oblastima, pa smo smatrali da bi mogao dovesti u sumnju naše miroljubive namere ako bi ovde pristao. Radije smo sleteli sami, nenaoružani."

"Prijateljski čin", neubeđeno primeti guverner. "Kažete da je brod veliki?"

"Nije to ratni brod, ekselencijo."

"Hm, hm! Odakle dolazite?"

"Sa male planete iz sektora Santani, vaša ekselencijo. Možda i ne znate za nju, jer nije važna. Radi bismo bili da zasnujemo trgovinske odnose."

"Trgovina? A šta imate na prodaju?"

"Sve vrste mašina, Vaša ekselencijo, u zamenu za hranu, drvo, rude..."

"Hm, hm." Guverner kao da je bio u nedoumici. "U to se malo razumem. Možda bi se nešto moglo srediti na obostranu korist. Možda, pošto natenane budem proučio vaše akreditive - shvatate, da bi se moglo krenuti dalje mojoj vladi će biti neophodna detaljna obavještenja - a pošto budem pregledao vaš brod, za vas bi bilo veoma uputno da nastavite za Tazendu."

Na to nije bilo odgovora, pa se guvernerovo držanje primetno ohladi.

"Ali treba da vidim vaš brod."

"Na brodu se sada, na žalost, vrše opravke", hladno će Čenis. "Ukoliko vaša ekselencija nema ništa protiv da nam ostavi četrdeset i osam časova, biće vam onda na usluzi."

"Nisam naviknut na čekanje."

Po prvi put se Pričerove oči susretoše s besnim pogledom drugog čoveka i kao da u njemu tiho eksplodira dah. Na trenutak se osećao kao da se davi u vodi, a onda se njegove oči otrgoše.

"Brod neće moći da se spusti još četrdeset i osam sati, ekselencijo", ne pokolebavši se produži Čenis. "Mi smo ovde i to posve nenaoružani. Možete li da sumnjate u naše časne namere?"

Posle dugog tajca guverner nabusito reče: "Pričajte mi o svetu s

koga dolazite."

To je bilo sve. Na tome se završilo. Nije bilo više neljubaznosti. Pošto je ispunio svoju zvaničnu dužnost guverner je očigledno izgubio interesovanje, a audijencija je ubrzo potpuno zamrla.

A onda se sve završilo. Pričer se ponovo obreo u njihovim prostorijama i započeo sa samoispitivanjem.

Oprezno je, zadržavajući dah, 'opipavao' svoja osećanja. Izvesno je da samom sebi nije izgledao drukčiji, ali, da li bi uopšte primetio neku razliku? Da li se osećao drukčijim pošto ga je Mazgov preobratio? Nije li sve izgledalo prirodno? Kako treba da bude.

Napravio je opit.

Proračunato je kliknuo u neme šupljine svog uma, a poklik mu je bio jasan i glasio je: "Druga zadužbina mora biti otkrivena i uništena."

Osećaj sa kojim je taj poklik praćen beše osećaj iskrene mržnje. U njemu nije bilo ni trunke oklevanja. A onda se u njegovom umu javi misao da zameni reči "Druga zadužbina" rečju "Mazgov", no dah mu zastade već i na samom osećaju, dok mu se jezik splete.

Do sada je bilo u redu.

Ali da nisu na neki drugi način namipulisali njime - tananije? Da nisu izvršene neke majušne promene? Promene koje ne bi mogao otkriti zbog toga što je samo njihovo postojanje iskrivljavalo njegovo rasuđivanje?

Nije bilo načina da se to proveriti.

Međutim, i dalje je osećao apsolutnu odanost prema Mazgovu! Kad je ona ostala neizmenjena, ništa drugo zapravo i nije bilo važno.

On ponovo skrenu svoje misli na delanje. U svom delu sobe Čenis je bio nečim zaokupljen. Pričerov nokat se spusti na ručni uređaj za vezu. Kada do njega stiže odgovor osetio je kako ga obuzima talas olakšanja od koga zanemoća.

Nepokretni mišići na licu ga ne odadoše, ali u sebi je od radosti klicao, a kad se Čenis okrenu prema njemu, znao je da je farsa skoro završena.

Četvrta međugra

Dva Govornika se susretoše na drumu, a jedan zaustavi onog drugog.

"Javio mi se Prvi govornik."

U očima drugog javi se napola prestrašen treptaj: "Došlo je do ukrštanja?"

"Da! Valjda ćemo doživeti da i nama svane!"

5. JEDAN ČOVEK I MAZGOV

U Čenisovom ponašanju nije bilo nikakvog znaka da je primetio neku tananu izmenu u Pričerovom držanju ili u njihovim međusobnim odnosima. Leđima se oslonio o tvrdu drvenu klupu, raširivši pred sobom ispružene noge.

"Kako ti se čini guverner?"

"Nikako. Uopšte mi nije izgledao kao neki duhovni gorostas", sleže ramenima Pričer. "Veoma je bedan primerak pripadnika Druge zadužbine, ako je to ono što je trebalo da bude."

"Mislim da nije to bio, znaš. Ne znam šta da pomislim. Pretpostavi da si ti iz Druge zadužbine", Čenis postade zamišljen, "šta bi ti uradio? Pretpostavi da imaš neku predstavu zbog čega smo ovde. Kako bi s nama postupio?"

"Preobraćenje, naravno."

"Kao Mazgov?" Čenis ga oštro pogleda. "Da li bismo znali da nas jesu preobratali? Pitam se... A šta ako su oni samo psiholozi, ali vrlo mudri?"

"Ako je tako, ja bih nas prilično hitro poubijao."

"A naš brod? Ne!" Čenis odmahnu kažiprstom. "Igrali bismo na blef, Pričeru stari družo. To može biti samo blef. Čak i ako im je emocionalna kontrola poznata u prste, mi smo - ti i ja - samo fasada. Protiv Mazgova se oni moraju boriti, a na oprezu su prema nama kao što smo to i mi prema njima. Pretpostavljam da znaju ko smo."

"Šta nameravaš da preduzmeš?" Pričer se odbojno zagleda u njega.

"Da čekam", odreza Čenis. "Da ih pustim da nam priđu. Brinu, možda, zbog broda, a verovatno i zbog Mazgova. Blefirali su s guvernerom. Nije uspelo. Ostali smo nepokolebljivi. Onaj koga idući put pošalju biće neko iz Druge zadužbine i taj će nam predložiti nagodbu."

"A onda?"

"Onda ćemo se nagoditi."

"Ne slažem se s tim."

"Zato što misliš da će to bi izneveravanje Mazgova? Neće."

"Ne, Mazgov može da izađe na kraj sa svakom podvalom koju bi ti mogao da smisliš. No, ja se, ipak, ne slažem."

"Zato što, onda, valjda misliš da ne bismo mogli nadmudriti pripadnike Druge zadužbine?"

"Možda i ne bismo, ali to nije razlog."

Čenis brzo obori pogled na ono što je drugi čovek držao u ruci i ljutito reče: "Hoćeš da kažeš da je to razlog?"

Pričer se poigravao svojim atomskim pištoljem. "Tačno. Uhapšen si."

"Zbog čega?"

"Zbog toga što si izdao Prvog građanina Saveza."

"Šta to treba da znači?" Čenis stisnu usnice.

"Veleizdaja! Kao što rekoh. Sređujem situaciju."

"Imaš li dokaz? Dokazni materijal, pretpostavke, maštarije? Jesi li poludeo?"

"Ne. A ti? Misliš li da Mazgov bez razloga šalje mladunce neodbijene od sise na smešne, razmetljive misije? Svojevremeno mi je to čudno izgledalo. Ali gubio sam vreme sumnjajući u sebe samog. A zašto je tebe poslao? Zato što se lepo osmehuješ i oblačiš? Zato što imaš dvadeset i osam godina?"

"Možda zbog toga što mi se može verovati. Zar ne vidiš logične razloge?"

"Ili možda zato što ti se ne može verovati. Što je prilično logično, kako ispada."

"Da li to izmenjujemo paradokse, ili je ovo neko nadmudrivanje rečima da bi se videlo ko je kadar da što manje kaže sa što više reči?"

Atomski pištolj se približi, a za njim i Pričer. "Ustaj." Stajao je uspravno pred mladićem.

Bez naročite žurbe Čenis ustade i bez ikakvog grčenja trbušnih mišića oseti kako mu otvor cevi atomskog pištolja dodiruje pojas.

"Mazgov je želeo da se pronade Druga zadužbina", reče Pričer. "Nije uspeo, a ni ja u tome nisam uspeo, dok je tajna koju niko od nas nije uspeo da otkrije bila dobro skrivana. Preostala je još jedna mogućnost - a ta bi bila da se pronade jedan tragač koji već zna gde

je skrovište."

"A to bih bio ja?"

"Očigledno. Ja to onda, naravno, nisam znao, ali iako moj mozak, možda, sporije radi, još uvek je usmeren u ispravnom pravcu. Kako smo samo lako pronašli Kraj Zvezda! Kako si čudesno pretražio baš ono pravo područje polja na Sočivu iako postoji beskonačan broj mogućnosti! A pošto si to obavio, kako smo lepo uočili baš pravu tačku za osmatranje! Ti, nespretna budalo! Da li me toliko potcenjuješ da si mislio da nikakav spoj slučajnosti neće biti suviše preteran za mene da ga progutam?"

"Misliš da sam imao suviše uspeha?"

"Za polovinu previše, za jednog lojalnog čoveka."

"Zbog toga što su merila uspeha koja si mi postavio bila toliko niska?"

Atomski poštolj ga munu, mada je na licu pred Čenisom samo hladan sjaj očiju odavao narastajući gnev. "Zato što si plaćenik Druge zadužbine."

"Plaćenik", dobaci Čenis sa krajnjim prezirom. "Hajde, dokaži to."

"Ili si pod njihovim mentalnim uticajem."

"A da Mazgov to ne zna? Smešno!"

"A da Mazgov to zna. Upravo je u tome moja poenta, moj mladi nedosetljivče. Sa znanjem Mazgova. Da nije tako, zar misliš da bi dobio brod da se njime igraš? Doveo si nas do Druge zadužbine, baš kao što je i trebalo da učiniš"

"Izvukao sam jedno zrnce iz ove gomile prazne slame. Mogu li da upitam zbog čega bih sve to radio? Ako sam izdajica, zbog čega bih vas dovodio do Druge zadužbine? Zar nisam mogao da se majem tamo-amo kroz Galaksiju, veselo skakućući i da pri tom ne nađem ništa više no što si svojevremeno ti pronašao?"

"Zbog broda. I zbog toga što je ljudima iz Druge zadužbine očito potrebno atomsko oružje za samoodbranu."

"Moraćeš da nađeš neki bolji razlog od tog. Jedan brod im ne bi ništa značio, a ako misle da bi mogli da upoznaju nauku na osnovu jednog broda, onda bi pripadnici Druge zadužbine zaista bili vrlo, vrlo glupi. Bila bi to glupavost one vrste kakvu, rekao bih, ti poseduješ."

"Imaćeš prilike da ovo objasniš Mazgovu."

"Vraćamo se na Kalgan?"

"Na protiv. Ostajemo ovde. A kroz petnaest minuta - koji minut više ili manje - pridružiće nam se Mazgov. Zar misliš da nas nije pratio, moj oštromni, bistri samoobožavaoče? Dobro si odigrao ulogu mamca za protivničku stranu. Možda nam nisi priveo naše žrtve, ali si nas izvesno doveo do naših žrtava."

"Mogu li da sednem i da ti nešto slikovito objasnim", zamoli Čenis. "Molim te?"

"I dalje ćeš stajati."

"Najzad, mogu to i stojeći da kažem. Misliš da nas je Mazgov sledio zbog onog hipertraseru u kolu veze?"

Atomski pištolj kao da zadrhta. Čenis se ne bi u to zakleo.

"Ne izgledaš iznenađen. No, neću traćiti vreme sumnjičeći te da si iznenađen. Da, znao sam za hipertraser. A sad, pošto sam ti pokazao da sam znao nešto što nisi mislio da znam, ja ću tebi reći nešto što ne znaš, a ja znam da ne znaš."

"Dozvoljavaš sebi suviše dugačak uvod, Čenise. Očekivao bih da ti je smisao za izmišljanje bolje podmazan."

"Ovo nije nikakvo izmišljanje. Bilo je izdajnika, naravno, ili neprijateljskih agenata, ako ti se ta reč više dopada. Međutim, Mazgov je to na dosta čudan način saznao. Znaš, izgleda da je neko petljao po nekim od njegovih preobraćenika."

Ovog puta atomski pištolj zadrhta. U to nije bilo sumnje.

"Povlačim to, Pričeru. Zato sam mu bio potreban. Bio sam nepreobraćen. Zar ti nije naglasio da mu je potreban jedan nepreobraćen čovek? Navevši pravi razlog, ili ne?"

"Probaj s nečim drugim, Čenise. Da sam bio protiv Mazgova, znao bih to." Tiho i brzo Pričer proveri svoj mozak. Izgledao je isti. Izgledao je isti. Čovek je, očigledno, lagao.

"Hoćeš da kažeš da osećaš odanost prema Mazgovu? Možda. U odanost nisu dirali. Mazgov je rekao da bi se to suviše lako otkrilo. Ali kako se psihički osećaš? Bezvoljno? Da li si se sve vreme osećao normalno, otkako si krenuo na ovo putovanje? Ili si se katkada osećao čudno, kao da nisi baš sasvim onaj stari? Je li ti to pokušavaš da kroz mene izbušiš neku rupu, a da ne dodirneš

obarače?"

Pričer povuče atomski pištolj za pola palca. "Šta pokušavaš da kažeš?"

"Kažem da su po tebi petljali. Manipulisali su tobom. Nisi video Mazgova da stavlja taj hipertraser. Nisi video nikoga kako to čini. Samo si ga tamo našao i pretpostavio da nas prati. Sigurno da tvoj ručni primopredajnik uspostavlja vezu s brodom preko talasne dužine koja ne odgovara mojoj. Misliš da nisam to znao?" Sada je govorio ubrzano, ljutito. Maska ravnodušnosti se sada pretvorila u svirepost. "Ali odande nam ne dolazi Mazgov. Nije to Mazgov."

"Ko dolazi, ako ne on?"

"A šta ti misliš? Taj hipertraser sam pronašao onog dana kada smo krenuli. Ali ja nisam pretpostavljao da je to Mazgov. Nije imao razloga da se meša u tom času. Zar ne zapažaš kako je to nesmisleno? Da sam ja izdajica, a da on to zna, mogao je da me preobrati isto onako lako kako je to s tobom učinio, čime bi iz mog mozga izmamio tajnu položaja Druge zadužbine a da me ne šalje preko polovine Galaksije. Možeš li ti da sakriješ neku tajnu od Mazgova? A ako ja nisam znao, onda ga do nje ne bih mogao dovesti. Zašto bi me onda, u oba slučaja, poslao? Jasno je da je hipertraser tamo stavio neki agent Druge zadužbine. To nam se sada približava. A da li bi bio prevaren da po tvom vrlo mozgu nisu vršljali? Kakva je to tvoja vrsta normalnosti kad si krajnju ludost smatrao mudrošću? Da ja dovedem brod Drugoj zadužbini? Šta bi s brodom uradili?"

Tebe žele, Pričeru. O savezu znaš više nego iko drugi, osim Mazgova, a za njih nisi opasan, dok on to jeste. Zbog toga su mi u um i ulili smer traganja. Naravno, da bi bilo potpuno nemoguće da pronađem Tazendu nasumice tragajući po Sočivu. Znao sam to. Ali sam znao i to da nas sledi Druga zadužbina i znao sam da je to njihovo maslo. Zašto ne igrati njihovu igru? Bila je to borba blefiranjem. Oni su želeli nas, a ja sam želeo njihov položaj, pa nek svemir odnese onog čiji blef nije veći.

Međutim, sve dok je tvoj atomski pištolj uperen u mene, mi gubimo. A to očigledno nije tvoja ideja. Njihova je. Predaj mi pištolj, Pričeru. Znam da ti ovo izgleda pogrešno, ali ne govori to tvoj um,

već iz tebe govori Druga zadužbina. Predaj mi pištolj, Pričeru, pa ćemo se zajedno suočiti s onim što nam se približava."

S užasom Pričer oseti narastanje zbunjenosti. Izgleda tačno. Zar je mogao toliko pogrešiti? Zbog čega ta večna sumnja u sebe? Zašto nije siguran? Šta je to što čini da Čenis zvuči tako ubedljivo?

Ubedljivost?

Ili se to njegov izmučeni um odupire upadu stranog?

Da li je pocepan nadvoje?

U magli spazi kako pred njim, ispruživši ruku, stoji Čenis - i u magnovenju postade siguran da će mu predati pištolj. I upravo kad mu se mišići ruke istegoše iza njega se - naročito brzo - otvoriše vrata i on se obazre.

U Galaksiji ima, možda, ljudi koje bi čovek u mirnijim prilikama mogao da zameni za druge. Sledstveno tome, postoje možda i duševna stanja kada se i neslični parovi ne mogu razlikovati. Ali Mazgov stoji iznad svakog spoja ta dva činioca.

Ni sva agonija Pričerova uma nije mogla sprečiti da spokojna snaga istog trenutka ne preplavi njegov um.

Nema te situacije u kojoj bi Mazgov fizički mogao dominirati. Nije dominirao ni u ovoj.

Bio je prilično smešna pojava u višeslojnoj odeći koja je odebljala njegovu svakodnevnu mršavost, ne dozvoljavajući mu, ipak, da se domogne normalnih dimenzija. Lice mu je bilo zabrađeno, a ono što je preostalo od uvek istaknutog kljuna bilo je crveno od hladnoće.

Nije bilo, verovatno, nedoličnije vizije izbavitelja.

"Zadrži svoj atomski pištolj, Pričeru", reče on a onda se obrati Čenisu, koji je slegnuo ramenima i seo: "Ovde kao da je prilično smušen i prilično protivrečan emocionalan kontekst. Šta treba da znači to da vas prati još neko, osim mene?"

"Da li je hipertraser postavljen na brod po vašem naređenju, gospodine", brzo upade Pričer.

"Svakako. Zar je verovatno da bi neka druga organizacija iz Galaksije, osim Saveza svetova, imala pristupa na brod?"

Mazgov ga gladno pogleda.

"Rekao je..."

"Pa, on je ovde, generale. Nije potrebno posredno citiranje. Imaš li šta da priznaš, Čenise?"

"Da, ali, očigledno, svoje greške, gospodine. Mislio sam da je taj traser tamo podmetnuo neki plaćenik Druge zadužbine i da smo ovde dovedeni zbog nekog njihovog cilja kome sam bio spreman da se suprotstavim. Osim toga, imao sam utisak da je general manje-više u njihovim rukama."

"Zvuči kao da to više ne misliš."

"Bojim se da ne mislim. Da nije tako, ne biste se pojavili na vratima."

"E, da to onda isteramo na čistinu." Mazgov zguli spoljne slojeve postavljene, električnom strujom grejane odeće. "Neće vam smetati ako i ja sednem? A sad - ovde smo bezbedni od svake opasnosti da neko upadne. Nijedan stanovnik ove sante leda neće imati želju da se ovom mestu približi. U to vas uveravam." U njegovom naglašavanju svoje moći beše neke okrutne ozbiljnosti.

Čenis ispolji svoje gnušanje. "Čemu izdvajanje? Da neko neće da posluži čaj i uvede igračice?"

"Teško. Kakva beše ona tvoja teorija, mladiću? Neko iz Druge zadužbine pratio je vaše kretanje pomoću uređaja kojim ne raspolaže niko osim mene - a kako ono reče da si pronašao ovo mesto?"

"Gospodine, da bi se objasnile izvesne poznate činjenice, izgleda očigledno da su u moju glavu ulivene neke ideje..."

"A to su učinili pripadnici te iste Druge zadužbine?"

"Pretpostavljam da to nije mogao biti niko drugi."

"Zar ti nije palo na im da ukoliko neko iz Druge zadužbine može da te natera, namami ili privuče da zbog nekih njihovih ciljeva odeš u Drugu zadužbinu - a pretpostavljam da si smatrao da se koriste metodima kakvi su moji, mada, podsećam te, ja mogu da usadim osećanja, a ne i ideje - zar ti nije palo na um i to da taj neko ko to može onda nema potrebe da vam podmeće hipertraser?"

Preneraženi Čenis naglo podiže pogled i susrete se s krupnim očima svog suverena. Pričer je nešto gundao, a na ramenima mu se ogledalo olakšanje.

"Ne", odvrati Čenis, "to mi nije palo na um."

"I da nisu mogli da se osećaju sposobnim da vas usmeravaju, ukoliko su morali da vam prate kretanje, kao i to da biste, neusmeravani, imali veoma malo izgleda da pronađete put dovde, kao što ste učinili. Da li si na ovo pomislio?"

"Ni na to."

"A zašto ne? Da li je tvoj duhovni nivo opao u većoj meri nego što je verovatno?"

"Na to jedini odgovor može biti jedno pitanje, gospodine. Da li se i vi pridružujete optužbama generala Pričera da sam izdajnik?"

"U slučaju da je zaista tako, imaš li da nešto kažeš u svoju odbranu?"

"Samo ono što sam izložio i generalu. Da sam bio izdajnik i da sam znao gde se nalazi Druga zadužbina mogli ste me preobratiti i smesta to saznati. Ukoliko ste smatrali da me treba pratiti, onda ranije nisam znao i nisam bio izdajnik. Tako da na vaš paradoks odgovaram svojim."

"A kakav ti je zaključak?"

"Da nisam izdajnik."

"S tim se, očigledno, moram složiti, pošto je tvoje obrazloženje neoborivo."

"A mogu li vas onda zapitati zašto ste nas sve vreme iz potaje sledili?"

"Zbog toga što za svaku činjenicu postoji i neko treće objašnjenje. I ti i Pričer ste neke činjenice objasnili na sebi svojstvene načine, ali ne sve. Ja ću vam - ako mi date vremena - objasniti sve. I to prilično brzo, tako da je mala verovatnoća da ćete se dosađivati. Sedi, Pričeru, i daj mi pištolj. Više ne pretili opasnost da nas neko napadne. Ni odavde, a ni sa strane. Zapravo, čak ni od Druge zadužbine. Zahvaljujući tebi, Čenise."

Soba je bila osvetljena kako je to bilo uobičajeno na Rosemi - pomoću žice zagrejane električnom strujom. O tavanicu je bila okačena jedna sijalica u čijoj je mutnoj, žutoj svetlosti svaki od njih baca senku.

"Pošto sam smatrao neophodnim da pratim Čenisa, jasno je da očekujem da time nešto postignem", započe Mazgov. "Kako je sa

začuđujućom brzinom i neposrednošću krenuo ka Drugoj zadužbini, možemo opravdano pretpostaviti da je to ono što sam i očekivao da će se desiti. Pošto od njega nisam neposredno primio obaveštenje, nešto se moralo isprečiti. To su činjenice. Čenis, naravno, zna odgovor. Znam ga i ja. A ti, Pričeru?"

"Ne, gospodine", tvrdoglavo će Pričer.

"Onda ću ti objasniti. Samo jedna vrsta čoveka može istovremeno znati gde je Druga zadužbina i mene sprečavati da to saznam. Čenise, bojim se da si ti sam iz Druge zadužbine."

Nagnuvši se napred, Čenis se osloni laktovima o kolena i, ne promenivši izraz, besno upita: "Kakav je tvoj pouzdan dokaz? Danas se već više nego dva puta pokazalo da je dedukcija pogrešna."

"Postoji i pouzdan dokaz, Čenise. To je prilično lako. Rekao sam ti da je neko dirao u moje ljude. Taj koji je to činio morao je očigledno biti neko ko je - a) nepreobraćen, i - b) prilično blizu središta zbivanja. Polje je bilo široko, mada i ne sasvim neograničeno. Imao si suviše uspeha, Čenise. Ljudima si se suviše dopadao. Suviše dobro si se snalazio.

Onda sam te pozvao da preuzmeš ovu ekspediciju, i to te nije iznenadilo. Motrio sam tvoje osećanje. Nije ti smetalo. Preterao si tada sa samouverenošću, Čenise. Nijedan zaista običan čovek ne bi mogao da izbegne bar malo kolebanja zbog takvog zadatka. Pošto je tvoj mozak izbegao to koleganje, mogao je biti ili budalast ili kontrolisan.

Te dve mogućnosti je bilo lako proveriti. U trenutku opuštenosti dokopao sam se tvog mozga i na trenutak ga ispunio tugom, a zatim je uklonio. Sa tako savršenom veštinom bio si posle ljut da sam se mogao zakleti da je to bila prirodna reakcija - da ne beše onog što se najpre desilo. Naime, kad sam se stušito na tvoja osećanja u jednom trenutku, u magnovenju, pre nego što si se obuzdao, tvoj mozak je pružio otpor. Samo sam to hteo da saznam.

Niko ne bi mogao da mi se opire, čak ni na tren, a da ne poseduje moć kontrole sličnu mojoj."

"I? Šta sad?" Čenisov glas je bio tih i gorak.

"A sad ćeš umreti - kao pripadnik Druge zadužbine. To je neophodno i verujem da ćeš razumeti."

Čenis je ponovo netremice gledao u otvor pištoljske cevi. Njim je ovog puta upravljao um nimalo sličan Pričerovom, kojeg je mogao da obrće kako mu drago, već um zreo i otporan na silu kakav je i njegov rođeni.

Delić vremena koji mu je bio ostavljen za ispravku zbivanja bio je kratak.

Za čoveka sa normalnim brojem čula i normalnom nesposobnošću za emocionalnu kontrolu teško je da opiše ono što se zatim desilo.

U suštini, evo šta je Čenis shvatio u ovom sićušnom vremenskom razmaku, koliko je trebalo da kažiprst Mazgova gurne kontakt obarača.

Tadašnji emocionalni sastav Mazgova sastojao se od oštre i uglačane rešenosti, ni najmanje zamagljene nekim oklevanjem. Da je Čenisa kasnije dovoljno zanimalo da izračuna vreme od odluke da puca do prispeća dezintegrišuće energije, mogao je shvatiti da je mogućnost da umakne trajala oko jedne petine sekunde.

To jedva da je bilo neko vreme.

U tom istom majušnom vremenskom razmaku ono što je Mazgov shvatio bilo je to da je emocionalni potencijal Čenisovog mozga iznebuha provalio nagore, a da njegov sopstveni mozak nije osetio nikakav udarac, kao i to da ga je istovremeno, iz neočekivanog pravca, kao vodopad preplavila čista, prodorna mržnja.

Taj novi emocionalni element ukloni njegov kažiprst s kontakta. Ništa drugo to nije moglo učiniti, a gotovo istovremeno s promenom u ponašanju nastupi i potpuno shvatanje nove situacije. Bila je to živa slika koja potraja kraće nego što bi to njen značaj s dramskog stanovišta iziskivao. Tu je bio Mazgov, čiji je kažiprst skliznuo s atomskog pištolja, kako netremice zuri u Čenisa. Zatim Čenis, sav napet, koji gotovo da se nije usuđivao da diše. I Pričer, zgrčen na stolici, kome se svaki mišić gotovo do kidanja grčio: čija se svaka tetiva izvijala u naprezanju da se baci napred, lica najzad izbačenog iz uvežbane odrvenelosti i pretvorenog u neprepoznatljivu samrtnu masku užasne mržnje, dok su mu oči jedino, potpuno i pre svega bile zaokupljene Mazgovom.

Između Čenisa i Mazgova tek jedna ili dve reči behu izmenjen - tek reč ili dve i potpuno ogoljavajuće strujanje emocionalne svesti koje će zauvek ostati pravi način uzajamnog sporazumevanja između takvih kakvi oni bejahu.

Zbog naših sopstvenih ograničenja, potrebno je prevesti u reči ono što se zbilo u tom času, a i nešto kasnije.

"Prvi građanine, ti si između dve vatre", usiljeno reče Čenis. "Ne možeš istovremeno kontrolisati dva mozga, ne kada je jedan od njih moj i prema tome, možeš da odabereš. Pričer je sada oslobođen od tvog preobraćenja. Ja sam raskinuo lance. To je onaj stari Pričer; onaj koji je jednom pokušao da te ubije; onaj koji te smatra neprijateljem svega onog što je slobodno, pravično i sveto; a, osim toga, on je onaj koji shvata da ga već pet godina svodiš na bespomoćnu ropsku ulizicu. Sada ga zadržavam potiskujući mu volju, ali to će prestati ako me ubiješ, mnogo brže nego što ti budeš mogao da pokreneš atomski pištolj ili čak i svoju volju... ubiće te."

"Ako se okreneš da bi ga vratio pod svoju kontrolu, ubio ili bilo šta učinio, nešec moći da se dovoljno brzo ponovo okreneš kako bi mene zaustavio."

Mazgov se i dalje nije pomerao. Samo tiho uzdahnu u znak priznanja.

"Tako, sad baci taj pištolj", reče Čenis, "pa da opet budemo na ravnoj nozi i da Pričer ponovo postane tvoj."

"Napravio sam jednu grešku", najzad izusti Mazgov. "Greška je što je treće lice prisutno u mom sukobu s tobom. To je uvelo jednu suvišnu promenljivu veličinu. To je greška za koju se, držim, mora platiti."

Nemarno je ispustio pištolj i stopalom ga odgurnuo na drugi kraj sobe. Istovremeno, Pričer se još jednom zgrči i stropošta u dubok san.

"Biće normalan kad se ponovo probudi", ravnodušno primeti Mazgov.

Čitava ova razmena misli od trenutka kada je kažiprst Mazgova počeo da pritiska obarač kontakta do trenutka kada je ispustio atomski pištolj odvila se za vreme kraće od jedne i po sekunde.

Ali baš tu, ispod granice svesti, u vremenu koje je bilo upravo

iznad granice opažanja, Čenis uhvati kratkotrajni zračak osećanja Mazgova. Bio je to zračak sigurnog i samopouzdanog trijumfa.

6. JEDAN ČOVEK, MAZGOV - I NEKO DRUGI

Dva čoveka se na izgled opustiše i postadoše spokojni - u fizičkom pogledu prave suprotnosti - dok im je od napetosti drhtao svaki nerv što je služio kao detektor osećanja.

Po prvi put posle dugog niza godina Mazgov nije bio dovoljno siguran u sebe. Iako je za sada mogao sebe da zaštiti, Čenis je znao da to čini s mukom - i da napad za njega ne bi značio isto što i za njegovog protivnika. Čenis je znao da bi izgubio kada bi se proveravala izdržljivost.

No, pogubno je bilo misliti na to. Odati Mazgovu neku emocionalnu slabost značilo bi dati mu oružje. U mozgu Mazgova već se nešto naziralo - nešto pobedničko...

Dobiti na vremenu...

Zašto su ostali kasnili? Iz čega izvire samopouzdanje Mazgova? Šta njegov protivnik zna, a on ne? Mozak na koji je motrio nije ništa kazivao. Kad bi samo umeo da pročita ideje. A ipak...

Čenis grubo prikoči kovitlac svojih misli. Preostalo je samo jedno - dobiti na vremenu...

"Pošto je posle našeg malog dvoboja oko Pričera zaključeno, a ja sam to nisam porekao, da sam pripadnik Druge zadužbine, kako bi bilo da mi napokon objasniš zašto sam došao na Tazendu?"

"A ne", s oholom sigurnošću nasmeja se Mazgov, "nisam ja Pričer. Nema potrebe da ti dajem objašnjenja. Dobio si ono što si smatrao razlozima. Kakvi su da su tvoji postupci su mi odgovarali i zato se više ne raspitujem."

"Ipak, u tvom poimanju priče moraju postojati neke praznine. Da li je Tazenda ona Druga zadužbina koju si očekivao da pronađeš? Pričer je mnogo pričao o nekom tvom drugom pokušaju da je pronađeš i tvom oruđu, psihologu Eblingu Mizu. Katkada bi pomalo brljao kad bih ga... hm... malo ohrabrio. Priseti se Eblinga Miza, Prvi građanine."

"A zašto bih?" samopouzdanost!

Čenis je osećao kako samopouzdanje sve više izbija na površinu, kao da je s proticanjem vremena svaka uznemirenost koju je

Mazgov mogao gajiti sve više i više iščezavala.

Čvrsto obuzdavajući nadiranje očajanja, on reče: "Znači, nisi radoznao? Pričer mi je spominjao Mizovo ogromno zaprepašćenje zbog nečega. Da je strašno preklinjao da se pohita i upozori Druga zadužbina. Zašto? Zašto? Ebling Miz je umro. Druga zadužbina nije bila upozorena. A ipak, Druga zadužbina postoji."

Mazgov se osmehnu sa istinskim zadovoljstvom i iznednom, iznenađujućom navalom svireposti koju Čenis oseti kako se približava i naprečac povlači. "Ali Druga zadužbina je očigledno bila upozorena. Kako bi drukčije i zašto neki Bejl Čenis prispeo na Kalgan da obradi moje ljude i da se lati prilično nezahvalnog zadatka da me nadmudri. Upozorenje je zakasnilo, to je sve."

"Znači, ti čak i ne znaš šta je Druga zadužbina, niti kakvo je dublje značenje svega što se zbiva?" Čenis dozvoli da se iz njega izlije samilost.

Dobiti na vremenu!

Mazgov oseti njegovu samilost, te mu se istog trena oči neprijateljski pritvoriše. Poznatom kretnjom četiri prsta protrlja nos i obrecnu se: "Zabavljaj se onda. Šta je s Drugom zadužbinom?"

Čenis se hotimice izražavao rečima, a ne emocionalnom simbologijom. "Koliko sam ja obavešten, Miza je najviše začudila tajanstvenost koja je okruživala Drugu zadužbinu. Hari Seldon je na toliko različit način zasnovao svoje dve tvorevine! Prva zadužbina je bila bučna pojava, koja je za dva stoleća zablesnula pola Galaksije, dok je Druga bila kao neki mračni ponor.

Nećeš shvatiti zašto je to bilo tako ako ne budeš ponovo osetio intelektualnu atmosferu iz vremena umirućeg Carstva. Bilo je to vreme apsolutnog, velikih konačnih uopštavanja, bar u naučnoj misli. To da su stavljene brane daljem razvoju ideja bio je, naravno, znak da se kultura raspada. Seldona je proslavila njegova pobuna protiv takvih brana. Ta poslednja iskra mladalačkog stvaralaštva u njemu osvetlila je Carstvo svetlošću zalazećeg sunca i maglovito nagovestila sunce Drugog carstva koje se rađalo."

"Vrlo dramatično. I, šta onda?"

"Tako je on, prema psihoistorijskim zakonima, stvorio svoje Zaduzbine, ali, ko bi bolje nego on sam mogao znati da su čak i ti

zakoni relativni! On nikada nije stvarao konačni proizvod. Konačni proizvodi su za dekadentne umove. Njegov je imao evoluirajući mehanizam, a Druga zadužbina je bila oruđe tog mehanizma. Mi, Prvi građanine tvog privremenog Saveza svetova, mi smo istinski čuvari Seldonovog plana. Jedino mi!"

"Da li to pokušavaš da se rečima ohrabriš", prezrivo upita Mazgov, "ili pokušavaš da na mene ostaviš utisak? Međutim, Druga zadužbina, Seldonov plan i Drugo carstvo na mene ne ostavljaju ni najmanji utisak, niti u meni bude neko saosećanje, simpatiju, odgovornost, niti diraju u neki drugi izvor emocionalne pomoći, na šta želiš da me navedeš. Uostalom, jedna budalo, o Drugoj zadužbini govori u prošlom vremenu, jer ona je uništena."

Čenis je osećao kako narasta jačina emocionalnog potencijala koji je pritiskao njegov um, dok se Mazgov pridizao sa stolice i približavao. Pomamno mu se suprotstavi, ali u njega se nemilosrdno ušunjalo nešto, mrcvareći i povijajući njegov mozak unazad... unazad.

Za sobom je osetio zid, a pred njim je bio Mazgov, ispijen, podbočen, dok su se ispod one planine od nosa užasavajuće smešila usta.

"Tvoja igra je završena, Čenise", reče Mazgov. "Igra svih vas - svih ljudi iz onoga što je nekad bila zadužbina. Nekad bila! Nekad bila! Zbog čega si sve ovo vreme sedeo i trtljao Pričeru, kad si mogao navaliti na njega i oduzeti mu atomski pištolj bez ikakve primene fizičke sile? Čekao si na mene, zar ne, čekao si da me pozdraviš u situaciji koja ne bi suviše izazvala moje podozrenje.

Šteta za tebe da ništa nije ni trebalo da ga izaziva. Poznavao sam te. Suviše dobro sam te poznavao, suviše dobro, Čenise iz Druge zadužbine.

Međutim, na šta sad čekaš? I dalje me očajnički obasipaš rečima, kao da i sam zvuk glasa treba da me sledi na mestu. A dok govoriš stalno nešto u tvom umu čeka, čeka i još uvek čeka. Međutim, niko ne dolazi. Niko od onih koje očekuješ - niko od tvojih saveznika. Ovde si sam, Čenise, i ostaćeš sam. Da li znaš zbog čega?

Zbog toga što me je tvoja Druga zadužbina do krajnosti pogrešno procenila. Rano sam saznao njihov plan. Mislili su da ću vas pratiti

dovde i postati njihova pečenica. Zaista je trebalo da budeš mamac - mamac za jadnog, budalastog, slabašnog mutanta, tako zagrejanog za Carstvo da će zaslepljeno srljati u očitu zamku. No, da li sam njihov zatvorenik?

Pitam se da li im je palo na um da bih teško mogao da ovamo dođem bez svoje flote, a protiv svake njene artiljerijske jedinice Druga zadužbina je potpuno i žalosno bespomoćna. Da li su pomislili na to da se neću zaustaviti radi razgovora ili čekati na događaje?

Pre dvanaest časova moji brodovi su lansirani protiv Tazende i skoro da su sasvim okončali svoj zadatak. Tazenda leži u ruševinama, njeni nastanjeni centri su zbrisani. Nije bilo otpora. Druga zadužbina više ne postoji, Čenise, a ja, nastrani ružni slabić, ja sam gospodar Galaksije."

Čenisu nije preostalo ništa drugo do da bespomoćno odmahne glavom. "Ne... Ne..."

"Da... Da..." oponašao ga je Mazgov. "A ukoliko si ti jedini preživeli, a možda i jesi, nećeš to dugo biti."

Tad nastupi duga, značajna stanka, a Čenis skoro zaurla od iznenadnog bola nastalog prodiranjem u najdublja tkiva njegovog mozga.

Mazgov se gundajući povuče. "Nedovoljno. Uopšte nisi položio ispit. Tvoje očajanje je gluma. Tvoj strah nije onaj sveobuhvatni strah vezan za uništenje nekog ideala, već sitna stepnja da sam ne budeš uništen.

Nejaka ruka Mazgova ščepa Čenisa za gušu, no njenog slabašnog stezanja Čenis iz nekih razloga nije mogao da se oslobodi.

"Ti si moja sigurnost, Čenise. Ti si moj nadzornik i zaštita od svake nedovoljne procene koju bih mogao načiniti." Po njemu su svrdlale oči Mazgova. Uporne... Tražeći...

"Da li sam dobro proračunao, Čenise? Da li sam nadmudrio tvoje ljude iz Druge zadužbine? Tazenda je zaista uništena, Čenise, strahovito razorena; zašto je onda tvoje očajanje samo pretvaranje? Gde je istina? Moram saznati stvarnu situaciju i istinu. Kazuj, Čenise, kazuj! Znači li to da nisam dovoljno duboko prodro? Da opasnost još uvek postoji? Govori, Čenise! Gde sam pogrešio?"

Čenis je osećao kako mu se reči izvlače iz usta. Nisu dragovoljno izlazile. Stegao je zube da ih zadrži. Ugrizao se za jezik. Napregao je svaki mišić u glavi.

A one su izlazile - s grcanjem - izvučene na silu - i usput razdirale njegovo grlo, jezik, krunile zube.

"Istina", zapiskuta, "istina..."

"Da, istina. Šta još treba preduzeti?"

"Seldon je ovde osnovao Druge zadužbinu. Ovde, kao što sam rekao. Nisam lagao. Došli su psiholozi i uspostavili kontrolu nad domaćim stanovništvom."

"Sa Tazende?" Mazgov dublje zaroni, kako bi mučenjem preplavio osećanja drugog čoveka - brutalno ih rastržući.

"Tazendu sam uništio. Ti znaš šta želim. To mi daj."

"Nije Tazenda. Rekao sam da pripadnici Druge zadužbine ne moraju biti oni ljudi koji su na izgled na vlasti. Tazenda je fasada..." Reči su bile skoro nerazumljive, a obrazovale su se protiv svakog atoma volje pripadnika Druge zadužbine.

"Rosema... ? Rosema? Rosema je taj svet..."

Mazgov olabavi svoj stisak, a Čenis se sroza u hrpu bola i izmučenosti.

"A mislio si da mene namagarčiš", tiho upita Mazgov.

"Bio si namagarčen." Beše to poslednja mrvica otpora u Čenisu.

"Ali ne dovoljno dugo za tebe i tvoje. U vezi sam s flotom. A posle Tazende može na red doći i Rosema. Međutim, najpre da..."

Čenis oseti kako se prema njemu uspinje mučni mrak koji ni mahinalno prineta ruka do očiju nije mogla da odagna. Tama ga je gušila i dok je osećao kako se njegov razderani, ranjeni mozak vrti u krug, unazad, unazad u večno crnilo - poslednja slika beše slika trijumfnog Mazgova - čačkalica koja se smeje - taj dugi mesnati nos koji sav podrhtava od smeha.

Zvuk se izgubi. Tama ga s ljubavlju obgrli. Završilo se s osećanjem rasprskavanja koje je ličilo na reckavi sev munje i Čenis se polagano vrati na zemlju, dok se u suzama okupane oči vraćao pomućeni vid.

Glava ga je nepodnošljivo bolela, a jedino je uz strašno probadanje mogao da joj prinese ruku.

Bio je živ, očigledno. Meko, kao paprje uhvaćeno u vrtlogu vazduha što je prohujao, misli mu se središe i otploviše na otpočinak. Osećao je da u sebe uvlači utehu - izvana. Polako, mučno pognu vrat, a kao oštar probad nastupi olakšanje.

Jer vrata behu otvorena, a preko praga je upravo prešao Prvi govornik. Pokušao je da nešto kaže, vikne, upozori, ali jezik mu se sledio; znao je da ga Mazgov delom svog moćnog uma još drži i u njemu zadržava svaku reč.

Još jednom povi vrat. Mazgov je i dalje bio u sobi. Bio je ljut, užagrena pogleda. Više se nije smejaio, a zube mu je razotkrivao svirepi osmeh.

Čenis oseti kako se njegovim mozgom, isceliteljski ga dotičući, sporo kreće emotivni uticaj Prvog govornika, a kada se taj uticaj sukobi s odbranom Mazgova i posle jednog trenutka borbe povuče, nastupi osećanje obamrlosti.

S jarošću, grotesknom za njegovo mršavo telo, Mazgov promuklo reče: "Dakle, drugi dolazi da bi me pozdravio." Njegov gipki um pruži pipak van sobe - daleko - daleko.

"Sam si", reče.

Potvrdivši, Prvi govornik ga prekide. "Sasvim sam. Nužno je da budem sam, pošto sam ja bio taj koji je pre pet godina pogrešno procenio vašu budućnost. Pružiće mi izvesno zadovoljstvo da tu stvar popravim bez ičije pomoći. Na žalost, nisam računao na jačinu vašeg polja emocionalnog odbijanja, kojim je ovo mesto okruženo. Dugo mi je trebalo da prodrem. Čestitam vam na veštini kojom je sagrađeno."

"Nema na čemu", neprijateljski odvrati Mazgov. "Nemoj traćiti komplimente na mene. Da li si došao da iver tvog mozga pridružiš ovom ovde slomljenom stubu vašeg beznačajnog kraljevstva?"

"A čovek koga zovete Bejl Čenis dobro je obavio svoj zadatak", osmehnu se Prvi govornik, "utoliko pre što vam ni izdaleka nije bio mentalno ravan. Primećujem, naravno, da ste ga zlostavljali, mada ćemo još možda i moći da ga u potpunosti povratimo. Hrabar je to čovek, gospodine. Sam se prijavio za ovaj zadatak, iako smo bili u stanju da matematički predvidimo ogromne izgleda za oštećenje njegovog duha - što je, kao što naravno znate, mnogo groznija

alternativa od običnog fizičkog sakaćenja."

Čenisov duh je uzaludno pulsirao onim što je želeo, a nije mogao da izrekne; želeo je, a nije mogao da dovikne upozorenje. Mogao je samo da zrači stalnu struju straha... bezumnog straha...

Mazgov je bio spokojan. "Znaš, jamačno, za uništenje Tazende."

"Znam. Napad tvoje flote bio je predviđen."

"Da, to pretpostavljam. Ali ne i sprečen, a?" oštro upita Mazgov.

"Ne, ne i sprečen." Emocionalna simbologija Prvog govornika bila je jasna kao dan. Bilo je to, maltene, samozgražanje, potpuno gnušanje nad samim sobom: "A greška je više moja, nego vaša. Ko je pre pet godina mogao i zamisliti vašu moć? Od početka smo sumnjali i od onog trenutka kad ste zauzeli Kalgan - da imate sposobnost emocionalne kontrole. To nije bilo suviše začuđujuće, Prvi građanine, kao što vam mogu i objasniti.

Emocionalni kontakt kakav posedujemo vi i ja nije neki posebno nov razvoj. Zapravo, sadržan je u čovečjem mozgu. Većina ljudskih bića kadra je da na primitavan način pročita osećanje, pragmatički ga povezujući sa izrazom lica, tonom glasa i sličnim. Priličan broj životinja poseduje, u izraženijem stepenu, tu odliku; u priličnoj meri koriste čulo mirisa, dok su osećanja, naravno, manje složena.

U stvari, ljudska bića su sposobnija i za mnogo više, ali je s razvitkom govora pre milion godina sposobnost emocionalnog kontakta počela da zakržljava. Veliko je postignuće naše Druge zadužbine da su ovom zaboravljenom čulu bar donekle vraćeni njegovi potencijali.

Međutim, ne rađamo se sa sposobnošću da to čulo u potpunosti iskoristimo. Strahovitu prepreku čini taj milion godina propadanja, te stoga čulo moramo vaspitavati i vežbati onako kao što vežbamo svoje mišiće. A u tome leži osnovna razlika između nas. Vi ste rođeni s njim. Toliko možemo izračunati. Možemo, takođe, izračunati dejstvo takvog čula na osobu u svetu ljudi koji ga nemaju. U carstvu slepih ćoravi je... Izračunali smo u kojoj će meri megalomanija ovladati vama, uvereni da smo spremni. Međutim, za dva činioca nismo bili spremni.

Prvi je bio veliki domet vašeg čula. Mi emocionalnu vezu možemo

proizvesti samo na domaku oka, i to je razlog što smo više bespomoćni u odnosu na fizička oružja nego što biste pomislili. Vid igra tako ogromnu ulogu. S vama to nije slučaj. Za vas se izvesno zna da ljude držite pod kontrolom i da, štaviše, sa njima imate blisku emocionalnu vezu, čak i kad su vam van domaka oka i uha. To je prekasno otkriveno.

Drugo, nismo znali za vaše fizičke nedostatke, a naročito za onaj koji je vama izgledao toliko važan da ste uzeli ime Mazgov. Nismo uzeli u obzir da niste samo mutant, već i jedan sterilni mutant, a pored nas je neopažena promakla i dodatna psihička izvitoperenost usled vašeg kompleksa manje vrednosti. Jedino smo uzeli u obzir megalomaniju, a ne i intenzivnu psihopatsku paranoju.

Ja snosim odgovornost za sve te propuste, zato što sam bio vođa Druge zadužbine u vreme kada ste osvojili Kalgan. Kad ste uništili Prvu zadužbinu saznali smo - ali prekasno - i zbog te greške milioni su umrli na Tazendi."

"A sad ćeš sve popraviti!" Tanke usnice Mazgova se iskriviše, dok mu je mozak pulsirao mržnjom. "Šta ćeš preduzeti? Uloviti me? Vratiti mi moju muškost? Odstraniti iz prošlosti dugo detinjstvo u otuđenoj sredini? Da li žališ moje patnje? Da li žališ moju nesreću? Ne žalim zbog onog što sam iz nužde počinio. Neka se Galaksija sama čuva što bolje može, jer prstom nije mrdnula da meni pruži zaštitu kad mi je bila potrebna."

"Vaša osećanja su, naravno, samo plod vaše predistorije i neće biti osuđena - već samo promenjena", reče Prvi govornik. "Uništenje Tazende bilo je neizbežno. Druga mogućnost je mogla biti mnogo obimnije razaranje širom cele Galaksije u toku više stoleća. Na naš ograničeni način učinili smo sve što možemo. Sa Tazende smo povukli koliko god smo mogli ljudi. Ostatak sveta smo decentralizovali. Na žalost, naše mere su nužno bile daleko od zadovoljavajućih. Mnogi milioni su prepušteni smrti - zar žalite zbog toga?"

"Nimalo, kao što ne žalim ni onu stotinu hiljada koja mora da umre na Rosemi najkasnije kroz šest časova."

"Na Rosemi?" brzo upita Prvi govornik.

Okrenuo se prema Čenisu koji sebe beše prinudio na polusedeći

položaj, i njegov mozak primeni silu. Čenis oseti kako se nad njim vodi dvoboj umova, a zatim brzo prsnuše okovi i iz njegovih usta spotičući se kuljnuše reči: "Gospodine, potpuno sam izneverio očekivanja. Silom mi je to izmamio ni desetak minuta pre vašeg dolaska. Nisam mogao da mu se oduprem i nemam čime da se pravdam. Zna da Tazenda nije Druga zadužbina. A zna i to da Rosema jeste."

Okovi ga ponovo stegnuše.

"A tako! Šta nameravate da učinite?" Prvi govornik se namršti.

"Zar se doista pitaš? Zar ti je zaista teško da pronikneš u očigledno? Sve ovo vreme, dok si mi pridikovao o prirodi emocionalnog kontakta - sve ovo vreme dok si se frljao rečima kao što su megalomanija i paranoja, ja sam delao. Bio sam u vezi s mojom flotom i ona već ima svoje instrukcije. Kroz šest časova, izuzev ako iz nekog razloga ne povučem svoje naređenje, bombardovaće celu Rosemu osim ovog usamljenog sela i okolne oblasti od stotinak kvadratnih milja. Temeljno će to obaviti, a onda će se spustiti ovde.

Imaš šest časova, a za šest časova ne možeš pobediti moj um, niti možeš izbaviti ostatak Roseme.."

Mazgov raširi ruke i ponovo se zasmeha, dok je izgledalo da Prvi govornik s mukom shvata ovaj novi razvoj.

"Kakva je alternativa?"

"Zašto bi bilo alternative? Ništa više ne mogu postići nekom alternativom. Treba li da štedim živote ovih s Roseme? Ukoliko mi dozvoliš da moji brodovi pristanu i svi se vi podvrgnete - svi ljudi iz Druge zadužbine - duhovnoj kontroli dovoljnoj da me zadovolji, možda bih povukao naređenje za bombardovanje. Vredelo bi staviti tolike ljude visoke inteligencije pod moju kontrolu. Ali s druge strane, bio bi to znatan napor i konačno se, možda, ne bi isplatilo, tako da mi nije naročito stalo da na ovo pristaneš. Šta kažeš, pripadniče Druge zadužbine? Kakvo oružje imate protiv mog mozga, snažnog bar onoliko koliko su to vaši mozgovi, i protiv mojih brodova koji su bezmerno jači od bilo čega o čemu ste ikad i sanjali da imate?"

"Šta imam?" sporo ponovi Prvi govornik. "Pa ništa... izuzev zrnca... takvog majušnog zrnca saznanja koje čak ni vi nemate."

"Govori brzo", nasmeja se Mazgov, "govori domišljato. Jer ma koliko da se budeš migoljio, iz ovoga se nećeš izmigoljiti."

"Jadni mutante", reče Prvi govornik, "nemam ja šta da se migoljim. Zapitajte se sami zbog čega je Bejl Čenis poslat kao mamac na Kalgan - Bejl Čenis koji je, iako mlad i hrabar, skoro isto toliko od vas duhovno inferiorniji kao što je to i ovaj vaš usnuli oficir, ovaj Han Pričer. Zašto nisam otišao ja sam, ili neko od naših ostalih vođa. Neko ko bi vam bio više dorastao?"

"Možda niste bili dovoljno budalasti, a možda mi niko od vas nije dorastao", primi krajnje samouveren odgovor.

"Pravi razlog je logičniji. Znali ste da je Čenis iz Druge zadužbine. Nije imao snage da to prikrije. A znali ste i to da ste od njega nadmoćniji, stoga se niste bojali da igrate njegovu igru i da ga sledite, kako je želeo da učinite, ne biste li ga kasnije nadmudrili. Da sam ja otišao na Kalgan, ubili biste me jer bih predstavljao istinsku opasnost, a da sam umakao smrti skrivajući svoj identitet, onda ne bih uspeo da vas ubedim da me pratite po svemiru. Namamilo vas je samo to što ste znali da je inferiorniji. A da ste ostali na Kalganu ni sva sila Druge zadužbine ne bi vam naudila, jer biste bili okruženi vašim ljudima, vašim mašinama i vašom duhovnom moći."

"Crve, moja duhovna moć je još uvek sa mnom", podseti ga Mazgov, "a ni moji ljudi ni mašine nisu daleko."

"Tačno, ali niste na Kalganu. Nalazite se ovde u kraljevini Tazenda, koja vam je logično predstavljena kao Druga zadužbina - veoma logično predstavljena. Morala vam je biti tako predstavljena jer vi ste mudar čovek, Prvi građanine, i sledite samo logiku."

"Tačno, i to je bila trenutna pobeda vaše strane, ali ostalo mi je još vremena da izmamim istinu iz tvog čoveka, Čenisa, i pameti da shvatim da takva neka istina može postojati."

"A kod nas je postojalo, oh, pa neko ne suviše prepredeno shvatanje da ćete možda otići korak dalje, i zato je Bejl Čenis pripremljen za vas."

"To sasvim sigurno nije bio, jer sam njegov mozak očerupao kao neko pile. Podrhtavao je preda mnom razgoljen i otvoren dok mi je govorio da je Rosema Druga zadužbina, a ja sam ga zbog te osnovne istine toliko sraunio i samleo da se ni čestica podvale nije

mogla uvući u neku mikroskopsku pukotinu."

"Dosta tačno. Utoliko je bolje što smo bili predostrožni. Već sam vam rekao da je Bejl Čenis bio dobrovoljac. Znete i koja vrsta dobrovoljca? Pre nego što je krenuo iz naše Zadužbine za Kalgan i prema vama podvrgao se drastičnoj operaciji emocija. Mislite li da je bila dovoljna da vas zavara? Zar mislite da bi mentalno netaknuti Bejl Čenis bio u stanju da vas zavara? Ne, i sam Bejl Čenis je bio zavarano zbog nužde, a dobrovoljno. Do same srži svog mozga Bejl Čenis iskreno veruje da je Rosema Druga zadužbina.

Ima već tri godine kako mi iz Druge zadužbine gradimo takvu iluziju ovde u kraljevini Tazenda, pripremajući se i očekujući vas. Uspeli smo, zar ne? Prodrli ste do Tazende, pa i dalje, do Roseme - ali dalje od toga ne možete."

"Usuđuješ se da mi kažeš da ni Rosema nije Druga zadužbina?"
Mazgov se podiže na noge.

Na podu Čenis oseti kako se zauvek lome njegove stege u struji mentalne energije Prvog govornika, te se napregnu da bi se uspravio. "Hoćete da kažete da Rosema nije Druga zadužbina", povika s nevericom.

Životne uspomene, znanje njegovog uma - sve se to izmešalo u magli i vitlalo oko njega.

"Vidite, Prvi građanine. Čenis je zbunjen baš kao i vi. Naravno da Rosema nije Druga zadužbina. Zar bi bili toliki ludaci da dovedemo vas, najvećeg, najmoćnijeg i najopasnijeg neprijatelja našeg sveta. Oh, ne!

Neka vaša flota bombarduje Rosemu, Prvi građanine, ako to baš morate. Pustite je neka ništi sve što može. U najgorem slučaju mogu ubiti samo Čenisa i mene, a to vas ne ostavlja u nimalo boljoj situaciji. Ekspedicija Druge zadužbine koja je ovde na Rosemi boravila već tri godine i privremeno delala kao Starci u ovom selu, juče se ukrcala i sada se nalazi na putu za Kalgan. Naravno da će zaobići vašu flotu i stići na Kalgan najmanje jedan dan pre vas, a zbog toga vam sve ovo i pričam. Ukoliko ne budem povukao svoje naređenje po povratku ćete zateći pobunjeno Carstvo, vlast u raspadanju, a jedino će vam ostati lojalni ljudi iz flote koji budu s vama. A oni će biti u beznadežnoj manjini. Osim toga, ljudi iz Druge

zadužbine će biti s vašom domaćom flotom i postaraće se da nikoga više ponovo ne preobratite. Gotovo je s vašim Carstvom, mutante."

Mazgov je polako oborio glavu, a bes i beznađe potpuno pritisnuše njegov duh. "Da. Prekasno... Prekasno... Sad i sam vidim."

"Sad ga vidiš", potvrdi Prvi govornik, "a sad ga ne vidiš."

U trenutku očajanja, kada se mozak Mazgova otvori, Prvi govornik - pripravan za taj čas i unapred siguran u njegovu prirodu - brzo u njega prodre. Bio je potreban sasvim beznačajan delić sekunde da bi se obavila potpuna promena.

"Znači, vratiću se na Kalgan?" upita tiho Mazgov podigavši pogled.

"Naravno. Kako se osećate?"

"Izvanredno." On sastavi veđe. "Ko ste vi?"

"Zar je to važno?"

"Naravno da nije." Mazgov se manu svog pitanja i dodirnu Pričerovo rame: "Probudi se, Pričeru, idemo kući."

Dva sata kasnije Bejl Čenis se oseti dovoljno snažnim da sam hoda. Tad upita: "Neće se čak ni setiti?"

"Nikada. Zadržaće svoje duhovne sposobnosti i svoje Carstvo, ali će mu motivacija biti sasvim drukčija. Predstava o Drugoj zadužbini sada je za njega samo praznina, a on sam je miroljubac. Od sada će biti i mnogo srećniji čovek, još ovih nekoliko godina života koliko mu ostavlja njegov slabašni telesni sastav. A posle, kada bude mrtav, Seldonov plan će biti nastavljen - nekako."

"A ono je tačno", upita Čenis, "tačno je da Rosema nije Druga zadužbina? Mogao sam da se zakunem, kažem vam, znam da jeste. Nisam lud."

"Nisi lud, Čenise, već, kao što sam spomenuo, samo izmenjen. Rosema nije Druga zadužbina. Hajde! I mi se vraćamo kući."

Poslednja međugra

Bejl Čenis je sedeo u sobici obloženoj belim pločicama i prepuštao svoj mozak odmoru. Bio je zadovoljan što živi u sadašnjosti. Tu su bili zidovi i prozor, a napolju trava. Nisu imali nikakvih naziva. Bile su to prosto stvari.

Nalazili su se tu i sto, stolica i knjige koje su se same, bez žurbe, projektovale na ekranu u podnožju njegove postelje. Bila je tu i negovateljica koja mu je donosila hranu.

U početku se trudio da spoji odlomke koje bi naučio. Kakvi su bili odlomci razgovora vođenog između dva čoveka.

"Sada je nastupio potpuni gubitak govora. Očišćen je, mislim, bez oštećenja. Treba vratiti snimak njegove prvobitne konstitucije moždanih talasa."

Zvuke je znao naizust, ali su nekako bili čudni - kao da nešto znače. Ali zašto se truditi?

Bolje je posmatrati lepe boje što se smenjuju na ekranu u području te stvari na kojoj leži. A onda je neko ušao i nešto po njemu radio, pa je dugo spavao.

A kad je i to prošlo, krevet je iznenada postao krevet, znao je da se nalazi u bolnici, a reči kojih se prisećao imale su sada pun smisao.

"Šta se dešava?" Seo je.

"U Drugoj zadužbini si i vraćen ti je tvoj um - tvoj prvobitni um." Kraj njega se nalazio Prvi govornik.

"Da! Da!" Čenis shvati da je on on, a u tome beše nekog neverovatnog osećanja trijumfa i radosti.

"A sad mi reci", upita Prvi govornik, "da li sad znaš gde se nalazi Druga zadužbina?"

Istina ga u jednom ogromnom talasu preplavi. Čenis nije odgovarao. Kao i Ebling Miz pre njega, bio je svestan samo ogromnog iznenađenja od kojeg se prosto ukoči.

Najzad klimnu i reče: "Tako mi svih zvezda Galaksije - sad znam."

Drugi deo: TRAGANJE ZADUŽINE

DAREL, ARKADI - ...Romanopisac, rođena 11.5.362. g. z. e., umrla 1.7.443. g. z. e. Premda prvenstveno prozaista, Arkadija Darel je najpoznatija po biografiji svoje babe, Bejte Darel. Zasnovana na podacima iz prve ruke, vekovima je služila kao glavni izvor podataka o Mazgovu i njegovom vremenu... Kao i "Nedoterane uspomene", i njen roman "Vreme i vreme prošlo" pruža uzbudljivu sliku blistavog kalganskog društva iz ranog Međuvlašća a zasniva se, kako kažu, na poseti koju je u mladosti načinila Kalganu...

ENCIKLOPEDIJA GALAKTIKA

7. ARKADIJA

Arkadija Darel odlučno izrecitova u mikrofonskog svog novog transkribera:

"Budućnost Seldonovog plana od A. Darel", a onda sumorno pomisli da će jednog dana, kada bude veliki pisac, sva svoja remek-dela pisati pod pseudonimom Arkadi. Samo Arkadi. Bez ikakvog prezimena.

"A. Darel" je upravo ono što mora da piše na svim svojim pismenim zadacima za predmet Sastav i govorništvo... tako bez ukusa. I sva ostala deca su tako morala da rade, izuzev Olinta. Deo kome se ceo razred smejao kad je to jednom učinio. A Arkadija je ime za devojčice koje su joj nadenuli samo zato što se tako zvala neka njena prababa; njeni roditelji su jednostavno bili potpuno lišeni mašte.

Sad, kad je već imala četrnaest godina i dva dana, pomislili biste da su priznali tu prostu činjenicu da je odrasla i da će je zvati Arkadi. Stisnula je usta prisativši se oca kako podiže pogled s uređaja za posmatranje knjiga, tek toliko da bi joj dobacio: "Ama, ako se sad praviš da imaš devetnaest godina, Arkadija, šta ćeš raditi kad ti bude dvadeset i pet, a svi momci budu mislili da ti je trideset?"

Celom dužinom istegnuta preko doručja i sedišta svoje naročite naslonjače mogla je da se vidi u ogledalu na toaletnom stočiću. Malo joj je vidik zaklanjalo stopalo, jer je vrtela papuču oko palca, pa zato navuče papuču i sede uspravno, neprirodno ukrutivši vrat što bi je, u to je bila sigurna, obično izdužilo za žitava dva palca u jednu sasvim vitku, dostojanstvenu pojavu.

Na trenutak zamišljeno pogleda u svoje lice - predebelo. Iza zatvorenih usana rastvori vilice za pola palca i iz svakog ugla osmotri iz toga proisteklu neprirodnu usukanost. Brzo jezikom ovlaži usnice, i malkice ih s vlažnom mekoćom napući. A onda opusti kapke na umorno blazirani način... Uh, bez veze, kad joj samo obrazi ne bi bili tako glupavo rumeni.

Onda položi prste na spoljne uglove očiju i iskosi kapke ne bi li postigla onaj tajanstveni, egzotični i čežnjivi pogled žena sa

unutrašnjih zvezdanih sistema, ali joj se šaka ispreči tako da baš nije mogla dobro da vidi svoje lice.

Zatim podiže bradu i posmatrajući se iz poluprofila, dok su joj oči malo peklo od gledanja iskosa, a vratni mišići malkice boluckali, izusti glasom za oktavu nižim od svog normalnog: "Stvarno, oče, ako misliš da i mrvicu brinem šta će misliti neki glupavi mladići, ti onda..."

Tada se priseti da joj je mikrofona u ruci još uvek uključen i užasnuto uskliknu: "Uh, bez veze", i isključujući ga.

Sledeće reči se pojavile na bledo ljubičastom papiru na kome je crta u boji breskve odvajala marginu s leve strane:

Budućnost Seldonovog plana

"Stvarno, oče, ako misliš da i mrvicu brinem šta će misliti neki glupavi mladići, ti onda

Uh, bez veze."

Sva ljuta izvadi list iz mašine, a drugi sa škljocanjem uredno upadne na mesto. S lica joj se, ipak, izbrisa razdraženost, dok joj se ustašca raširiše u samozadovoljnom osmehu. Delikatno omirisala papir. Baš kako treba. Taman koliko treba elegancije i šarma. A i krasnopolis je upravo poslednja reč.

Mašina beše dopremljena pre dva dana, na njen prvi odrasli rođendan. "Ali oče, svako, ali baš svako u razredu ko ma i najmanje polaže pravo da bude neko, ima mašinu. Samo neki stari bezveznjaci koriste ručne mašine... "

"Nema drugog modela koji bi, s jedne strane, bio tako mali, a s druge toliko prilagodljiv. Prema smislu rečenice piše bez greške i određuje interpunkcije Prirodno, predstavlja veliku pomoć u školovanju jer ohrabruje korisnika da pravilno izgovara reči i diše, kako bi obezbedio da nema pravopisnih grešaka, a i da ne pominjemo da zbog tačne interpunkcije traži i valjano i elegantno izlaganje", pričao je trgovac.

Čak i na to otac je pokušavao da je privoli na pisaću mašinu, kao da je ona neka sparušena usedelica-učiteljica.

No, kad su ga dopremili, bio je to baš onaj model koji je želela - dobijen možda s nešto više cmizdrenja i šmrkanja nego što bi priličilo jednoj odrasloj osobi od četrnaest godina - a ispalo je da piše

čarobnim, potpuno ženskim rukopisom, sa najelegantnijim velikim slovima koja je čovek ikada video.

Štaviše, i reči "Uh, bez veze" nekako su očaravajuće zvučale, kad su prošle kroz transkriber.

Međutim, to je, ipak, morala da popravi, i zato se uspravi u stolici, poslovno stavi preda se svoj prvi koncept, pa žustro a jasno započne iznova, uvukavši trbuh, isprisivši se i pažljivo kontrolišući svoje disanje. S dramskim žarom zapevucka:

Budućnost Seldonovog plana

Dosadašnja istorija Zadužbine, sigurna sam u to, poznata je dobro svima nama koji smo imali tu sreću da prođemo kroz efikasni školski sistem s dobrim nastavničkim kadrom kakav je na našoj planeti.

(Tako! To je pravi početak za onu pakosnu matoru aspidu, gospođicu Erlking.)

Ta minula istorija je dobrim delom i minula istorija velikog Plana Harija Seldona. Njih dve čine jednu istoriju. Međutim, pitanje koje danas u sebi postavlja većina ljudi jeste pitanje da li će Plan nastaviti da se odvija u celokupnosti svoje mudrosti, ili će, pak, biti podmuklo osujećen, kao i da, možda, nije već uništen.

Da bi se ovo shvatilo najbolje bi bilo da brzo preletimo preko najvažnijih elemenata Plana, onako kako su se oni do sada otkrili čovečanstvu.

(Ovo je bio lak deo, pošto je prošlog polugodišta učila Modernu istoriju.)

U vreme kada je pre skoro četiri stoleća Prvo galaktičko carstvo obamiralo od paralize koja je prethodila njegovom konačnom umiranju, jedan čovek - veliki Hari Seldon - predvideo je kraj koji se primiče. Pomoću psihoistorijske nauke i njenih kompleksnih proračuna, koji su u međuvremenu zaboravljeni...

(Pomalo u nedoumici, zastade. Bila je sigurna da se reč kompleksan tako izgovara, a nekako nije izgledalo da je tačno napisana. Uostalom, valjda ne greši ova mašina...)

...on i ljudi koji su sa njim radili bili su kadri da predskažu dalje kretanje velikih društvenih i privrednih tokova koji tada behu

zahvatali Galaksiju. Bili su u stanju da shvate da će se Carstvo, prepušteno samo sebi, raspasti, a da će posle toga najmanje trideset hiljada godina anarhični kaos prethoditi osnivanju novog Carstva.

Bilo je prekasno da se spreči veliki Pad, ali je, ipak, još uvek bilo moguće da se bar skрати međuvreme haosa. Stoga je razrađen Plan po kome bi samo jedan milenijum razdvajao Drugo carstvo od Prvog. Upravo okončavamo četvrti vek ovog milenijuma i mnoga pokolenja ljudi živela su i umrla, a Plan je nastavio da se neumitno odvija.

Hari Seldon je osnovao dve zadužbine na suprotnim krajevima Galaksije, na takav način i u takvim uslovima da pruže najbolje matematičko rešenje njegovog psihoistorijskog problema. U jednoj od njih, u našoj Zadužbini, osnovanoj na Terminusu, usredsređena je fizička nauka Carstva. Raspoložuci tom naukom, Zadužbina je mogla odoleti napadima varvarskih kraljevstava koja su se bila otepcila i postala nezavisna, tu napolju, na rubu Carstva.

S druge strane, zadužbina je mogla osvojiti ta kratkovečna kraljevstva zahvaljujući predvodništvu niza mudrih i odvažnih ljudi kakvi su bili Salvor Hardin i Hober Melou, ljudi koji su znali da oštroumno protumače Plan i da našu zemlju provedu kroz njegove...

(U konceptu je i ovde imala "kompleksnosti", ali zaključiti da ne bi trebalo da ponovo rizikuje.)

... složenosti. Sve naše planete još s dubokim poštovanjem gaje uspomenu na njih, iako su od tada prošla stoleća.

Vremenom je Zadužbina izgradila trgovački sistem koji je kontrolisao veliki deo sivenjanskog i anakreonskog sektora Galaksije, pa je čak i pobedila ostatke starog Carstva pod njegovim poslednjim velikim generalom Belom Riozijem. Izgledalo je da ništa ne može zaustaviti odvijanje Seldonovog plana. Svaka kriza koju je Seldon planirao nastupila bi u predviđeno vreme i bivala rešena, a sa svakim razrešenjem Zadužbina bi napravila još jedan krupan korak ka Drugom carstvu i miru.

A onda,

(Ovde izgubi dah i poče da šišteći ispušta reči kroz zube, no mašina ih spokojno i elegantno zapisa.)

kada su nestali i poslednji ostaci mrtvog Prvog carstva i dok su jedino nesposobni generalisimusi upravljali iverkama i ostacima

trulog kolosa,

(Tu rečenicu je uzela iz trilera prošlonedeljne video-emisije, ali kako matora gospođica Erlking sluša samo simfornije i predavanja neće primetiti.)

pojavi se Mazgov.

Plan nije predvideo tog čudnog čoveka. Bio je to mutant čije se rođenje nije moglo predskazati. Posedovao je neobičnu i tajanstvenu moć da kontroliše i upravlja ljudskim osećanjima, te je tako po svojoj volji mogao da povija ljude. Brzinom od koje zastaje dah postao je osvajač i graditelj Carstva sve dok, konačno, nije pobedio i samu Zadužbinu.

Ipak, nije se domogao vlasti nad univerzumom jer su ga u prvom brišućem naletu zaustavile mudrost i odvažnost jedne velike žene

(Ponovo iskrsava stari problem. Otac bi insistirao da uopšte ne spominje činjenicu da je unuka Bejta Darel. Svako to zna, a Bejta je bila valjda najveća žena koja je ikada postojala i stvarno je bez ičije pomoći zaustavila Mazgova.)

na način o kome je prava priča u celosti poznata samo nekolicini.

(Tako! Ako bude čitala sastav razredu ovaj poslednji deo bi mogao da se pročita značajnim tonom i neko će sigurno upitati kakva je prava priča, a onda... pa, sigurno ne može tek da odbije da ispriča istinu ako je pitaju, zar ne? U sebi je već uvređeno i rečito pravdajući se vrdala pred ispitivanjem strogog roditelja.)

Posle pet godina uzdržane vladavine došlo je do nove promene čiji razlog beše nepoznat, a Mazgov je napustio sve planove za dalja osvajanja. Njegovih poslednjih pet godina bile su godine vladavine jednog prosvećenog despota.

neki kažu da je promenu u Mazgovu prouzrokovala intervencija Druge zadužbine. Međutim, nijedan čovek nije nikada otkrio tačno mesto te druge Zadužbine, niko ne zna njenu tačnu funkciju, te stoga ta teorija ostaje nepotvrđena.

Od smrti Mazgova čitavo jedno pokolenje je prošlo. Kako onda stoji s budućnošću, sada kad se on pojavio i iščezao? Narušio je Seldonov plan tako da je izgledalo da se raspao u paramparčad; međutim, čim je umro, Zadužbina se iznova podigla baš kao nova iz ugaslog pepela umiruće zvezde.

(Ovo je sama izmislila.)

Opet je na planeti Terminus središte trgovinske federacije gotovo isto onoliko velike i bogate kakva je bila i pre osvajanja, a čak i miroljubivije i demokratskije.

Da li je ovo bilo planirano? Da li još živi veliki Seldonov san i da li će se kroz šest stotina godina obrazovati Drugo galaktičko carstvo? Ja, lično, u to verujem jer...

(Ovo je važno. Gospođica Erlking bi uvek crvenom olovkom krupno i ružno naškrabala nešto kao: 'Samo opisi. Gde su tvoji lični utisci? Razmišljaj! Izrazi sebe samu! Pronikni u sopstvenu dušu! Pronikni u sopstvenu dušu. Mnogo mi ona, sa onim njenim limun žutim licem koje se nikada u životu nije osmehnulo, pa zna o dušama...)

... nikada do danas politička situacija nije bila povoljnija. Staro Carstvo je potpuno mrtvo, a razdoblje vladavine Mazgova okončalo je eru generalisimusa koji su mu prethodili. Većina okolnih delova Galaksije je civilizovana i mirna.

Štaviše, i samo unutrašnje zdravlje Zadužbine bolje je no ikad ranije. Despotska vremena naslednih gradonačelnika iz predosvajačkog doba ustuknula su pred demokratskim izborima kakvi su bili u ranijim epohama. Nema više otpadničkih svetova samostalnih trgovaca; nema više nepravdi i poremećaja koji su pratili akumulaciju velikog bogatstva u rukama nekolicine.

Stoga i nema razloga bojati se da Plan neće uspeti, izuzev ukoliko nije tačno da sama Druga zadužbina predstavlja opasnost. Oni koji tako misle nemaju dokaza kojima bi to tvrđenje potkrepili, već poseduju samo maglovite strepnje i predrasude. Mislim da bi naša vera u sebe same, u našu naciju i veliki Plan Harija Seldona trebalo da iz naših srdaca i umova odagna svaku nesigurnost i

(Hm, hm! Ovo je prilično srceparateljno, ali tako se nešto i očekuje na završetku.)

zato kažem..."

Dotle je tada dospela 'Budućnost Seldonovog plana', jer se na prozoru začu jedva čujno kucanje, a kad se Arkadija naglo uspravi, ne bi li nekako održala ravnotežu na jednom doručju naslonjače, nađe se pred nekim nasmešenim licem iza stakla čiju je pravilnu

simetričnost crta zanimljivo podvlačila kratka, uspravna crta prsta pred ustima.

S malim odugovlačenjem neophodnim da se poprimi začuđeni izgled, Arkadija sjaha s naslonjače, ode do kauča što je stajao ispod širokog prozora na kojem je bila utvara, kleknu na kauč i zamišljeno se zagleda napolje.

S čovekovog lica brzo nestade osmeh. Dok su prsti jedne ruke pobledeli od stezanja prozorskog ragastova, druga brzo zamaha. Arkadija mirno poslušala i pomerila prema udubljenju u zidu rezu kojom se otvarala donja trećina prozora, dozvoljavši da se topli prolećni vazduh pomeša sa unutrašnjim, klimatizovanim.

"Ne možeš unutra", sa izveštačenom sigurnošću reče ona. "Svi prozori su ekranizovani i prilagođeni samo stanovnicima. Ukoliko uđeš, svi uređaji za uzbunu će proraditi." Ona malo zastade, a onda dodade: "Izgledaš malo blesavo kad tako održavaš ravnotežu na tom prozorskom ispustu. Ako ne budeš pazio, pašćeš, skrlijaćeš vrat i unuštiti mnogo dragocenog cveća."

"Kako bi bilo da onda isključiš ekran i da me pustiš unutra?" Čovek na prozoru kao da je mislio na isto, mada beše nešto drukčije rasporedio prideve.

"Nema svrhe da to radim", odvrati Arkadija. "Verovatno tražiš drugu vrstu kuće, jer ja ti nisam od onih devojaka koje u ovo doba noći puštaju strance u ... svoju spavaću sobu." Dok je ovo izgovarala oči joj poprimiše strastven izgled iza opuštenih kapaka ili neku suviše vernu kopiju istog.

S lica mladog stranca nestade svaki trag veselosti i on progundā: "Pa zar nije ovo kuća dr. Darelā?"

"A zašto bih ti rekla?"

"O, Galaksijo... Tako ti..."

"Ako skočiš ovamo, mladiću, lično ću podići uzbunu."

(Ovo je trebalo da bude kao neka fina i elegantna ironija, pošto je Arkadijinom znalačkom pogledu uljez izgledao kao da je očigledno napunio bar tri banke... u stvari, kao pravi matorac.)

Posle popriličnog ćutanja, on ukočeno upita: "Pa sad, slušaj, malecka, ako nećeš da ostanem, a nećeš ni da odem, šta zapravo hoćeš da uradim?"

"Pretpostavljam da bi mogao da uđeš. Dr Darel zaista stanuje ovde. Sad ću isključiti ekran."

Smotreno bacivši ispitivački pogled, mladić gurnu ruku kroz prozor, onda se skupi i provuče kroz njega. Ljutitim pljeskom šakom otrese svoja kolena, podigavši svoje pocrvenelo lice prema njoj.

"Jesi li baš siguran da tvom karakteru i ugledu neće naškoditi ako me ovde zateknu?"

"Ne toliko koliko bi tvom naškodilo, jer bih čim napolju začujem korake vikala i drečala da si silom upao unutra."

"Da?" sa izveštačenom učtivošću će on. "A kako bi objasnila isključeni zaštitni ekran?"

"Pih! To bi bilo lako. Pre svega, i nema ga."

Čovekove oči se žalosno raširiše. "Znači, blef? Koliko ti je godina, dete?"

"Mladiću, to smatram krajnje drskim pitanjem. Osim toga, nisam navikla da me oslovljavaju sa 'dete'."

"Ne čudim se. Verovatno si ti prerusena baba Mazgova. Nemoj zameriti što ću se sad izgubiti pre nego što organizuješ neki linč u kome bih ja bio glavni glumac."

"Bolje ti je da ne ideš - jer te moj otac očekuje."

Čovek je ponovo sumnjičavo pogleda. Obrva mu se podiže dok je nehatno upita: "Oh? Ima li nekog kod tvog oca?"

"Ne."

"Da li ga je neko skoro posetio?"

"Samo raznosiči robe - i ti."

"A da li se desilo nešto neubičajeno?"

"Samo ti."

"Mani se mene. Ne, uostalom, nemoj. Kaži, kako znaš da me tvoj otac očekuje?"

"To je bar lako. Prošle nedelje je primio ličnu kapsulu šifrovanu na njega lično, a unutra je bila samooksidirajuća poruka. Omot od kapsule je bacio u dezintegrator smeća, a juče je dao Poli - našoj kućnoj pomoćnici - mesec dana odmora da bi posetila svoju sestru u Terminus Gradu; danas popodne je razmestio postelju u gostinskoj sobi. Tako sam saznala da nekog očekuje, a da ja o tome ne treba ništa da znam. Obično mi sve priča."

"Stvarno! Baš me čudi da je to uopšte potrebno. Pre bih mislio da ti već sve znaš i pre nego što ti ispriča."

"Obično i znam." Onda se nasmeja. Osećala se vrlo prijatno. Jeste da je posetilac bio stariji čovek, ali vrlo otmeno izgleda sa onom kovrdžavom smeđom kosom i vrlo plavim očima. Možda bi mogla jednom da se ponovo susretne s nekim sličnim, jednom kad i ona sama bude stara.

"A kako znaš da baš mene očekuje?"

"Pa ko bi drugi mogao biti? Tako si se tajanstveno držao, ako znaš šta mislim, pa onda skačeš i pokušavaš da uđeš kroz prozore, umesto da uđeš kroz ulazna vrata kako bi uradio da imaš malo pameti." Priseti se omiljene rečenice i brzo je upotrebi: "Muškarci su tako glupi!"

"Dete, prilično si uobražena, je l' da? Hoću reći, gospođice. Znaš, možeš ti i da pogrešiš. A šta ako ti sad kažem da je za mene sve ovo nepoznato i da, koliko znam, tvoj otac očekuje nekog drugog, a ne mene?"

"A u to ne verujem. Nisam te pozvala da uđeš sve dok nisam videla da si bacio torbu za spise."

"Šta?"

"Tvoju torbu za spise, mladiću. Nisam slepa. Nisi je slučajno ispustio, jer si prvo pogledao dole, kao da hoćeš da budeš siguran da će se spustiti kako valja. Mora biti da si onda zaključio da će pasti baš iza živice gde se neće videti, pa si je ispustio i ne pogledavši za njom. Pošto si ušao kroz prozor, a ne kroz vrata, mora biti da se malo pribojavaš da se upustiš u kuću pre nego što je pretražiš. A pošto si sa mnom imao problemčić, pobrinuo si se za torbu pre nego za sebe, što znači da ono u torbi smatraš vrednijim od sopstvene bezbednosti, a to znači i to da si prilično bespomoćan sve dok si ovde, a torba je napolju i mi znamo da je tamo."

Zastala je da bi povratila tako potreban dah. Čovek, škrgutnuvši zubima, primeti: "Jedino što mi se čini jeste to da ću te otprilike napola pridaviti i izići odavde sa torbom."

"Jedino, mladiću, što ja slučajno imam pod krevetom bejzbolsku mašku koju odavde gde sedim mogu da dohvatim za dve sekunde, a za jednu devojkju veoma sam snažna."

Ćorsokak. Najzad, s usiljenom učtivošću, 'mladić' reče: "Pošto smo se već toliko spajtašili, kako bi bilo da se predstavim? Ja sam Pelej Antor. A kako se ti zoveš?"

"Ja sam Arka... Arkadi Darel. Drago mi je što sam se s tobom upoznala."

"A sad, Arkadi, kako bi bilo da budeš dobra devojčica i pozoveš svog oca?"

Arkadija se nakostreši. "Nisam ja devojčica. Mislim da si vrlo bezobrazan... naročito kad se uzme u obzir da tražiš uslugu."

"Pa dobro. Kako bi bilo da budeš dobra, ljubazna, mila stara gospođa koja miriše na lavandu i da pozoveš oca?" uzdahnu Pelej Antor.

"Ni to nije ono što sam mislila, ali pozvaću ga. Ali ne tako da bih skinula pogled s tebe, mladiću."

Zatrupkala je po podu.

Iz hodnika se začuše užurbani koraci, i vrata se naglo otvoriše.

"Arkadija..." Začu se tihi prasak izdahnutog vazduha, a zatim dr Darel upita: "Ko ste vi, gospodine?"

Sa očiglednim olakšanjem Pelej skoči na noge: "Dr Toran Darel? Ja sam Pelej Antor. Mislim da ste primili vest o meni. Bar tako kaže vaša kćer."

"Moja kćer kaže da sam je primio?" Spustio je namršteni pogled na nju, a taj pogled se bezopasno odbio o razrogačenu i neprobojnu mrežu nedužnosti s kojom je optužbu bila primila.

Dr Darel najzad reče: "Očekivao sam vas. Ako nemate ništa protiv, da siđemo." Zastao je jer mu pogled uhvati neko kretanje koje istovremeno primeti i Arkadija.

Potrčala je ka transkriberu, no sasvim nepotrebno, jer je njen otac stajao upravo pored njega.

"Pustila si ga da sve ovo vreme radi, Arkadija", slatko joj se obrati.

"Oče", istinski uplašeno zaciča, "jedan gospodin ne čita ličnu prepisku druge osobe, osobito kad je u pitanju usmena prepiska."

"Aha", odvrati joj otac, "ali kad je ta 'usmena prepiska' s nepoznatim čovekom u tvojoj spavaćoj sobi? Arkadija, kao otac moram te štiti od zala."

"Uf, bez veze... nema tu ništa onako."

"A ima, dr Darele!" naprečac se nasmeja Pelej. "Ova mlada dama se upravo spremala da me optuži za raznorazne stvari i zato upravo insistiram da to pročitate, kako bih nekako opraao svoju čast."

"Oh..." Arkadija s mukom uguši suze. Čak joj ni rođeni otac ne veruje. Pa taj prokleti transkriber... Da se taj blesan nije zablejao kroz prozor tako da je zbog njega zaboravila da ga isključi. A sad će otac da joj drži dugačku, blagu govoranciju o tome šta mlade dame ne treba da rade. Izgleda da nije postojalo ništa što treba da rade, izuzev, možda, da se zagrcnu i umru.

"Arkadija", blago će njen otac, "čini mi se da jedna mlada dama..."

Znala je da će tako biti. Znala je.

"... ne treba da bude toliko drska prema starijima od sebe."

"A zašto je virio kroz moj prozor? Jedna mlada dama ima pravo na privatni život... Sad ću morati da ponovo ispočetka radim taj prokleti zadatak."

"Nije tvoje da rasuđuješ o ispravnosti činjenice da je došao na tvoj prozor. Jednostavno, nisi smela da ga pustiš unutra. Trebalo je da me smesta pozoveš - naročito, ako si mislila da ga očekujem."

"Dobro je da ga nisi video - bilo je tako glupo", svadljivo će ona. "Sve će odati ako nastavi da ulazi kroz prozore umesto kroz vrata."

"Arkadija, niko ti ne traži mišljenje o stvarima o kojima ništa ne znaš."

"Ama, znam. To je o Drugoj zadužbini, eto o čemu je."

"Gde si to čula", blago je upita dr Darel.

"Nigde, ali šta drugo može biti tolika tajna? I nemoj brinuti da ću nekome reći."

"G.Antore, moram vam se zbog svega ovoga izviniti", reče dr Darel.

"U redu je", prilično izveštačeno odgovori Antor, "niste vi krivi što se prodala silama mraka. Ako nemate ništa protiv, zapitao bih je nešto pre nego što pođemo. Gospođice Arkadija..."

"Šta želite?"

"Zašto smatrate da je glupo ulaziti kroz prozore umesto kroz vrata?"

"Glupanderu, zato što tako prosto reklamiraš ono što hoćeš da sakriješ. Ako u sebi nosim neku tajnu neću staviti flaster na usta tako da svako zna da nešto krijem. Pričaću onoliko koliko i obično, samo o nečem drugom. Zar nisi nikada čitao izreke Salvora Hardina? Znaš, on je bio naš prvi gradonačelnik."

"Da, znam."

"E, on je imao običaj da kaže da može uspeti samo ona laž koja se sebe ne stidi. Rekao je još i to da ništa ne mora biti istinito, ali da sve mora zvučati istinito. A kad ulaziš kroz prozor to biva laž koja se sebe stidi, a ne zvuči istinito."

"Šta bi onda uradila?"

"Da sam ja želela da se zbog nekog veoma poverljivog posla vidim s mojim ocem, sasvim otvoreno bih se sa njim upoznala i viđala zbog raznoraznih krajnje legalnih stvari. A onda kad bi svako znao za tebe i normalno te povezivao s mojim ocem, mogao bi biti strogo poverljiv koliko te volja, a da niko i ne pomisli da se nešto začudi."

Antor čudno pogleda u devojčicu, zatim u dr Darel, a onda reče: "Hajdemo. Ostavio sam torbu koju moram da pokupim iz vrta. Čekajte! Samo još jedno pitanje: Arkadija, ti zapravo nemaš bejzbolsku mašku pod krevetom?"

"Ne! Nemam."

"Ha! Tako sam i mislio."

Dr Darel zastade na vratima. "Arkadija, kada budeš ponovo pisala taj sastav o Seldonovom planu, nemoj bez potrebe biti tajanstvena o svojoj baki. Taj deo ne treba ni pominjati."

On i Pelej su ćuteći silazili niz stepenice, dok posetilac prigušeno ne zapita: "Oprostite, gospodine, možete li mi reći koliko joj je godina?"

"Prekjuče je napunila četrnaest."

"Četrnaest? Velika Galaksijo... Recite, da li vam je ikad pominjala da namerava da se jednog dana uda?"

"Ne, nije. Bar ne meni."

"E, ako ikad to bude učinila, upucajte ga. Mislim, onog za kog bude trebalo da se uda." Mirno se zagleda u oči starijeg čoveka. "Ozbiljno govorim. Život ne može doneti ništa groznije nego što bi

bilo živeti s njom kakva će biti kad joj bude dvadeset godina. Naravno, ne želim da vas vređam."

"Ne vređate me. Mislím da znam šta ste mislili."

Na spratu, predmet njihove nežne analize s izrazom umornog gađenja stade pred transkriber i reče jednoličnim tonom: "Budućnostseldonovogplana." S beskrajnom pouzdanošću transkriber to prevede u elegantna, tankovijasta velika slova:

Budućnost seldonovog plana

8. SELDONOV PLAN

MATEMATIKA - ...Sinteza proračuna n-promenljivih i n-dimenzionalne geometrije predstavlja osnovu onog što je Seldon jednom nazvao "moja mala algebra čovečanstva..."

ENCIKLOPEDIJA GALAKTIKA

Osvrnimo se po sobi!

U ovom času ne radi se o mestu na kome se ta soba nalazi. Dovoljno je reći da je Druga zadužbina u toj sobi postojala više nego igde drugde.

Bila je to soba koja je vekovima bila prebivalište čiste nauke, a da ipak nije sadržala nijednu od onih drangulija koje su u toku milenijuma vezivanja pojmova počele da se izjednačuju s naukom. Umesto toga, bila je to nauka koja se bavila samo matematičkim konceptima na način sličan spekulaciji pradavnih rasa u primitivno preistorijsko doba, pre pojave tehnologije; pre nego što će se Čovek otisnuti sa jednog, sada nepoznatog sveta.

Prvo, u toj odaji se nalazio - čuvan duhovnom naukom još uvek nedostižnom za udruženu fizičku moć ostatka Galaksije - Praradijant koji je u svom jezgru sadržao potpuni Seldonov plan.

Drugo, u istoj sobi nalazio se i jedan čovek - Prvi govornik.

Bio je dvanaesti po redu u nizu glavnih čuvara Plana, a njegova titula nije sadržala nikakvo dublje značenje, osim činjenice da je na skupovima predvodnika Druge zadužbine prvi uzimao reč.

Njegov prethodnik pobedio je Mazgova, no ruševine tog džinovskog okršaja još su zakrčivale putanju Plana... Dvadeset i pet godina su on i njegova uprava pokušavali da nateraju Galaksiju tvrdoglavih i glupih ljudskih bića da se vrati na put... Bio je to ogroman posao.

Prvi govornik pogleda u vrata koja su se otvarala. Čak i dok se u samoći odaje osvrtao na četvrt veka svog pregnuća, što se sada polagano i neizbežno bliži svom vrhuncu, čak i dok se time bavio, njegov um je s blagim iščekivanjem posmatrao pridošlicu. Tog

mladića, učenika, jednog od onih koji će vremenom, možda, preuzeti njegovu dužnost.

Mladić je bojažljivo stajao na vratima, tako da je Prvi govornik morao da ode do njega i da ga uvede, prijateljski mu položivši šaku na rame.

Učenik se stidljivo osmehnu, na šta Prvi govornik uzvratila rečima: "Moraš mi najpre reći šta te dovodi."

Sada su se gledali preko pisaćeg stola. Nijedan od njih nije govorio na način koji bi neki čovek iz Galaksije, a da i sam nije bio pripadnik Druge zadužbine, mogao prepoznati kao govor.

Prvobitno je govor bio sredstvo pomoću koga je čovek naučio da nesavršeno saopštava misli i osećanja svog uma. Pošto je po svojoj volji odredio da zvukovi i spojevi zvukova predstavljaju izvesne duhovne prelive, razvio je metod opštenja - ali takav metod koji je svojom nespretnošću i zatupljujućom nedovoljnošću izmetnuo svu tananost uma u grubu i grlenu signalizaciju.

Niže... i sve niže... rezultati se mogu pratiti; a sve patnje koje je čovečanstvo upoznalo mogu se pripisati samo toj činjenici da nijedan čovek u istoriji Galaksije, pre Harija Seldona i nekolicine posle njega, nije mogao zaista shvatiti drugog čoveka. Svako ljudsko biće živelo je iza neprobojnog zida magle koja davi, a u kojoj nije bitisao niko osim njega. Povremeno bi pristizali nejasni signali iz dubine špilje u kojoj bi bio neki drugi čovek - tako da bi svaki od njih pipajući mogao tražiti onog drugog. Međutim, kako se nisu poznavali, to nisu mogli ni da shvate jedan drugog, niti su imali poverenja jedan u drugog, a još od detinjstva su osećali svu stravu i nesigurnost te krajnje izolacije - bio je to progonjeni strah čoveka od čoveka, divlja grabežljivost čoveka prema čoveku.

Desetinama hiljada godina stopala su se lepila i vukla kroz blato - prikivajući za zemlju mozgove koji su za sve to isto vreme mogli drugovati s zvezdama.

S nagoniskim lukavstvom čovek je nastojao da zaobiđe zatvorske rešetke običnog govora. Semantika, simbolička logika, psihoanaliza; sve su to bila sredstva pomoću kojih se govor mogao ili usavršiti ili zaobići.

Psihoistorija je predstavljala razvoj duhovne nauke; u stvari, njenu krajnju matematizaciju koja je konačno uspela. Kroz razvoj matematike neophodne za shvatanje činjenica iz fiziologije nerava i elektrohemije nervnog sistema koje su se imale, koje su se morale pripisati nuklearnoj energiji, po prvi put je postalo moguće zaista razviti psihologiju. A uopštavanjem psihološkog saznanja od pojedinaca do skupina matematizovana je i sociologija.

Veće skupine; milijarde koje su zauzimale planete; triloni koji su zauzimali sektore; kvadrilioni koji su zauzimali čitavu Galaksiju, postadoše ne samo ljudska bića već i gigantske sile koje se mogu podvrgnuti statističkoj obradi - tako da je za Harija Seldona budućnost postala jasna i neizbežna, a Plan se mogao postaviti.

Taj isti suštinski razvoj duhove nauke, koji je doveo do stvaranja Seldonovog plana, učinio je i to da je za Prvog govornika bilo nepotrebno da upotrebljava reči obraćajući se Učeniku.

Svaka reakcija na nadržaj, ma koliko beznačajna bila, potpuno je ukazivala na sve ma i najmanje promene, na sve treptave struje koje su se javljale u mozgu sagovornika. Prvi govornik ne bi mogao instinktivno osetiti emocionalni sadržaj Učenika - kako je to mogao Mazgov, zato što je Mazgov bio mutant čije sposobnosti verovatno nikada neće biti potpuno shvatljive jednom običnom čoveku, makar on bio iz Druge zadužbine - Prvi govornik je pre dedukcijom dolazio do njega, kao rezultatom intenzivne obuke.

Kako je u društvu zasnovanom na govoru, međutim, suštinski nemoguće verno prikazati metod opštenja između pripadnika Druge zadužbine, to će se ovo pitanje ubuduće potpuno zanemariti. Prvi govornik će biti predstavljen kao da govori na uobičajeni način, a ako prevod ne bude uvek veran, bar je u datim okolnostima najbolji mogući.

Stoga ćemo pretpostaviti da je Prvi govornik zaista rekao "Moraš mi najpre reći šta te ovamo dovodi", umesto što se samo upravo tako osmehnuo i podigao prst tačno ovako.

"Marljivo i uspešno si proučavao duhovnu nauku u najvećem delu svog života", nastavi Prvi govornik. "Upio si sve ono što su ti tvoji učitelji mogli pružiti. Vreme je da ti i nekolicima tebi sličnih započnete naukovanje za zvanje Govornika."

Na suprotnoj strani stola pojavi se uzbuđenje.

"Ne moraš to flegmatično primiti. Nadao si se da ćeš ispuniti uslove. Pribojavao si se da nećeš. Zapravo, i nada i bojazan su slabosti. Znao si da ćeš biti primljen, a oklevao si da tu činjenicu priznaš jer bi te takvo saznanje žigosalo kao samouverenog i, stoga, nepodobnog. Besmislica! Najbeznadežnije glup čovek je onaj koji nije svestan svoje pameti. Primljen si delom i zbog toga što si znao da ćeš biti primljen."

Na suprotnoj strani stola nastupi olakšanje.

"Baš tako. Sad se bolje osećaš i nisi na oprezu. Spremniji si da se usredsrediš i da shvatiš. Zapamti, da bi bio zaista efikasan nije potrebno držati mozak pod strogom barijerom kontrole koja pronicljivom ispitivaču pruža isto onoliko obaveštenja koliko i ogoljen um. Čovek treba da neguje nedužnost, poznavanje samog sebe i nezaokupljenost samim sobom koje ne ostavljaju ništa za skrivanje. Moj mozak je otvoren prema tebi. Neka tako bude s nama obojicom.

"Nije lako biti Govornik", produži on. "Prvo i prvo, nije lako biti ni psihoistoričar, pa ni najbolji psihoistoričar ne mora ispuniti uslove da bi postao Govornik. Postoji, ipak, jedna razlika. Govornik ne samo da mora poznavati sve matematičke složenosti Seldonovog plana, već mora osećati i naklonost za taj Plan i njegove ciljeve. Mora voleti Plan; za njega on mora biti život i dah. I više od toga, mora mu biti kao živ prijatelj.

Da li znaš šta je ovo?"

Ruka Prvog govornika polako je lebdela nad crnom uglačanom kockom na sredini stola. Kocka se ničim nije isticala.

"Ne, Govorniče, ne znam."

"Čuo si za Praradijant?"

"Ovo?" Zaprepašćenje.

"Očekivao si nešto plemenitije, nešto što uliva više strahopoštovanja? Pa, prirodno. Stvoren je u doba Carstva, a stvorili su ga ljudi iz Seldonovog vremena. Skoro četiri stotine godina savršeno služi našim potrebama, ne iziskujući nikakve opravke niti doterivanja. Na svu sreću, jer niko u Drugoj zadužbini ne bi tehnički bio spreman da njime rukuje." Blago se nasmeši. "Oni u Prvoj zadužbini bi mogli napraviti kopiju, ali to, naravno, ne smeju nikad

saznati."

Pritisnuo je polugicu sa strane stola i soba se nađe u tami. No samo za trenutak, jer se postepeno zarumeneše, a potom oživeše od svetlosti dva dugačka zida sobe. Svetlost je u početku bila bisernobela, a zatim se ovde-onde pojaviše nejasne tamne mrlje i najzad sitno, uredno, crno napisane jednačine s povremenom crvenom tankom crtom koja je krivudala kroz tamniju šumu kao vrludavi potočić.

"Pridi, sine, i stani ovde ispred zida. Nećeš praviti senku. Iz Praradijanta svetlost ne zrači na uobičajeni način. Da ti pravo kažem, čak i ne naslućujem pomoću kog medija se ovaj efekt postiže, ali senku nećeš praviti. To znam."

Stajali su zajedno u svetlosti. Svaki zid je bio trideset stopa dug, a deset visok. Rukopis je bio sitan i pokrivaio je svaki pedalj zida.

"To nije ceo Plan", reče Prvi govornik. "Da bi ceo stao na dva zida pojedine jednačine bi morale biti svedene na mikroskopske veličine, ali to nije neophodno. To što vidiš predstavlja najvažnije delove Plana do danas. O tome si već učio, zar ne?"

"Da, Govorniče, jesam."

"Prepoznaješ li neki deo?"

Duže ćutanje, učenik pokaza prstom, i dok je to činio sa zida se ukloni red jednačina, dok se u visini očiju nađe onaj niz funkcija na koje je mislio - čovek jedva da bi poverovao da brz, uopšte pokret ruke može biti dovoljno precizan.

Prvi govornik se tiho nasmeja. "Videćeš da je Praradijant usklađen s tvojim mozgom. Možeš očekivati i druga iznenađenja od te male sprave. Šta si želeo da kažeš o jednačini koju si odabrao?"

"To je Rigelov integral", zamuca Učenik, "koji koristi planetarnu raspodelu izvesnog skretanja da bi prikazao prisustvo dve osnovne klase na planeti, ili možda u sektoru, a povrh toga i profil nestabilnih osećanja."

"A šta to znači?"

"Predstavlja granicu tenzije, pošto ovde imamo konvergentne nizove." On pokaza rukom, i jednačine se ponovo pomeriše.

"Dobro", reče Prvi govornik. "A reci mi šta misliš o svemu ovome?"

Zaokruženo umetničko delo, je l' da?"

"Sasvim."

"Greška! Nije!" Prvi govornik odsečno dodade: "To je prva lekcija koju moraš zaboraviti. Seldonov plan nije završen, niti tačan. Umesto toga, on je samo ono najbolje što se svojevremeno moglo postići. Desetine ljudskih pokolenja skapavalo je nad ovim jednačinama, radilo na njima, raščlanjavalo ih do poslednjeg desetnog mesta i ponovo sastavljalo. Činili su i više od toga. Posmatrali su kako prolazi gotovo četiri stotine godina, proveravajući stvarnost predviđanjima i jednačinama i stičući saznanja. Saznali su mnogo više nego što je Seldon ikada znao, te ukoliko sa velikim sakupljenim znanjem možemo da ponovimo Seldonovo delo, možemo i više uraditi. Je li ti to sasvim jasno?"

Učenik je izgledao malo užasnut.

"Pre nego što dobiješ zvanje Govornika", produži Prvi govornik, "i sam ćeš morati da daš originalni doprinos Planu. Nije to tako veliko svetogrđe. Svaki crveni znak koji na zidu vidiš predstavlja doprinos nekog od nas, koji smo živeli posle Seldona. Eto... eto..." Pogledao je uvis..."Tamo!"

Ceo zid kao da se zavrteo nadole, prema njemu.

"Ovo je moj doprinos." Tanka crvena linija okruživala je dve račvaste strele i obuhvatala šest kvadratnih stopa izvedenih zaključaka duž svake strele. Između njih dve protezali su se nizovi jednačina u crvenoj boji.

"Ne izgleda baš mnogo", primeti Govornik. "To je etapa Plana do koje nam treba još onoliko vremena koliko je do sada proteklo. To je period ujedinjavanja, kada će se buduće Drugo carstvo naći u rukama suparnika koji će zapretiti da ga pocepaju ukoliko borba bude suviše izjednačena, ili će ga umrtviti ukoliko borba bude sasvim nejednaka. Ovde se razmatraju obe mogućnosti, analiziraju, a daje se i metod pomoću kojih se svaka od tih situacija može izbeći.

To su, ipak, samo verovatnoće, i zato može postojati i treći put. To je put za koji postoji relativno mala verovatnoća - tačnije, dvanaest zarez šest odsto - ali dešavalo se da su se i stvari s manjim izgledima već ostvarivale, a i sam Plan je ispunjen četrdeset odsto. Razmotrena je ta treća verovatnoća, koja leži u eventualnom

kompromisu između dve ili više suprotstavljenih ličnosti. Pokazao sam da bi to Drugo carstvo zamrzlo u nekorisni kalup, a da bi mu zatim nanelo više štete građanskim ratovima nego što bi to bilo da do kompromisa uopšte nije ni došlo. Na svu sreću, i to se može preduprediti. U tome je moj doprinos."

"Mogu li da vas prekinem, Govorniče... Kako se vrši promena?"

"Pomoću Praradijanta. Na primer, sam ćeš ustanoviti da će u tvom slučaju tvoje proračune strogo proveriti pet različitih odbora, da će se od tebe tražiti da ih odbraniš od udruženog i nemilosrdnog napada. Zatim će proći dve godine, pa će se tvoj razvoj ponovo ocenjivati. Više no jednom se dogodilo da je nešto što je izgledalo kao savršen rad otkrilo svoje slabosti tek posle dokaznog postupka od više meseci ili godina. Ponekad sam saradnik otkrije grešku.

Ukoliko posle dve godine i novog ispita, ništa manje iscrpnog od prethodnog, ponovo položi - ili bude i bolji ako je u međuvremenu mladi naučnik rasvetlio neke dopunske pojedinosti, dodatne dokaze, doprinos se unosi u Plan. Bio je to vrhunac moje karijere; biće vrhunac tvoje.

Praradijant se prilagođuje tvom umu, a sve promene i dopune se mogu obaviti putem duhovne veze. Ničim neće biti obeleženo da je ispravka ili dopuna tvoja. U čitavoj istoriji Plana nije bilo personalizacije. On je delo svih nas zajedno. Shvataš li?"

"Da, Govorniče."

"E, onda dosta o tome." On krupno zakorači do Praradijanta i zidovi ponovo postadoše neispisani, jedino se duž gornjeg ruba protezala uobičajena rasveta. "Sedi ovde za moj sto, pa da ti nešto kažem. Za psihoistoričara kao takvog dovoljno je da poznaje biostatistiku i neurohemijску elektromatematiku. Neki ne znaju ništa drugo i mogu da budu statistički tehničari. Međutim, jedan Govornik mora biti kadar da izlaže Plan i bez matematike. Ako ne sam Plan, a ono bar njegovu filosofiju i njegove ciljeve.

Pre svega, šta je cilj Plana? Molim te da mi ga izložiš svojim rečima-bez velikih osećanja. Uveram te da se neće ocenjivati tvoja leporečivost i uglađenost."

Bila je to prva prilika za Učenika da upotrebi nešto više no što su

dvosložne reči, te je malo oklevao pre nego što će se baciti u raščišćeni prostor koji se pred njim prostirao. Bojažljivo, on započne: "Iz svega onoga što sam naučio proističe da verujem da je namera Plana da zasnuje ljudsku civilizaciju koja bi počivala na orijentaciji potpuno drukčijom od svega što je ranije postojalo. Na orijentaciji koja, prema nalazima psihohemije, ne bi nikada spontano mogla da se rodi..."

"Stani!" Prvi govornik je bio uporan. "Ne smeš da kažeš, nikada'. To bi bilo lenjo zamagljivanje činjenica. Zapravo, psihoistorija predviđa samo verovatnoće. Pojedinačno zbivanje može biti beskrajno malo verovatno, ali verovatnoća uvek ostaje veća od nule."

"Da, Govorniče. Ako mogu da se ispravim, poznato je da željena orijentacija ne raspolaže znatnom verovatnoćom da će se spontano ostvariti."

"To je bolje. Kakva je ta orijentacija?"

"To je orijentacija jedne civilizacije zasnovane na duhovnoj nauci. U čitavoj poznatoj istoriji čovečanstva napredak je prvenstveno ostvarivan u fizičkoj tehnologiji, u sposobnosti delovanja na neživi svet oko čoveka. Kontrola sebe samog i društva prepuštena je slučaju ili maglovitom pitanju intuitivnih etičkih sistema zasnovanom na nadahnuću i osećanju. Usled toga nikada nije postojala kultura veće trajnosti od oko pedeset i pet odsto, a i one su jedino postojale kao rezultat ogromne ljudske bede."

"A zašto je orijentacija o kojoj govorimo nespontana?"

"Zbog toga što je velika većina ljudskih bića duhovno opremljena da uzme učešća u napretku fizičke nauke, a svi uživaju sirove i vidljive koristi od nje. Jedino je, međutim, beznačajna manjina u biti kadra da vodi čoveka kroz veće složenosti duhovne nauke, a koristi od nje, iako dugotrajnije, tananije su i manje očigledne. Osim toga, pošto bi takva orijentacija dovela do pojave dobronamerne diktature duhovno najboljih - zapravo, više podvrste čoveka - bila bi omražena, a bez primene sile ne bi mogla biti stabilna - što bi ostatak čovečanstva potisnulo na nivo životinje. Takav razvoj bi nam bio odvratn i mora se izbeći."

"Kakvo je onda rešenje?"

"Rešenje leži u Seldonovom planu. Uslovi su tako uređeni i tako održavani da će kroz jedan milenijum od njegovog početka - od danas kroz šest stotina godina, biti osnovano Drugo galaktičko carstvo u kome će čovečanstvo biti pripravno za vodeću ulogu duhovne nauke. U tom istom razdoblju Druga zadužbina će u toku svog sopstvenog razvitka stvoriti grupu psihologa spremnih da preuzmu vođstvo. Ili će, kako sam često razmišljao, Prva zadužbina dati fizički okvir jedne jedine političke jedinice, dok će Druga zadužbina pružiti duhovni okvir jedne gotove vladajuće klase."

"Tako. Prilično tačno. Da li misliš da bi svako Drugo carstvo, čak iako je formirano u roku koji je odredio Seldon, značilo ispunjenje njegovog Plana?"

"Ne, Govorniče, to ne mislim. Postoji nekoliko mogućih Drugih carstava koja se mogu obrazovati u vremenskom razdoblju od devetstote do hiljadu i sedamstote godine od početka Plana, ali samo je jedno od njih pravo Drugo carstvo."

"U svetlosti svega ovog, zašto je neophodno skrivati postojanje Druge zadužbine - i to pre svega od Prve zadužbine?"

Učenik potraži skriveni smisao ovog pitanja i nađe ga. Njegov odgovor beše zbunjujući. "Iz onog istog razloga zbog koga se pojedinosti Plana kao celine moraju kriti od čovečanstva uopšte. Zakoni psihoistorije su statističke prirode i prestaju da važe ako postupci pojedinaca nisu nasumične prirode. Ukoliko velika grupa ljudskih bića sazna ključne pojedinosti Plana njihovi postupci bi bili vođeni tim saznanjem i ne bi više bili slučajni u smislu psihoistorijskih aksioma. Drugim rečima, oni ne bi više bili savršeno predvidljivi. Oprostite, Govorniče, ali osećam da odgovor ne zadovoljava."

"Dobro je kad to osećaš. Odgovor ti je prilično nepotpun. Sama Druga zadužbina mora biti skrivena, a ne samo Plan. Drugo carstvo još nije obrazovano. Još imamo društvo koje bi se suprotstavljalo vladajućoj klasi psihologa, društvo koje bi se bojalo njenog razvoja i borilo protiv nje. Da li sada razumeš?"

"Da, govorniče. To pitanje nikada nije bilo istaknuto..."

"Ne izvlači se. Nije to učinjeno u učionici, ali ti moraš biti u stanju da do njega sam dođeš, dedukcijom. Ovo i još mnoga druga pitanja preći ćemo sada i uskoro, tokom tvog naukovanja. Kroz nedelju

dana ćeš me ponovo videti. Želim da do tada dobijem tvoje opaske u vezi s jednim problemom koji ti sada postavljam. Ne tražim potpunu i detaljnu matematičku razradu. Za nju bi i stručnjaku bila potrebna jedna godina, a ti imaš nedelju dana. Ali želim osnovne podatke o tendencijama i pravcima...

Tu imaš izvod iz Plana za vremensko razdoblje od pre pola veka. Sve potrebne pojedinosti su date. Primetićeš da se putanja koja je sledila pretpostavljenu realnost razilazi od svih planiranih predviđanja; njena verovatnoća je bila manja od jedan odsto. Proračunaćeš koliko se još može nastaviti to razmimoilaženje pre nego što postane nepopravljivo. Proračunaj i verovatni ishod kad ne bi bilo ispravke, a i izvodljiv metod ispravke."

Učenik je nasumce pritiskivao dugme na uređaju i bezizrazno posmatrao odlomke koji su se pojavljivali na ugrađenom ekranu uređaja.

"Zašto baš ovaj problem, Govorniče? Očito, ima i nekog drugog značaja, osim čisto akademskog", upita on.

"Hvala ti, sinko. Brz si kao što sam i očekivao. To nije izmišljeni problem. Pre gotovo pola veka Mazgov je upao u galaktičku istoriju i deset godina bio najveća izolovana činjenica u univerzumu. Bio je nepredviđen, neobuhvaćen proračunima. Ozbiljno je izvitoperio Plan, ali ne i fatalno.

Međutim, da bi ga zaustavili pre nego što bi zaista postao fatalan, bili smo primorani da mu se aktivno suprotstavimo. Otkrili smo naše postojanje i, što je mnogo gore, deo naše moći. Prva zadužbina je saznala za nas, a njeni postupci su sada zasnovani na tom saznanju. Razmotri postavljeni problem. Ovde. I ovde.

Prirodno, o ovome nemoj nikom pričati."

Dok je saznanje prodiralo u Učenika vladalo je zaprepašćeno ćutanje, a onda će: "Znači da je Seldonov plan propao!"

"Ne još. Jedino, moglo se desiti da propadne. Verovatnoća za uspeh još uvek iznosi dvadeset i jedan zarez četiri odsto, prema najnovijoj proceni."

9. ZAVERENICI

Dr Darelu i Peleju Antoru večeri su prolazile u prijateljskoj razmeni misli, a dani u prijatno beznačajnim poslovima. Mogla je to biti obična poseta. Dr Darel je mladića predstavio kao svog rođaka, preko iz svemira, i taj kliše utoli radoznalost.

Međutim, dešavalo se da se u razgovoru nekako spomene neko ime. Mirno bi se razmislilo. Dr Darel bi rekao jedno 'Ne' ili 'Da'. U razgovoru preko otvorenog komuni-talasa uzgred bi bio upućen poziv: "Želim da te upoznam s mojim rođakom."

Arkadijine pripreme su se odvijale na sebi svojstven način. U stvari, njeni postupci su se najmanje mogli smatrati otvorenim.

U školi je, na primer, navela Olinta Dema da joj pokloni zvučni prijemnik na bateriju koji sam beše napravio. Pri tome je upotrebila metode koji su ukazali na to da njena budućnost obećava opanost za sve muškarce koji budu došli u dodir s njom. Da ne idemo u pojedinosti - ona je samo pokazala takvo zanimanje za hobi kojim se sam Olint hvalio - imao je kod kuće radionicu - spojila je to sa vrlo dobro iznijansiranim prenosom tog zanimanja na bucmaste crte samog Olinta, tako da se nesrećni junoš obreo kako 1) nadugačko i živahno izlaže principe hipertalasnog motora, 2) postaje vrtoglavo svestan krupnih zaokrugljenih očiju koje su tako vedro počivale na njegovim i 3) kako sam gura u njene voljne šake svoju najveću dotadašnju kreaciju, napred pomenuti zvučni prijemnik.

Posle toga Arkadija se u smanjenim dozama družila sa Olintom, dovoljno dugo da otkloni svaku sumnju da je razlog njenom prijateljstvu bio taj zvučni prijemnik. Mesecima posle toga Olint je rašljikama svog duha obrtao uspomenu na to kratko razdoblje u svom životu, dok je, najzad, zbog nedostatka nečeg novog, nije ostavio i pustio da padne u zaborav.

Kada je prispelo sedmo večer i kada je petoro ljudi sedelo u Darelovoj dnevnoj sobi sa hranom u sebi, a duvanom pri sebi, na spratu je Arkadijin pisaći sto zauzimao prilično neugledan domaći proizvod Olintove bistrine.

Dakle, petorica. Razume se, dr Darel, pomalo osedele kose,

uredno odeven, izgledajući nešto stariji od svoje četrdeset i dve godine. Ozbiljni Pelej Antor, povremeno živa pogleda, izgledao je mlad i u sebe nesiguran. Pa trojica novih: video-niovinar Džoul Terbor, krupan, punih usana; penzionisani univerzitetski profesor fizike dr Elvet Semik, sav sparušen i naboran tek napola je ispunjavao svoje odelo; i štrkljasti, nespretni bibliotekar Homir Man. Dr Darel je govorio spokojno, uobičajenim trezvenim tonom: "Ovaj skup je sazvan, gospodo, zbog nečga malkice važnijeg nego što su društveni razlozi. Verovatno ste to nagađali. Pošto ste zbog vaših predistorija namerno odabrani, možete pogoditi i to da je ovo skopčano s opasnošću. Neću je umanjivati, ali želim da naglasim da smo svi mi ionako Osuđeni ljudi.

Zapazili ste da nikog od vas nismo ni pokušali da krišom pozovemo. Ni od kog nije zatraženo da ovamo dođe a da ga niko ne vidi. Prozori nisu namešteni tako da se ne može gledati unutra. Oko sobe nema nikakvog zaštitnog ekrana. Da ne uspemo potrebno je jedino to da privučemo pažnju neprijatelja, a najbolji način da se ona privuče bio bi kada bi pokušali sa lažnom i teatralnom tajanstvenošću.

(Ha, pomisli Arkadija naginjući se prema glasovima koji su - pomalo škripavo - dopirali iz male kutije.)

"Da li ste razumeli ovo?"

Propraćajući svaku svoju rečenicu nabiranjem lica koje mu je otkrivalo zube i kriveći donju usmu, Elvet Semik reče: "Oh, pređi na stvar. Kaži nam nešto o mladiću."

"Zove se Pelej Antor", odvrati dr Darel. "Bio je učenik mog starog kolege Klezija, koji je umro prošle godine. Pre svoje smrti Klezi mi je poslao snimak njegovog mozga do petog podsloja, a taj snimak je upoređen sa snimkom mozga čoveka pred vama. Vama je, naravno, poznato da se snimak tog podsloja ne može falsifikovati, a da to ne mogu čak ni ljudi koji se bave psihološkom naukom. Ako to ne znate, morate primiti moje reči kao tačne."

"Negde treba da počnemo", iskrivivši usta reče Terbor.

"Uzećemo da je ono što kažeš tačno, jer ti si najveći elektroneurolog u Galaksiji otkako je Klezi umro. Bar tako sam te nazvao u poslednjem video-komentaru, a čak sam i sam u njega

poverovao. Koliko ti je godina, Antore?

"Dvadeset i devet, g. Terbore."

"Hm, hm, hm! A i ti si elektroneurolog? Veliki?"

"Tek ovladam naukom. Ali radim marljivo, a imao sam tu sreću da budem Klezijev učenik."

Man upade. Kad god bi bio uzbuđen pomalo bi zamuckivao: "V-v-voleo b-b-bih da p-p-počnete. Mislim da svi s-s-suviše p-p-pričate."

Dr Darel odiže obrve u pravcu Mana. "U pravu si Homire. Dajem ti reč, Peleju."

"Ne bih još govorio", polako reče Pelej Antor. "Pre nego što počnemo - mada shvatam osećanje g. Mana - moram zatražiti podatke o vašim moždanim talasima."

"Šta ovo znači, Antore? Na kakve podatke o moždanim talasima misli?" Darel se namršti.

"Na snimke svih vas. Moj ste uzeli, dr Darvele. Ja moram uzeti vaš i svih ostalih. Merenja moram obaviti sam."

"Zašto bi nam verovao, Darele", primeti Terbor. "Mladić je potpuno u pravu."

"Hvala vam", reče Antor. "Ako nas povedete do vaše laboratorije, dr Darele, mi ćemo za vama. Jutros sam uzeo slobodu da proverim vaš aparat."

Elektroencefalografska nauka istovremeno je i nova i stara. Stara je u tom smislu da saznanje o tome da nervne ćelije živih bića proizvode mikrostruje pripada onoj ogromnoj kategoriji ljudskog saznanja čije je poreklo potpuno zaboravljeno. To je saznanje koje se proteže tako daleko unazad, čak do najranijih ostataka ljudske istorije.

A ipak, i novo je. Činjenica postojanja mikrostruja dremala je tokom desetina hiljada godina Galaktičkog carstva kao jedan od onih živih i neobičnih, ali sasvim nekorisnih delova ljudskog saznanja. Neki su pokušali da izvrše klasifikaciju talasa na talase budnog i usnulog stanja, spokojnog i uzbuđenog, dobrog i lošeg - ali čak i najšire koncepcije posedovale su svoje horde izuzetaka koje bi sve pokvarile.

Drugi su pokušavali da dokažu da postoje grupe moždanih

talasa, slično dobro poznatim krvnim grupama, kao i to da je određujući činilac spoljna sredina. To su bili rasisti koji su tvrdili da se čovek može podeliti u podvrste. Međutim, takva filosofija nije mogla stati ispred nadmoćnog ekjumenskog pokreta, prouzrokovanog činjenicom da je Galaktičko carstvo bilo jedina politička jedinica koja je obuhvatala dvadeset miliona zvezdanih sistema, a da je spajalo sve ljude od centralnog sveta Trantora - sada samo veličanstvene i nemoguće uspomene na veliku prošlost - do najusamljenijeg asteroida na periferiji.

S druge strane, u društvu koje se toliko posvetilo fizičkim naukama i beživotnoj tehnologiji, kakvo je bilo Prvo carstvo, postojalo je neodređeno ali snažno sociološko potiskivanje proučavanja uma. Manje je uvažavano zato što je bilo od manje neposredne koristi; slabo je finansirano jer je bilo manje unosno.

Posle raspada Prvog carstva nastalo je rasparčavanje organizovane nauke koja je sve više i više nazadovala, idući niže i od osnova atomske energije, tamo do hemijske energije uglja i nafte. Jedini izuzetak od ovoga bila je, naravno, Prva zadužbina, gde je održavana oživljena i ojačana iskra nauke i konačno bila dovedena do rasplamsavanja. Ali i tu je fizika vladala, a mozak, osim u hirurgiji, ostajao poprilično zanemarena oblast.

Hari Seldon je prvi izneo nešto što će se vremenom pokazati kao tačno.

"Nervne mikrostruje u sebi nose varnicu svakog promenjenog nadražaja i reakcije, bili oni svesni ili ne. Moždani talasi zabeležni drhtavim šiljcima i udolinama na kockastom papiru ogledalo su združenih misaonih impulsa milijardi ćelija. Teoretski, trebalo bi da analiza otkrije i poslednju misao i najmanje osećanje subjekta. Trebalo bi da se otkriju razlike koje potiču ne samo od krupnih fizičkih mana, nasledenih ili stečenih, već i od promenljivih emotivnih stanja, stečenog obrazovanja i iskustva, pa čak i od nečeg tako tananog kao što je to promena životne filosofije subjekta."

Ali čak ni Seldon nije mogao otići dalje od spekulacije.

A sada, ima već pedeset godina kako ljudi iz Prve zadužbine kidišu na to neverovatno ogromno i složeno skladište novog saznanja. Prišli su mu, prirodno, pomoću novih tehnika kakva je, na

primer, primena elektroda na šavu lobanje načinjenom novorazvijenim sredstvima koja su mogućavala da se sa sivim ćelijama uspostavi neposredna veza, a da čak nije potrebno obrijati ni delić glave. Postoji i uređaj za snimanje koji automatski beleži podatke o moždanim talasima kako u globalu, tako i u posebnim funkcijama sa šest nezavisnih promenljivih.

Najvažniji je, možda, bio narastao ugled encefalografije i encefalografa. Najveći od njih, Klejzi, učestvovao je na naučnim skupovima kao ravan fizičarima. Sam dr Darel, mada se više nije aktivno bavio naukom, bio je poznat po svojim sjanim dostignućima u encefalografskoj analizi isto onoliko koliko i po činjenici da je sin Bejte Darel, velike junakinje prethodne generacije.

I tako, dok dr Darel sada sedi na svojoj naslonjači, nežni dodir peperjastih elektroda jedva da nagoveštava neki pritisak na njegovu lobanju, a igle u vakuumizovanom prostoru podrhtavaju tamo-amo. Leđima je okrenut registratoru - u protivnom bi, kao što je poznato, pogled na krivulje koje se pomeraju doveo do nesvesnog pokušaja da se one kontrolišu sa vidnim rezultatom - međutim, on zna da glavni brojčanik izražava snažno ritmičku i malo promenljivu sigma-krivu njegovog snažnog i disciplinovanog mozga. A nju će potkrepiti i očistiti pomoćni brojčanik koji pokazuje talase malog mozga. Čeoni režanj će prouzrokovati oštre, gotovo diskontinuelne skokove, a prigušena kolebljivost iz ispodpovršinskih područja sa svojim uskim područjem frekvencija...

Poznavao je snimak svojih moždanih talasa onako kao što slikar savršeno poznaje boju svojih očiju.

Kad Darel ustade iz ležaljke Pelej Antor ne reče ni reč. Mladić izdvoji sedam snimaka, osmotri ih hitrim, sveobuhvatnim pogledom čoveka koji tačno zna šta se traži od svake sićušne, gotovo nepostojeće facete. "Ako nemate ništa protiv, dr Semik, vi ste na redu."

Od starosti požutelo Semikovo lice bilo je ozbiljno. Encefalografija je bila nauka koja se razvila kad je već bio star i o njoj je malo znao; skorojevička nauka koju je pomalo mrzeo. Znao je da je star i da će to pokazati snimak njegovih talasa. To su pokazivale bore na njegovom licu, njegov pogureni hod, drhtanje ruke, ali oni su govorili

samo o njegovom telu. Snimci moždanih talasa mogu pokazati da mu je i um ostario. Neprijatni i nedozvoljeni upad u čovekovu poslednju utvrdu, u njegov rođeni um.

Elektrode behu postavljene. Sam postupak, naravno, ništa ne boli od početka do kraja. Jedino je postojalo neko slabo treperenje, daleko ispod praga osećanja.

Potom dođe red na Terbora, koji je u toku petnaestominutnog postupka sedeo mirno i neosetljivo, pa na Mana koji se na prvi dodir elektroda trgnuo, a zatim proveo ostatak vremena bečeći oči kao da želi da ih izvrne i da posmatra kroz rupu na svom potiljku.

"A sad..." reče Darel kad je sve bilo gotovo.

"A sad", s izvinjavanjem će Antor, "u kući postoji još jedna osoba."

Mršteći se, Darel upita: "Moja kćer?"

"Da. Ako se sećate, dr Darele, zatražio sam da večeras ostane kod kuće."

"Zbog encefalografske analize? Tako ti Galaksije, čemu?"

"Bez nje ne mogu nastaviti."

Darel sleže ramenima i pođe uz stepenice. Na vreme upozorena Arkadija isključi prijemnik pre nego što će otac ući, a zatim s blagom pokornošću pođe za njim dole. Po prvi put u životu našla se pod elektrodama, izuzev kad su joj ono kao sasvim maloj uzeli osnovni snimak mozga radi identifikacije i upisa u knjige.

"Mogu li da pogledam", zatraži, kad je bilo gotovo, ispružajući ruku.

"Ne bi razumela, Arkadija", reče dr Darel. "Zar ti nije vreme za spavanje?"

"Da, oče", smerno će ona. "Laku noć svima."

Ustrčala je uz stepenice i, uz minimalne pripreme, bacila se u postelju. Sa Olintovim prijemnikom naslonjenim na uzglavlje osećala se kao neka ličnost iz mikro-knjige i svakog časa je stezala prijemnik u ekstazi zbog špijunskog sadržaja.

Prve reči koje je začula behu Antorove. "Gospodo, analize su zadovoljavajuće. Uključujući i onu deteta."

Dete, s gnušanjem pomisli Arkadija u mraku, narogušivši se na Antora.

Antor otvori torbu i iz nje izvadi nekoliko tuceta snimaka moždanih talasa. Nisu to bili originali. Niti se na torbi nalazila obična bravica. Da se ključ nalazio u nekoj drugoj šaci, a ne u njegovoj, sadržaj bi za tili čas bešumno sagoreo u neodgonetljiv pepeo. Sa snimcima izvađenim iz torbe to se ionako desilo posle pola časa.

Međutim, za vreme njihovog kratkog veka Antor brzo izgovori: "Ovde su snimci nekolicine manje važnih državnih funkcionera sa Anakreona. Ovo je psiholog sa Univerziteta na Lokrisu; ovo je industrijalac sa Sivene. Ostali su kao što vidite."

Okupiše se. Svima, osim Darela, bili su to samo mnogi treptaji predstavljeni na ovojcima papira. Darel su oni dovikivali na milion jezika.

"Skrećem vam pažnju, dr Darele", ovlaš pokaza Antor, "na izravno područje između sekundarnih taujanskih talasa na čeonom režnju, što je zajedničko svim ovim snimcima. Da li želite moj analitički računar, gospodine, da biste ovo tvrđenje proverili?"

Analitički računar se može smatrati dalekim rođakom - kao što je to neboder nekoj kolibi - one igračke iz obdaništa, logaritmara. Darel ga je koristio hitro pokrećući ručni zglob, što je odavalo dugu praksu. Rezultate je nacrtao slobodnom rukom i oni behu, kao što je i Antor tvrdio, bezoblične zaravni u oblasti čeonog režnja gde su se mogle očekivati izražene vijuge.

"Kako to tumačite, dr Darele?" upita Antor.

"Nisam siguran. Ovako s neba pa u rebra, ne vidim kako je to moguće. Čak i u slučaju amnezije postoji suzbijanje, ali ne i nestanak. Možda je to neka drastična operacija mozga?"

"Ah, nešto je odsečeno", nestrpljivo uzviknu Antor, "da! Međutim, ne u fizičkom smislu. Znae, Mazgov je baš tako nešto mogao napraviti. Mogao je da potpuno suzbije svaku sposobnost za neko osećanje ili neki duhovni stav i da ne ostavi ništa drugo do takvu zaravan. Ili je..."

"Ili je to mogla uraditi Druga zadužbina. Zar ne?" upita Terbor, polagano razvlačeći usne u osmeh.

Nije postojala prava potreba da se odgovori na to potpuno retoričko pitanje.

"Šta vas je navelo da posumnjate, g. Antore", upita Man.

"Nisam to bio ja. Bio je to dr Klejzi. Skupljao je snimke moždanih talasa onako kako to čini Planetarna policija, ali na drugi način. Specijalizovao se za intelektualce, državne funkcionere i vodeće poslovne ljude. Zna, sasvim je jasno da ukoliko Druga zadužbina usmerava istorijski tok Galaksije - ili nas - da to mora činiti tanano i na najmanje primetan način. Ukoliko dejstvuje preko umova, kako to zaista mora biti, to moraju biti umovi ljudi od uticaja na kulturu, industriju ili politiku. A njima se on i bavio."

"Da", usprotivi se Man, "ali da li postoji nešto što bi to potkrepilo? Kako se ponašaju ti ljudi - mislim, kod kojih postoji ta izravnatost? Možda je to potpuno normalna pojava." Svojim nekako dečjim plavim očima beznadežno je pogledao u ostale, ali mu niko ne uzvрати ohrabrenjem.

"Prepuštam to dr Darelu", reče Antor. "Zapitajte ga koliko je puta video ovaj fenomen u toku svog proučavanja ili u literaturi prethodne generacije. A onda ga zapitajte kakve su šanse da se otkrije makar samo u jednom na svakih hiljadu slučajeva u kategorijama koje je dr. Klejzi proučavao."

"Mislim da nema sumnje", zamišljeno će dr Darel, "da su ovo veštački mentaliteti. Prepravljani su. Na izvestan način sam u to sumnjao."

"To znam, dr Darele", primeti Antor. "Znam i to da ste nekad radili sa dr Klezijem. Želeo bih, međutim, da znam zašto ste prestali."

U njegovom pitanju zapravo nije bilo neprijateljstva. Možda ničeg više od opreznosti, ali je u svakom slučaju izazvalo duži tajac.

Darel je gledao od jednog do drugog gosta, a onda će naglo: "Zato što Klezijeva borba nije imala svrhe. Borio se sa protivnikom koji je za njega bio suviše jak. Otkrivao je ono što smo - on i ja - znali da će otkriti, a to je da nismo svoji sopstveni gospodari. A ja nisam želeo da znam! Imao sam svoje samopoštovanje. Voleo sam da mislim da je naša Zadužbina predvodnik kolektivne duše Zadužbine; da se naši preci nisu uludo borili i umirali. Smatrao sam da će biti jednostavnije da odvratim pogled sve dok ne postanem sasvim siguran. Mesto mi nije bilo potrebno, jer državna penzija trajno dodeljena porodici moje majke može pokriti moje jednostavne potrebe. Da bih odagnao dosadu dovoljna je moja kućna laboratorija,

a život će se jednog dana završiti... A onda je Klejzi umro."

"Taj Klejzi, ne poznajem ga. Kako je umro?" zainteresovao se Semik, pokazujući zube.

"Umro je. Znao je da će umreti. Pola godine ranije rekao mi je da se suviše približio smrti..." odlučno upade Antor.

"A s-s-sad smo joj se m-m-mi suviše približili, zar ne?" primeti Man osušenih usta, a pri tom mu se pomeri Adamova jabučica.

"Da, ali to bi se ionako desilo - svima nama", bez uvijanja odvrati Antor. "Zbog toga ste svi vi odabrani. Ja sam Klezijev učenik. Dr Darel je bio njegov kolega. Džoul Terbor je u svojim emisijama, osuđivao našu slepu veru u izbaviteljsku ruku Druge zadužbine, sve dok ga vlada nije onemogućila uz pomoć, da i to spomenem, moćnog finansijera na čijem se mozgu zapaža ono što je Klejzi imao običaj da naziva, prepravljenom zaravni'. Homir Man ima najveću postojeću zbirku podataka o Mazgovu, a objavio je neke radove koji se bave razmišljanjem o prirodi i funkciji Druge zadužbine. Dr Semik je isto onoliko koliko i ostali doprineo encefalografskoj matematičkoj analizi, mada ne verujem da je shvatio da se njegovi proračuni mogu i tako primeniti."

Razgrogačivši oči, Semik prsnu u smeh: "Ne, mladiću. Ja sam analizirao intranuklearna kretanja, ovaj, problem n-tela. Pojma nemam o encefalofrafiji."

"Onda znamo gde smo. Vlada, naravno, može da ništa ne preduzme po ovom pitanju. Ne znam da li su gradonačelnik ili neko iz njegove uprave svesni ozbiljnosti situacije. Ali jedno znam - nas petorica nemamo šta da izgubimo, a možemo dobiti mnogo. Sa svakim novim saznanjem možemo se proširiti u bezbednim pravcima. Razumete, mi ovde smo samo početak."

Terbor upita: "Koliko je daleko otišla ova infiltracija Druge zadužbine?"

"Ne znam. To je jednostavan odgovor. Svaka infiltracija koju smo otkrili bila je na spoljnim rubovima nacije. Matični svet je možda još čist, mada ni to nije izvesno - inače vas ne bih proveravao. Zbog vašeg napuštanja istraživačkog rada s Klezijem vi ste bili naročito sumnjivi, dr Darele. Znate, Klejzi vam to nikada nije oprostio. Ja sam mislio da vas je, možda, Druga zadužbina podmitila, ali Klejzi je uvek

tvrdio da ste kukavica. Oprostićete mi, dr Darele, ovo navodim da bih razjasnio svoj sopstveni položaj. Lično mislim da shvatam vaše držanje, a ako je to zaista bio kukavičluk mislim da se da opravdati."

Dr Darel duboko uzdahnu pre nego što će odgovoriti. "Pobegao sam! Nazovite to kako hoćete. Pokušao sam da sačuvam naše prijateljstvo; međutim, on mi nikada nije pisao, niti me je posetio sve do onog dana kad mi je poslao snimak tvojih moždanih talasa, a to je bilo na nedelju dana pre no što će umreti..."

"Ako ne zameraš", prekide ga Homir Man u nastupu nervozne govornosti. "N-n-ne shvatam šta misliš da radiš. B-b-bedna smo mi š-š-šačica zaverenika, ako samo budemo pričali, pričali i p-p-pričali. Uostalom, ne vidim šta možemo učiniti. Ovo je m-m-mnogo detinjasto. M-m-moždani talasi i tandara-broć. Postoji li bar jedna stvar koju nameravate da preduzmete?"

Pogled Peleja Antora blistao je. "Da, postoji. Potrebno nam je više podataka o Drugoj zadužbini. To je od prvenstvene važnosti. Prvih pet godina svoje vladavine Mazgov je proveo upravo u traganju za takvim podacima i nije uspeo, ili nas bar tako uveravaju. A onda je prestao da traži. "Zašto? Zato što nije imao uspeha? Ili zato što je uspeo?"

"O-o-opet priče", ogorčeno će Man. "Kako mi to možemo saznati?"

"Ako me budete saslušali... Prestonica Mazgova bila je na Kalganu. Pre Mazgova Kalgan nije ulazio u sferu trgovačkog uticaja Zaduzbine, a ni sada ne ulazi. Kalganom, bar zasad, vlada neki Stetin, ukoliko sutra ne dođe do nove dvorske pobune. Stetin sebe naziva Prvim građaninom i smatra se naslednikom Mazgova. Ukoliko na tom svetu postoji neko predanje, ono počiva na superhumanosti i veličini Mazgova - predanje gotovo praznoverno po svojoj jačini. Usled toga se stara palata Mazgova čuva kao svetište. Niko neovlašćeno ne može u nju ući, a unutra nikada ništa nije bilo taknuto."

"I?"

"I, a zašto je tako? U vreme kao što je ovo ništa se ne dešava bez razloga. A šta ako palatu Mazgova ne čini nedostupnom samo sujeverje? Šta ako je Druga zadužbina tako uredila? Ukratko, a šta

ako su unutra rezultati petodišnje potrage Mazgova..."

"Ah, koješta."

"A zašto da ne? U toku čitave svoje istorije Druga zadužbina se skrivala i u najmanjoj meri mešala u galaktičke poslove. Znam da bi nama izgledalo logičnije uništiti palatu, ili bar ukloniti te podatke. No, morate uzeti u obzir psihologiju tih velikih psihologa. To su sve sami Seldoni, sve sami Mazgovi, a delaju zaobilazno, preko mozga. Nikada neće uništiti ili ukloniti ako svoje ciljeve mogu postići stvaranjem nekog duševnog stanja, a?"

Ne primivši nikakav odgovor, Antor produži: "A vi, Mane, vi ste prava ličnost za pribavljanje obaveštenja koja su nam potrebna."

"Ja?" Čuo se zapanjen usklik. Manov pogled je leteo s jednog na drugog. "Ja to ne mogu obaviti. Nisam ja čovek od akcije, nisam televizijski junak. Ja sam bibliotekar. Ako vam tako mogu pomoći, u redu, rizikovaću i Drugu zadužbinu, ali ne idem u svemir zbog takvog nekog zanesenjačkog plana."

"Čujte", strpljivo će Antor, "dr Darel i ja smo se složili da ste vi pravi čovek. To je jedini način da se ovo obavi prirodno. Kažete da ste bibliotekar. Odlično! A kojom se oblašću najviše bavite? Mazgovom! Već raspoložete najvećom zbirkom materijala o Mazgovu koja postoji u Galaksiji. Prirodno je što želite još nešto; kod vas je to prirodnije nego kod ikog drugog. Možete zatražiti dozvolu za ulazak u kalgansku palatu a da ne izazovete sumnju u zadnje namere. Možda će vas odbiti, ali u vas neće posumnjati. Štaviše, imate jednosed krstaricu. Zna se da za vreme godišnjeg odmora obično posećujete stare planete. Čak ste već i bili na Kalganu. Zar ne shvatate da treba jedino da se ponašate onako kako ste uvek činili?"

"Ali ne mogu se tek tako pojaviti i reći: M-m-molim vas da me pustite u vašu svetinju nad svetinjama, g-g-gospodine Prvi građanine?"

"A što da ne?"

"Tako mi Galaksije, zato što me neće pustiti unutra!"

"Pa dobro. Neka vas ne puste. Vratićete se kući, pa ćemo smisliti nešto drugo."

U bespomoćnom otporu Man se obazre. Osećao je da ga

nagovaraju na nešto što mrzi. Niko se nije ponudio da mu pomogne da se iskobelja.

I tako, na koncu behu donete dve odluke u kući dr Darelja. Prva je predstavljala Manov pristanak, dat preko volje, da poleti u svemir čim bude započeo njegov letnji odmor.

Druga je bila potpuno nedopuštena odluka krajnje neovlašćene učesnice skupa, doneta kada je uz škljocanje isključila prijemnik i sabrala se za okasneli san. Tom drugom odlukom se za sada nećemo baviti.

10. BLIŽI SE KRIZA

Protekla je jedna sedmica u Drugoj zadužbini. Prvi govornik se opet smešio učeniku.

"Mora biti da mi donosiš zanimljive rezultate, inače ne bi bio toliko ljut."

Polažući ruku na gomilu računskog papira koju je sa sobom doneo, Učenik reče: "Da li ste sigurni da se radi o stvarnom problemu?"

"Premise su stvarne. Ništa nisam iskrivljavao."

"Onda moram prihvatiti rezultate, a to ne želim."

"Prirodno. Ali šta s tim imaju tvoje želje? Pa, reci mi, šta te toliko uznemirava? Ne, ne, ostavi svoje rezultate. Kasnije ću ih podvrgnuti analizi. U međuvremenu, pričaj mi. Dozvoli mi da procenim tvoju moć rasuđivanja."

"Evo, Govorniče... Postaje sasvim očigledno da je u osnovnoj psihologiji Prve zadužbine došlo do krupne sveopšte izmene. Sve dok su znali za postojanje Seldonovog plana, ne znajući njegove pojedinosti, bili su samouvereni, mada i neodlučni. Znali su da će uspeti, ali ne i kada ili kako. Stoga je stalno vladala atmosfera napetosti i zategnutosti, što je Seldon i hteo. Drugim rečima, moglo se računati na to da će Prva zadužbina delati do svojih maksimalnih mogućnosti."

"To je sumnjiva metafora", primeti Prvi govornik, "ali shvatam te."

"Međutim, Govorniče, sada im je o Drugoj zadužbini poznato mnogo više pojedinosti nego što ih je bilo u drevnim i neodređenim Seldonovim izjavama. Naslućuju i to da je njena funkcija da dejstvuje kao čuvar Plana. Znaju da postoji jedno telo koje posmatra svaki njihov korak, a neće ih pustiti da propadnu. Zbog toga napuštaju svoj odlučni krupni hod i dozvoljavaju da ih nose u nosiljci. Opet metafora, bojim se."

"Nije važno, nastavi."

"A baš to napuštanje svakog naprezanja; ta narastajuća inertnost; to upadanje u mekušstvo, u dekadentnu i hedonističku kulturu, znači propast za Plan. Oni moraju sami sebe podsticati."

"Je li to sve?"

"Ne, ima još nešto. Opisano je reagovanje većine. Međutim, postoji velika verovatnoća reagovanja manjine. Saznanje o našem starateljstvu i našem nadzoru kod nekolicine će izazvati ne samozadovoljstvo, već neprijateljstvo. To proističe iz teoreme Korilova..."

"Da, da. Znam tu teoremu."

"Žalim, Govorniče teško je izbeći matematiku. Bilo kako bilo, efekat je taj da nije samo došlo do razvodnjavanja pregnuća Zadužbine, već i da se jedan njegov deo okrenuo protiv nas, i to aktivno."

"Da li je to sve?"

"Ostaje još jedan činilac, čija je verovatnoća, po svemu sudeći, umereno mala."

"Vrlo dobro. A koji?"

"Dok je energija Prve zadužbine bila usmerena samo na Carstvo; dok su njihovi jedini neprijatelji bile ogromne, demodirane olupine koje su preživle klanice prošlosti, uglavnom su se, naravno, bavili fizičkim naukama. Otkako mi obrazujemo novi, veliki deo njihove sredine, vrlo je verovatno da će im se nametnuti izmena stava. Možda će pokušati da postanu psiholozi..."

"Ta se izmena već desila", hladno primeti Prvi govornik.

Učenikove usne se stisnuše u bledu crtu. "Znači, sve je gotovo? To je suštinsko odstupanje od Plana. Govorniče, da li bih ovo znao da sam živeo napolju?"

"Osećaš se uniženim, sinko, zato što si iznenada utvrdio da su ti mnoge vrlo očigledne stvari bile nepoznate, a mislio si da ih tako dobro poznaješ. Smatrao si sebe jednim od gospodara Galaksije, a iznenada utvrđuješ da si blizu uništenja. Prirodno, zgadiće ti se kula od slonovače u kojoj si obitavao; osama u kojoj si se školovao; teorije na kojima si odrastao", ozbiljno mu je govorio Prvi govornik.

"I sam sam jednom imao to osećanje. Ono je normalno. Ipak, bilo je nužno da u godinama u kojima si se formirao nemaš neposredne veze sa Galaksijom, da ostaneš ovde gde ti se čitavo saznanje filtrira, a um pažljivo brusi. Mogli smo ti i ranije pokazati ovaj... ovaj

delimični neuspeh Plana i poštediti te sadašnjeg udarca, ali onda ne bi ispravno shvatio njegov smisao, kao što ćeš sada moći. Dakle, ti uopšte ne nalaziš rešenje za problem?"

Učenik odmahnu glavom i očajno reče: "Nikakvo."

"Nije ni čudo. Saslušaj me, mladiću. Postoji jedan put koji se sledi već više od jedne decenije. Nije to uobičajen put, već put na koji smo protiv svoje volje primorani. Vezan je za male verovatnoće, opasne pretpostavke... Bili smo čak prisiljeni da se povremeno bavimo i pojedinačnim reagovanjima, zato što je to bio jedini mogući put, a ti znaš da po svojoj prirodi psihostatistika nema smisla ako se primeni na manju od planetarnih količina."

"Imamo li uspeha?" zadihano upita Učenik.

"Još se ne može reći. Do sada smo održali stabilnu situaciju - no, po prvi put u istoriji Plana moguće je da ga unište neočekivani postupci neke jedinke. Uskladili smo najmanji broj neupućenih sa željenim duhovnim stanjem, imamo agente - ali njihove putanje su planirane. Ne usuđuju se da improvizuju. To treba da ti bude jasno. Neću ti skrivati najgore - ako nas ovde otkriju, na ovom svetu, neće biti uništen samo Plan, već i mi, naša fizička bića. Zato, vidiš, naše rešenje nije sasvim dobro."

"Ali to malo što ste mi naveli uopšte ne zvuči kao rešenje, već kao očajničko nagađanje."

"Ne. Recimo, razumno nagađanje."

"Kada će nastupiti kriza, Govorniče? Kada ćemo saznati da li smo uspeli, ili ne?"

"Kroz godinu dana, bez sumnje."

Učenik razmisli o ovome, pa klimnu. Rukovao se s Govornikom. "Pa dobro je znati."

Okrenuo se i otišao.

Prvi govornik je ćutke gledao napolje, dok je prozor postajao proziran. Gledao je mimo gigantskih konstrukcija u tihe, načičkane zvezde.

Godine će brzo prohujati. Da li će neko od njih, bilo šta od Seldonovog nasleđa, preživeti tu godinu?

11. SLEPI PUTNIK

Proteklo je i nešto više od mesec dana, pre no što se moglo reći da je započelo leto. To jest, toliko započelo da je Homir Man izveo svoje konačno finansijsko stanje za tu budžetsku godinu, postarao se da zamenik bibliotekara, koga je Vlada poslala, postane dovoljno upoznat sa finesama posla - prošlogodišnji učinak je bio prilično nezadovoljavajući - i sredio da se s njegovog malog broda, Unimara, krštenog po jednoj tajanstvenoj ljubavnoj epizodi od pre dvadeset godina, skine zimska paučina.

S Terminusa je krenuo s osećajem potmule zlovolje. U luci nije bilo nikoga da ga isprati. To ne bi bilo ni prirodno, jer ga ni ranije niko nije pratio. Vrlo dobro je znao da je važno da se ovo putovanje ni po čemu ne razlikuje od onih koja je u prošlosti obavio, a ipak je osećao da ga obuzima neka neodređena ozlojeđenost. On, Homir Man, stavlja na kocku svoju šiju u najodvažnijem mogućem poduhvatu, i u takvom trenutku ostavljaju ga samoga.

Tako je bar on mislio.

A zato što je bio u zabludi, sledeći dan je bio dan pometenosti i na Unimari i u pregrađu, u domu dr Darela.

Pogodilo je to najpre kuću dr Darela, posredstvom Poli, kućne pomoćnice, čiji je jednomesečni odmor već dobrano pripadao prošlosti. Sva van sebe, sletela je niz stepenice nešto mucajući.

Čestiti doktor je presrete; uzaludno je pokušavala da osećanja izrazi rečima, pa mu, najzad, ćušnu list papira i neki kockasti predmet.

Nećkajući se, on ih uze i upita: "Šta je, Poli?"

"Otišla je, doktore."

"Ko je otišao?"

"Arkadija!"

"Kako to misliš - otišla? Kuda? O čemu govoriš?"

Ona zatrupka. "Ne znam. Otišla je, a sa njom i kofer i nešto odeće, a evo i pisma. Zašto ga ne pročitate, umesto što tako stojite? Ah, vi muškarci!"

Dr Darel sleže ramenima i otvori pismo. Pismo nije bilo dugo i,

izuzimajući uglasti potpis "Arkadi", bilo je napisano cifrastim i ujednačenim rukopisom Arkadijinog novog transkribera.

Dragi oče,

Isuviše bi mi se cepalo srce da ti lično kažem zbogom.

Moglo bi se desiti da zaplačem kao neka devojčica, a ti bi me se stideo. Zato ti umesto toga pišem pismo, da bih ti rekla koliko ćeš mi nedostajati čak i dok budem provodila ovaj božanstveni letnji raspust sa čika Homirom. Paziću na sebe, a i uskoro ću se vratiti kući. U međuvremenu, ostavljam ti nešto što pripada samo meni. Sad ga ti možeš uzeti.

Ljubi te tvoja kćer,
Arkadi

Pročitao ga je nekoliko puta, a izraz lica mu je postajao sve bezizrazniji. Usiljeno upita: "Jesi li pročitala ovo, Poli?"

Poli istog trenutka zauze odbrambeni stav. "To mi se sigurno ne može prebaciti, doktore. Na koverti spolja piše 'Poli', pa nisam mogla znati da je unutra pismo za vas. Nisam njuškalo, doktore, i u toku ovih godina kako sam s..."

Darel pomirljivo pruži ruku. "Dobro, dobro, Poli. Nije važno. Hteo sam samo da budem siguran da dobro shvataš šta se desilo."

Brzo je razmišljao. Ne bi vredelo da joj kaže da zaboravi. Za neprijatelja je 'zaboraviti' besmislena reč, a objašnjavanje bi imalo suprotno dejstvo, jer bi svemu davalo veću važnost. Zato umesto svega reče: "Znaš, baš je čudna devojčica. Još od onda kako smo se dogovorili da ovog leta ide na to svemirsko putovanje, bila je sva uzbuđena."

"A zašto meni sve ovo vreme niko nije ni spomenuo to svemirsko putovanje?"

"Dogovoreno je dok si bila na putu, pa smo na njega zaboravili. Nema tu ničeg složenog."

Prvobitna Polina osećanja sada se usredsrediše na jedno, na snažno nagodovanje. "Prosto, a? Siroto pilence mi je otišlo samo s jednim koferom, bez ijedne pristojne krpice na sebi, a uz to i samo.

Koliko će ostati?"

"Nemoj o tome da brineš, Poli. Na brodu će biti dosta odeće za nju. Sve je sređeno. Kaži g. Antoru da želim da ga vidim. A pre toga, je li ovo taj predmet koji mi je Arkadija ostavila?" Obrtao ga je u ruci.

Poli zabaci glavu uvis. "Sigurna sam da ne znam. Pismo je bilo na njemu i to je sve što mogu da kažem. Zaboravili da mi kažu, nije nego. Da joj je majka živa..."

Darel joj odmahnu da ide. "Molim te pozovi gospodina Antora."

Antorovo gledište o ovom pitanju radikalno se razlikovalo od mišljenja Arkadijinog oca. Svoje prve primedbe je naglašavao stezanjem pesnica i čupanjem kose, što se vremenom pretvori u ogorčenost.

"Tako vam Velikog svemira, šta čekate? Šta obojica čekamo? Nađite preko video uređaja svemirsku luku i zatražite da stupe u vezu sa Unimarom."

"Polako, Peleju, to je moja kćer."

"Ali Galaksija nije vaša."

"Stani. Ona je inteligentna devojčica, Peleju. Brižljivo je ovo smislila. Bolje bi bilo da sledimo njen način rasuđivanja, dok je ovo još sveže. Znaš li šta je ovo?"

"Ne. Kakve to veze ima?"

"Zato što je ovo zvučni prijemnik."

"To?"

"Amaterski, ali radi. Isprobao sam ga. Zar ne shvataš? Ona nam tako kaže da je slušala naš razgovor o Planu. Zna gde i zašto Homir Man ide. Zaključila je da bi bilo uzbudljivo poći sa njim."

"Oh, Velikog mi svemira", zajeca mladić. "Još jedan mozak po kome Druga zadužbina može kopati."

"Izuzev, što ne postoji razlog da Druga zadužbina a priori posumnja da četrnaestogodišnja devojčica predstavlja neku opasnost - osim, ako ne učinimo nešto što bi na nju skrenulo pažnju, nešto kao što bi bilo vraćanje broda iz svemira samo da bi se ona skinula s njega. Zaboravljaš li s kim imamo posla? Koliko smo blizu toga da nas otkriju? A kako bespomoćni, ukoliko do toga dođe?"

"Ali ne smemo dozvoliti da sve zavisi od jednog šašavog deteta."

"Ona nije šašava, a mi ne možemo da bismo. Nije trebalo da

piše pismo, no učinila je to da bi nas sprečila da od policije zatražimo da potraži izgubljeno dete. Njeno pismo predlaže da celu stvar izvrgnemo u Manovu prijateljsku ponudu da povede kćer svog starog prijatelja na kratak raspust. A što i da ne? Prijatelj mi je već dvadeset godina. Zna je još kad je imala samo tri godine, kad sam je doveo s Trantora. To je sasvim prirodno, i zapravo treba da smanji sumnju. Špijuni ne vode sa sobom četrnaestogodišnje nećake."

"Tako. A šta će Man učiniti kad je pronađe?"

Dr Darel malo natušti veđe. "Ne bih mogao da kažem... ali držim da će ona znati da sa njim iziđe na kraj."

Kuća je, ipak, noću izgledala nekako pusta, a dr Darel ustanovi da mu sudbina Galaksije vrlo malo znači kada je luckasti sitni život njegove kćeri u opasnosti.

Uzbuđenje na Unimaru, iako je u pitanju bio manji broj ličnosti, bilo je znatno snažnije.

U spremištu za prtljag Arkadija u početku utvrdi da joj iskustvo pomaže, a zatim da joj nedostatak istog odmaže.

Tako je početno ubrzanje sačekala sa ravnodušnošću, a sa stoicizmom, mnogo tananiju mučninu koja je propratila ulazak i izlazak u i iz prvog skoka kroz hipersvemir. Na prethodnim svemirskim putovanjima iskusila je obe pojave i za njih se pripremila. Znala je da je spremište za prtljag uključeno u brodski sistem provetravanja, i da čak može biti i okupano zidnom svetlošću. Ovu poslednju mogućnost ipak je i isključila kao preterano neromantičnu. Ostala je u mraku kako se i priliči jednom zavereniku, tiho dišući i osluškujući razne šumove koji su pratili Homira Mana. Bili su to uobičajeni šumovi kakve pravi čovek kad je nasamo. Fuljanje cipela, trljanje tkanine o metal, uzdisaji tapaciranog sedišta stolice pod težinom, oštro škljocanje komandi, ili tih pljeskavi zvuk dlana iznad fotoelektrične ćelije.

Kasnije, međutim, Arkadiju sustiže nedostatak iskustva. U mikroknjigama i u video-emisijama slepi putnici kao da su imali neograničene sposobnosti za skrivanje. Naravno, uvek je postojala opasnost da se nešto pomeri i uz obavezni tresak padne, ili da se kine - na video-emisijama gotovo je bilo sigurno da ćeš kinuti. To je bila opšte usvojena stvar. Sve je to znala i pazila je. Shvatila je i to

da može ožedneti i ogladneti. Za to se pripremila uz pomoć konzervi iz ostave. Ali bilo je još nečega što filmovi nikada nisu spominjali, a Arkadija sa zaprepašćenjem shvati da uprkos najboljim namerama na svetu u spremištu može ostati skrivena samo za jedno ograničeno vreme.

Kod sportske jednosed krstarice, kakva je bila Unimar, životni prostor se uglavnom sastoji od jedne odaje, tako da nije postojala ni ona opasna mogućnost da se išunja iz spremišta dok bi se Man bavio negde drugde.

Željno je iščekivala da se jave zvuci sna. Kad bi samo znala da li hrče. Znala je, bar, gde se nalazi ležaj i mogla je razaznati njegovo škripanje. Uskoro se začu duboki uzdah i zevanje. Čekala je u sve dubljoj tišini, koju je prekidao tihi protest ležaja kada bi se menjao položaj ili pomerala noga.

Na pritisak prsta lako je otvorila vrata spremišta i pomno istegla vrat...

Oštro je preseče veoma jasan ljudski glas. Arkadija se ukipi. Ćutati! I dalje ćutati! Pokušala je da proviri kroz vrata, a da ne pomeri glavu i nije uspela. Glava pođe za očima.

Homir Man je, naravno, bio budan - čitao je u postelji, okupan uskim snopom meke svetlosti svetiljke kraj uzglavlja, a sada je razrogačivši oči zurio u tamu, krišom pipajući pod jastukom.

Arkadijina glava se naglo povuče. Svetlost sad potpuno utrne, a Manov glas sa drhtavom odlučnošću reče: "Imam atomski pištolj i pucaću, tako mi Galaksije..."

"To sam samo ja. Ne pucajte", zacvile Arkadija.

Zadivljujuće je kako je lomni cvet romantična avantura. Čitavu stvar može da pokvari pištolj iza kog se nalazi nervozni nišandžija.

Svetlost se ponovo upali - na celom brodu - Man je sedeo u postelji. Pomalo posedele malje na mršavim grudima i retka jednodnevna brada davale su mu potpuno varljiv izgled pokvarenosti.

Arkadija uđe povlačeći svoju metalensku jaknu koja garantovano nije trebalo da se gužva. U trenutku sumanutosti Man gotovo iskoči iz postelje, ali se priseti i mesto toga povuče čaršav do ramena, pritom mucajući: "K-k-kako?"

Nije se uopšte mogao razumeti.

Arkadija smerno zamoli: "Izvinite za trenutak. Moram da operem ruke." Geografija broda bila joj je dobro poznata i ona se brzo išunja. Vratila se s potpuno povraćenom hrabrošću, a pred nju stade Homer Man koji je na sebi imao izbleđeli ogrtač za kupanje, a u sebi slepi bes.

"Tako ti crnih rupa u svemiru, šta r-r-radiš na brodu? K-k-kako si ovamo dospela? Šta m-m-m-isliš da s tobom učinim? Šta se to ovde događa?"

Mogao je da tako beskonačno postavlja pitanja, ali ga Arkadija slatkim glasom prekide: "Samo sam želela da pođem s tobom, čika Homire."

"Zašto? Ne idem nigde."

"Ideš na Kalgan po podatke o Drugoj zadužbini."

Man ispusti neki divlji krik i sasvim malaksa. Za trenutak Arkadija prestrašeno pomisli da će dobiti histerični napad, ili da će početi da udara glavom o zid. Još je držao atomski pištolj, pa joj se stomak sledi dok ga je gledala. "Pazi... Polako...", beše jedino što joj pade na um da kaže.

S mukom se doveo u relativno normalno stanje i s takvom silinom trensnuo atomski pištolj na ležaj da je mogao da ga aktivira i napravi rupu u koritu broda.

"Kako si ušla?" polako je upita, kao da pri tom pažljivo zubima steže svaku reč ne bi li zaustavio njeno drhtanje pre nego što je izustiti.

"Lako. Samo sam došla u hangar s koferom i rekla: 'Prtljag gospodina Mana', a čovek je ne dižući pogled mahnuo palcem."

"Znaš, moraću da te vratim", reče Man i na tu pomisao u njemu se rodi neko iznenadno, neobuzdano likovanje. Svemira mu, nije ovo njegova greška.

"Ne možeš" mirno će Arkadija, "to bi privuklo pažnju."

"Šta?"

"Znaš. Svrha tvog odlaska na Kalgan je u tome što je za tebe prirodno da odeš i zatražiš dozvolu da pregledaš arhivu Mazgova. Pri tome moraš biti tako prirodan da uopšte ne privučeš pažnju. Ako se vratiš sa devojčicom - slepim putnikom - to može dospeti čak i u

televizijske novosti."

"G-gde si čula za Kalgan? To je... hm... detinjasto!"

Naravno, bio je suviše rečit da bi bio ubedljiv, čak i za nekog ko bi znao manje od Arkadije.

"Čula sam preko zvučnog prijemnika", ne uspe da potpuno obuzda ponos. "Sve znam o ovome - i zato moraš da me pustiš da idem s tobom."

"A tvoj otac?" On naglo izbací poslednji adut. "Mogao bi pomisliti da su te oteli... da si mrtva."

"Ostavila sam mu pisamce", reče ona adutirajući, "a on će verovatno znati da ne sme da pravi gužbu, ili tako nešto. Verovatno ćeš od njega dobiti svemirogram."

Na dve sekunde pošto je ovo izustila naglo se oglasi prijemni signal, što je Man jedino mogao da objasni nekim činima.

"Kladim se da je ovo otac." I bio je.

Poruka nije bila dugačka, a bila je upućena Arkadiji. Glasila je: "Hvala ti za lepi poklon koji ćeš, u to sam siguran, dobro iskoristiti. Lepo se zabavi."

"Vidiš", reče ona, "to su uputstva."

Homir se brzo privikao na nju. Posle nekog vremena bilo mu je i drago što je tu. Docnije se pitao kako bi bez nje izdržao. Brbljala je! Bila je uzbuđena! A najviše od svega, bila je potpuno bezbrižna. Znala je da je Druga zadužbina neprijatelj, ali je to nije uznemiravalo. Znala je da na Kalganu on treba da se susretne sa neprijateljskim nastrojenim zvaničnicima, ali je na to jedva čekala.

Možda je ovakav stav poticao od činjenice da je imala četrnaest godina.

Tek, jednonedeljno putovanje je sada značilo razgovor, a ne samoispitivanje. Naravno, nije to bio neki uzvišeni razgovor, jer se uglavnom vrteo oko devojčinih predstava o tome kako bi bilo najbolje postupiti sa Gospodarem Kalgana. Zabavne i besmislene ideje, bez sumnje, mada izlagane s mnogo promišljanja.

Homir utvrdi da je zapravo kadar da se smeši dok sluša, pitajući se iz kog li je to bisera od istorijskog romana stekla tako nakaradnu sliku o velikom univerzumu.

Bilo je to veče pred poslednji skok. Kalgan je bio sjajna zvezda u retko treperavoj praznini spoljnih prostranstava Galaksije. Na brodskom teleskopu video se kao neka iskričava mrlja jedva primetnog prečnika.

Arkadija je sedela prekrštenih nogu na jedinoj udobnoj stolici. Nosila je par pantalona i ne suviše široku košulju koji su pripadali Homiru. Njena mnogo ženstvenija odeća, oprana i izglačana, čekala je na sletanje.

"Znaš, pisaću istorijske romane." Bila je sasvim zadovoljna putovanjem. Čika Homiru nije ni najmanje smetalo da je sluša, a razgovor je mnogo prijatniji kad govorite zaista inteligentnoj osobi koja ozbiljno prima vaše reči.

"Pročitala sam gomile knjiga o svim velikim ljudima u istoriji Zadužbine. Znaš, o Seldonu, Hardinu, Melou, Deversu i svim ostalim. Čak sam pročitala i dobar deo nog što si ti napisao o Mazgovu, samo što nije bilo mnogo zabavno čitati one delove gde zadužbina gubi bitku. Zar ne bi više voleo da čitaš istoriju u kojoj bi bili sasvim izostavljeni ti glupavi, tragični delovi?"

"Bih", ozbiljno se složi Man, "ali to ne bi bila poštena istorija, zar ne, Arkadi? Nikada nećeš steći naučni ugled ako ne budeš iznela celu priču."

"Pih! Kome je stalo do naučnog ugleda?" Bio je sladak. Već danima ne propušta da je zove Arkadi. "Moji romani će biti zanimljivi, prodavaće se i biće slavni. Kakva je vajda pisati knjige, osim ako nećeš da se prodaju i da postaneš slavan? Ne želim da za mene znaju samo neki matori profesori. Svako mora znati za mene."

Na tu pomisao oči joj od zadovoljstva potamneše; provrpolji se da bi se udobnije smestila. "Znaš, čim budem uspela da me otac pusti, posetiću Trantor da bih sakupila materijal o Prvom carstvu. Da li znaš da sam se rodila na Trantoru?"

Znao je, ali joj odvrati: "Stvarno?" unoseći u svoj glas pravu meru čuđenja. Za nagradu primi nešto što je bilo između ozarenosti i iskliberenosti.

"A-ha. Moja baba... znaš, Bejta Darel, za nju si čuo... bila je jednom s dedom na Trantoru. U stvari, tamo su zaustavili Mazgova kad mu je čitava Galaksija bila pod nogama: pa su i moj otac i majka

tamo otišli čim su se venčali. Tamo sam rođena. Čak sam i živela tamo sve dok majka nije umrla. Imala sam samo tri godine i ne sećam ga se mnogo. Da li si nekad bio na Trantoru, čika Homire?"

"Ne, to ne bih mogao reći." Leđima se oslonio na hladni pregradni zid i odsutno slušao. Kalgan je bio vrlo blizu i osećao je kako mu se vraća nelagodnost.

"Zar nije Trantor najromantičniji svet? Otac kaže da je pod Stanelom V na njemu bilo više ljudi nego na deset današnjih svetova. Kaže da je to bio jedan veliki metalni svet - veliki grad - da je bio prestonica čitave Galaksije. Pokazao mi je slike koje je snimio na Trantoru. Sad je sve u ruševinama, ali je još uvek čudesno. Baš bih volela da ga ponovo vidim. U stvari..."

"Da?"

"Zašto nas dvoje ne bismo otišli tamo kad svršimo posao na Kalganu?"

Na licu mu se ponovo pojavi nešto od starog straha: "Kako? Ne počinji s tim. U pitanju je posao, a ne zabava. Zapamti to."

"Ali i ovo bi bilo zbog posla", zaciča ona. "Na Trantoru mogu postojati neverovatne količine podataka. Zar ne misliš i ti tako?"

"Ne, ne mislim." Podiže se na noge. "Makni se sad od računara. Moramo da napravimo i poslednji skok, a onda ideš na spavanje." Uostalom, to sletanje je donosilo i neko dobro; već mu se smučilo da pokušava da zaspi na kaputu rasprostrtom po metalnom podu.

Proračun nije bio težak. Priručnik o svemirskim maršrutama bio je sasvim jasan u pogledu puta Zadužbina - Kalgan. Pojavi se trenutni trzaj bezvremenskog prolaska kroz hipersvemir i poslednja svetlosna godina se otkide.

Sunce Kalgana sada je bilo pravo sunce - veliko, sjajno i beložuto; nevidljivo iza okana koja su se na sunčanoj strani automatski zatvorila.

Do Kalgana beše preostala još jedna noć sna.

12. GOSPODAR

Od svih svetova u Galaksiji Kalgan je, nesumnjivo, imao najneobičniju istoriju. Istorija planete Terminus, na primer, bila je istorija skoro neprekidnog uspona. Istorija Trantora, nekadašnje prestonice Galaksije, bila je istorija gotovo neprekidnog propadanja. Dok Kalgan...

Kao svet uživanja Kalgan se po prvi put proćuo po Galaksiji na dva stoleća pre rođenja Harija Seldona. Bio je to svet provoda u tom smislu što je od provoda stvorio industriju - i to strahovito unosnu.

Bila je to i stabilna industrija. Najstabilnija industrija u Galaksiji. Dok je čitava Galaksija kao civilizacija malo po malo propadala, na Kalgan jedva da se srućio delić katastrofe težak kao perće. Ma kako da su se privreda i sociologija susednih sektora Galaksije menjale, uvek je postojala neka elita, a za svaku elitu je svojstveno to da raspolaže slobodnim vremenom, samim tim što čini elitu.

Kalgan je, stoga, stajao na usluzi, sa redom i sa uspehom, ženskastim, namirisanim kicošima sa Carskog dvora i njihovim šljaštećim, pohotljivim damama; neotesanim, bućnim generalisimusima, koji su gvozdrenom rukom vladali krvlju osvojenim svetovima, i njihovim razuzdanim lascivnim devoćurama; debelim, sladostrasnim poslovnim ljudima iz Zadužbine i njihovim soćnim, sramnim ljubavnicama.

Nije pravio nekakvu razliku između njih, jer su svi imali novaca. A pošto je Kalgan svima prućao usluge i nikome nije zabranjivao ulaz; pošto je imao razboritosti da se ne meša u svetsku politiku; da se ne upušta u ispitivanje zakonitosti bilo ćega, cvetao je kad niko drugi nije, ostajao je nagojen kad su svi drugi mršavali.

Tako je, to jest, bilo do Mazgova. A onda je nekako i Kalgan pao pred osvajaćem koga nisu zanimali ni zabava niti išta drugo izuzev osvajanja. Njemu su sve planete bile slične, pa i Kalgan.

I tako se čitavu jednu deceniju Kalgan nalazio u neobićnoj ulozi galaktićke metropole, gospodara najvećeg Carstva od nastanka samog Galaktićkog carstva.

Sa smrću Mazgova iznenadno, kao grom, nastupi pad. Zadužbina

se otcepila. Sa njom i posle nje, učinio je to i najveći deo preostalih dominiona koje je držao Mazgov. Posle pedeset godina preostala je samo začuđujuća, smušena uspomena na to kratko razdoblje moći, slična nekom opijumskom snu. Kalgan se nikada nije potpuno oporavio. Nije više nikada mogao postati onaj bezbrižni svet uživanja kakav je bio, zato što ga čarolija moći nikada nije sasvim oslobodila svog stiska. Umesto toga živeo je pod upravom niza ljudi koje je Zadužbina nazivala Gospodarima Kalgana, dok su oni sami sebe nazivali Prvim građaninom Galaksije, po ugledu na jedinu titulu Mazgova, gajeći pri tom iluziju da su i oni osvajači.

Sadašnji Gospodar Kalgana nalazio se na tom položaju tek pet meseci. Prvobitno ga je stekao zahvaljujući svom zapovedničkom položaju u kalganskoj floti i žalosnom nedostatku predostrožnosti prethodnog Gospodara. Međutim, na Kalganu niko nije bio baš toliko glup da se suviše dugo ili detaljno upušta u pitanje zakonitosti. Takve stvari su se događale i najbolje je bilo prihvatiti ih.

Međutim, ovakva vrsta opstanka najsposobnijih, uz stavljanje naglaska na krvoločnost i opakost, povremeno je dozvoljavala da na čelo izbije i sposobnost. Gospodar Stetin bio je prilično sposoban, i sa njim se nije nimalo lako izlazilo na kraj.

Nije to bilo lako za njegovu eminenciju, ministra predsednika, koji je s krasnim odsustvom predrasuda služio i prethodnog kao i sadašnjeg Gospodara, a koji će, ako bude poživio, služiti isto toliko časno i narednog.

Nije to bilo lako ni za Gospođu Kaliju, koja je Stetinu bila više od prijateljice, a ipak manje od supruge.

Te večeri su se u ličnim odajama Gospodara Stetina nalazile samo tri osobe. Krupni Prvi građanin, blistav u admiralskoj uniformi koju je imao običaj da nosi, besno se mrgodio na tvrdoj stolici, sedeći ukrućeno kao i sama plastika od koje je bila stolica. Njegov ministar predsednik, Lev Mejrus, gledao ga je sa odsutnom nezainteresovanošću, gladeći dugačkim, nervoznim prstima, odsutno i ritmički, duboku boru koja je krivudala od kukastog nosa duž mršavog, upalog obraza, do jedne tačke skoro na vrhu posedele brade. Gospođa Kalija se ljupko smestila na runskom krznenom

pokrivaču ležaja od penaste plastike, a pune usnice su joj pomalo podrhtavale od pućenja na koje niko nije obraćao pažnju.

"Gospodaru", reče Mejrus - beše to jedini način oslovljavanja jednog gospodara koji je sebe nazivao prosto Prvim građaninom - "nedostaje vam izvesna perspektiva istorijskog kontinuiteta. Vaš sopstveni život i njegovi čudesni obrti doveli su vas do toga da smatrate da je i kretanje civilizacije isto toliko podložno iznenadnim promenama. A ono to nije."

"Mazgov je dokazao suprotno."

"Ali ne možete krenuti njegovim stopama. Setite se da je on bio nešto više od običnog čoveka. A ni on nije imao u potpunosti uspeha."

"Macane", iznebuha zacvile Gospođa Kalija i zguri se na jedan gnevan pokret Prvog građanina.

"Ne prekidaš, Kalija", grubo joj dobaci Gospodar Stetin. "Mejruse, dosadilo mi je mirovanje. Moj prethodnik je proveo svoj život doterujući flotu tako da je postala tanano usklađeni instrument kome u Galaksiji nema premca. Umro je, a da je ta veličanstvena mašina dokono počivala. Da tako nastavim? Ja, admiral Flote?"

Koliko još treba da pa ta mašina zarđa? Zasad predstavlja bačvu bez dna za Riznicu, a ništa ne daje za uzvrat. Njeni oficiri žude za novim posedima, njeno ljudstvo za plenom. Ceo Kalgan želi povratak Carstva i slave. Da li to možeš shvatiti?"

"Iako upotrebljavate samo reči, shvatam šta mislite. Novi posedi, plen, slava - sve je to prijatno kad se stekne, ali proces sticanja je često opasan, a uvek neprijatan. Prvi zanos ne mora potrajati. U čitavoj istoriji nikada nije bilo uputno napadati na Zadužbinu. Čak bi i za Mazgova bilo pametnije da se uzdržao..."

U plavim, bezizraznim očima Gospođe Kalije pojaviše se suze. U poslednje vreme jedva da je viđala Macana, a sada kad joj beše obećao veče nasamo, utrpao se ovaj grozni mršavi, sivi čovek koji je uvek pre gledao kroz, nego u nju. Nije se usuđivala da ma šta kaže, prestravila se čak kad joj se ote jedan jecaj.

Stetin je sada govorio onim njegovim glasom koji je mrzela, oštrim i nestrpljivim. "Robuješ dalekoj prošlosti. Zadužbina jeste veća i po obimu i po broju stanovnika, ali je labavo povezana i na jedan

udarac će se raspasti. Danas je drži samo inercija, inercija za koju sam dovoljno jak da je smrvim. Hiponotizovan si starim vremenima, kada je samo Zadužbina imala atomsku energiju. Bila je u stanju da umakne poslednjim udarcima umirućeg Carstva, a onda se našla jedino pred praznoglavom anarhijom generalisimusa koji su atomskim brodovima Zadužbine mogli suprostaviti samo olupine i ostatke prošlosti. Dragi moj Mejruse, Mazgov je sve to izmenio. Znanje koje je Zadužbina gramzivo držala za sebe proširio je kroz polovinu Galaksije, a u nepovrat je otišao monopol nad naukom. Možemo da joj budemo ravni."

"A Druga zadužbina", neuzbuđeno upita Mejrus.

"A Druga zadužbina", isto toliko neuzbuđeno ponovi Stetin. "Da li su ti poznate njene namere! Trebalo joj je deset godina da zaustavi Mazgova, ako je ona zaista bila taj činilac, u šta neki sumnjaju. Zar ti nije poznato da dobar deo psihologa i sociologa Zadužbine smatra da je Seldonov plan potpuno narušen još od vremena Mazgova? Ukoliko više nema Plana, onda postoji jedan vakuum koji ja mogu popuniti isto toliko dobro kao i svaki drugi čovek."

"Naše poznavanje ovih pitanja nije dovoljno veliko da opravda stavljanje na kocku."

"Naše poznavanje, možda, ali na planeti se nalazi posetilac iz Zadužbine. Da li to znaš? Neki Homir Man - koji je, kako sam obavešten, pisao članke o Mazgovu i upravo izrazio mišljenje da Seldonov plan više ne postoji."

Ministar predsednik klimnu: "Čuo sam za njega, ili bar za njegove radove. Šta hoćeš?"

"Tražio je dozvolu za ulazak u palatu Mazgova."

"Zaista? Bilo bi pametno odbiti ga. Nikada nije preporučljivo rušiti predrasude na kojima se drži planeta."

"Razmisliću o tome, pa ćemo ponovo porazgovarati."

Pošto se poklonio, Mejrus se udalji.

"Ljutiš se na mene, Macane", plačnim glasom upita Gospođa Kalija.

"Jesam li ti rekao da me nikada ne nazivaš tim smešnim imenom u prisustvu drugih?" okomi se Stetin na nju.

"Nekada ti se dopadalo."

"Pa, više mi se ne dopada, i da se to više ne ponovi."

Zloslutno je gledao u nju. Za njega je predstavljalo tajnu zašto je uopšte još trpi. Bila je tako meka, praznoglava, prijatna na dodir, imala je neku popustljivu privrženost što je predstavljalo ugodnu stranu teškog života. No, čak i takva privrženost postajala je zamorna. Sanjala je o udaji, o tome da bude Prva dama.

Smešno!

Bila je sasvim na svom mestu dok je bio samo admiral, ali mu je sada, kao Prvom građaninu i budućem osvajaču, bilo potrebno više. Potrebni su mu naslednici koji će moći da objedine njegove buduće dominione, nešto što Mazgov nikada nije imao i zbog čega njegovo Carstvo i nije moglo nadživeti njegov čudan, neljudski život. Njemu, Stetinu, bio je potreban neko iz velikih istorijskih porodica Zadužbine s kim bi mogao da stvori jednu dinastiju.

Razdraženo se pitao zašto se sada ne otarasi Kalije. Ne bi bilo problema. Malo bi slinila... Ali posle kraćeg premišljanja, odbaci tu misao. S vremena na vreme, imala je i dobrih strana.

Kalija se sada sasvim razvedrila. Nestao je uticaj Sedobradog i granitno lice njenog Macana omekša. Jednim lepršavim pokretom se podiže i otprhnu ka njemu.

"Nećeš da me grdiš, a?"

"Ne", odsutno je potapka. "Samo budi mirna neko vreme. Moram da razmislim."

"O čoveku iz Zadužbine?"

"Da."

"Macane?" Ćutanje.

"Šta je?"

"Macane, rekao si da je s tim čovekom i neka devojčica. Sećaš se? Da li bih mogla da je vidim kad dođe? Nikad..."

"Kako znaš da želim da sa sobom povede i to svoje razmaženo derište? Treba li da se moja sala za prijeme pretvori u školu? Dosta s tim tvojim glupostima, Kalija."

"Ali ja bih se za nju postarala, Macane. Ništa ti ne bi imao s njom. Prosto, retko kad imam priliku da vidim decu, a znaš da ih toliko volim."

Podrugljivo je pogleda. Nikad joj ovog nije bilo dosta. Voli decu, to

jest njegovu decu, to jest njegovu zakonitu decu, to jest brak. Nasmejao se.

"To malecko dete", primeti on, "velika je devojčica od četrnaest - petnaest godina. Verovatno je visoka kao i ti."

"Ali smem li? Mogla bi da mi priča o Zadužbini", zbunjeno će Kalija. "Oduvek sam želela da odem u nju. Deda mi je bio iz Zadužbine. Macane, hoćeš da me jednom odvedeš u nju?"

Na tu misao Stetin se nasmeši. Možda će i otići - kao osvajač. Raspoloženje, kojim ga ispuni ta pomisao, oseti se i u njegovim rečima: "Hoću, hoću. Možeš se videti s tom devojčicom i do mile volje se izrazgovarati o Zadužbini. Ali ne u mojoj blizini, razumeš?"

"Časna reč, neće ti smetati. Primiću je u svojim odajama." Ponovo je bila zadovoljna. U poslednje vreme nije joj se često pružala prilika da stvari idu po njenoj želji. Savila je ruke oko njegovog vrata; oseti kako se posle majušnog oklevanja vratni mišići olabavljaju, a velika glava spušta na njeno rame.

13. GOSPOĐA

Arkadija je osećala likovanje. Koliko se život promenio otkako je onaj Pelej Antor zalepio svoje glupavo lice za njen prozor - a sve to samo zato što je imala dovoljno vidovitosti i hrabrosti da uradi ono što je trebalo uraditi.

Evo je na Kalganu. Bila je u velikom Centralnom pozorištu i uživo videla neke od pevačkih zvezda čuvenih čak i u dalekoj Zadužbini. Sasvim sama kupovala je u Cvetnoj stazi, modnom centru najveselijeg sveta u svemiru. Sve je sama odabirala, jer se Homir u to nije ništa razumeo. Prodavačice nisu stavljale nikakve primedbe na dugačke, sjajne haljine sa onim vertikalnim prugama koje su je činile tako visokom, a novac Zadužbine imao je veliku, veliku vrednost. Homir joj je dao novčanicu od deset kredita, i kad ju je zamenila za kalganske 'kalganide' dobila je strašno debeo svežanj.

Čak su joj i kosu doterali - pozadi polukratka, s dva sjajna uvojka na svakoj slepoočnici. Nečim su je premazali tako da je izgledala zlaćanija no ikad, prosto je sijala.

A ovo, ovo je bilo najbolje od svega. Jamačno, palata Gospodara Stetina nije toliko velika i raskošna kao pozorište, niti tajanstvena i istorijska kao stara palata Mazgova - od koje su do sada samo uspeli da nazru tornjeve dok su kroz vazduh obilazili planetu - ali, zamislite, pravi Gospodar. Bila je van sebe od te divote.

I ne samo to. Sad se nalazila oči u oči s njegovom ljubavnicom. U mislima Arkadija upotrebi veliko slovo Lj zato što je znala kakvu su ulogu u istoriji igrale takve 'žene', znala je za njihove čari i moć. U stvari, često je i sama pomišljala da postane tako neko svemoćno i blistavo stvorenje, ali u to vreme u Zadužbini ljubavnice nekako nisu bile u modi, a osim toga otac joj verovatno ne bi dozvolio kad bi do toga došlo.

Naravno, Gospođa Kalija nije odgovarala Arkadijinoj predstavi o toj ulozi. Prvo, bila je prilično debeljuškasta i nimalo nije izgledala pokvareno ili opasno. Jedino malo uvela i kratkovidna. A i glas joj nije bio grlen, već tanak, a..."

"Dete, hoćeš li još malo čaja?" upita Kalija.

"Hvala vam, molila bih još jednu šolju, Vaša milosti..." Ili je trebalo reći Vaša visosti?

Sa snishodljivošću jednog znalca Arkadija produži: "Lepi su vam ti biseri, gospođo." (Sve u svemu 'gospođo' još je i najbolje zvučalo.)

"Ah? Misliš?" Kaliji kao da je ovo godilo. Skinula ih je i pustila da se mlečno njišu tamo-amo. "Želiš li ih? Tvoji su ako ti se dopadaju."

"On, moji... Stvarno mislite..." Obreše joj se u šaci, ali ih ona tužno odgurnu govoreći: "Ocu se to ne bi dopalo."

"Ne bi mu se svideli biseri? Ali to su prilično lepi biseri?"

"Htela sam da kažem, ne bi mu se svidelo da ih primim. On kaže da čovek ne sme da prima skupe darove od drugih."

"Ne sme? Ali... mislim, meni ih je poklonio Mac... Prvi građanin. Misliš da to nije bilo u redu?"

Arkadija pocrvene: "Nisam htela..."

No, Kaliji beše dojadila ova tema. Pustila je bisere da skliznu na zemlju i rekla: "Htela si da mi pričaš o Zadužbini. Molim te, učini to odmah."

Arkadija se iznenada nađe u neprilici. Šta čovek da priča o svetu dosadnom do suza. Za nju je Zadužbina bila grad u predgrađu, udobna kuća, dosadna obaveza odlaska u školu, nezanimljiva, večno ista zbivanja jednog mirnog života. Stoga nesigurno reče: "Ona je, rekla bih, baš kao što je vidite u mikro-knjigama."

"Ah, gledaš mikro-knjige? Ja dobijem glavobolju kad god probam. Mada, znaš, uvek mi se dopadnu ljubavne video-priče o onim vašim trgovcima - tako su to krupni, neukrotivi muškarci. Uvek je tako uzbudljivo. Da li je i tvoj prijatelj, g.Man, jedan ood njih? Ni upola ne izgleda toliko neukrotivo. Većina trgovaca ima brade i krupne basove, a tako se zapovednički ponašaju prema ženama, ne čini li ti se?"

"Gospođo", Arkadija se usiljeno osmehnu, "to je samo deo istorije. Hoću reći, kada je Zadužbina bila mlada trgovci su bili pioniri koji su pomerali granice i ostatku Galaksije donosili civilizaciju. O svemu tome smo učili u školi. Ali ta vremena su prošla. Više nemamo trgovce, već samo korporacije, i tako to."

"Stvarno? Kakva šteta. Pa šta onda g.Man radi? Mislim, kad već nije trgovac."

"Čika Homir je bibliotekar."

Kalija prinese ruku ustima i zakikota se. "Hoćeš da kažeš da se stara o mikro-knjigama... Oh, tako mi... Ali to je tako glup posao za jednog odraslog čoveka."

"On je vrlo dobar bibliotekar, gospođo. To je veoma cenjen poziv u Zadužbini." Spustila je malu čajnu šolju, koja se prelivala u duginim bojama, na mlečnometalnu površinu stola.

Njena domaćica se sva pretvori u brižnost. "Drago dete, sigurna sam da nisam htela da te uvredim. Mora biti da je vrlo inteligentan čovek. Čim sam ga posledala primetila sam to u njegovim očima. Bile su tako... tako inteligentne. A mora biti da je odvažan čim želi da vidi palatu Mazgova."

"Odvažan?" U Arkadiji se probudi oprez. Na to je čekala. Zaplet! S krajnjom ravnodušnošću, zagledajući vrh palca, ona upita: "Zar čovek treba da je hrabar da bi poželeo da uđe u palatu Mazgova?"

"Zar ne znaš?" Raširila je oči i spustila glas. "Na nju je bačeno prokletstvo. Kada je umirao Mazgov je naložio da niko u nju ne ulazi sve dok ne bude osnovano Carstvo Galaksije. Niko sa Kalgana ne bi se usudio ni da zakorači na njeno tle."

Arkadija je gutala ove reči. "Ali to je sujeverje."

"Nemoj tako govoriti" rastuži se Kalija. "Macan to uvek kaže. Kaže da je za njega korisno da govori da to nije sujeverje, kako bi zadržao svoju premoć nad ljudima. Međutim, primetila sam da ni on sam nikad nije u nju otišao. A ni Talas, koji je bio Prvi građanin pre Macana." Nešto joj pade na um, pa se opet sva pretvori u ljubopitljivost. "A zašto gospodin Man hoće da vidi palatu?"

To je bio trenutak da Arkadija počne da sprovodi svoj brižljivi plan. Iz pročitanih knjiga vrlo dobro je znala da je vladareva ljubavnica ona koja drži pravu vlast iza prestola, da je pravi izvor uticaja. I zato, za slučaj da čika Homir ne uspe kod Prvog građanina - a sigurna je da će tako biti - mora popraviti taj neuspeh pomoću Gospođe Kalije. Naravno, i sama Gospođa Kalija pomalo je zagonetna. Uopšte ne izgleda bistra. Ali čitava istorija dokazuje...

"Postoji jedan razlog, gospođo, ali vas molim da ga zadržite za sebe."

"Časna reč", odvrati Kalija uz odgovarajući pokret prema mekoj,

nabujaloj belini grudi.

Arkadijine misli su za jednu rečenicu prednjačile rečima koje je izgovarala: "Znate, čika Homir je veliki autoritet o Mazgovu. Napisao je o toj temi more knjiga i smatra da se čitava galaktička istorija izmenila otkako je Mazgov osvojio Zadužbinu."

"Oh!"

"Smatra da Seldonov plan..."

Kalija zapljeska rukama. "Znam za Seldonov plan. Video emisije o trgovcima uvek su bile i o Seldonovom planu. Trebalo je da taj Plan sredi da Zadužbina uvek pobeđuje. S tim je neke veze imala nauka, mada nikad nisam mogla shvatiti zašto. Uvek izgubim strpljenje da saslušam objašnjenje. Ali ti samo produži, draga. Drukčije je kad ti objašnjavaš. Kod tebe sve izgleda jasno."

"Kako onda ne razumete da Seldonov plan nije delovao ni onda kad je Mazgov pobedio Zadužbinu, i da od tada više ne deluje? Ko će onda obrazovati Drugo carstvo?"

"Drugo carstvo?"

"Da, ono se jednog dana mora osnovati, ali kako? To je, vidite, problem. A tu je i Druga zadužbina."

"Druga zadužbina!" Uopšte nije shvatala.

"Da, oni su pioniri istorije koji idu stopama Seldona. Zastupali su Mazgova zato što je bio preuranjen, ali sada možda pomažu Kalganu."

"Zašto?"

"Zato što Kalgan sada pruža najbolju mogućnost da postane jezgro novog Carstva."

Gospođa Kalija ovo kao da maglovito shvati. "Hoćeš da kažeš da će Macan stvoriti novo Carstvo?"

"Ne možemo to sa sigurnošću reći. Čika Homir tako misli, ali mora da pregleda arhivu Mazgova kako bi se uverio."

"To je veoma teško", sumnjičavo reče Gospođa Kalija.

Arkadija diže ruke. Uradila je koliko je mogla.

Gospodar je bio u manje-više groznom raspoloženju. Seansa sa onim slabićem iz Zadužbine bila je sasvim besplodna. Što je još gore, bila je i neprijatna. Biti apsolutni vladar dvadeset i sedam

svetova, gospodar najveće vojne mašine u Galaksiji, posednik najdalekosežnijih ambicija u univerzumu, a upustiti se u besmisleni raspravu s nekim šašavim istraživačem starina.

Prokletstvo!

On da povredi kalganske običaje? Da dozvoli da po palati Mazgova preturaju zato da bi jedna budala napisala još jednu knjigu? Za stvar nauke! Svetinju saznanja! Velika Galaksijo! Zar da njemu otvoreno, najozbiljnije, bacaju u lice ovakve parole! Osim toga - tu nešto poče da ga pecka - tu je i kletva. Nije verovao u nju, a koji bi razboriti čovek i verovao? Ali ako treba da joj prkosi, trebalo bi da razlog bude jači nego što su razlozi one budale.

"Šta hoćeš?" obrecnu se, a Gospođa Kalija se primetno zguri od straha na ulazu.

"Zauzet si?"

"Da. Zauzet."

"Macane, pa ovde nema nikoga. Zar ne mogu čak ni minut s tobom da porazgovaram?"

"O, Galaksijo! Šta hoćeš? Brzo."

"Devojčica mi je rekla da žele da idu u palatu Mazgova", reči su joj zapinjale, "pa sam pomislila da bismo i mi mogli s njom. Mora da je unutra božanestveno."

"To ti je rekla, a? E, neće ići, a ni mi. Sad idi i gledaj svoja posla. Dosta mi te je."

"Ali Macane, zašto ne? Zar nećeš da ih pustiš? Devojčica je rekla da ćeš ti stvoriti Carstvo?"

"Baš me briga šta je rekla... Šta reče?"

Krupnim koracima priđe Kaliji i snažno je uhvati iznad lakta, tako da su mu prsti dubokko utonuli u njenu meku put. "Šta ti je rekla?"

"Boli me! Ako me tako budeš gledao neću moći da se prisetim šta je rekla."

On je pusti, a ona jedan trenuak uzaludno trljaše crvene tragove. Cmizdrila je: "Obećala sam devojčici da ti neću reći ni reči."

"Kakva šteta. Govori! Smesta!"

"Pa, rekla je da je Seldonov plan promenjen i da negde postoji još jedna Zadužbina koja priprema da ti stvoriš Carstvo. To je sve. Još je rekla da je g. Man vrlo važan naučnik i da se u palati Mazgova nalazi

dokaz za to. To je sve što je rekla. Jesi li još ljut?"

No, Stetin joj ne odgovori. Brzo je izašao iz sobe dok je Kalijin kravljji pogled žalosno piljio za njim. Pre nego što je istekao čas behu otposlate dve naredbe sa zvaničnim pečatom Prvog građanina. Dejstvo prve je bilo takvo da je pet stotina velikih bojnih brodova poslato u svemir radi nečeg što je zvanično nazvano 'ratnim igrama'. Druga je imala takvo dejstvo da je kod jednog čoveka stvorila zabunu.

Homir Man je završavao svoje pripreme za odlazak kada do njega stiže druga naredba. Bila je to, naravno, zvanična dozvola da uđe u palatu Mazgova. Čitao je i ponovo iščitavao, osećajući jedino radost. Arkadija, međutim, beše oduševljena. Znala je šta se desilo. Ili je, bar, mislila da zna.

14. STREPNJA

Poli je postavljala za doručak pogledajući jednim okom na nov projektor na stolu, koji je tiho bljuvao novosti dana. Ta odsutnost jednog oka bila je prilično lako izvodljiva, a ne nauštrb efikasnosti. Pošto je svako jelo bilo sterilno upakovano u posude koje su služile i za kuvanje, a po upotrebi bivale bacane, njena jedina dužnost u pogledu doručka sastojale se od izbora jela, postavljanja i uklanjanja ostataka.

Coktala je jezikom na ono što je videla i retrospektivno se poluglasno vajakala. "Oh, ljudi su toliko pokvareni", na šta Darel uzvratila je jednim: "Hm."

Kada je automatski počela da oplakuje opakost sveta, glas joj postade kreštavo promukao. "Zbog čega ti grozni Kalganci", naglasila je drugi slog i otešla a, "to rade? Mislio bi čovek da će ga ostaviti na miru? Ne... Samo pogledajte ovaj naslov: 'Neredi pred Konzulatom Zadužbine'. Oh, kako bih volela da mogu da im kažem šta mislim. U tome je nevolja s ljudima, prosto ne pamte. Ne pamte, dr Darele, uopšte nemaju pamćenja. Uzmite prošli rat, posle smrti Mazgova - naravno, tad sam bila sasvim mala - i, uh, sve one tarapane i gužve. Stric mi je tada poginuo, bilo mu je tek dvadeset godina, samo dve godine je bio u braku, a ćerka mu je bila beba. Još i sada ga se sećam - imao je plavu kosu i rupicu na bradi. Imam negde trodimenzionalnu kocku s njim... A sad ta njegova ćerka ima sina u floti, a ako bi se nešto desilo najverovatnije će...

Imamo bombarderske izvidnice i sve starce su uzeli u stratosfersku odbranu... Mogu zamisliti šta bi sve bili kadri da urade ako su Kalganci toliko zabrazdili. Dok smo još bili deca majka nam je pričala o hrani na karte, cenama i porezima. Čovek je jedva sastavljao kraj s krajem...

Pomislili biste da će ljudi imati dovoljno pameti da ne požele da se to ponovi; da nemaju s tim nikakve veze. Uostalom, mislim da to narod i ne radi; verovatno bi i sami Kalganci radije sedeli kod kuće sa svojim porodicama nego da se naokolo zamlaćuju u brodovima i ginu. To je taj grozni tip, Stetin. Čudo da takve ljude puštaju da žive.

Ubio je starca, kako se ono zvaše, Talasa, a sad prosto gori od želje da postane gospodar svega.

Ne znam zašto uopšte želi da se bori protiv nas. Mora da izgubi, kao što je to uvek bilo. Možda je sve to u Planu, mada mi se katkada čini da to mora biti neki zao plan, kad u njemu ima toliko borbe i ubijanja, iako sigurno ne mogu ništa reći protiv Harija Seldona, jer je o svemu tome sigurno znao više od mene, a ja sam možda budala što sumnjam u njega. Mnogo je kriva i ta druga Zadužbina. Ona je sad mogla da zadrži Kalgan i sve popravi. Ionako će to na kraju uraditi, a mislili biste da će to učiniti pre no što bude počinjeno zlo."

"Nešto si rekla, Poli?" Dr Darel podiže pogled.

"Ništa, doktore, ama baš ništa." Poli raširi oči, a onda ih ljutito pritvori. "Ne kažem ni reč. U ovoj kući čovek bi pre crkao nego što bi progovorio reč. Skoči ovamo, skoči onamo, ali samo probaj da nešto kažeš..." Udaljila se sva besna.

Na Darelina njen odlazak ostavi isto onoliko mali utisak koliko je ostavilo i njeno pričanje. Kalgan! Glupost! Samo fizički neprijatelj! Takvi su uvek bivali pobeđeni!

A ipak nije mogao da ostane po strani od ove budalaste krize. Pre sedam dana gradonačelnik je od njega zatražio da prihvati da bude upravnik istraživanja i razvoja. Obećao je odgovor za danas.

Pa...

Promeškolji se sa nelagodnošću. Zar on! A može li da odbije? Izgledalo bi čudno, a nije smeo dozvoliti da nešto bude čudno. Konačno, šta ga je briga za Kalgan? Za njega postoji samo jedan neprijatelj. Oduvek je postojao.

Dok mu je žena bila živa bio je presrećan da izbegne obavezu; da se sakrije. Oni dugi, spokojni dani na Trantoru, dok su se oko njih nalazile razvaline prošlosti! Tišina porušenog sveta i sveopšti zaborav!

No, ona je umrla. Sve u svemu, trajalo je kraće od pet godina, a posle toga je znao da će moći da živi samo ako se bude borio protiv tog maglovitog i zastrašujućeg neprijatelja koji ga je lišio dostojanstva muškosti upravljajući njegovom sudbinom; neprijatelja koji je život pretvorio u jednu bitku protiv predodređenog ishoda;

neprijatelja koji je ceo univerzum sveo na odvratnu, smrtnu partiju šaha.

Nazovite to oplemenjavanjem - on sam je to tako nazivao - ali borba je njegovom životu pružila smisao.

Otišao je najpre na Univerzitet na Santaniju, gde se pridružio Kleziju. Bilo je to pet dobro utrošenih godina.

Pa ipak, Klejzi je bio samo sakupljač podataka. Na pravom zadatku ne bi mogao uspeti, a kad se Darel u ovo uverio znao je da je vreme da ga napusti.

Klejzi je možda radio u tajnosti, ali imao je ljude koji su radili za njega i sa njim. Imao je subjekte čije je mozgove sondirao. Imao je podršku Univerziteta. Sve su to bile slabosti.

To Klejzi nije mogao shvatiti, a on, Darel, to mu nije mogao objasniti. Rastali su se kao neprijatelji. Bilo je to u redu, morali su.

Morao je da ode kao poraženi - za slučaj da je neko motrio na njega.

Dok je Klejzi radio sa dijagramima Darel je u dubinama svog uma radio s matematičkim pojmovima. Klejzi je radio s mnogima, Darel ni sa kim. Klejzi na Univerzitetu, Darel u tišini doma u predgrađu.

Prispeo je maltene pred cilj.

Kad je u pitanju veliki mozak, pripadnik Druge zadužbine nije ljudsko biće. Najbistriji filosofi, najvispreniji neurohemičari možda i ne mogu ništa otkriti a ipak, neke razlike mora biti. A pošto je razlika neka razlika u duhu, tamo se i mora otkriti. Recimo, neki će čovek kao Mazgov - a nesumnjivo je da pripadnici Druge zadužbine imaju, urođene ili stečene moći kakve je imao Mazgov - čovek sa sposobnošću da otkrije i upravlja ljudskim osećanjima izvesti iz toga potrebno elektronsko kolo, a iz toga konačno podatke encefalografa na kome ne bi mogao a da se ne oda.

A sad se u njegov život ponovo vratio Klejzi u liku svog revnosnog mladog učenika Antora.

Ludost! Ludost! Sa svim onim njegovim grafikonima i tabelama ljudi u kojima su vršene promene. On je to naučio da otkrije još pre mnogo godina, ali kakva je korist od toga? Želeo je ruku, a ne alatku. Međutim, morao je pristati da se pridruži Antoru, jer je to bio mirniji put.

Baš onako kao što će sada postati Upravnik istraživanja i razvoja. Bio je to zaista mirniji put! I tako je ostao zavera unutar zavere.

Na trenutak ga uznemiri pomisao na Arkadiju, ali je se odmah otrese. Da su ga ostavili na miru to se uopšte ne bi desilo. Da su ga ostavili na miru, niko ne bi bio ugrožen, osim njega. Da su ga ostavili...

Osećao je kako u njemu nedolazi gnev - na mrtvog Klezija, život Antora, sve same dobronamerne budale...

No, ona je sasvim kadra da se za sebe pobrine. Vrlo je zrela devojčica.

Može se pobrinuti za sebe!

Bio je to samo šapat u njegovom duhu...

Ipak, može li?

U času kad je dr Darel sam sebi utučeno govorio da može - ona je sedela u hladnom asketskom predsoblju izvršne kancelarije Prvog građanina Galaksije. Sedi tu već pola časa, a pogled joj polagano klizi po zidovima. Pored vrata kroz koja je prošla sa Homirom Manom nalazila su se dva naoružana stražara. Ranije ih nije bilo.

Sada je bila sama ali je osećala neprijateljstvo i samog nameštaja u sobi. I to po prvi put.

A zašto je tako?

Homir je bio s Gospodarom Stetinom. Šta tu nije bilo u redu?

Bila je ljuta zbog ovoga. U sličnim situacijama u mikro-knjigama i video-emisijama junak bi predvideo ishod, a kad bi taj ishod nastupio bio bi za njega pripremljen, dok ona - ona samo sedi. Svašta je moglo da se desi. Svašta! A ona samo tu sedi.

Da se vrati unazad. Da vrati misli unazad. Možda će nešto iskrsnuti.

Već dve nedelje kako Homir gotovo živi u palati Mazgova. Uz dozvolu Stetina, jednom je poveo sa sobom. Palata je bila velika i sumorno masivna, bila je to palata koja zazire od dodira sa životom da bi usnulo tonula u svoje odzvanjajuće uspomene, dok na korake odgovara šupljim treskom ili besnim topotom. Nije joj se dopalo. Mnogo su lepši bili veliki, veseli drumovi glavnog grada, pozorišta i prizori sveta u suštini siromašnijeg od Zadužbine, ali spremnijeg da više potroši od svog bogatstva da bi se pokazao.

Uveče bi se Homir vraćao ispunjen strahopoštovanjem.

"Za mene je to svet snova", šaputao bi. "Kad bih samo mogao da palatu rastavim kamen po kamen, sloj po sloj aluminijumske sunderaste mase. Kad bih to mogao da odnesem na Terminus... Kakav bi se muzej od toga dao načiniti!"

Kao da je izgubio onu svoju nekadašnju nesigurnost. Postao je umesto toga žustar, ozaren. Arkadija je to uočila po jednom sigurnom znaku, u to vreme gotovo da nijednom nije zamucuo. Jedanput je spomenuo: "Postoje izvodi iz beležaka generala Pričera..."

"Znam za njega. To je onaj general Zadužbine koji je pročešljao Galaksiju tražeći Drugu zadužbinu, zar ne?"

"Nije baš bio general, Arkadi, Mazgov ga je preobratio."

"Oh, to je isto."

"Galaksijo, to češljanje koje pominješ bilo je beznadežan poduhvat. Originalni zapisnici sa Seldonovog sabora koji je pre pet stotina godina osnovao obe Zadužbine samo na jednom mestu spominju Drugu zadužbinu. Kažu da se nalazi na drugom kraju Galaksije, na 'Kraju zvezda'. Mazgov i Pričer su samo od toga mogli poći. Čak i da su pronašli Drugu zadužbinu, Mazgov i Pričer nisu imali načina da je prepoznaju. Kakva ludost.

"Imaju zapisnike..." gundao je za sebe, ali ga je Arkadija žudno slušala, "... koji sadrže skoro hiljadu reči, dok broj reči raspoloživih za proučavanje mora biti da je bliži jednom milionu. A nismo ništa..."

Zabrinuta, Arkadija ga nervoznim šapatom prekide: "Psst!"

Homir pretrnu, a zatim se polagano oporavi: "Bolje da ne pričamo", progundā.

A sad se Homir nalazio kod Gospodara Stetina, dok je Arkadija sama čekala napolju osećajući kako joj se srce bezrazložno steže. To je bilo ono najstrašnije. Izgledalo je da nema razloga.

S druge strane vrata i Homir je plivao u moru želatina. S preteranom žestinom borio se sa svojim mucanjem tako da je, naravno, jedva uspevao da razgovetno izusti dve uzastopne rečenice.

Gospodar Stetin bio je u paradnoj uniformi, visok dva metra,

izraženih vilica i svirepih usana. Stisnutim osionim pesnicama snažno je udarao takt svojim rečenicama.

"Imali ste dve nedelje a dolazite mi s nekim pričama. Ni o čemu. Hajde, gospodine, recite mi ono najgore. Da li će moju Flotu iseckati na rezance? Da li ću morati da se borim i protiv svetinja iz Druge zadužbine, a ne samo protiv ljudi iz Prve?"

"P-p-ponavalja, gospodaru, nisam p-p-prorok. N-n-ništa ne shvatam."

"Možda želiš da se vratiš i upozoriš svoje zemljake? Dosta s tom tvojom glumom. Hoću istinu, ili ću ti je iščupati zajedno s pola utrobe."

"I-i-istinu s-s-samo i govorim, a z-z-zapamtite, gospodaru, da sam građanin Zadužbine. N-n-ne možete me taknuti a da ne požanjete ono što niste p-p-posejali."

"Plaši time decu", gromoglasno se nasmeja Gospodar Kalgana. "Time se može zastrašiti neki idiot. Gospodine Mane, bio sam strpljiv sa vama. Slušao sam vas dvadeset minuta dok ste mi iscrpno izlagali zamorne besmislice čije sastavljanje mora da vas je koštalo više besanih noći. Bio je to uzaludan trud. Znam, ovako niste došli da biste rili po ugaslom pepelu Mazgova i grejali se na pronađenom ugljevlju - došli ste zbog nečeg što još niste otkrili. To je tačno, a?"

Homir Man bi pre bio kadar da ne diše nego da prikrije veliki užas koji se u tom času pojavi u njegovom pogledu. Gospodar Stetin to primeti i pljesnu čoveka iz Zadužbine po ramenu, tako da se od udarca i on i stolica na kojoj je sedeo zaljuljaše.

"Dobro. Budimo otvoreni. Istražuješ Seldonov plan. Znaš da se na njega više ne može osloniti. Možda znaš i to da sam je sad neminovani pobednik; ja i moji naslednici. Čoveče, zar je bitno ko će osnovati Drugo carstvo, ako se osnuje. Istorija nema svoje ljubimce, a? Bojiš se da mi kažeš? Vidiš da znam za tvoj zadatak."

Man promrmlja: "Š-š-šta h-h-hoćete?"

"Tvoje prisustvo. Ne želim da se plan poremeti zbog preterane samouverenosti. Ti se mnogo više od mene razumeš u ovo i možeš da otkriješ male greške koje bi meni mogle promaći. Hajde, na kraju ćeš biti nagrađen - i ti ćeš dobiti mastan zalogaj od plena. Šta možeš očekivati u Zadužbini? Da skreneš tok neizbežnog poraza? Da

produžiš rat? Ili je to samo patriotska želja da pogineš za svoju zemlju?"

"J-j-ja..." Man konačno učuta. Prosto, ni reč nije htela da se pomoli.

"Ostaćeš", odrešito naredi Gospodar Kalgana. "Nemaš izbora. Čekaj", naknadno se priseti, "kažu mi da je tvoja nećaka iz porodice Bejte Darel."

Zapanjeni Homir samo uzviknu: "Da." Nije mogao da se pouzda da bi sad mogao da isplete bilo šta drugo osim prave istine.

"To je ugledna porodica u Zadužbini?"

Homir potvrdi glavom. "Tako ugledna da ne bi mirno otpela da joj se desi neko zlo."

"Zlo! Ne budi lud čoveče, razmišljamo o nečem suprotnom. Koliko joj je godina?"

"Četrnaest."

"Tako! E, čak ni Druga zadužbina, a ni sam Hari Seldon ne bi mogli da zaustave vreme, ili da spreče da od devojčice postane žena."

S tim rečima brzo se okrenu, ode do vrata i naglo povuče zastor.

"Tako ti svemira, zašto si ovamo dovukla tu svoju mlohavu mrcinu?" zagrme.

Gospođa Kalija zažmirka i utanji: "Nisam znala da je neko kod tebe."

"E pa jeste. Kasnije ću s tobom porazgovarati o ovome, a sad da ti vidim leđa, i to brzo."

Njeni koraci u hodniku hitro se udaljiše.

Prilazeći, Stetin primeti: "Ona je ostatak jedne međuigre koja se suviše odužila. Uskoro će se završiti. Reče, četrnaest godina?"

Homir se u njega zagleda s užasom koji se tek tada pojavio.

Arkadija se trže na bešumno otvaranje vrata, a poskoči na delić pokreta koji uhvati krajičkom oka. Prst koji je izbezumljeno dozivao nije nailazio na odziv nekoliko dugih trenutaka, a onda ona na prstima pređe preko poda sa predostrožnošću koju joj je nametao i sam pogled na tu belu, drhtavu priliku.

U hodniku njihovi koraci behu kao prigušeni šapat. Gospođa Kalija je, naravno, bila ta koja je Arkadiju tako snažno uhvatila za

ruku da je zbolelo, ali iz nekog razloga ona se ne usprotivi da pođe s njom. Gospođe Kalije se, bar, nije pribojavala.

A zašto je bilo tako?

Uđoše najzad u budoar, ružičasto peperjast i pahuljasto beo. Gospođa Kalija leđima podupre vrata.

"To je bio naš tajni prolaz do mene... do moje sebe, ovaj, iz njegove kancelarije. Ovaj, njegov." Pokazala je palcem kao da joj i sama pomisao na njega pritiska dušu teskobnim, samrtnim strahom.

"Sva sreća... sva sreća..." Raširene zenice crnilom zakloniše plavetnilo dužice.

"Recite mi..." stidljivo započe Arkadija.

"Ne, dete, ne." Kalija se pomamno užurba. "Nemamo vremena. Skini haljinu. Molim te. Molim te. Naći ću ti drugu, da te ne prepoznaju."

Bila je u garderobi, neupotrebljive prnje je bacala u nemarne gomile po podu, mahnito tragajući za nečim što bi jedna devojčica mogla da obuče, a da ne izgleda kao slika nekog ko mami na ljubakanje.

"Evo, ovo će biti dobro. Mora biti dobro. Imaš li novaca? Na, uzmi ovo - i ovo." Ona poskida ukrase sa svojih ušiju i prstiju. "Samo idi kući - kući u tvoju Zadužbinu."

"A moj čika... Homir?" Uzalud se prigušenim glasom bunila ispod nabora raskošne metalne tkanine sladunjavog mirisa, što joj silom bi navučena preko glave.

"On ne ide. Macan će ga zauvek zadržati, ali ti ne smeš ostati. Oh, zar ne shvataš?"

"Ne." Arkadija je primora da stane. "Ne razumem."

Gospođa Kalija joj snažno steže obe ruke. "Moraš se vratiti kako bi upozorila vaš narod da će biti rata. Zar ti nije jasno?" Apsolutni strah je, na izgled paradoksalno, pridao sasvim neuobičajenu visprenost njenim mislima i rečima. "Hajde sa mnom."

Napolje, ali drugim putem! Pored služinčadi koja je buljila za njima, ali nije imala razloga da zaustavi nekog koga je nekažnjeno mogao zaustaviti samo Gospodar Kalgana. Stražari su kuckali potpeticama i pozdravljali oružjem dok su prolazile kroz vrata.

Arkadija je samo povremeno dolazila do daha tokom tog

putešestvija koje kao da je trajalo godinama - mada je od onog časa kada joj je beli prst po prvi put domahnuo do trenutka kad se našla na spoljnim vratnicama, iza kojih su bili ljudi i udaljena buka saobraćaja, proteklo samo dvadeset i pet minuta.

Osvrnula se sa iznenadnom zaplašenom samilošću: "Ne... ne znam zašto ovo činite, gospođo, ali hvala vam... Šta će biti sa čika Homirom?"

"Ne znam", zavapi Kalija. "Zašto ne ideš? Idi pravo na kosmodrom. Ne čekaj. Možda te već ovog časa traži."

Arkadija je i dalje oklevala. Ostavljajući Homira, sa zakašnjenjem - kad je već oko sebe osećala slobodan vazduh - postade sumnjičava. "Šta vas je briga ako to učini?"

"Ne mogu to objasniti tako maloj devojčici kao što si ti", promrmlja Gospođa Kalija, ugrizavši se za donju usnu. "Bilo bi nepristojno. Ti, ti ćeš porasti, a ja... ja sam se s Macanom upoznala kad mi je bilo šesnaest godina. Znaš, ne mogu te pustiti da se vrzmaš naokolo." U njenom pogledu beše nekog napola posramljenog neprijateljstva.

Arkadija se ukoči od skrivenog smisla i samo prošapta: "Šta će vam uraditi kad otkrije?"

"Ne znam", plačno joj uzvratila Kalija i prinesse ruke glavi dok se skoro trčeći udaljavala širokom stazom ka zdanju Gospodara Kalgana.

Međutim, još jedan sekund, koji se oduži u večnost, Arkadija se ne pomeri zato što je nešto opazila u onom poslednjem trenutku pre nego što će Gospođa Kalija otići. Te zastrašene, izbezumljene oči na trenutak se - u magnovenju - ozariše hladnom veselošću.

Ogromnom, neljudskom veselošću.

U tako hitrom sevu para očiju bilo je teško nešto opaziti, ali Arkadija nije bila u nedoumici šta je videla.

Sad potrča - potrča kao bez duše - besomučno tražeći slobodnu javnu čekaonicu iz koje je čovek pritiskom na dugme mogao da dozove jedno prevozno sredstvo.

Nije bežala od Gospodara Stetina, ni od njega ni od svih njegovih goniča koje bi mogao za njom poslati, niti od svih njegovih dvadeset i sedam svetova, čak i kad bi se svi zajedno kao neka džinovska pojava sručili na njenu slabačku senku.

Bežala je od jedne nežne žene koja joj je pomogla da umakne. Od čeljadeta koje joj je dalo novaca i nakita, koje je rizikovalo rođeni život da bi spasla njen. Bežala je od bića za koje je sigurno i konačno znala da je žena iz Druge zadužbine.

Vazdušni taksi pristade s tihim krckanjem na svoje mesto. Vetar kojim beše praćen njegov dolazak dotače Arkadijino lice i zamrsi joj kosu pod mekom krznenom kapuljačom koju joj je Kalija dala.

"Kuda, gospoja?"

Očajnički se naprezala da svom glasu da dubinu kako ne bi detinje zvučao. "Koliko svemirskih luka ima u gradu?"

"Dve. 'oćete?"

"Koja je bliža?"

Zablenuo se u nju. "Glavna kalganska, gospoja."

"Onda u drugu, molim vas. Imam para." U ruci joj se nađe novčanica od dvadeset kalganida. Njoj je malo značio iznos novčanice, ali se taksista s odobravanjem isceri: "Gde god 'oćeš gospoja. Nebeski taksi vozi gde 'oćeš."

Hladila je obraz uz pomalo plesnivi naslon sedišta. Ispod su se natenane pomerale svetlosti grada.

Šta da uradi? Šta da uradi?

U tom času je znala da je glupava, glupava uplašena mala devojčica daleko od oca. Oči su joj bile pune suza, a duboko u grlu zastade joj mali, nečujni krik koji je ranjavao unutra.

Nije se bojala da će je uhvatiti Gospodar Stetin. Za to će se postarati Gospođa Kalija. Gospođa Kalija! Stara, debela, glupa, ali nekako drži svog gospodara. Oh, sad je bilo prilično jasno. Sve je bilo jasno.

Ona čajanka kod Kalije na kojoj je bila tako pametna. Bistra mala Arkadija! Nešto se u Arkadiji gušilo i mrzelo samu sebe. Ta čajanka je bila izrežirana, pa je onda verovatno izrežirano i to da Stetin ipak dozvoli Homiru da pregleda palatu. Ona, glupava Kalija je to želela, a uredila je da joj pametna mala Arkadija pruži potpuno sigurno opravdanje koje u duhovima žrtvi neće izazvati nikavu sumnju, a ipak će iziskivati i njeno učešće u najmanjoj mogućoj meri.

Zašto je onda slobodna? Homir je ostao kao sužanj, naravno...

Izuzev...

Izuzev, ako se ne vraća u Zadužbinu kao mamac - kao mamac koji treba da ostale dovede u njihove... ruke.

Znači, ne sme se vratiti u Zadužbinu...

"Svemirska luka, gospoja." Vazdušni taksu se zaustavio. Čudno! Nije ni primetila.

Kako je sve bilo kao u carstvu snova!

"Hvala." Ne gledajući, ćušnu mu novćanicu i spotićući se iziđe, a zatim potrća preko elastičnog pločnika.

Svetla. Bezbrizni ljudi i žene. Velike blistave oglasne ploče na kojima su pokretne brojke pratile svaki svemirski broj koji bi pristizao ili odlazio.

Gde da ide? Nije joj bilo važno. Znala je jedino da ne sme otići u Zadužbinu! Svako drugo mesto će biti dobro.

Oh, hvala Seldonu za taj trenutak zaboravnosti, taj poslednji delić sekunda kad se Kalija umorila od svoje uloge zato što je imala posla samo s jednim detetom, pa je dozvolila da se probije njeno zadovoljstvo.

A onda se s Arkadijom zbilu još nešto, nešto što se kuvalo i muvalo u dubini njenog mozga još od početka bega - nešto što je u njoj zauvek ubilo ćetrnaestogodišnjakinju.

Znala je da mora uteći.

To, pre svega. Makar da uđu u trag svakom zavereniku u Zadužbini; makar da uhvate i njenog rođenog oca, ne može, ne sme rizikovati da ih upozori. Ne bi mogla rizikovati svoj sopstveni život - ni najmanje - zbog ćitavog Terminusa. Bila je najvažnija lićnost u Galaksiji.

Znala je to još dok je stajala pred mašinom za karte i pitala se gde da ode.

Jer, u celoj celcijatoj Galaksiji, njoj i samo njoj, izuzev njih, bilo je poznato gde je Druga zadužbina.

15. KROZ MREŽU

TRANTOR - ...Sredinom razdoblja Međuvlašća Trantor je predstavljao samo senku. Usred gigantskih ruševina živela je jedna mala zajednica zemljoradnika...

ENCIKLOPEDIJA GALAKTIKA

Nema ničeg, ama baš ničeg, što bi ličilo na užurbanu svemirsku luku u blizini glavnog grada jedne mnogoljudne planete. Tu ogromne mašine moćno počivaju na svojim platformama. Ako odaberete pravi čas prisustvoćete veličanstvenom prizoru spuštanja nekog džina na počinak, ili još uzbudljivijem ubrzanom polasku čeličnog mehura. Sve potrebne radnje su gotovo bešumne. Pogonsku snagu pruža bešumni udar nukleona koji prelaze u kompaktniji raspored...

Ovo se odnosi na devedeset i pet odsto površine luke. Mnoge kvadratne milje su odvojene za mašine i ljude koji ih opslužuju, kao i za računare što opslužuju i mašine i ljude.

Samo pet odsto luke stoji na raspolaganju bujicama ljudi za koje je ona usputna stanica do svih zvezda u Galaksiji. Sigurno je da je vrlo mali broj onih iz te mnogoglave anonimnosti koji zastanu da bi se prisetili tehnološkog tkiva što povezuje svemirske puteve. Možda nekog povremeno i zagolica pomisao na hiljade tona čelika što se udaljavaju, a da izdaleka izgledaju tako sićušne. Teoretski bi poneki od tih kiklopskih valjaka mogao da promaši far za navođenje i da se sruči pola milje ispred predviđenog mesta za pristajanje - možda na plastični krov ogromne čekaonice - tako da preostanu samo razređena organska para i nešto fosfatnog praha da obeleže smrt hiljada ljudi.

Zahvaljujući sigurnosnim uređajima to se, međutim, nikada nije moglo dogoditi, te bi se tom mogućnošću bavio duže samo neki težak neurotičar.

Pa, o čemu onda misle? To što vidite nije obična gomila. To je gomila koja ima svoj cilj. Taj cilj lebdi nad kosmodromom i zgušnjava atmosferu. Stvaraju se redovi; roditelji okupljaju svoju decu; prtljag

se premešta kako bi se postigle precizne mase - ljudi negde idu.

Razmislite potom o potpunoj psihičkoj izolaciji pojedinca u toj strahovito napregnutoj gomili, pojedinca koji ne zna kud bi krenuo, a istovremeno jače no iko drugi oseća potrebu da negde krene; bilo gde! Ili, gotovo, bilo gde.

Čak i kad se ne poseduje telepatska moć ili neki manje određeni način da mozak dođe u dodir s mozgom, atmosfera sadrži dovoljno protivrečnosti da čoveka u potištenom raspolaganju dovede do očajanja.

Dovoljno? Isuviše, da preplavi i utopi čoveka.

U pozajmljenim haljinama Arkadija stoji na pozajmljenoj planeti u pozajmljenoj situaciji u nečem što izgleda kao pozajmljeni život, žudeći za sigurnošću utrobe. Nije znala da je to ono što želi. Znala je samo to da sama otvorenost otvorenog sveta predstavlja veliku opasnost. Žudela je za nekim zatvorenim mestom, nekom dalekom, negde u neistraženoj zabiti univerzuma gde je niko nikad neće ni pogledati.

Stajala je tako, stara četrnaest godina i nešto više, umorna kao da joj je osamdeset i više, a preplašena kao da joj je manje od pet godina.

Koji je stranac među stotinama onih koji su se očešali o nju - bukvalno očešali tako da je osetila njihov dodir - bio pripadnik Druge zadužbine? Koji je stranac bio onaj koji ne bi mogao postupiti drukčije do da je smesta uništi zbog njenog kažnjivog saznanja - njenog jedinstvenog saznanja - saznanja gde se nalazi Druga zadužbina?

Preseče je grmljavina nekog glasa koji sledi krik u njenom grlu pretvarajući ga u bezglasni rez.

"Gospođice", razdraženo upita, "treba li vam mašina ili tek tako stojite?"

Po prvi put shvati da stoji pred mašinom za karte. Stavite krupnu novčanicu u prorez, iza kog iščezne. Pritisnete dugme ispod vašeg odredišta, a karta i tačan kusur istovremeno ispadnu, kako to odredi nepogrešivi elektronski uređaj. Bilo je to to nešto obično i nema razloga da neko pred mašinom stoji pet minuta.

Arkadija zavuče dve stotine kredita u prorez i iznenada postade

svesna natpisa "Trantor." Trantor, mrtva prestonica mrtvog Carstva, planeta na kojoj se rodila. Pritisnu dugme kao u snu. Ništa se ne desi, osim što zatrepteriše crvene brojke 172,18 - 172,18 - 172,18 -

Toliki je iznos nedostajao. Još dve stotine kredita. Karta beše izbljuvana prema njoj. Kad je se dotače, ona se otkide, a za njom se iskotrlja sitnina.

Zgrabila ju je i potrčala. Osećala je da je čovek iza nje sasvim blizu, nestrpljiv da se što pre dokopa mašine, no ona se, bez obaziranja, izmigolji pred njim.

A nije imala gde da pobegne. Svi su joj bili neprijatelji.

Ne shvatajući to, posmatrala je gigantske svetleće natpise u vazduhu: Stefani, Anakreon, Fermus... Beše tu čak i jedan natpis Terminus; žudela je za njim, ali se ne usudi...

Za beznačajan iznos mogla je iznajmiti najavljiivač koji bi mogla namestiti na koje god odredište bude poželela, staviti ga u tašnu tako da ga samo ona čuje na petnaest minuta pre poletanja. Ali takve naprave su samo za one ljude koji su bezbedni, koji mogu zastati da se prisete.

Pokušavajući da istovremeno gleda na dve strane naletela je pravo u nečiji meki trbuh. Osetila je iznenađeni izdisaj, ječanje, a zatim kako joj se na ruku spušta jedna šaka. Očajnički se koprcala, ali nije imala više daha do da tiho u dibini grla zamauče.

Čovek je čvrsto držao i čekao. Polako joj uđe u žižu pogleda i ona uspe da ga osmotri. Bio je prilično punačak i niskog rasta. Kosa mu je bila bela, obilna, začušljana unatrag kao griva, što je bilo u čudnom neskladu sa okruglim crvenim licem koje je na sav glas odavalo seljačko poreklo.

"Šta je?" upita je najzad, žmirkajući, sa otvorenom radoznalošću. "Izgledaš prestrašena."

"Izvinite", izbezumljeno će Arkadija. "Moram da idem. Oprostite mi."

Međutim, ne osvrćući se na to, on produži: "Pazi devojčice! Ispustićeš kartu." Izvuče je iz njenih belih prstiju koji mu ne pružiše otpor, pa je s očiglednim zadovoljstvom pogleda.

"Tako sam i mislio", primeti, a onda zaurla kao bik: "Mami-ice-e-e!"

Kraj njega se istog trenutka obre neka žena, nešto niža, nešto okruglastija, nešto rumenija. Navila je jedan nemirni sedi uvojak oko prsta i ćušnula ga pod odavno demodirani šešir.

"Tatice", ukori ga, "zašto tako vičeš među svetom? Ljudi te gledaju kao da si poblesavio. Misliš da si na majuru?"

Vedro se osmehnu Arkadiji koja nije reagovala: "Ponaša se kao medved." Zatim oštro nastavi: "Tatice, pusti devojčicu. Šta to radiš?"

Tatica, međutim, samo mahnu kartom prema njoj: "Pogle, i ona ide na Trantor!!

Mamičino lice se smesta ozari. "Jesi li s Trantora? Pusti joj ruku, Tatice." Položila je prepunjeni kofer na stranu i blagim ali nepopustljivim pritiskom naterala Arkadiju da sedne na njega. "Sedi i odmori nožice. Do broda ima još čitav sat, a na klupama spavaju badavadžije. Sa Trantora si?"

Popuštajući, Arkadija duboko uzdahnu i promuklo odvrati: "Tamo sam rođena."

Mamica radosno pljesnu rukama. "Ovde smo već mesec dana i do sada nikako da sretnemo nekog od naših. Baš je ovo fino. Tvoji roditelji..." Ona upitno pogled oko sebe.

"Nisam s roditeljima", oprezno će Arkadija.

"Sasvim si sama? Tako mala devojčica?" U Mamici su se mešali zgražanje i simpatija. "Kako to?"

"Mamice", Tatica je povuče za ruku, "pusti me da ti nešto kažem. Nešto nije u redu. Mislim da je uplašena." Iako je očigledno nameravao da šapuće, njegov glas je sasvim jasno dopirao do Arkadije. "Trčala je - posmatrao sam je - a uopšte nije gledala kuda ide. Pre nego što sam uspeo da joj se uklonim s puta naletela je na mene. Znaš šta? Mislim da je u nekoj nevolji."

"Zaveži onda, Tatice. Na tebe bi svako naleteo." Pridružila se Arkadiji na koferu koji izmoždено zaškripa pod dodatnim teretom, a onda obgrli drhtavo devojčicino rame. "Bežiš od nekog, zlato? Ne boj se da mi kažeš. Pomoći ću ti."

Arkadija pogleda u blage sive ženine oči i oseti da joj usne podrhtavaju. Deo mozga joj je govorio da su ovo ljudi sa Trantora sa kojima bi mogla da pođe; koji bi joj pomogli da se zadrži na planeti sve dok ne odluči šta će dalje, gde posle da ide. A drugi deo mozga,

mного glasniji, sa nekom zbrkanom nerazgovetnošću kazivao joj je da ne pamti svoju majku; da je smrtno umorna od borbe sa univerzumom; da jedino želi da se sklupča, a da oko nje budu neke jake i nežne ruke; da bi da joj je živa majka mogla... mogla...

Po prvi put te noći ona zaplaka, zaplaka se kao beba i beše zbog toga srećna; istezala je staromodnu haljinu i potpuno joj ovlažila porub, dok su je meke ruke obgrlile i blagom šakom milovale uvojke.

Tatica je bespomoćno stajao posmatrajući ih, nespretno tražeći maramicu koja mu, kad je izvadi, beše istrgnuta iz ruke. Upozoravajući ga da ćuti, Mamica ga prostreli pogledom. Oko ove male grupice gomile su kuljale sa istinskom ravnodušnošću nepovezanih gomila kakve su svugde. Bili su u stvari sami.

Najzad suze prestadoše da cure, a Arkadija se slabo osmehnu dok je pozajmljenom maramicom brisala crvene oči: "Bez veze", prošapta, "ja..."

"Psst! Psst! Ne govori, usplahireno će Mamica, "samo sedi i malo se odmori. Povrati dah. Onda ćeš nam reći šta ne valja, pa ćemo to, videćeš, popraviti i sve će biti dobro."

Arkadija prikupi ostatke prisebnosti. Nije mogla da im kaže istinu. Nikome nije mogla da kaže istinu... A bila je suviše umorna da bi mogla smisliti neku dobru laž.

"Već mi je bolje", prošapta.

"Dobro", reče Mamica. "Kaži nam sada u kakvoj si nevolji. Nisi napravila neko zlo? Naravno, pomoći ćemo ti ma šta da si uradila, ali reci nam istinu."

"Sve ćemo učiniti za prijatelja s Trantora", širokogrudno dodade Tatica, "a, Mamice?"

"Zaveži, Tatice", dobi nezlobiv odgovor.

Arkadija je kopala po tašni; bar ona joj je preostala, uprskos onom brzom presvlačenju na koje je bila prisiljena u odajama Gospođe Kalije. Pronašla je ono što je tražila i pružila Mamici. "To su moje isprave", snebivala se. Bio je to sjajan sintetički pergament koji joj je na dan dolaska izdao ambasador Zadužbine, a potpisao nadležni kalganski činovnik. Bio je velik, kitnjast i impresivan. Mamica ga bespomoćno pogleda i pruži Tatici, koji poče da čita njegovu

sadržinu važno kriveći usta

"Ti si iz Zadužbine?" upita je on.

"Da. Međutim, rođena sam na Trantoru. Vidite, tu piše..."

"A-ha! Izgleda mi u redu. Zoveš se Arkadija, a? To je lepo trantorsko ime. Ali gde ti je čika? ovde piše da si došla zajedno s tvojim čikom Homirom Manom."

"Uhapšen je", sumorno će Arkadija.

"Uhapšen..." oboje rekoše uglas. "Zašto?" upita Mamica. "Je li nešto uradio?"

Odmahnula je glavom. "Ne znam. Došli smo u običnu posetu. Čika Homir je imao neka posla sa Gospodarom Stetinom, ali... ." Nije morala da se trudi da odglumi jezu. Bila je prava.

Na Taticu ovo ostavi utisak. "Sa Gospodarom Stetinom? H-mm. Tvoj čika mora da je neki važan čovek."

"Ne znam o čemu se radilo, ali Gospodar Stetin je hteo da ja ostanem..." Prisetila se poslednjih reči koje joj je odglumila Gospođa Kalija. Kako je znala da Kalija nije bila stručnjak, priča je mogla da prođe i po drugi put.

Zastala je, a Mamica se zainteresovala: "A zašto baš ti?"

"Nisam sigurna. Želeo... želeo je da večera sa mnom nasamo, a ja sam mu rekla ne - zato što sam htela da i čika Homir pođe. Čudno me je pogledao i stalno me držao za rame."

Tatičina usta se malko otvoriše, dok mamica naprečac pocrvene i razjari se: "Koliko ti je godina, Arkadija?"

"Skoro četrnaest i po."

Mamica šumno uzdgnu i reče: "I takve puštaju da žive. I psi na ulicama su bolji. Ti, zlato, bežiš od njega?"

Arkadija potvrdi glavom.

"Tatice, idi odmah do obaveštenja i vidi kad se tačno postavlja brod za Trantor. Požuri!"

Tatica napravi jedan korak, pa zastade. Iznad glave se s metalnim prizvukom prolomi snažan glas i pet hiljada pari očiju zaprepašćeno pogleda uvis.

"Ljudi i žene", reče s oštrinom, "vrši se pretres aerodroma da bi se pronašao opasan begunac. Aerodrom je opkoljen. Niko ne može da uđe ni da iziđe. Međutim, pretres će se veoma brzo obaviti, a za

to vreme nijedan broj neće pristati niti poleteti, niko od vas neće propustiti svoj brod. Biće spuštana mreža. Niko od vas ne sme da napusti svoj kvadrat dok ne bude uklonjena mreža, u protivnom bićemo primorani da upotrebimo neuronske bičeve."

U toku minuta ili nešto manje, dok je glas odzvanjao velikom kupolom čekaonice svemirske luke, Arkadija nije bila u stanju da se pomeri čak i da su se sva zla Galaksije sakupila u jednu loptu i bacila na nju.

Ovaj pretres je mogao jedino značiti da je traže. Tu ideju nije trebalo čak ni formulisati kao kakvu preciznu misao. Ali zašto...

Kalija je izmajstorisala njeno bekstvo. A Kalija je iz Druge zadužbine. Čemu onda potraga? Možda Kalija nije uspela? Zar može Kalija da ne uspe? Ili je ovo deo plana, čije su joj pojedinosti nepoznate?

U trenutku kolebljivosti poželela je da skoči i vikne da se predaje, da će poći sa njima... da će...

No Mamičina šaka se nađe na njenom ručnom zglobu: "Brzo! Brzo! Idemo u toalet pre nego što počnu."

Arkadija nije shvatala. Sva obnevidela, krenu. Probijale su se kroz gomilu sleđenu u zatečenim grupicama, dok je glas još grmeo poslednje reči.

Mreža se sada spuštala, a Tatica je to otvorenih usta posmatrao. Čuo je i čitao o njoj, ali je nikada nije video u stvarnosti. Svetlucala je u vazduhu, bio je to zapravo samo niz izukrštanih uskih zračnih snopova koji su obasjali vazduh bezopasnom mrežom bleštave svetlosti. Uvek bi tako uredili da se polagano spušta odozgo, kako bi izgledalo kao da pada neka mreža, što je izazvalo sve one strašne psihičke implikacije uhvaćenosti u zamku.

Sada se nalazila u visini struka, a u svakom pravcu između svetlosnih linija bilo je po deset stopa. Stojeći na svojoj stotini kvadratnih stopa, Tatica ustanovi da je sam, dok su se u susednim kvadratima gurali. Osećao se upadljivo usamljenim, ali je znao da bi pomeranje ka većoj anonimnosti neke grupe značilo prelazak preko jedne od svetlosnih linija, podizanje uzbune i spuštanje neuronskog bića.

Čekao je.

Preko glava jezivo prestrašene, onemele mase, koja je čekala, mogao je u daljini nazreti pomeranje reda policajaca koji su osvetljeni kvadrat po kvadrat češljali veliku površinu čekaonice.

Prošlo je dosta vremena dok najzad jedna uniforma ne zakorači u njegov kvadrat, brižljivo beležeći njegove koordinate u službenu beležnicu.

"Isprave!"

Tatica ih pruži i one bejahu stručno pregledane.

"Vi ste Prim Palver, sa Trantor; na Kalganu ste boravili mesec dana, na povratku za Trantor. Odgovorite sa da ili ne."

"Da, da."

"Kojim poslom ste bili na Kalganu?"

"Ja sam trgovački predstavnik naše poljoprivredne kooperative. Pregovarao sam sa stručnjacima Odeljenja za poljoprivredu Kalgana."

"Hm-m-m! Vaša žena je s vama? Gde je? Pominje se u vašim ispravama.

"Molim vas. Žena mi je u..." On pokaza rukom.

"Hanto", riknu odjednom policajac. Pridruži mu se još jedna uniforma.

Prvi suvo primeti: "Još jedna ženska u klozetu, o Galaksijo. Tamo mora da vrvi. Zapiši njeno ime."

"Je l' još neko s vama?"

"Moja nećaka."

"Ne spominje se u ispravama."

"Došla je posebno."

"Gde je? Ne treba, znam, Hanto, zapiši i nećakino ime. Kako se zove? Piši - Arkadija Palver. Ostanite tu, Palveru. Pobrinućemo se za ženske pre nego što odemo."

Tatica je beskonačno čekao. A onda mnogo, mnogo docnije do njega domaršira Mamica odlučno vodeći za ruku Arkadiju, dok su ih dva policajca pratila.

Uđoše u Tatičin kvadrat i upitaše: "Je li ova matora džaftara vaša žena?"

"Da, gospodine", pomirljivo će Tatica.

"Onda joj bolje recite da će nagrabusiti ako bude govorila kao što

razgovara sa policijom Prvog građanina." Policajac jarnosno ispravi ramena. "Da li je ovo vaša nećaka?"

"Da, gospodine."

"Hoću njene papire."

Gledajući pravo u lice svog muža, Mamica neprimetno ali ništa manje odlučno, odmahnu glavom.

Posle kraćeg ćutanja Tatica primeti s bledim smeškom: "Mislim da to ne mogu činiti."

Posle kraćeg ćutanja Tatica primeti s bledim smeškom: "Mislim da to ne mogu učiniti."

"Kako ne možeš?" Policajac ispruži ogrubeli dlan. "Daj!"

"Diplomatski imunitet", poluglasno primeti Tatica.

"Šta kažeš?"

"Rekao sam da sam trgovinski predstavnik naše poljoprivredne kooperative. Kod kalganske vlade sam akreditovan kao zvanični inostrani predstavnik, a moje isprave to jasno potvrđuju. Pokazao sam vam ih i ne želim da me više uznemiravaju."

Policajac na trenutak beše zbunjen: "Moram da vidim vaše isprave. Takvo je naređenje."

"Odlazi", naglo upade Mamica. "Kad nam budeš potreban poslaćemo po tebe, ti... bitango." Policajčeve oči zažmuriše. "Pazi na njih, Hanto. Idem po poručnika."

"Da svemir da da slomiješ nogu", povika za njim Mamica. Neko se nasmeja, a onda naglo priguši smeh. Pretres se bližio kraju. Gomila je postajala opasno nemirna. Proteklo je četrdeset i pet minuta otkako je mreža počela da pada, a to je isuviše dugo vreme da bi se mogao postići najbolji efekat. Poručnik Diridž je stoga sebi užurbano krčio put ka zgusnutom središtu gomile.

"Je li ovo ta devojčica", umorno upita. Pogledao je u nju, očigledno je odgovarala opisu. Sve ovo zbog jednog deteta.

"Molim vas njene isprave."

"Već sam objasnio..."započe Tatica.

"Poznato mi je šta ste objasnili i žao mi je", odvrati poručnik, "ali dobio sam naređenje i tu ne mogu ništa. Ako želite, kasnije možete uložiti protest. U međuvremenu, ako ustreba, moram upotrebiti i silu."

Tajac. Poručnik je strpljivo čekao.

Tatica promuklo reče: "Daj mi isprave Arkadija."

Arkadija panično odmahnu glavom, ali Tatica klimnu: "Ne boj se. Daj ih meni."

Ona bespomoćno ispruži ruku i dozvoli da dokumenti pređu u drugu ruku. Tatica ih nespretno rastvori, pažljivo pregleda, a zatim uruči. I poručnik ih je brižljivo zagledao. Pogled mu se u jednom dugom trenutku zadrža na Arkadija, a onda oštrim pucketanjem sklopi knjižicu.

"Sve je u redu", reče. "U redu je, momci."

Otišao je, jedva da je proteklo dva minuta kad iščeznu mreža, a glas odozgo oglasi povratak na normalno stanje. Zaori se graja naprečac olakšane gomile.

"Kako ste... kako..." upita Arkadija.

"Psst! Ni reči", reče Tatica. "Bolje da krenemo na brod. Uskoro će biti postavljen."

Nalazili su se na brodu. Imali su privatnu kabinu i zaseban sto u trpezariji. Od Kalgana su ih razdvajale dve svetlosne godine, pa se smirena Arkadija najzad odvaži do ponovo pokrene to pitanje.

"Ali gospodine Palvere, oni su mene tražili i mora biti da su imali moj opis sa svim pojedinostima. Zašto me je pustio?"

Tatica se ozareno smešio nad svojim pečenjem. "Pa, Arkadija, dete, to je bilo lako. Kad imaš posla sa zastupnicima, nakupcima i konkurentskim kooperativama, naučiš neke trikove. Imao sam na raspolaganju dvadeset i više godina da ih naučim. Vidiš, dete, kad je poručnik otvorio tvoje isprave, unutra je našao ispresavijanu novčanicu od pet stotina kredita. Prosto, zar ne?"

"Vratiću vam... Časna reč, imam puno para."

"Pa", Tatičino lice zbunjeno se smešilo dok je odbijao novac. "Za zemljakinju..."

Arkadija diže ruke. "A šta bi bilo da je uzeo novac, a ipak me prijavio, uz to me optuživši i za podmićivanje?"

"Da se odrekne pet stotina kredita? Dete, bolje poznajem ljude od tebe."

No, Arkadija je znala da ne poznaje ljude bolje. Ne ove ljude. Te večeri u postelji pažljivo razmisli i postade sigurna da nikakav mito

ne bi sprečio policijskog poručnika da je uhvati, osim ako to nije bilo planirano. Nisu želeli da je uhvate, a ipak su se pravili kao da to rade.

Zašto? Da bi bili sigurni da će otići? I to na Trantor? Da li je prostodušni par meka srca sa kojim je sada samo oruđe u rukama Druge zadužbine, bespomoćan koliko i ona? Mora biti da jeste!

A da li je?

Sve je bilo uzaludno. Kako bi se mogla izboriti protiv njih? Ma šta da učini, može se desiti da je to upravo ono što su ti strašni svemoćnici želeli da učine.

Ipak, mora ih nadmudriti. Mora! Mora! Mora!

16. POČETAK RATA

Iz razloga nepoznatih pripadnicima Galaksije iz razdoblja koje se pretresa, međugalaktičko standardno vreme definiše svoju osnovnu jedinicu - sekund - kao vreme za koje svetlost prevali 299.776 kilometara. Proizvoljno je uzeto da 86.400 sekundi čini jedan međugalaktički standardni dan, a 365 takvih dana jednu međugalaktičku standardnu godinu.

Zbog čega 299.776?... ili 86.400?... ili 365?

Zbog tradicije, nedokazano tvrde istoričari. Zbog izvesnih raznorodnih tajanstvenih numeričkih odnosa, kažu, pak, mističari, sledbenici kultova, numerolozi, metafizičari. Zbog toga što je praiskonska rodna planeta čovečanstva imala izvesna prirodna vremena rotacije i revolucije iz kojih su se ovakvi odnosi mogli izvesti, kaže nekolicina.

Niko doista nije znao.

Pa ipak, datum kada se zadužbinska krstarica Hober Melou sreća sa kalganskom eskadrilom koju je predvideo Neustrašivi i bila razneto eksplozijom, pošto je odbila da dozvoli da se u njoj izvrši pretres, taj datum je bio 185.11.692. godine g. e. Bio je znači, 185. dan 11.692. godine galaktičke ere, koja je započinjala stupanjem na presto prvog cara iz tradiconalne dinastije Kambl. Bio je to i 185. dan 419 godine A. S. od rođenja Seldona, ili 185. dan 348. g. z. e. - od osnivanja Zadužbine. Na Kalganu je to bio 185. dan 56. godine P. G. - otkako je Mazgov uveo ustanovu Prvog građanina. Naravno da je u svakom od ovih slučajeva, a radi lakšeg snalaženja, godina tako uređena da sadrži isti broj dana bez obzira na to koga je dana zapravo dotična era započela.

Štaviše, na svim onim milionima svetova u Galaksiji postojali su milioni lokalnih vremena, zasnovanih na kretanjima njihovih nebeskih suseda.

Međutim, ma šta da odaberete: 185. dan 11692, -419,-348, ili 56. godine - ili nešto drugo - bio je to dan koji su istoričari kasnije navodili kada bi govorili o početku Stetinovog rata.

Dr Darelu, međutim, on nije bio ništa od toga. Za njega je to

prosto i sasvim određeno bio trideset i drugi dan od Arkadijinog odlaska sa Terminusa.

Nije svakom bilo vidno koliko je Darela stajao to što je tih dana sačuvao prisebnost.

No, Elvet Semik je mislio da može da nasluti. Bio je star čovek i imao je običaj da kaže da su mu opne nervnih ćelija toliko zakrečile da su mu duhovni procesi postali krti i nespretni. Izmamljivao je i gotovo pozdravljao sveopšte potcenjivanje svojih opalih sposobnosti na taj način što bi ih prvi ismevao. Ali mada mu je pogled bio zamućen, nije bio ništa manje oštar; a ako mu mozak više nije bio hitar, nije bio ništa manje iskusan i mudar.

Samo je iskrivio svoje tanke usne i upitao: "A zašto nešto ne preduzmeš?"

Darelu taj glas beše kao fizički udarac, od koga se trže. On nabusito upita: "Gde smo stali?"

Semik ga je ozbiljno posmatrao. "Bolje preduzmi nešto u vezi sa devojčicom." Upitno otvorena usta otkrivala su retke žute zube.

Darel, međutim, hladno odvrati: "Pitanje je bilo: da li možeš da postigneš željeni domet kod Sajms-molfovog rezonatora?"

"I odgovorio sam da mogu, a ti nisi slušao..."

"Izvini, Elvete. Evo u čemu je stvar. Ovo na čemu sada radimo može biti važnije za svakog u Galaksiji nego što je pitanje da li je Arkadija živa i zdrava. Ili bar za svakog, osim za Arkadiju i mene, a ja sam spreman da se pridružim većini. Koliki će biti taj rezonator?"

Semik je izgledao neodlučan. "Ne znam. Naći ćeš ga negde u katalozima."

"Približna veličina. Tona? Pola kilograma? Dugačak kao greda?"

"A mislio sam da tražiš tačne mere. To je mala džidža." Pokaza zglavak palca. "Otprilike ovoliki."

"Odlično, a možeš li napraviti ovako nešto?" Brzo je skicirao nešto u beležnici na krilu, a zatim to dodao starom fizičaru koji sumnjičavo začkilji, pa se nasmeja.

"Znaš, mozak zakreči kad omatoriš ovako kao ja. Šta hoćeš da napraviš?"

Darel je oklevao. Na trenutak je očajnički pozeleo poznavanje

fizike zatvoreno u mozgu drugog čoveka, zato jer tada ne bi mogao da svoje misli izražava rečima. Ali takva želja bila je uzaludna i on poče da objašnjava.

Semik je odmahivao glavom. "Biće tu potrebni hiper-releji. Jedino oni mogu dovoljno brzo funkcionisati. Grdno mnogo releja."

"Ali se ovo može napraviti?"

"Naravno."

"Možeš li da nabaviš delove? Ovaj, a da ne prouzrokuješ govorkanja? U okviru tvog redovnog posla?"

Semik odiže gornju usnu: "Mogu li da nabavim pedeset hiper-releja? Toliko ne bih upotrebio čitavog života."

"Sad radimo na vojnom projektu. Zar ne možeš smisliti nešto nedužno, za šta bi ti bili neophodni. Novaca imamo."

"Hm, hm. Možda ću nešto smisliti."

"U kojoj najmanjoj veličini možeš napraviti ceo uređaj?"

"Hiper-releji mogu biti u mikro-veličini... provodnici... cevi... Svemira mu, pa tu imaš nekoliko stotina kola."

"Znam. Koliki će biti?"

Semik pokaza rukama.

"Preveliki", odvrati Darel. "Moram ga obesiti o pojas."

Polako je gužvao skicu u tvrdu lopticu. Kad postade žuto tvrdo zrnce spusti je u pepeljaru i ona nestade u malom belom plamenu molekularnog raspadanja. "Ko ti je na vratima?" upita.

Semik se naže preko stola kako bi pogledao u mali mlečni ekran iznad ulaznog signala. "Mladi Antor. Sa njim je još neko."

Darel odmače stolicu: "Semiče, o ovome još ni reči ostalima. Ukoliko oni saznaju, to bi mu saznanje donelo smrt, a dovoljno je što se dva života rizikuju."

Pelej Antor je izgledao kao neki pulsirajući vrtlog aktivnosti u radnoj sobi Semika, koja je kao da je nekako imala isto onoliko godina koliko i njen stanar. U lenjom vazduhu tihe sobe, široki letnji rukavi Antorove tunike kao da su još vijorili od spoljnjih povetaraca.

"Dr Darele, dr Semik - ovo je Orum Diridž."

Došljak beše visok. Dugački pravi nos davao je njegovom mršavom licu mrzvoljan izgled. Dr Darel pruži ruku.

Antor se malo osmehnu. "Policijski poručnik Diridž", značajno dopuni on, "s Kalgana."

Darel oštro pogleda mladića. "Policijski poručnik Diridž. S Kalgana", ponovi on rastavljajući reči. "I ti ga ovamo dovodiš? Zašto?"

"Zato što je na Kalganu on poslednji video vašu kćer. Stanite, čoveče."

Antorov likujući izraz naglo se pretvori u zabrinutost i on stade između dva čoveka, silovito se noseći sa Darelom. Polagano i ne baš nežno prisili starijeg čoveka da ponovo sedne.

"Šta to pokušavate?" Antor skloni smeđi uvojak s čela, nemarno sede na sto i zamišljeno zaklati nogom. "Mislio sam da vam donosim dobru vest."

Darel se neposredno obrati policajcu: "Šta je značilo ono kad je rekao da ste vi poslednji videli moju kćer? Da li je moja kćer mrtva? Molim vas da mi bez uvijanja kažete." Lice mu preblede od strepnje.

Bezizrazno, poručnik Diridž odvrati: To poslednji na Kalganu bila je fraza. Ona više nije na Kalganu. Više od toga ne znam."

"Dozvolite mi da razjasnim", upade Antor. "Doktore, izvinjavam se ako sam preterao s dramskim efektima. Toliko se neljudski držite u vezi s ovim, da zaboravljam da imate osećanja. Pre svega, poručnik Diridž je jedan od naših. Rodio se na Kalganu, ali mu je otac bio iz Zadužbine; služba pod Mazgovom odvela ga je na tu planetu. Odgovaram za poručnikovu lojalnost prema Zadužbini. S njim sam u vezi od onog dana kad smo prestali da od Mana primamo dnevne izveštaje..."

"Zašto", ljutito ga prekide Darel. "Mislio sam da je odlučeno da po tom pitanju ništa ne preduzimamo. Izlagao si opasnosti njihove i naše živote."

"Zato što sam ja u ovoj igri duže", dobi isto toliko ljutit odgovor. "Zato što na Kalganu poznajem neke veze za koje uopšte niste znali. Zato što delam na osnovu jednog dubljeg saznanja, razumete?"

"Mislim da si potpuno lud."

"Hoćete li me saslušati?"

Tajac. Darel obori pogled.

Antorove usne iskrivi neki poluosmeh. "U redu, doktore. Dajte mi

nekoliko minuta. Ispričaj mu, Diridž."

"Koliko ja znam, dr Darele", nausiljeno će Diridž, "vaša kćer je na Trantoru. U istočnoj svemirskoj luci je, bar, imala kartu za Trantor. Bila je sa trgovinskim predstavnikom s te planete, koji je tvrdio da mu je nećaka. Vaša kćer kao da ima neku čudnu zbirku rođaka, doktore. To je bio drugi čika koga je stekla u vremenu od dve nedelje. Trantorac je čak pokušao da me podmiti; verovatno sada misli da su se zahvaljujući tome izvukli." Podrugljivo se nasmeši na tu pomisao.

"Kako je izgledala?"

"Zdrava i čitava, koliko sam zapazio. Uplašena. To joj se ne čudim. Celo odeljenje se dalo u poteru za njom. Još uvek ne znam zbog čega."

Darel kao da prvi put posle nekoliko minuta udahnu. Bio je svestan drhtanja svojih ruku i s mukom pokuša da ga obuzda. "Znači, dobro je. Ko je taj trgovinski predstavnik? Vratite se na njega. Kakvu ulogu on u tome igra?"

"Ne znam. Znate li nešto o Trantoru?"

"Nekada sam tamo živeo."

"Sada je to poljoprivredni svet. Uglavnom izvozi stočnu hranu i žitarice. Veoma kvalitetne! Prodaje ih širom Galaksije. Na planeti postoje jedno ili dva tuceta poljoprivrednih kooperativa, a svaka od njih ima predstavnika u inostranstvu. To su prevejanci... Istorija tog tipa mi je poznata. Dolazio je i ranije na Kalgan, obično sa ženom. Savršeno je pošten. Savršeno bezopasan."

"Mmm. Doktore, Arkadija je rođena na Trantoru", upita Antor. "Vidite kako se slaže. Želela je da se izgubi - brzo i daleko - a Trantor se sam nametnuo. Ne mislite?"

"Zašto se nije vratila ovamo", upita Darel.

"Možda su je progonili, pa je mislila da mora opet zavaravati trag?"

Dr Darel se ne usudi da postavi još neko pitanje. Neka je onda, neka bude bezbedna na Trantoru, onoliko bezbedna koliko to čovek može biti bilo gde u ovoj mračnoj i užasnoj Galaksiji. Dotetura se do vrata, oseti lak Antorov dodir na rukavu, zastade, ali se ne osvrnu.

"Nemate, nadam se, ništa protiv ako i ja s vama krenem kući, doktore?"

"Samo izvoli", mahinalno odgovori.

Do večeri spoljašnji delovi dr. Darelove ličnosti, oni koji su dolazili u neposrednu vezu s ljudima, ponovo očvrsnuše. Odbio je, večeru, vrativši se, umesto toga, s grozničavom upornošću, prodiranju u više nego složene proračune encefalografske analize.

Bila je već maltene prošla ponoć kada je ponovo ušao u dnevnu sobu.

U njoj se još nalazio Pelej Antor, koji se igrao sa upravljačem videa. Koraci ga nagnaše da baci pogled preko ramena. "Hvala! Još ne spavate? Sate sam proveo pored video aparata pokušavajući da nađem nešto drugo osim vesti. Izgleda da je Hober Melou izgubio kurs i da od onda nije bilo vesti s njega?"

"Zaista? Šta sumnjaju?"

"Šta mislite? Neku kalgansku podvalu! Ima vesti da su kalganski brodovi viđeni u svemirskom sektoru odakle se poslednji put javio Hober Melou."

Darel sleže ramenima, a Antor neodlučno protrlja čelo.

"Ovaj, doktore, zašto ne odete na Trantor?"

"A zašto?"

"Zato što nam ovde niste od koristi. Niste pri sebi. Ne možete ni biti. A ako biste otišli na Trantor, mogli biste obaviti i jedan zadatak. Tamo je stara Carska biblioteka u kojoj su potpuni snimci zapisnika Seldonovog komiteta..."

"Ne! Biblioteka je prekopana, a to nikom nije pomoglo."

"Jednom je pomogla Eblingu Mizu."

"Otkud znaš? Da, rekao je da je našao Drugu zadužbinu i moja majka ga je pet sekundi docnije ubila, jer je to bio jedini način da ga spreči da nerazborito otkrije Mazgovu njeno mesto. Ali tim postupkom ona je, shvataš, istovremeno onemogućila da se sazna da li je Miz zaista znao gde se nalazi. Najzad, niko drugi nikada nije bio u stanju da dođe do istine na osnovu tih zapisnika."

"Podsećam vas da je um Mazgova davao pokretačku silu za rad Eblinga Miza."

"I to mi je poznato, ali je iz istog razloga Mizov duh bio u nenormalnom stanju. Znamo li mi, ti i ja, bilo šta o odlikama mozga

koji se nalazi pod emocionalnom kontrolom nekog drugog čoveka, o njegovim sposobnostima i manama? Uostalom, neću da idem na Trantor."

Antor se namršti. "Zašto se žestite? Samo sam predložio... svemira mi, ne razumem vas. Izgledate deset godina stariji. Očigledno vam je užasno teško. Ovde niste od koristi. Da sam ja na vašem mestu, otišao bih po devojčicu."

"Baš tako! I ja to želim da uradim. A upravo zato to neću učiniti. Slušaj me, Antore, i pokušaj da shvatiš. Igraš se - obojica se igramo s nečim što potpuno prevazilazi naše borilačke moći. To ti je jasno kad hladno razmisliš, ako to možeš, ma šta ti mislio u časovima zanesenosti.

Pedeset godina znamo da je Druga zadužbina pravi potomak i učenik seldonovske matematike. A to znači, i to znaš, da se u Galaksiji ne zbiva ništa što ne bi u njihovim proračunima imalo neku ulogu. Za nas je čitav život niz slučajnosti koje dočekujemo improvizacijama. Za njih čitav život ima svrhu i mora se dočekati prethodnim proračunima.

No, imaju i oni slabost. Njihova delatnost je statistička, a sama je masovna akcija čovečanstva stvarno neumitna. A kakvu ja, kao pojedinac, igram ulogu u predviđenom kretanju istorije, to ne znam. Moguće je da nemam neku određenu ulogu, pošto Plan prepušta pojedince nepredodređenosti i slobodnoj volji. Ali ja sam važan i možda su oni - znaš, oni - bar proračunali moju verovatnu reakciju. Zato nemam poverenja u sopstvene impulse, želje i verovatne reakcije.

Radije ću pred njih izići sa naverovatnom reakcijom. Ostaću ovde, uprkos činjenici što očajnički želim da krenem. Ne! Zato što očajnički želim da krenem."

Mladić se kiselo nasmeši. "Ne poznajete vi toliko vaš mozak koliko ga oni mogu poznavati. Pretpostavite da znajući vas oni mogu računati na ono što vi smatrate, samo smatrate da je neverovatan postupak, prosto zbog toga što unapred znaju kojim pravcem će se kretati vaše rasuđivanje."

"U tom slučaju, nema izlaza. Jer ako sledim način rasuđivanja kakav si upravo opisao, pa odem na Trantor, možda su i to

predvideli. To je beskonačan krug nad-nad-nad-nadmudrivanja. Bilo koji pravac da odaberem, jedino mogu da krenem ili ostanem. Složeni čin odmamljivanja moje kćeri preko polovine Galaksije ne može imati svrhu da me zadrži gde sam, jer bih ja sasvim sigurno tu ostao i da ništa nisu preduzeli. Jedino je moglo da ima svrhu da me pokrene, a zato ću ostati.

Osim toga, Antore, ne duva svakom čoveku Druga zadužbina za vrat; nisu sva zbivanja plod njihovog pomeranja marioneta. Možda nemaju nikakve veze sa Arkadijinim odlaskom, pa će ona možda na Trantoru biti bezbedna, dok smo svi mi ostali mrtvaci."

"Ne, tu ste na pogrešnom putu", oštro primeti Antor.

"Imaš li neko drugo tumačenje?"

"Imam, ako biste me saslušali."

"Oh, samo napred. Strpljenje mi ne nedostaje."

"Pa... koliko poznajete svoju rođenu kćer?"

"Koliko svaki pojedinac poznaje nekog drugog? Moje poznavanje je očigledno nedovoljno."

"Ako se tako posmatra ista je stvar i s mojim poznavanjem, čak i više - izuzev što sam je ja gledao nepristrasno. Prvo - ona je zagrižena mala romantičarka, jedinče intelektualca iz kuće od slonovače, odrasla u nestvarnom svetu pustolovina sa video-ekrana i mikro-knjiga. Živi u nastranoj fantastičnoj tvorevini o špijunaži i spletkama koju je sama izgradila. Drugo - inteligentna je; u svakom slučaju, dovoljno da nas nadmudri. Pažljivo je isplanirala da prisluškuje prvi sastanak i u tome uspeła. Treće - gaji nezdravi kult junaštva svoje babe, vaše majke, koja je potukla Mazgova.

Mislite da sam do sada bio u pravu? U redu. Za razliku od vas primio sam potpuni izveštaj od poručnika Diridža, a povrh toga, i moji izvori obaveštenja na Kalganu prilično su iscrpni. Svi se ti izvori slažu. Na primer, znamo da na sastanku sa Gospodarom Kalgana Homiru Manu nije bila data dozvola za ulazak u palatu Mazgova, a da je ta odluka naprečac povučena pošto je Arkadija razgovarala sa Gospođom Kalijom, odličnom prijateljicom Prvog građanina."

"A kako ti sve ovo znaš", prekide ga Darel.

"Pre svega, Diridž je u toku policijske akcije traganja za Arkadijom razgovarao sa Manom. Prirodno, imamo potpunu kopiju pitanja i

odgovara.

A uzmite i samu Gospođu Kaliju. Govorka se da je Stetin izgubio interesovanje za nju, ali činjenice tu glasinu ne podupiru. Ne samo što je u stanju da pretvori Gospodarevo odbijanje dato Manu u pristanak, nego čak može da otvoreno organizuje Arkadijin beg. Pa, tuce vojnika oko Stetinovog zdanja posvedočilo je da su njih dve viđene zajedno te poslednje večeri. Ipak, ostaje nekažnjena. I to uprkos činjenici da se za Arkadijom traga sa na izgled najvećom revnošću."

"Šta onda zaključuješ iz ove poplave protivrečnosti?"

"Da je Arkadijin beg bio nameštan."

"Kao što sam i ja rekao."

"Uz jednu dopunu. Da je Arkadija morala znati da je namešten; da je Arkadija, ta bistra mala devojčica koja svugde vidi zavere, prozrela i ovu i da je rasuđivala na vaš način. Želeli su da se vrati u Zadužbinu i zato je umesto da dođe ovamo otišla na Trantor. A zašto na Trantor?"

"Da, zašto?"

"Zato što je tamo utekla njena obožavana baka Bejta kad je ona bežala. Svesno ili nesvesno, Arkadija je nju oponašala. Zbog toga se i pitam nije li i Arkadija bežala od istog neprijatelja?"

"Od Mazgova?", s ućtivim sarkazmom upita Darel.

"Naravno, ne od njega. Hteo sam da kažem - od neprijatelja čiji mentalitet nije mogla da savlada. Bežala je od Druge zadužbine, ili od nekog ko je pod njenim uticajem a nalazi se na Kalganu."

"O kakvom to uticaju govoriš?"

"Zar očekujete da je Kalgan imun od te sveprisutne opasnosti? Obojica smo nekako zaključili da je Arkadijino bekstvo namešteno. Tačno? Tragali su za njom i našli je, a onda namerno dozvolili da je Diridž pusti. Diridž, razumete? Kako je to moguće? Zato što je naš čovek. Ali kako su to znali? Da li su računali na to da je izdajnik? A doktore?"

"Sad kažeš da su iskreno želeli da je uhvate. Otvoreno govoreći malo me zamaraš. Završi priču, spava mi se."

"Moja priča će brzo biti gotova." Iz unutrašnjeg džepa Antor izvuče snopić foto-snimaka. Bila su to poznata krivudanja

encefalografa. "Moždani talasi Diridža, snimljeno po njegovom dolasku", nemarno reče Antor.

Bili su sasvim čitljivi Darelovom golom oku, a kad ih je pregledao lice mu posive: "Kontrolišu ga."

"Tačno. Dozvolio je da Arkadija pobegne ne zato što je bio naš čovek, već čovek Druge zadužbine."

"Čak i pošto je saznao da Arkadija ide na Trantor, a ne na Terminus."

Antor sleže ramenima: "Bio je podešen tako da je pusti. Nije bilo načina da on to izmeni. Vidite, bio je samo oruđe. Desilo se da je Arkadija sledila najmanje mogući pravac, i da je verovatno bezbedna. Ili će bar biti bezbedna dotle dok Druga zadužbina ne izmeni planove, kako bi obuhvatila ovo promenjeno stanje stvari..."

Začutao je. Mala signalna svetlost na video-aparatu treperila je. Na Nezavisnoj mreži najavljivala je važne vesti. Darel je takođe primeti i mahinalnim pokretom, stečenim dugom navikom, uključi video. Upali su usred rečenice, ali pre nego što je bila završena saznadoše da je pronađen Hober Melou, odnosno njegova olupina, a da se po prvi put za gotovo pola veka Zadužbina opet nalazi u ratu.

Antorova vilica oštro se ocrtavala: "U redu, doktore, čuli ste ovo. Kalgan je napao, a Kalgan je pod kontrolom Druge zadužbine. Hoćete li se povesti za svojom kćeri i krenuti na Trantor?"

"Ne. Rizikovaću. Ovde."

"Dr Darele! Niste razboriti, ni koliko je to vaša kćer. Pitam se koliko vam se može verovati."

Jedan trenutak zadrža svoj oštri pogled na Darelu, a zatim se bez reči udalji.

Darel ostade u neizvesnosti i - gotovo - očajanju.

Video, na koga niko nije obraćao pažnju, predstavljao je uzrujanu mešavinu slike i zvuka koja je nervozno i podrobno opisivala prvi sat rata između Kalgana i Zadužbine.

17. RAT

Gradonačelnik Zadužbine nepotrebno je začesljavao proređene pramenove kose koja mu je ovičavala lobanju. "Koliko smo godina protraćili", uzdahnu on, "koliko smo prilika propustili. Ne optužujem nikoga, dr Darele, ali zaslužujemo poraz."

"Ne vidim razloga za nemanje vere u zbivanja, gospodine", spokojno odvratil Darel.

"Nemanje vere! Nemanje vere! Tako vam Galaksije, dr Darele, a na čemu biste zasnovali neko drukčije držanje? Dođite ovamo..."

Napola je vodio, a napola gurao Darel prema providnom jajolikom predmetu graciozno postavljenom na malo noseće energetske polje. Na dodir gradonačelnikove šake predmet počeo da zrači svetlost iz unutrašnjosti - bio je to precizan trodimenzionalan model dvostruke galaktičke spirale.

"Žutom bojom označen je deo svemira pod kontrolom Zadužbine, a crvenom onaj pod kontrolom Kalgana."

Darel je video jednu grimiznu loptu kako počiva u raširenoj žutoj šaci, koja je tu loptu obuhvatala sa svih strana, izuzev prema središtu Galaksije.

"Galaktografija je naš najveći neprijatelj", reče gradonačelnik. "Naši admirali ne kriju naš gotovo beznadežan strateški položaj. Pogledajte. Neprijatelj raspolaže unutrašnjim komunikacionim linijama. Zbijen je, sa podjednakom lakoćom nam se može suprotstaviti na svakoj strani. Može se boriti sa minimalnom vojskom. Mi smo raštrkani. Prosečna razdaljina između nastanjenih sistema u Zadužbini gotovo je tri puta veća od razdaljina unutar Kalgana. Otići, na primer, sa Santanija na Lokris za nas predstavlja put od dve hiljade pet stotina parseka, a za njih od samo osam stotina parseka, ako se zadržimo unutar naših dveju teritorija..."

"Sve to znam, gospodine", reče Darel.

"A ne shvatate da to može značiti poraz?"

"U ratu postoje i druge stvari, osim rastojanja. Mislim da ne možemo izgubiti. To je sasvim nemoguće."

"Zašto to kažete?"

"Na osnovu mog tumačenja Seldonovog plana."

"Oh, znači i vi se oslanjate na mističnu pomoć Druge zadužbine!"
Gradonačelnikove usne se iskriviše, a iza leđa šake mu pljesnuše jedna o drugu.

"Ne. Već samo na pomoć neumitnosti - i na hrabrost i upornost."

Uprkos ovakvih reči, iza svoje neusiljene samouverenosti, pitao se...

Šta bi bilo kad bi...

Pa... Šta ako je Antor bio u pravu da je Kalgan neposredno oruđe mentalnih volšebnika? Šta ako su naumili da poraze i unište Zadužbinu. Ne! To nije imalo smisla?

Pa ipak...

Gorko se nasmeši. Uvek isto! Uvek to virenje i virkanje kroz neprozirni granit koji je za neprijatelja tako proziran.

Galaktografske istine o situaciji, dakako, nisu bile nepoznate ni Stetinu.

Gospodar Stetin je stajao pred blizancem galaktičkog modela koji su gradonačelnik i Darel posmatrati. Samo što se gradonačelnik mrštio, a Stetin osmehivao.

Admiralska uniforma se impozantno blistala na njegovoj krupnoj prilici. Grimizna lenta ordena Reda Mazgova, koji mu je dodelio bivši Prvi građanin, onaj kojeg je šest meseci kasnije pomalo nasilno smenio, dijagonalno se pružala preko njegovih grudi od desnog ramena do struka. Srebrna zvezda s dvojnim kometama i mačevima sjajila mu se na levom ramenu.

Obraćao se šestorici članova svog generalštaba, u uniformama nešto manje pompeznim od njegove, i svom mršavom, sivom ministru predsedniku - tamnoj paukovoju mreži izgubljenoj u sjaju.

"Mislim da su odluke jasne", reče Stetin. "Možemo da čekamo. Za njih svaki dan odlaganja predstavlja novi udarac moralu. Ukoliko pokušaju da odbrane sve delove svog carstva suviše će se razviti, a onda možemo izvršiti napad udarivši istovremeno na dva mesta, ovde i ovde." Pokazao je pravce na galaktičkom modelu - dva koplja jasno bele boje probiše kroz žutu šaku iz crvene lopte koju je ta šaka držala, odsecajući s obe strane Terminus u zategnutom luku. "Tako

ćemo podeliti njihovu flotu u tri dela, koji se mogu pobediti s malo jedinica. Ukoliko se budu zbili, dobrovoljno će se odreći dve trećine svojih dominiona, verovatno time rizikujući i pobunu."

Nakon toga nastalu tišinu naruši jedino tanak glas ministra predsednika: "Za šest meseci Zadužbina će postati šest puta jača. Kao što svi znamo njihove rezerve su veće, njihova flota je brojčano nadmoćnija, a živa sila praktično neiscrpna. Možda bi brz napad bio sigurniji."

Očigledno je bilo da je njegov glas imao najmanje uticaja u toj sobi. Gospodar Stetin se nasmeši i načini jedan neukusan pokret rukom. "Šest meseci, ili jedna godina, ako bude potrebno, neće nas ništa koštati. Ljudi iz Zadužbine se ne mogu pripremiti, ideološki su za to nesposobni. Njihova filosofija je takva da veruju da će ih Druga zadužbina izbaviti. Ali ovog puta neće, a?"

Ljudi u sobi se s nelagodnošću promeškoljiše.

"Mislim da vam nedostaje samopouzdanje", ledeno primeti Stetin. "Trebalo bi da još jednom navedem izveštaje naših agenata sa teritorije Zadužbine ili da ponavljam nalaze gospodina Homira Mana, agenta Zadužbine sada u našoj... hm... službi? Da zaključimo sastanak, gospodo."

Stetin se vratio u svoje lične odaje, zadržavši na licu ukočeni osmeh. Katkad se pitao o ovom Homiru Manu. Čudan beskičmenjak, koji svakako nije ispunio prvobitna iščekivanja. Mada, vraćao je zanimljivim podacima koji su delovali uverljivo - naročito kada bi i Kalija bila prisutna.

Još više se ozari. I ta debela budala ima svojih korisnih strana. Mogla je, bar, da iz Mana izmami više nego je on uspevao, a sa manje teškoća. Kako bi bilo da je da Manu? Namrštio se. Kalija. Ona i njena glupa ljubomora. Svemira mu! Da mu je tu ona devojčica. Darelova... Zašto joj zbog toga nije smrvio lobanju?

Nije mogao da ukaže na razlog. Možda, zato što se slagala s Manom. A Man mu je bio potreban. Man je, na primer, dokazao da nema Druge zadužbine, odnosno, da je bar Mazgov u to verovao. Njegovim admiralima je bilo potrebno takvo uveravanje.

Voleo bi da može obnarodovati dokaze, ali bolje je ostaviti Zadužbinu da veruje u svog nepostojećeg pomagača. Da li mu je,

zapravo, Kalija na to ukazala? Tačno. Ona je to rekla.

Oh, glupost? Nije ona mogla ništa reći.

Mada...

Protrese glavom da bi je razbistrio i promeni misli.

18. SENKA SVETA

Trantor je bio svet ostataka i ponovnog rađanja. Usađen kao potamnili dragulj usred zbunjujućeg mnoštva sunca, u srcu Galaksije - usred hrpa i rojeva zvezda koje su se u obilju bez svrhe podizale uvis - na smenu je snivao o prošlosti i budućnosti.

Beše jednom vreme kada su se nematerijalni konci kontrole protezali od njegovog metalnog omotača do samih krajeva zvezdanog carstva. Bio je to jedan grad, dom četiri stotine milijardi upravljača, najmoćnija prestonica koja je ikad postojala.

Tako je bilo sve dok i do Trantora nije doprlo propadanje Carstva i dok se pre jednog veka u Velikom pustošenju njegove kolonije moći ne sručiše na sebe same i zauvek skršiše. U smrtonosnoj rušilačkoj eksploziji metalna ljuštura oko planete nabrala se i zgužvala u bolnu parodiju nekadašnje sopstvene veličine.

Preživeli počеше da čupaju metalnu prevlaku i da je za seme i stoku prodaju drugim planetama. Zemlja opet beše otkrivena, a planeta se vrati svojim počecima. Sa širenjem primitivne poljoprivrede, zaboravljala je svoju složenu i kolosalnu prošlost.

Odnosno, zaboravljala bi da na njoj još nije bilo grdih urvina koje su se u velikim gomilama uzdizale ka nebu u gorkoj, dostojanstvenoj tišini.

Arkadiji se u duši nešto pokrenu dok je posmatrala metalni rub horizonta. Za nju selo u kome su Palverovi živeli nije predstavljalo ništa drugo do gomilicu kuća - malih i primitivnih. Okolna polja bila su zlatnožuta; bogatim klasjem prekrivene oranice.

Ali tamo, van domašaja, ležala je uspomena na prošlost i dalje blistajući nepomućenim sjajem, bukteći u ognju u onim trenucima kada bi je svojom svetlošću obasjalo trantorsko sunce. Tokom ovih nekoliko meseci otkako je na Trantoru jednom je otišla tamo. Popela se na glatki, nepopucali pločnik i drznula da zađe u neme, prašinom prošarane zgradurine u koje je svetlost prodirala kroz rupe na porušenim zidovima i zgradama.

Bilo je to da čoveka srce zaboli. Bilo je to svetogrđe.

Otišla je a za njom je odzvanjalo - i tračala sve dok njena stopala ne otpočeše da ponovo meko udaraju o zemlju.

Preostalo joj je jedino to da se sa čežnjom obazire. Nije se usuđivala da još jednom naruši tu duboku utonulost u misli.

Znala je da je negde na ovom svetu rođena - u blizini stare Carske biblioteke koja je na Trantoru bila srž Trantora. Bila je najsvetija među svetim stvarima, svetinja nad svetinjama. Jedino je ona od celog sveta preživela Veliko pustošenje; čitavo stoleće ostala je čitava, netaknuta, kao neki izazov univerzumu.

U njoj su Hari Seldon i njegova skupina skovali svoj nezamislivi plan. U njoj je Ebling Miz proniknuo u tajnu i sav preneražen obamrlo sedeo, dok nije ubijen kako bi se sprečilo da se tajna prenese.

Tu u Carskoj biblioteci deset godina su živeli njen deda i baba, sve do smrti Mazgova, kada su se mogli vratiti u ponovo rođenu Zadužbinu.

Tu u Carsku biblioteku vratio se i njen otac sa nevestom, ne bi li još jednom pronašao Drugu zadužbinu, ali u tome nije uspeo. Tu se ona rodila, a tu joj je i majka umrla. Želela je da poseti Biblioteku, ali je Prim Palver odmahnuo okruglom glavom. "Ima do nje više hiljada milja, Arkadija, a ovde ima toliko posla. Sem toga, ne valja se ići tamo. Znaš i sama, to je svetilište..."

Arkadija je, međutim, znala da on ne želi da ona poseti Biblioteku; da se ponavlja slučaj palate Mazgova. Pigmeji sadašnjosti osećaju sujeverni strah prema zemnim ostacima džinova prošlosti.

No, bilo bi grozno kad bi zbog toga nešto zamerala ovom vedrom čovečuljku. Na Trantoru je već skoro tri meseca i sve to vreme on i ona - Tatica i Mamica - bili su divni prema njoj.

A čime im uzvraća? Time što ih upetljava u sveopštu propast. Da li ih je, možda, upozorila da je osuđena da bude uništena? Ne! Pustila ih mirno da preuzmu smrtonosnu ulogu zaštitnika.

Imala je nepodnošljivu grižu savesti - jer, šta joj je drugo preostajalo?

Oklevajući, krenu niz stepenice na doručak. Do nje dopreše glasovi.

Izvijajući punašni vrat Prim Palver zavuče ubrus za okovratnik košulje laćajući se kuvanih jaja sa neprikrevenim zadovoljstvom.

"Juče sam bio dole u gradu, Mamice", zamahnu viljuškom i gotovo priguši svoje reči obilnim zalogajem.

"Pa šta ima novo u gradu, Tatice?" ravnodušno će Mamica, sedajući, zagledajući po stolu i ponovo ustajući za so.

"Ah, nije najbolje. Vratio se jedan brod iz pravca Kalgana i doneo ondašnje novine. Tamo je rat."

"Rat! Tako! Pa neka krše vratove, kad u glavama nemaju pameti. Je li ti stigla plata? Tatice, ponavljam ti. Opomeni matorog Kesquera da ono nije jedina kooperativa na svetu. Dovoljno je već to što te tako plaćaju da me je sramota i da spomenem mojim prijateljicama; ništarije, bar bi to mogli raditi na vreme."

"Na vreme, tandara-mandara", razdraženo odvratila Tatice. "Slušaj, nemoj da mi zakeraš za vreme doručka, da mi preseda svaki zalogaj u grlu." Uz ove reči on se iskali jednim pustošenjem po prepečencu s maslacom. Zatim, nešto umerenije, dodade: "Borbe se vode između Kalgana i Zadužbine - i to već dva meseca."

Oponašajući svemirsku bitku, ruke mu kidisaše jedna na drugu.

"A-ha! Kakvi su izgledi?"

"Za Zadužbinu loši. Pa, videla si Kalgan, sve sami vojnici. Spremili su se. Zadužbina nije i zato - paf!"

Mamica iznenada spusti viljušku i siknu: "Budalo!"

"A?"

"Blesane! Samo laparaš."

Brzo pokaza rukom, a Tatice preko ramena spazi Arkadiju kako ukočeno stoji na pragu.

"U Zadužbini je rat?"

Tatice najpre bespomoćno pogleda u Mamicu, pa potvrdi glavom.

"I ona gubi?"

Ponovo klimnu.

Polako prilazeći stolu, Arkadija oseti kako je nešto nepodnošljivo guši u grlu. "Da li je sve gotovo?" prošapta.

"Gotovo", sa izveštačenom veselošću ponovi Tatice. "Ko kaže da je gotovo? U ratu se štošta dešava. I... i..."

"Sedi, srce." umirujuće će Mamica. "Ne treba pričati pre doručka. Kad u stomaku nemaš hranu nisi zdrava."

Arkadija se, međutim, ne osvrnu na nju: "Da li su Kalganci na

Terminusu?"

"Ne", ozbiljno će Tatica. "Vesti su od prošle nedelje, a Terminus se još borio. Časna reč. Govorim istinu. Jaka je još Zadužbina. Hoćeš da ti donesem novine?"

"Da!"

Nad ono malo doručka što je uspela da pojede čitala je novine i pri tom joj se oči zamagliše. Santani i Korelija su pali - bez borbe. Eskadrila zadužbinske flote našla se u nekom tesnacu u retko ozvezdanom sektoru Ifni i beše zbrisana, maltene, do poslednjeg broda. Zadužbina se sada vratila na jezgro od Četiri kraljevstva - prvobitno carstvo koje je izgrađeno pod prvim gradonačelnikom, Salvorom Hardinom. Međutim, još je pružala otpor - možda još ima izgleda - ma šta da se desi mora obavestiti oca. Mora nekako dopreti do njegovog uha. Mora! Kako? Kad se rat preprečio!?

Posle doručka, ona upita Taticu: "Idete li uskoro na neki nov put, g. Palvere?"

Tatica je sedeo u širokoj naslonjači na travnjaku ispred kuće i sunčao se.

"Put", lenjo ponovi. "Ko zna? Prijatno je odmarati se, a i imam još odsustva. Zašto da pominjemo nova putovanja? Ti si neki nemiran duh, Arkadija?"

"Ja? Ne, ovde mi se dopada. Veoma ste dobri prema meni, vi i gđa Palver."

On mahnu rukom prema njoj da bi je ućutkao.

"Razmišljala sam o ratu", reče Arkadija.

"Nemoj misliti o njemu. Šta ti tu možeš? Ako je to nešto protiv čega ne možeš ništa, zašto bi se kidala?"

"Razmišljala sam o tome da je Zadužbina izgubila većinu svojih poljoprivrednih svetova. Tamo verovatno hranu daju na karte."

"Ne brini. Sve će biti dobro." Tatica kao da se zbuni.

"Volela bih da im mogu odneti hranu, eto." Ona kao da ga preču. "Znate, posle smrti Mazgova Zadužbina se pobunila, pa je Terminus neko vreme bio odsečen jer je bio pod opsadom generala Hana Pričera koji je bio nasledio Mazgova. Ponestalo je hrane, otac kaže da mu je njegov otac pričao da su imali samo koncentrate amino-kiselina u prahu, koji su bili groznog ukusa. Zamislite, jedno jaje je

koštalo dve stotine kredita. U pravi čas su probili opsadu, pa su se tuda provukli brodovi sa namirnicama sa Santanija. Mora da je to bilo užasno doba. Možda se sada dešava opet nešto tako."

Posle kraćeg ćutanja Arkadija produži: "Znate, kladim se da bi Zadužbina bila spremna da za hranu plaća kao na crnoj berzi. Dvostruko, trostruko, pa i više. Eto, kad bi se, na primer, neka kooperativa sa Trantora toga poduhvatila, možda bi izgubila nekoliko brodova, ali kladim se da bi postala ratni bogataš pre nego što se rat završi. Nekada, davno, tako su radili trgovci Zadužbine, i to stalno. Kad bi bio rat, prodavali bi sve ono za čim je bila velika potražnja i rizikovali bi. Bez veze, po jednom putovanju zaradili bi i po dva miliona - čisto. I to samo od onog što bi prevezlil jednim brodom."

Tatica se prenu. Nije ni opazio da mu se cigara ugasila. "Posao s namirnicama? Hmm... Ali Zadužbina je tako daleko."

"Oh, znam. Pretpostavljam da to ne biste mogli obaviti odavde. Ako biste koristili redovni linijski brod verovatno ne biste stigli dalje od Masene ili Smušika, a posle biste morali da unajmite neki mali izviđački brod, ili neki sličan, kojim biste se mogli provući kroz borbenu liniju."

Tatica je rukom gladio kosu dok, je računao.

Dve nedelje kasnije bile su završene pripreme. Mamica je gotovo neprestano grdila... Prvo - zbog neizlečive tvrdoglavosti s kojom se izlagao tako reći samoubistvu. Zatim zbog neverovatne tvrdoglavosti s kojom je odbijao da joj dopusti da pođe sa njim.

"Mamice, zašto se ponašaš kao neka starica", upita Tatica. "Ne mogu da te povedem. Ovo je muški posao. Šta misliš da je rat? Zabava? Dečja igra?"

"A zašto ti onda ideš? Zar si ti muškarac, matora budalo, jednom nogom si u grobu. Pusti mlade da idu - a ne debele ćelonje kao ti."

"Nisam ćelav", dostojanstveno uzvratila Tatica, "i imam puno kose. A zašto da ja ne budem onaj koji će zaraditi proviziju? Ha, mladi? Slušaj, to mogu biti milioni."

Znala je, pa popusti.

Arkadija se videla s njim jednom pre nego što će poći.

"Idete na Terminus?"

"Što da ne? I sama kažeš da su im potrebni hleb, pirinač i

krompir. Zaključicu, dakle, s njima posao, pa će ih dobiti."

"Onda vas molim samo jedno: ako idete na Terminus da li možete... da li biste bili ljubazni da se tamo vidite s mojim ocem?"

Tatičino lice se zbora i obli saosećanjem: "Oh, zar treba da mi kažeš? Sigurno da ću ga videti. Reći ću mu da si živa i zdrava, da je sve u redu i da ću te dovesti kući kad se završi rat."

"Hvala vam. Reći ću vam kako da ga pronađete. Zove se dr Toran Darel, a živi u Stanmarku. To je vrlo blizu Terminus Grada, tako da donde možete doći redovnom avionskom linijom. Naša adresa je Kanalski put broj 55."

"Čekaj da zapišem."

"Ne, ne", Arkadija ispruži ruku, "ne smete da zapišete. Morate da zapamtite i da ga pronađete bez ičije pomoći."

Tatica je izgledao začuđen, a onda sleže ramenima: "Tako, pa dobro. Kanalski put, broj 55, u predgrađu Stanmark Terminus Grada, a donde se putuje prigradskom avionskom linijom. Je l' tako?"

"Još nešto."

"Da?"

"Hoćete li da mu prenesete moju poruku?"

"Naravno."

"Šapnuću vam je."

Prineo joj je svoj punački obraz i tihi šapat beše izmenjen. Tatičine oči se raširiše. "To hoćeš da mu kažem? Ali to ne znači ništa."

"On će znati šta sam mislila. Samo kažite da je ja šaljem i da sam rekla da će znati šta znači. A prenesite mu je baš onako kako sam vam rekla. Nikako drukčije. Nećete zaboraviti?"

"Kako bih mogao da je zaboravim? Taman posla! Tri kratke reči. Slušaj..."

"Ne, ne!" Ona uzrujano poče da poskakuje. "Nemojte ih ponavljati. Nemojte nikome ponoviti. Zaboravite potpuno na njih, osim za mog oca. Obećajte mi."

Tatica ponovo sleže ramenima. "Obećavam! Dobro!"

"Dobro", žalosno ponovi ona i, posmatrajući ga kako odlazi stazom do mesta gde ga je čekao vazdušni taksi koji će ga prevesti do svemirske luke, upita se nije li potpisala njegovu smrtnu presudu.

Pitala se da li će ga ikad ponovo videti.

Gotovo da se nije usuđivala da se vrati u kuću i pogleda u lice dobroj, nežnoj Mamici. Možda bi bilo najbolje da se ubije kad se sve završi, da se ubije zbog onog što im je učinila.

19. ZAVRŠETAK RATA

KVORISTONSKA BITKA - ...Vođena 17.9.377. godine z.e. između snaga Zadužbine i snaga kalganskog Gospodara Stetina; bila je to poslednja veća bitka u razdoblju Međuvlašća...

ENCIKLOPEDIJA GALAKTIKA

U novoj ulozi ratnog izveštaca Džoul Terbor se obreo sa svojom telesinom u oklopljenoj svemiroplovačkoj uniformi, i to mu se prilično dopadalo. Uživao je što se ponovo nalazi u vazduhu, a u nešto drukčijim uzbuđenjima borbi sa kalganskim brodovima i običnim ljudima on izgubi nešto od one gnevne bespomoćnosti zbog uzaludne borbe protiv Druge zadužbine.

Istina, vojevanje Zadužbine nije se odlikovalo pobedama; ali čovek je još mogao da na to filozofski gleda. Posle šest meseci samo jezgro Zadužbine bilo je još netaknuto, dok je jezgro Flote i dalje postojalo. Sa popunama izvršenim posle otpočinjanja rata, gotovo da je Flota sada bila brojnija, a i tehnički snažnija nego što je bila pre poraza kod Ifnija.

U međuvremenu ojačana je i planetarna odbrana, vojska je bolje obučena, uneto je više efikasnosti u administraciju - dok je popriličan deo kalganske osvajačke flote gutala potreba zadržavanja 'osvojene' teritorije.

Terbor se za sada nalazio sa Trećom flotom u spoljnim oblastima anakreonskog sektora. U skladu sa svojom politikom da od ovog rata stvori 'rat malog čoveka' upravo je intervjuisao dobrovoljca Fenela Limora, mašinistu treće klase.

"Ispričaj nam nešto o sebi, svemiroplovače", reče Terbor.

"Pa šta tu ima da se priča?" Limor se premeštao s noge na nogu, s bojažljivim, stidljivim osmehom na licu, kao da pred sobom ima sve one milione koji su ga nesumnjivo u tom času mogli gledati. "Ja sam sa Lokrisa. Radim u fabrici vazdušnih vozila. Šef sam odeljenja, plata dobra, oženjen, dvoje dece, dve devojčice. Ovaj, smem li da ih pozdravim, smem li - ako slučajno gledaju."

"Samo napred, čoveče. Video ti stoji na usluzi."

"Baš vam hvala." On zabrza. "Ćao, Mila, ako slušaš. Ja sam odlično. Kako je Sani? A Toma? Mislim neprestano na vas; možda ću na odsustvo kad se vratimo u luku. Paket s hranom sam dobio, ali ga vraćam. Sledovanje dobijamo redovno, a kažu da je kod civila pomalo gusto. To ti je otprilike sve."

"Potražiću je kad budem idući put na Lokrisu, momče, i postaraću se da joj ne manjka hrana. Važi?"

Mladi čovek se široko osmehnu i potvrdi glavom. "Hvala vam, g. Terbore. Bio bih vam zahvalan."

"Dogovoreno. A sad, kako bi bilo da nam ispričaš... Ti si dobrovoljac, zar ne?"

"Naravno. Ako neko zapodeva kavgu sa mnom, ne moram čekati da me neko natera na ovo. Prijavio sam se onog dana kad sam čuo za Hobera Meloua."

"To je pravi duh! Jesi li video mnogo okršaja? Vidim da imaš dve zvezdice."

"Tja!" pljucnu vojnika. "Nisu to bile bitke, već potere. Kalganci se ne bore, ako izgledi u njihovu korist nisu pet prema jedan, ili više. A i onda se samo ušunjaju i pokušavaju da nas saseku brod po brod. Jedan moj rođak bio je na Ikniju, i to na brodu koji se izvukao - na starom Eblingu Mizu. Kaže da je i tamo bilo isto. Svoju glavnu flotu bacili su na jednu našu krilnu divziju i sve dok nam nije preostalo samo pet brodova nisu se borili već se samo prikradali. Imamo sada dva puta više brodova no što su oni u toj bici imali."

"Znači, misliš da ćemo dobiti rat?"

"Naravski, sad kad se više ne povlačimo. Čak i da se stvari pogoršaju, tad bih očekivao da se umeša Druga zadužbina. Još uvek imamo Seldonov plan - a i oni to znaju."

Terbor malo iskrivi usta: "Dakle, ti to računaš na Drugu zadužbinu?"

Dobi iskreno iznenađen odgovor: "Pa, zar ne računa svako na nju?"

Mlađi oficir Tipelum uđe u Terborovu kabinu posle videoemisije. Baci jednu cigaretu dopisniku i zatvori kapu unazad, toliko da mu se s

mukom zadržavala na potiljku.

"Pokupili smo jednog zarobljenika", primeti on.

"Da?"

"Neki mali šiz. Tvrdi da je neutralac, ni manje ni više, da ima diplomatski imunitet. Mislim da ne znaju šta će s njim. Zove se Palvro, Palver, tako nekako, a kaže da je s Trantora. Svemira mi, ne znam šta će ovde u ratnoj zoni."

Terbor se, međutim, uspravi na ležaju sasvim zaboravljajući na to da se spremao da odrema. Dobro se sećao svog poslednjeg razgovora sa Darelom, dan posle objave rata kad se spremao da krene.

"Prim Palver", reče. Bilo je to tvrđenje.

Tipelum očuta i pusti da mu mlazići dima iziđu na uglove usta.
"Da. Tako ti svemira, otkud znaš?"

"Nije važno. Mogu li se videti sa njim?"

"Svemira mi, ne znam. Barba se zatvorio sa njim u svojoj kabini, pa ga saslušava. Svi misle da je špijun."

"Kaži barbi da ga poznajem, ako je on onaj za koga se izdaje. Preuzeću odgovornost."

Na admiralskom brodu Treće flote zapovednik Diksil istrajno je posmatrao Veliki detektor. Nijedan brod nije mogao a da ne bude izvor atomskog zračenja - čak ni kad leži kao inertna masa - svaka žiža tog zračenja bila je mala iskra na trodimenzionalnom polju.

Svi brodovi Zadužbine bili su na broju i nijedna iskra nije zaostala sad pošto je uhvaćen taj mali špijun koji je tvrdio da je neutralac. Neko vreme je taj brod sa strane prouzrokovao uzbunu u zapovednikovim odajama. Mislilo se da će biti neophodno da se hitno promeni taktika. Kako stoji...

"Jesi li siguran da si sve zapamtio?"

Kapetan Sen potvrdi glavom. "Provešću svoju eskadru kroz hipersvemir: radijus 10.00 parseka, teta 268,52 stepeni; fi 84,15 stepeni. Povratak na polaznu tačku u 13.30. Ukupno izbjivanje 11,83 časova."

"Tako je. Odsad ćemo računati na povratak precizran u pogledu mesta, a i vremena. Razumeš?"

"Da, zapovedniče." Pogledao je na ručni časovnik. "Moji brodovi će biti spremni do 01.40."

"Odlično", odvrati zapovednik Diksil.

Kalganska eskadra još nije bila na dometu detektora, ali će uskoro biti. U ovom smislu je primljeno posebno obaveštenje. Snage Zadužbine, bez Senove eskadre, bile bi brojčano znatno slabije, ali zapovednik je bio sasvim samopouzdan. Sasvim samopouzdan.

Prim Palver tužno pogleda oko sebe. Najpre u visokog mršavog admirala, zatim u ostale - svi su bili u uniformama - i najzad u ovog poslednjeg čoveka - ogroman i gojazan, s razdrljenim okovratnikom i bez mašne nije ličio na ostale - u ovog koji je rekao da želi da sa njim porazgovara.

"Admirale, savršeno su mi poznate sve ozbiljne mogućnosti u vezi ovoga, ali kažem vam da ću možda biti kadar da okončam sadašnju neizvestnost ako mi bude dozvoljeno da sa njim porazgovaram nekoliko minuta", reče Džoul Terbor.

"Postoji li neki razlog zbog koga ne možete da ga saslušate preda mnom?"

Tvrdoglavog izgleda, Terbor iskrivi usta. "Admirale, dok sam se nalzio na vašim brodovima Treća flota je uživala izvanredan publicitet u štampi. Ukoliko želite, možete postaviti ljude pred vrata i vratiti se kroz pet minuta. U međuvremenu, molim da mi malo iziđete u susret, pa ni vaš ugled u javnosti neće biti okrnjen. Razumete?"

Razumeo je.

Kad se nadoše nasamo, Terbor se obrati Palveru: "Brzo - kako se zove devojčica koju si silom odveo?"

Palver je jedino mogao da bulji razgoračenih očiju i maše glavom.

"Ne vrdaj" upozori ga Terbor. "Ako ne odgovoriš, proglašiće te za špijuna, a u ratu špijune raznose bez suđenja."

"Arkadija Darel", promuća Palver.

"A! U redu. Da li je živa?"

Palver klimnu.

"Bolje bi ti bilo da si u to siguran, ili nećeš dobro proći."

"U dobrom je zdravlju, na potpuno sigurnom mestu", tiho će Palver.

Admiral ponovo uđe: "Pa?"

"Gospodine, ovaj čovek nije špijun. Možete verovati u ono što vam kaže. Jamčim za njega."

"Tako?" Admiral se namršti. "On, dakle, predstavlja poljoprivrednu kooperativu sa Trantora koja želi da zaključi trgovinski sporazum sa Terminusom, radi isporuke žitarica i krompira. Dobro, ali sad ne može da ide."

"A što da ne", brzo upita Palver.

"Zato što se nalazimo usred okršaja. Kad bude završen... pod pretpostavkom da preživimo... odvešćemo vas na Terminus."

Kalganska flota, koja je krstarila svemirom, sa neverovatne razdaljine je otkrila brodove Zadužbine, ali je i sama bila otkrivena. Kao mali svici na Velikim detektorima obe strane se preko ogromne praznine približiše jedna drugoj.

"Mora biti da im je ovo glavnina", namršteno primeti admiral Zadužbine. "Pogledajte koliko ih je! Ipak, neće nam odoleti, neće ukoliko se može računati na Senovo odeljenje."

Kapetan Sen beše otišao pre nekoliko časova - kada je prvi put uočen neprijatelj. Plan se više nije mogao izmeniti. Ili će uspeti ili neće, mada se admiral osećao prilično samouveren. A i oficiri. Pa i ljudstvo.

Ponovo počeo posmatrati svice.

Svetlucali su preciznim formacijama, kao u nekom samrtnom plesu.

Flota Zadužbine je polako uzimala. Prolazili su časovi, a Flota je sporo menjala pravac držeći neprijatelja koji se približavao, skrećući s kursa prvo pomalo a zatim sve više.

U duhovima onih koji su diktirali plan bitke postojao je izvestan deo svemira koji je trebalo da zaposednu kalganski brodovi. Iz tog dela izmileše Zadužbinci, a ušunjaše se Kalganci. One koji bi se ponovo pojavili silovito bi iznenada napadali. One koji ostadoše unutra nisu ni taknuli.

Sve je zavisilo od nevoljnosti brodova Gospodara Stetina da sami preuzmu inicijativu - od njihove spremnosti da ostanu u tami, gde ih niko ne napada.

Zapovednik Diksil je netremice, bez uzrujavanja, gledao u svoj ručni časovnik. Bilo je 13-10.

"Imamo dvadeset minuta."

Poručnik koji je bio pored njega nervozno klimnu: "Do sada je sve izgleda bilo u redu, zapovedniče. Opkolili smo ih više od devedeset odsto. Ako uspemo da ih samo tako zadržimo..."

"Da! Ako..."

Brodovi Zadužbine počеше ponovo da sporo napreduju, vrlo sporo. No suviše brzo, da bi se Kalganci povukli, a ipak taman toliko brzo da obeshrabre kalgansko napredovanje. Ovi su radije čekali.

A minuti su prolazili.

U 13.25 admiralov signal se oglasi na sedamdeset i pet brodova u borbenoj liniji Zadužbine i oni se s maksimalnim ubrzanjem uputiše ka čelu kalganske flote koja je brojala tri stotine brodova. Kalganski zaštitni omotači uz plamen proradiše i ogromni snopovi energije počеше da sevaju. Svaki od tri stotine brodova ustremio se u istom smeru, prema svojim bezumnim napadačima koji im se suprotstaviše bez posustajanja i obaziranja.

U 13.30 niotkud se pojavi pedeset brodova pod zapovedništvom kapetama Sena; jednim jedinim skokom kroz hipersvemir dopreše do proračunatog mesta u proračunato vreme i rasporediše sa rušilačkim besom po nepripremljenoj kalganskoj pozadini.

Zamka je savršeno funkcionisala.

Kalgancima je još mogla pomoći njihova brojčana nadmoćnost, ali oni nisu bili raspoloženi za brojanje. Njihov prvi pokušaj je bio da umaknu, a jednom razbijena formacija bila je još ranjivija zbog toga što su joj neprijateljski brodovi preprečavali put.

Posle izvesnog vremena, poprimilo je to razmere lova na pacove.

Od tri stotine kalganskih brodova, jezgra i ponosa flote, na Kalgan se vratilo u gotovo beznadežnom stanju njih šezdesetak ili manje. Gubitak Zadužbine iznosio je osam od ukupno sto dvadeset i pet brodova.

Prim Palver se iskrcao na Terminus u jeku slavlja. Taj zanos ga je ošamućivao, pa pre nego što će napustiti planetu obavio je dva posla i dobio jednu molbu.

Dva obavljena posla behu 1) sklapanje ugovora na osnovu kojeg je Palverova kooperativa imala da mesečno isporučuje dvadeset brodskih tovara izvesnih namirnica, u toku naredne godine, po ratnoj ceni, a zahvaljujući nedavnoj bici bez odgovarajućeg ratnog rizika; i 2) prenošenje Arkadijinih triju kratkih reči drDarelu.

Dr Darel se jedan trenutak zaprepašćeno zagleda u njega, razrogačenih očiju, a zatim imade jednu molbu. Molba je bila da prenese Arkadiji odgovor. Palveru se taj odgovor dopao, jer je bio jasan i razumljiv. "Vrati se odmah. Neće biti nikakve opasnosti."

Gospodar Stetin je nemoćno besneo. Gledati kako ti se svako oružje lomi u rukama, osećati kako se čvrsto tkivo tvoje vojne moći raspada kao trulo, kakvo je iznebuha ispalo... to bi i suštu flegmu pretvorilo u tečnu lavu. A ipak, nemoćan je - i to zna.

Već nedeljama nije čestito spavao. Tri dana se nije obrijao. Otkazao je sve audijencije. Admirale je ostavio da se sami snalaze kako umeju, a niko nije znao bolje od samog Gospodara Kalgana da neće biti potrebni novi porazi i još mnogo vremena da bi se sukobio s unutrašnjom pobunom.

Ministar predsednik Lev Majrus uopšte nije bio od koristi. Stajao je tako tu, spokojan i bestidno star, gladeći kao uvek tankim nervoznim prstom boru duž nosa do brade.

"Učini nešto i ti", razvika se Stetin na njega. "Poraženi smo, razumeš li? Poraženi! A zašto? Ne znam zašto. Eto ti. Ne znam zašto. Da li ti znaš."

"Mislim da znam", mirno odvrati Mejrus.

"Izdaja!" Tiho beše izgovarena ta reč, a za njom tiho uslediše i druge. "Znao si za izdaju i ćutao si. Služio si onoj budali koju sam smaknuo s položaja Prvog građanina i misliš da ćeš služiti i svakog smrdljivog pacova koji me bude zamenio. Ako si tako radio iščupaću ti burag i sagoreti ga na tvoje rođene oči."

"Pokušavao sam da vam ulijem svoje sumnje", neuzrujano odvrati Mejrus, "i to ne jednom, već više puta. Uši sam vam zaglušivao, no vi ste više voleli da slušate savete onih koji su vam bolje podilazili. Stvar je ispala ne onako kako sam se plašio, već i gore. Ako sad nećete da me saslušate recite to, gospodine, i ja ću se udaljiti da bih uskoro imao posla s vašim naslednikom, čiji će prvi

potez nesumnjivo biti potpisivanje mirovnog ugovora."

Zakrvavljenih očiju Stetin je buljio u njega, stežući i olabavljajući pesnice: "Govori, ti siva drtino. Govori!"

"Često sam vam govorio, gospodine, da vi niste Mazgov. Možete upravljati brodovima i topovima, ali ne i duhovima vaših podanika. Da li znate, gospodine, protiv koga se borite? Borite se protiv Zadužbine koju je nemoguće poraziti - protiv Zadužbine koju štiti Seldonov plan - protiv Zadužbine kojoj je suđeno da osnuje novo Carstvo."

"Plana nema. Nema ga više. Man je to rekao."

"Onda je Man pogrešio. A i da je imao pravo, pa šta s tim? Vi i ja, gospodine, nismo narod. Ljudi i žene s Kalgana i sa njemu potčinjenih svetova iskreno i iz dubine duše veruju u Seldonov plan, kao što to čine svi stanovnici ovog dela Galaksije. Gotovo četiri stotine godina istorija nam utuvljuje činjenicu da Zadužbina ne može biti pobeđena. To nisu mogli učiniti ni kraljevstva, ni generalisimusi, pa ni samo staro Galaktičko carstvo."

"Mazgov je to učinio."

"Tačno, ali on je bio nešto nepredvidljivo, a vi to niste. Što je još gore, ljudi znaju da niste. Zato vaši brodovi ulaze u bitku strahujući da će biti na neki neznani način poraženi. Nad njima visi nematerijalno tkivo Plana. Tako da su oprezni, osvrću se pre nego što će napasti i malo suviše mudruju. S druge strane, to isto nematerijalno tkivo ispunjava neprijatelja samopouzdanjem, otklanja strah, održava moral uprkos početnim porazima. Što da ne? Zadužbina je uvek u početku bivala pobeđivana, a uvek bi na kraju pobeđila.

A vaš moral, gospodine? Svugde ste na neprijateljskoj teritoriji. Vaši posedi nisu bili napadnuti, još ne postoji opasnost invazije - a ipak, pobeđeni ste. Čak i ne verujete u mogućnost pobeđe zato što znate da nje nema.

Priklonite se, onda, ili ćete biti potučeni do nogu. Priklonite se dobrovoljno, pa ćete možda sačuvati ostatak. Zavisili ste od metala i energije i oni su vas do sada, koliko su mogli, potpomagali. Zanemarili ste duh i moral i oni su vas izdali. Poslušajte moj savet. Kod vas je čovek iz Zadužbine - Homir Man. Oslobodite ga. Pošaljite

ga na Terminus, i neka sa sobom ponese vaše mirovne predloge."

Iza bledih, stisnutih usana Stetin zaškrguta zubima. Ali šta je drugo mogao?

Prvog dana nove godine Homir Man napusti Kalgan. Prošlo je više od šest meseci otkako je otišao sa Terminusa, a u međuvremenu rat je besneo i posustao.

Došao je sam, a odlazi uz pratnju. Došao je kao običan čovek, privatno lice; odlazi kao nenaimenovani, ali uprkos tome stvarni ambasador mira.

A ono što se najviše izmenilo bila je njegova zabrinutost zbog Druge zadužbine. Na samu pomisao se nasmejao i s mnogo kitnjastih pojedinosti u sebi zamišljao kako će konačno otkriti dr Darelu, onom energičnom mladom sposobnjakoviću Antoru i svima njima...

On zna. On, Homir Man, najzad zna istinu.

20. "ZNAM..."

Homiru poslednja dva meseca Stetinovog rata nisu sporo prošla. U svom neuobičajenom zvanju Izvanrednog pregovarača našao se usred međuzvedanih poslova, u ulozi koju nije mogao a da ne smatra prijatnom.

Nije bilo nekih novih većih bitaka - tek nekoliko slučajnih čarki koje jedva da se računaju - uslovi mirovnog sporazuma behu pretreseni bez potrebe da Zadužbina učini neke ustupke. Stetin je sačuvao svoj položaj i gotovo ništa drugo. Njegova flota je raspuštena, posedi van domaćeg sistema behu pretvoreni u autonomije, a dozvoljeno im je da se slobodno izjasne za vraćanje na prethodni status potpune nezavisnosti, ili, pak, za konfederaciju unutar Zadužbine.

Rat je zvanično okončan na jednom asteroidu iz Terminusovog zvezdanog sistema, na kome se nalazila najstarija svemirska baza Zadužbine. U ime Kalgana sporazum je potpisao Lev Mejrus, dok je Homir bio zainteresovani posmatrač.

Za sve to vreme nije imao prilike da se vidi sa dr Darelom, a ni sa nekim od ostalih. No, to jedva da je imalo nekog značaja. Njegova vest je mogla da pričeka... i, kao i uvek, na tu misao on se nasmeši.

Dr Darel se vratio na Terminus nekoliko dana posle Dana pobeđe, a te iste večeri njegov dom posluži kao zborna mesto onoj istoj petorici ljudi koja je pre deset meseci skovala svoj početni plan.

Otezali su s večerom, a i kasnije, dok su pljuckali vino, kao da su oklevali da se vrate na staru temu.

Dok je jednim okom uporno piljio u purpurnu dubinu svoje vinske čaše, Džoul Terbor beše taj koji je više promrmlijao nego glasno izgovorio: "Pa, Homire, vidim da se sada baviš državnim poslovima? Dobro si izveo ovu stvar."

"Ja?" Man se veselo naglas nasmeja. Iz nekih razloga već mesecima nije zamuckivao. "Ništa ja s tim nemam. Sve je to Arkadija. Uzgled budi rečeno, Darele, kako je? Čujem da se vraća sa Trantora?"

"Tačno si obavešten", tiho odvrati Darel. "Njen brod treba da pristane kroz nedelju dana." Kriomice pogleda u ostale, ali čuli su se samo pomešani neodređeni radosni usklici. Ništa drugo.

"Znači, gotovo je", primeti Terbor. "Ko je sve ovo mogao da predskaže pre deset meseci! Man je bio na Kalganu i vratio se. Arkadija je bila na Kalganu i Trantoru, pa se i ona vraća. Bili smo u ratu i pobedili u njemu, tako mi svemira. Kažu da se velika istorijska kretanja mogu predskazati, ali zar izgleda zamislivo da se uopšte moglo predskazati sve ono što se zbilo i potpuno pomelo sve nas koji smo kroz to prošli."

"Koješta", kiselo dobaci Antor. "Uostalom, zbog čega toliko likuješ? Govoriš kao da smo doista izvojevali rat, mada smo zapravo samo pobedili u jednoj sitnoj krizi čija je jedina svrha zapravo bila da naše umove odvrati od onog pravog neprijatelja."

Nastade neprijatan tajac u koji je neskladnu notu unosio jedino jedva primetni smešak Homira Mana.

Stegnutom pesnicom Antor jarnosno udari o doručje svoje naslonjače: "Da, govorim o Drugoj zadužbini. Niko je ne spominje, i, ako pravilno zaključujem, ulaže se svaki napor da se o njoj ne misli. Da li to potiče od toga što je toliko privlačna ova atmosfera pobede koja je zatupela ovaj svet idiota, da i vi osećate da morate u njoj učestvovati? Prevrćite se preko glave, onda, idite na rukama dok ne udarite u neki zid, lupajte jedan drugog po leđima, prosipajte konfete kroz prozor. Radite sve što vam je drago, samo isterajte to iz sebe, a kad s tim završite i budete opet oni stari, vratite se da porazgovaramo o problemu koji i danas postoji upravo onako kako je postojao i pre deset meseci, kad ste se bečili preko ramena zazirući od nepoznatog. Zar zaista mislite da treba manje strahovati od Gospodara duha iz Druge zadužbine zbog toga što ste potukli jednog budalastog manipulanta svemirskih brodova?" Sav crven u licu i zadihan, on zastade.

"Hoćeš li me saslušati, Antore" spokojno upita Man. "Ili bi radije i dalje ostao u ulozi gromoglasnog zaverenika?"

"Kaži šta imaš, Homire", primeti Darel, "ali kako bi bilo da se svi uzdržimo od preterano slikovitog rečnika. U svoje vreme i na svom mestu on može biti lep, ali mi je danas dojadio."

Homir Man se zavalio u naslonjaču i pažljivo dopuni svoju čašu iz boce koja mu je bila kraj lakta.

"Na Kalgan sam poslat da saznam, koliko uspem, iz arhive u palati Mazgova. U tome sam proveo nekoliko meseci. Ne tražim nikakvu pohvalu za obavljenu posao. Kao što sam već spomenuo, ulazak mi je obezbedilo Arkadijino odrešito mešanje u ovu stvar. Činjenica je, međutim, da sam svom prvobitnom, priznajem ne malom, poznavanju života Mazgova i njeogovog vremena pridodao plodove obimnog rada na prvobitnoj građi koja nikome nije bila dostupna.

Stoga sam u jedinstvenom položaju da mogu proceniti istinsku opasnost od Druge zadužbine, mnogo više nego ovaj naš prijatelj koji se lako uzbuđuje."

"I", zapara glasom Antor, "kakva je tvoja ocena opasnosti?"

"Da je nema."

Posle kraćeg ćutanja Evlet Semik upita s izrazom zaprepašćene neverice: "Hoćeš reći da nema nikakve opasnosti?"

"Sigurno. Prijatelji, Druge zadužbine nema!"

Antorovi očni kapci se polako spustiše; sedeo je prebledelog, bezizraznog lica.

Našavši se u središtu pažnje, što mu je prijalo, Man produži: "Štaviše, nikada nije ni postojala."

"Na čemu zasnivaš ovaj čudni zaključak?" upita Darel.

"Osporavam da je čudan. Svima vama poznata je priča o traganju Mazgova za Drugom zadužbinom. Ali šta znate o dubini te potrage - o veri u njenu opravdanost? Na raspolaganju su mu stajala ogromna sredstva i on ih nije štedito. Bio je iskreno uveren u potrebu potrage - a ipak nije uspeo. Nije pronađena nikakva Druga zadužbina."

"Čovek teško da bi i mogao očekivati da će biti pronađena", nervozno primeti Terbor. "Imala je načina da se zaštiti od ljubopitljivih umova."

"Čak i onda kad je taj ljubopitljivi um bio um mutanta Mazgova? Mislim da nije tako. Ali valjda ne očekujete da vam za pet minuta iznesem suštinu pedeset knjiga izveštaja. Na osnovu mirovnog sporazuma sve one će vremenom postati deo Seldonovog istorijskog

muzeja, pa ćete slobodno i natenane moći da ih proučavate, kao što sam to ja uradio. Međutim, naići ćete na nedvosmisleni zaključak, a njega sam vam već izneo. Nema i nikada nije bilo Druge zadužbine"

"A šta je onda zaustavilo Mazgova?" umeša se Semik.

"Velika Galaksijo, a šta misliš da ga je zaustavila, kao što će i nas. Najveća predrasuda ovog doba jeste ta da su Mazgova u osvajačkoj karijeri osujetila neka tajanstvena bića superiornija čak i od njega. Sve to proističe iz gledanja u pogrešnoj svetlosti.

Naravno da u Galaksiji nema toga ko ne bi znao da je Mazgov bio fizička i psihička grdoba. Umro je sa tridesetak godina, zato što njegovo neprilagođeno telo više nije moglo savladati svoju škripavu mašineriju. Nekoliko godina pre smrti bolovao je. A i kad je bio u najboljem zdravlju, to bi se kod običnog čoveka smatralo slabim zdravljem. U redu! Osvojio je Galaksiju i prirodnim tokom stvari počeo da umire. Čudo je da je dospeo i dotle i toliko postigao. Prijatelji, sve to piše veoma čitkim slovima. Samo će vam biti potrebno strpljenje. Treba samo da pokušate da na sve te činjenice pogledate u novoj svetlosti."

"Dobro, da to probamo, Mane", zamišljeno će Darel. "Biće to zanimljiv pokušaj, i ako ništa drugo bar će nam misli učiniti gipkijim. Šta je s onim doterivanim ljudima - čije nam je snimke Antor doneo pre skoro godinu dana? Pomozi nam da i njih pogledamo u novoj svetlosti."

"To je lako. Koliko je stara kao nauka encefalografska analiza? Ili, da to drukčije izrazim, koliko je razvijeno proučavanje neuronskih puteva?"

"Tu smo tek na početku. To priznajem", reče Darel.

"Dobro. Koliko se onda možemo pouzdati u tumačenje onog što ste Antor i ti nazvali 'prepravljenom zaravni'? Imate teorije, ali koliko možete biti sigurni? Dovoljno sigurni da ih možete smatrati čvrstom osnovom za postojanje moćne sile koju sve drugo negira? Postuliranjem neke nadljudske i arbitrarne volje uvek je lako objasniti nepoznato.

To je veoma ljudska pojava. U toku čitave galaktičke istorije bilo je slučajeva da su se izolovani planetarni sistemi vraćali na varvarstvo, i šta bismo tu čuli? U svakom takvom slučaju ti divljaci pripisuju

neshvatljive prirodne sile - nevreme, bolesti, sušu - osetljivim bićima, moćnijim i arbitrarnijim od ljudi.

Mislim da to nazivaju antropomorfizmom, a u ovoj stvari mi smo divljaci i tome se prepuštamo. Kako malo poznajemo duhovnu nauku, te sve ono što ne poznajemo propisujemo nadljudima - u ovom slučaju ljudima Druge zadužbine, oslanjajući se na nagoveštaj koji nam je Seldon dao."

"Oh", prekide ga Antor, "dakle, ti se ipak sećaš Seldona. Pomislio sam da si ga zaboravio. Seldon je rekao da postoji Druga zadužbina. Rasvetli to."

"A da li su vama poznate sve Seldonove namere? Da li znate koje su nužnosti obuhvaćene njegovim proračunima? Možda je Druga zadužbina krajnje neophodno strašilo-plašilo se krajnje određenim zadatkom. Uzmimo, na primer, kako smo potukli Kalgan. Šta si ono spominjao u poslednjem nizu članaka, Terbore?"

Terbor pomeri svoju telesinu: "A vidim na šta ciljaš. Bio sam na Kalganu pred kraj, Darele, i bilo je očigledno da je moral na planeti bio neverovatno nizak. Pregledao sam njihovu novinsku arhivu: ovaj, očekivali su poraz. Zapravo, potpuno ih je obeshrabrila i sama pomisao na to da će vremenom Druga zadužbina preuzeti stvar u svoje ruke svrstavajući se, naravno, uz Prvu."

"Baš tako", produži Man. "Ja sam tamo bio tokom čitavog rata. Rekao sam Stetinu da nema Druge zadužbine i on mi je poverovao. Bio je samouveren. Ali nije bilo načina da se postigne da ljudi iznenada prestanu da veruju u ono u šta su verovali celog svog života, tako da je mit kasnije odigrao veoma korisnu ulogu u Seldonovoj kosmičkoj partiji šaha."

Međutim, Antor sasvim naprečac otvori oči i podrugljivo uperi pogled u Manovu priliku: "Tvrdim da lažeš."

Homir preblede: "Ne vidim zašto bih podnosio, a još manje odgovarao na optužbe ove vrste."

"To tvrdim bez namere da te lično uvredim. Ne možeš a da ne lažeš; nisi ni svestan da lažeš. Ali ipak, ti lažeš!"

Semik položi svoju uvelu šaku na mladićev rukav: "Lakše, momče!"

Antor nimalo nežno strese njegovu šaku i reče: "Gubim strpljenje

s vama. Ovog čoveka nisam video više od pet-šest puta u životu, a ipak mislim da se neverovatno izmenio. Vi ostali ga godinama poznajete, a prelazite preko toga. Već to bi bilo dosta da čovek poludi. Da li vi ovog čoveka, kojega smo saslušali, nazivate Homirom Manom? Nije to onaj Homir Man koga sam ja poznavao."

Šok izazva metež koga nadjača Manov glas: "Tvrdiš da sam varalica?"

"Možda ne u uobičajenom smislu", povika Antor iznad žagora, "ali ipak varalica. Tišina! Tražim da me saslušate."

Da bi ih primirio, besno se namršti: "Da li se neko seća onog Homira Mana koga se ja sećam - u sebe povučenog bibliotekara koji nikada ne bi progovorio a da se vidno ne uzbudi; čoveka sa nervoznim glasom koji bi svoje nesigurne rečenice mucao? Da li ovaj čovek zvuči kao on? Tečno govori, samouveren je, pun teorija, i, svemira mi, ne muca. Je li to ista osoba?"

Čak je i Man izgledao zbunjen, a Pelej Antor produži: "Kako bi bilo da ga proverimo?"

"Kako?" upita Darel.

"Vi pitate kako! Postoji očigledan način. Imate li onaj njegov encefalografski snimak od pre deset meseci? Napravite novi i uporedite."

On uperi prstom u namrštenog bibliotekara i plahovito reče: "Čikam ga da odbije da se podvrgne analizi!"

"Nemam ništa protiv", izazovno će Man. "Ja sam onakav kakav sam oduvek bio."

"Kako znaš", prezrivo dobaci Antor. "Otići ću i dalje. Nikome ovde ne verujem. Želim da se svako podvrgne analizi. Bio je rat. Man je bio na Kalganu; Terbor na brodu i svugde po ratištu. I Darel i Semik su bili odsutni - nemam pojma gde su bili. Samo sam ja ostao ovde u osami i na sigurnom mestu, tako da se više ne mogu pouzdati ni u kog od vas. A da bi igra bila poštena i ja ću se podvrgnuti proveru. Slažemo li se? Ili treba da vas ostavim i da nastavim sam?"

Terbor sleže ramenima govoreći: "Nemam ništa protiv."

"Već sam rekao da nemam", ponovi Man.

Semik mahnu rukom u znak nemog pristanka, a Antor pričekava na Darela. Darel najzad klimnu.

"Uzmite najpre moj", reče Antor.

Dok je mladi neurolog, spustivši očne kapke, duboko zamišljen, nepomično sedeo na stolici, igle su delikatno upisivale svoje putanje unutar unakrsnih linija.

Darel iz arhive izvadi fasciklu sa starim Antorovim encefalografskim snimcima. Pokaza ih Antoru. "To je tvoj potpis, je li tako?"

"Da, da. To su moji snimci. Uporedite."

Skener je projektovao nove i stare snimke na ekran. Svih šest kriva na svakom snimku bejahu tu, a u mraku se sa promuklom jasnoćom zaori Manov glas: "Pogledajte tamo. Postoji neka promena."

"To su primarni talasi čeonog režnja. Homire, to ništa ne znači. Ti novi šiljci koje pokazuješ predstavljaju samo gnev. Drugi su važni."

Dodirnuo je komandno dugme i šest parova se stopiše i podudariše. Jedino su veće amplitude primarnih talasa stvarale udvojene linije.

"Zadovoljni?" upita Antor.

Darel odsečno klimnu i sam zauze mesto. Semik dođe na red posle njega, a za njim Terbor. Bez reči behu uzete krive: bez reči behu upoređene. Man je poslednji zauzeo mesto. Na trenutak je oklevao, a zatim sa malko očajanja u glasu primeti: "Ovaj, čujte, ja sam poslednji došao na red i nervozan sam. Očekujem da će se to uzeti u obzir."

"Naravno", potvrdi mu Darel. "Svako tvoje svesno osećanje uticaće samo na primarne talase, a oni nisu bitni."

U muklom tajcu koji posle toga nastade izgledalo je kao da prolaze časovi... A zatim u tami, dok su upoređivali, Antor hrapavo reče: "Naravno, naravno, to je samo početak kompleksa. Zar nije to ono što je rekao? Prepravljanje ne postoji, to je običan antropomorfni pojam - ali, pogledajte ovo! Koincidencija - pretpostavljam."

"Šta je", vrisnu Man.

Darelova ruka steže bibliotekarevo rame: "Miruj, Mane... po tebi je neko petljao; oni su te prilagodili."

Svetlost se ponovo upali, a Man se napaćena pogleda obazre,

pokušavajući da se usiljeno osmehne. "Ne mislite to, valjda, ozbiljno? Mora biti da nešto hoćete s ovim. Proveravate me, zar ne?"

No, Darel samo kruto odmahnu glavom: "Ne, ne, Homire. Istina je."

Bibliotekareve oči se odjednom napuniše suzama. "Uopšte se ne osećam drukčijim. Ne verujem u to." A onda iznenada uvereno reče: "Svi ste vi u ovo umešani. To je zavera."

Darel pokuša da ga pokretom primiri, ali Man strese njegovu ruku i zareža: "Nameravate da me ubijete. Tako mi svemira, hoćete da me ubijete!"

Antor se u jednom skoku baci na njega. Začu se oštro pucketanje kosti o kost, i Homer omlitavi i sruči se sa izrazom straha na licu.

Antor se drščući podiže: "Bolje bi bilo da ga vežemo i da mu zapušimo usta. Kasnije ćemo odlučiti šta ćemo s njim." Zagladio je svoju dugačku kosu unazad.

"Kako si pogodio", ođednom upita Terbor, "da nešto sa njim nije u redu?"

Antor se podsmešljivo okrenu prema njemu: "Nije bilo nimalo teško. Vidite, slučajno znam gde se zaista nalazi Druga zadužbina."

Kod uzastopnih duševnih potresa dejstvo se smanjuje...

Semik blago upita: "Jesi li siguran? Ovaj, upravo smo kroz tako nešto prošli s Manom..."

"Ovo nije baš isto", uzvрати Antor. "Darele, onog dana kad je započeo rat razgovarao sam s vama veoma ozbiljno. Pokušao sam da vas nateram da odete sa Terminusa. Da sam mogao da se u vas pouzdam, još tada bih vam saopštio ovo što ću vam sada reći."

"Hoćeš da kažeš da već pola godine znaš odgovor?" nasmeši se Darel.

"Znao sam ga od onog trenutka kad sam saznao da je Arkadija otišla na Trantor."

Preneražen, Darel skoči na noge: "Šta s tim ima Arkadija? Šta si time hteo da kažeš?"

"Apsolutno ništa drugo do ono što je vidljivo na površini nama tako dobro poznatih zbivanja. Arkadija odlazi na Kalgan i u strahu beži u samo središte Galaksije, umesto da se vrati kući. Menjaju poručnika Diridža, našeg najboljeg agenta na Kalganu - Homir Man

odlazi na Kalgan i njega takođe menjaju. Mazgov je osvojio Galaksiju, ali, začudo, od Kalgana pravi svoje sedište; sve to me navodi da se upitam da li je bio osvajač ili, možda, oruđe. Na svakom koraku susrećemo se sa Kalganom, Kalganom - i samo Kalganom, s tim svetom koji je nekako preživeo i netaknut izišao iz svih borbi generalisimusa u toku jednog stoleća."

"I kakav je, dakle, tvoj zaključak?"

"Jasan." Antorov pogled je goreo. "Druga zadužbina se nalazi na Kalganu."

"Antore, bio sam na Kalganu", prekide ga Terbor, "bio sam tamo prošle nedelje. Ako je Druga zadužbina na njemu, onda sam ja lud. Lično, mislim da si ti lud."

Mladić se ogorčeno okrenu prema njemu: "Ti, debela budalo! Kako bi ti očekivao da Druga zadužbina izgleda? Kao gimnazija? Možda očekuješ da zračno polje jednim snopom, zelenom i purpurnom bojom ispiše 'Druga zadužbina' duž prilaznog svemirskog puta? Čuj me, Terbore. Ma gde da se nalazi, to je zatvorena oligarhija. Moraju biti dobro skriveni na svetu na kome postoje, kao što je i sam taj svet skriven od ostatka Galaksije."

Terboru zaigra brada: "Nimalo mi se ne dopada tvoje držanje, Antore."

"To me mnogo brine", dobi sarkastičan odgovor. "Obazri se oko sebe ovde na Terminusu. Nalazimo se u središtu - jezgru - izvorištu Prve zadužbine i sveg njenog saznanja iz oblasti fizike. Pa, koliki deo stanovništva čine fizičari? Možete li rukovati stanicom za prenos energije? Šta znate o načinu rada hiperatomskog motora? A? Broj pravih naučnika na Terminusu - čak i na Terminusu - iznosi manje od jedan odsto od ukupnog stanovništva.

A kako je onda s Drugom zadužbinom, gde se mora sačuvati tajnost? Upućenih će tamo biti još manje, a oni će biti skriveni čak i od svog rođenog sveta."

"Čuj", oprezno će Semik. "Upravo smo sredili Kalgan..."

"To jesmo. To jesmo", podsmešljivo primeti Antor. "Oh, kako slavimo tu pobedu! Gradovi su još praznično osvetljeni, još prašte vatrometi, još kliču preko televizora. A šta sad, sad, kad se ponovo traga za Drugom zadužbinom, gde je poslednje mesto na kome

ćemo je potražiti; gde je poslednje mesto gde će je svako potražiti?
Tačno! Kalgan"

Znate, nismo im naudili, ne uistinu. Uništili smo nešto brodova, poubijali nekoliko hiljada, pocepali njihovo carstvo, preuzeli nešto od njihove trgovačke i privredne moći - ali sve to ne znači ništa. Kladam se da ni jednom pripadniku prave vladajuće klase na Kalganu nije pričinjena ni najmanja neprijatnost. Naprotiv, sad su sigurni od radoznalaca. Ali ne i od moje radoznalosti. Šta kažete, Darele?"

Darel sleže ramenima. "Zanimljivo. Pokušavam da ovo uskladim s jednom porukom koju sam pre nekoliko meseci primio od Arkadije."

"Oh, poruka", upita Antor, "a kako je glasila?"

"Pa, nisam siguran. Tri kratke reči. Ali zanimljivo je."

"Čujte", brižno zainteresovan upade Semik, "ima nešto što ne shvatam."

"A to bi bilo?"

Semik je brižljivo odabirao reči, a dok je svaku ponaosob pevuckajući i sa oklevanjem izgovarao odizala mu se staračka gornja usna: "Eto, Homir Man malopre reče da je Hari Seldon lagao kad je rekao da je osnovao Drugu zadužbinu. Ti sad pričaš da nije tako i da Seldon nije lagao, a?"

"Tačno, nije lagao. Seldon je rekao da je osnovao Drugu zadužbinu i to je i učinio."

"Dobro, neka je tako, ali rekao je još nešto. Rekao je da je osnovao dve Zaduzbine na suprotnim krajevima Galaksije. E, mladiću, to je bila laž - jer Kalgan nije na suprotnom kraju Galaksije."

"To je nevažno", kao da se ljutnu Antor. "Možda je to bilo da bi se zaštitila. Najzad, razmislite... Kakvu bi stvarnu svrhu imalo to da Duhovni gospodari budu na suprotnom kraju Galaksije? Kakva je njihova funkcija? Da pomognu da se Plan sačuva. Ko su glavni igrači u Planu? Mi, Prva zadužbina. Odakle mogu da najbolje motre na nas i da odgovore svom zadatku? Na suprotnom kraju Galaksije? Smešno! Zapravo, nalaze se na pedeset parseka odavde, što je mnogo logičnije."

"Taj mi se argument sviđa", reče Darel. "Razborit je. Čujte, Man je već neko vreme pri svesti, predlažem da ga oslobodimo. On stvarno ne može nikome pričiniti neko zlo."

Antor htjede da se usprotivi, ali Homir je živahno klimao glavom. Pet sekundi docnije isto toliko živahno je trljao zglavke svojih ruku.

"Kako se osećaš", upita Darel.

"Grozno", zlovoljno će Man. "Ali nije važno. Nešto bih želeo da upitam ovog našeg mladog pametnjakovića. Čuo sam šta je imao da kaže, pa molim za dozvolu da upitam šta ćemo sada preduzeti."

Zavladalo je neko čudno i neumesno ćutanje.

Man se gorko osmehnu. "Pretpostavimo da Kalgan jeste Druga zadužbina. Ko je to na Kalganu? Kako ćete ih pronaći? Kako ćete se s njima uhvatiti ukoštac ako ih pronađete, a?"

"Ma kako da to čudno zvuči", upade Darel, "ja na to mogu odgovoriti. Da vam ispričam čime smo se Semik i ja bavili ovo pola godine? To će tebi, Antore, pružiti još jedan razlog zbog čega mi je toliko bilo stalo da sve ovo vreme ostanem na Terminusu.

Pre svega, encefalografskom analizom sam se bavio mnogo više nego što je to iko od vas mogao da posumnja. Otkriti umove pripadnika Druge zadužbine mnogo je tananiji posao nego što je obično pronalaženje 'prepravljenih zaravni' - i, zapravo, to nisam postigao. Ali sam se dovoljno približio tome.

Da li neko od vas zna kako funkcioniše emocionalna kontrola? Još od vremena Mazgova ona je postala popularna kod romanopisaca i o njoj je napisano, izgovoreno i snimljeno mnogo gluposti. Uglavnom se tretirala kao nešto tajanstveno i okultno. A ona to, naravno, nije. Svako zna da je mozak izvor na desetine hiljada elektromagnetskih polja. Svako i najmanje osećanje na manje-više složen način menja ta polja, a i to je sigurno poznato svakome.

Moguće je zamisliti um koji može osetiti ova promenljiva polja, pa čak i odgovarati na njih. To jest, u velikom mozgu može postojati jedan naročit organ koji bi bio u stanju da preuzme svaki raspored polja koji otkrije. Kako bi on to tačno obavio nemam predstavu, ali to nije važno. Da sam, na primer, slep, ipak bih mogao upoznati značenje fotona i energetskih kvantuma, i bilo bi mi shvatljivo da apsorpcija fotona te energije može dovesti do hemijskih promena u nekom telesnom organu tako da se njeno prisustvo može otkriti. Mada, naravno, ne bih bio u stanju da na osnovu toga shvatim boju.

Da li svi ovo razumete?"

Antor odlučno potvrdi glavom, a ostali sumnjičavo.

"Takav hipotetični duhovni rezonantni organ mogao bi obaviti ono što se popularno naziva 'čitanjem osećanja', pa čak i 'čitanjem misli', što je zapravo nešto tananije, na taj način što bi se usklađivao sa poljima koja emituju drugi umovi. Posle toga bi se lako dalo zamisliti da postoji neki sličan organ koji bu u stvari nametnuo nekom drugom umu promenu. Svojim snažnijim poljem mogao bi usmeravati slabije polje drugog uma - onako kao što jak magnet usmerava atomsku dvopolnost čelične šipke i ostavlja je posle toga namagnetisanom.

Proračune Druge zadužbine razrešio sam u tom smislu da sam razvio funkciju koja će predskazati neophodnu kombinaciju neuronskih puteva koji bi omogućili formiranje organa one vrste kakvu sam upravo opisao - ali, na žalost, funkcija je suviše složena da bi se mogla rešiti pomoću do sada poznatih matematičkih sredstava. Šteta, jer to znači da nikada neću otkriti obrađivače umova samo na osnovu encefalografskih snimaka.

Međutim, uspeo sam da učinim nešto drugo. Uspeo sam da, uz Semikovu pomoć, napravim nešto što sam nazvao mentalnim statičkim uređajem. Nije nedostupno modernoj nauci da stvori izvor energije koji će podražavati raspored elektromagnetskog polja encefalografskog tipa. Štaviše, može se napraviti tako da se potpuno nasumce menja, stvarajući, kad je u pitanju posebno duhovno čulo, neku vrstu 'šuma' ili 'statičkog polja' kojim bi se zamaskirali ostali umovi s kojima bi mogao biti u kontaktu.

Da li i dalje shvatate?"

Semik se zakikota. I ne znajući potpomogao je stvaranju, ali je pogodio, sasvim tačno je pogodio. Još je u starcu ostao poneki trik...

"Mislim da shvatam", reče Antor.

"Uređaj se prilično lako može napraviti, a na raspolaganju su mu bila sva sredstva Zadužbine, pošto je ovo rađeno u okviru vojnog istraživačkog rada. Sada su gradonačelnikove kancelarije i Zakonodavna skupština okruženi mentalnim statičkim poljem. A i većina naših ključnih fabrika. Pa i ova zgrada. Kasnije će to biti i svako ono mesto koje budemo poželeti da apsolutno zaštitimo od Druge zadužbine ili nekog budućeg Mazgova. Eto, u tome je stvar."

Završio je jednim jednostavnim pokretom ruke.

"Znači, gotovo je", ošamućenog izgleda primeti Terbor. "Velikog mi Seldona, gotovo je."

"Pa, ne baš sasvim", uzvratil Darel.

"Kako to, ne baš sasvim? Zar postoji još nešto?"

"Da, još ne znamo gde se nalazi Druga zadužbina!"

"Šta", riknu Antor, "hoćeš da kažeš..."

"Da. Kalgan nije Druga zadužbina."

"Otkud ti znaš?"

"Prosto", progundala Darel. "Vidite, slučajno znam gde se zaista nalazi Druga zadužbina."

21. ZADOVOLJAVAJUĆI ODGOVOR

Terbor iznenada poče da se smeje i smejao se kao snažni udarci vetra što se odzvanjajući odbijaju od zidova i zadihano zamiru. Najzad, zanemoćavši, odmahnu glavom: "Velika Galaksijo, ovo će trajati čitavu moć. Jedan za drugim postavljamo svoje slamne lutke da bi ih obarali. Zabavljamo se, ali nigde ne dospevamo. Svemira mu! Možda su sve planete Druga zadužbina. Možda i nemaju planetu, već su im ključni ljudi raspoređeni po svim planetama. Uostalom, i nije važno, pošto, kako Darel kaže, imamo savršenu odbranu!"

Darel se naveselo osmehnu: "Terbore, nije dovoljna savršena odbrana. Čak je i moj mentalni statički uređaj samo nešto što nas zadržava na jednom istom mestu. Ne možemo večno stajati stegnutih pesnica, bezumno zverajući u svim pravcima za nepoznatim neprijateljem. Moramo ne samo znati kako da pobedimo, već i koga treba da porazimo. A poseban svet na kome je neprijatelj postoji."

"Pređi na stvar", umorno će Antor. "Šta imaš da kažeš."

"Arkadija mi je poslala jednu poruku, a dok je nisam primio nisam uočio nešto što je bilo očigledno. Verovatno to očigledno ne bih nikada ni spazio. Iako je to bila jednostavna poruka, a glasila je: 'Krug nema kraja'. Razumete li?"

"Ne", tvrdoglavo će Antor, a beše jasno da izražava i osećanja ostalih.

"Krug nema kraja", zamišljeno ponovi Man i nehotice nabirajući čelo.

"Pa, meni je bila jasna..." nestrpljivo će Darel. Kako glasi ona jedina apsolutna činjenica koju znamo o Drugoj zadužbini, a? Reći ću vam! Znamo da je Hari Seldon nju smestio na suprotan kraj Galaksije. Homir Man je izneo teoriju da je Seldon slagao o postojanju Zadužbine. Peleđ Antor se, pak, založio za teoriju da je Seldon u tom pogledu govorio istinu, ali da je slagao u pogledu mesta Zadužbine. A ja vam kažem da Hari Seldon ni u čemu nije slagao; da je govorio apsolutnu istinu.

Međutim, šta je drugi kraj? Galaksija je pljosnati objekt u obliku sočiva. Presek duž njene ravni je krug, a krug nema kraja - kako je to Arkadija shvatila. Mi - mi, Prva zadužbina, na Terminusu smešteni smo na rubu tog kruga. Po definiciji nalazimo se na jednom kraju Galaksije. Idite rubom tog kruga i pronađite drugi kraj. Idite dalje, dalje i sve dalje i nećete pronaći drugi kraj. Samo ćete se vratiti na polaznu tačku... I tu ćete naći Drugu zadužbinu."

"Tu?" ponovi Antor. "Mislite ovde?"

"Da, ovde!", energično uskliknu Darel. "A gde bi drugde mogla biti? Sam si rekao da je malo verovatno da bi bila smeštena na takozvanom drugom kraju Galaksije, ako bi trebalo da pripadnici Druge zadužbine budu čuvari Seldonovog plana, zato što bi tamo bili izolovani u najvećoj mogućoj meri. Smatrao si da bi pedeset parseka bilo mnogo razboritije rastojanje. A gde bi bili najsigurniji? Ko bi ih ovde potražio? Oh, staro je načelo da se najmanje sumnja u najočiglednije mesto. Zašto je jadni Ebling Miz bio toliko iznenađen i obeshrabren svojim otkrićem mesta Druge zadužbine? Očajnički je tragaو za njom kako bi je upozorio da se Mazgov približava, a onda je ustanovio da je jednim potezom Mazgov već osvojio obe Zaduzbine. Zbog čega sam Mazgov nije imao uspeha u svom traganju? A kako bi i imao? Ako čovek traži nesavladivu opasnost teško da će je potražiti među već poraženim neprijateljima. Tako su Duhovni gospodari natenane mogli da pripreme planove kako bi zaustavili Mazgova, a i uspeli su u tome. Ah, to je tako jednostavno! Evo nas s našim zaverama i planovima kako mislimo da smo ih sačuvali u tajnosti, dok se istovremeno nalazimo u samom srcu i jezgru neprijateljske tvrđave. To je smešno!"

Skeptičnost se ne izbrisa sa Antorovog lica. "Iskreno verujete u ovu teoriju, dr Darele?"

"Iskreno u nju verujem."

"U tom slučaju, svaki naš sused, svaki čovek pored koga na ulici prođemo, može biti nadčovek iz Druge zadužbine čiji um posmatra tvoj um opipavajući mu bilo misli."

"Tačno."

"A dozvolili su nam da sve ovo vreme teramo po svome, a da nas nisu uznemiravali?"

"Bez uznemiravanja? A ko ti kaže da nas nisu uznemiravali? Ti, ti sam si dokazao da su Mana doterivali. Na osnovu čega zaključuješ da smo ga prvi put poslali na Kalgan samo zato što je to bila naša želja - ili da je Arkadija prisluškivala naš razgovor i krenula za njim po sopstvenoj želji? Ha! Verovatno su nas bez prestanka uznemiravali. Konačno, zašto bi radili više nego što moraju? Mnogo više im koristi da nas zavedu na pogrešan put, nego da nas sami zaustave."

Antor zaroni u misli i izroni iz njih nezadovoljnog izgleda. "E, ovo mi se ne dopada. Vaš mentalni statički uređaj nije vredan pažnje. Ne može se večno sedeti kod kuće, a čim iz nje iziđemo propali smo zbog onog što samo mislimo da znamo. Izuzev, ako niste kadri da napravite neki mali uređaj za svakog stanovnika Galaksije."

"Da, ali nismo baš sasvim nemoćni, Antore. Ovi ljudi iz Druge zadužbine imaju jedno naročito čulo kojeg smo mi lišeni. On je njihova snaga, ali i slabost. Na primer, postoji li neko napadačko oružje koje bi bilo efikasno protiv čoveka sa normalnim vidom, a neupotrebljivo protiv slepog?"

"Naravno", hitro upade Man. "Svetlost u oči."

"Tačno", spremno potvrdi Darel. "Dobra, snažna, zaslepljujuća svetlost."

"Pa šta?" upita Terbor.

"Analogija je očita. Imam mentalni statički uređaj. On stvara veštački elektromagnetski raspored koji će za um čoveka iz Druge zadužbine biti ono što je snop svetlosti za nas. No, mentalni statički uređaj je kaleidoskopski. Brzo i neprekidno se menja, brže nego što ga može pratiti mozak koji prima. Zatim, setite se treperave svetlosti, one vrste koja bi vam prouzrokovala glavobolju ukoliko bi dovoljno dugo potrajala. Pojačavajte tu svetlost, ili to elektromagnetsko polje, sve dok ne postane zaslepljujuće i - pretvoriće se u bol, u neizdrživ bol. Ali samo za one koji imaju odgovarajuće čulo; ne za one bez njega."

"Zaista?" počeo da se oduševljava Antor. "Jeste li to već isprobali?"

"Na kome? Naravno da nisam isprobao. Ali funkcionisalo bi, siguran sam."

"A gde su onda komande polja oko ove kuće? Voleo bih da ih pogledam."

"Evo." Darel zavuče ruku u džep kaputa. Bio je to neki mali predmet, jedva da je malo ispupčio džep. Dobacio mu je crni valjak u koji su bila usađena dugmad.

Antor ga pažljivo pregleda, a onda sleže ramenima. "Od gledanja nisam ništa pametniji. Slušajte, Darele, šta ne smem da diram? Ne bih, ovaj, želeo da pretvorim zaštitu kuće u neki nesrećni slučaj."

"Nećeš to napraviti", ravnodušno primeti Darel. "Komanda je zabravljena." On kvrcnu prekidačem na polugu, ali se on ne pomeri.

"A čemu služi ovo dugme?"

"Njime se menja brzina promene rasporeda. A ovo menja jačinu. Malo pre sam ga spominjao."

"Smem li..." upita Antor držeći prst na dugmetu za jačinu. Ostali priđoše sasvim blizu.

"Što da ne?" prihvati Darel. "Nama ne može naškoditi."

Polako, maltene drhtavo, Antor okrenu dugme najpre u jednom, a potom u drugom smeru. Terbor zaškrguta zubima, dok Man brzo zažmirka. Izgledalo je kao da izoštravaju svoj nedovoljni čulni aparat kako bi pronašli baš taj impuls koji im ne bi mogao naškoditi.

Antor, najzad, sleže ramenima i hitnu upravljačku kutiju Darelu u krilo. "Treba, valjda, da vam poverujemo na reč. Mada, zaista je teško zamisliti da bi se išta desilo kad sam okrenuo dugme."

"Pa naravno, Peleju Antore", izveštačeno se nasmeja Darel. "To što sam ti dao bio je samo model. Vidiš, imam još jedan." On zbací kaput i zgradi duplikat upravljačke kutije kakvu je Antor pregledao, a koja mu je visila o pojasu. "Vidiš", reče Darel i jednim pokretom okrenu dugme na maksimalnu jačinu.

Pelej Antor se sa nezemljskim krikom skljojka na pod. Uvijao se kao u samrtnom ropcu; pobledeli prsti su grčevito hvatali i čupali kosu.

Man brzo podiže svoje stopalo kako ne bi dotaklo telo koje se grčilo, a oči mu se pretvoriše u dva jezera užasa. Semik i Terbor su izgledali kao par gipsanih statua, ukočeni i bleđi.

Ozbiljna izgleda, Darel ponovo okrenu dugme. Antor se još jednom ili dva puta slabo trznu i umiri. Bio je živ, no disanje mu je

raspinjalo telo.

"Podignite ga na kauč", naredi Darel, uhvativši mladića za glavu. "Pomozite mi."

Terbor ga uhvati za noge. Kao da su podizali vreću s brašnom. Posle dugih minuta disanje se uspori, a Antorovi očni kapci zatreperiše i podigoše se. Lice mu je bilo užasno žuto; kosa i telo natopljeni znojem, a kad je progovorio glas mu je bio isprekidan i neprepoznatljiv.

"Nemojte", promrmlja. "Nemojte to da ponovite! Ne znate... Ne znate... Oh-oh!" Beše to dugo, drhtavo ječanje.

"Nećemo to ponoviti", potvrdi Darel, "ako nam kažeš istinu. Ti si pripadnik Druge zadužbine?"

"Dajte mi malo vode" zavapi Antor.

"Donesi je, Terbore, a donesi i bocu s viskijem." Pošto je u Antora ulio naprstak viskija i dve čaše vode, on ponovi svoje pitanje. U mladiću kao da se nešto olabavilo...

"Da", umorno potvrdi. "Pripadam Drugoj zadužbini."

"Koja se", produži Darel, "nalazi na Terminusu - ovde?"

"Da, da. Imali ste pravo u svakom pogledu, dr Darele."

"Dobro! A sad nam objasni šta se zbilo u toku proteklih pola godine. Ispričaj nam!"

"Spavao bih", prošaputa Antor.

"Kasnije! Kazuj!"

Nervozni uzdah. A onda reči - tihe, ubrzane. Ostali se nadviše nad njim ne bi li bolje čuli. "Situacija je postajala opasna. Znali smo da Terminus i njegovi naučnici-fizičari počinju da se bave rasporedom moždanih talasa i da je došao čas da se razvije nešto kao što je mentalni statički uređaj. Istovremeno je narastalo neprijateljstvo prema Drugoj zadužbini. Morali smo to sprečiti, a da ne upropastimo Seldonov plan.

Pokušali smo... da... da kontrolišemo kretanje u tom pravcu. Pokušali smo da mu se pridružimo. Trebalo je da se na taj način sa nas svrate sumnja i pažnja. Da bismo što više odvratili pažnju, pobrinuli smo se da Kalgan objavi rat. Zato sam Mana poslao na Kalgan. Stetinova navodna ljubavnica je jedna od naših. Ona se postarala za to da Man učini potrebne korake..."

"Kalija je..." uzviknu Man, ali ga Darel ućutka jednim pokretom.

Ne obazirući se na ovu upadicu, Antor produži: "Sa njim je otišla Arkadija. Na to nismo računali - ne može se sve predvideti - i zato je Kalija sredila da ona ode na Trantor kako bi sprećila njeno mešanje. To je sve. Izuzev, što smo izgubili."

"Pokušao si da me navedeš da odem na Trantor, zar ne", upita Darel.

"Morao sam vas ukloniti s puta", potvrdi Antor. "Dovoljno je bilo vidno likovanje koje je narastalo u vašem umu. Rešavali ste probleme mentalnog statičkog uređaja."

"A zašto me nisi stavio pod kontrolu?"

"Nisam mogao... Nisam... Dobio sam naređenja. Radili smo prema Planu. Da sam improvizovao, sve bih upropastio. Plan predviđa samo verovatnoće... to znate... kao Seldonov plan." Govorio je bolno dahćuci, maltene nerazgovetno. Glava mu se groznićavo izvijala tamo-amo. "Radili smo s pojedincima... ne sa grupama... u pitanju su vrlo male verovatnoće... izgubili... osim toga... i da sam vas kontrolisao... neko drugi bi izumeo uređaj... nema svrhe... trebalo je da kontrolišem vremena... mnogo suptilnije... Plan samog Prvog govornika... Ne znam sve pojedinosti... ali... nije uspeo." Umuknuo je.

Darel ga grubo prodrmusa: "Još ne smeš zaspati. Koliko vas ima?"

"A? Šta rekoste... a nema ih mnogo... začudili biste se... pedeset... više ne treba."

"Svi su ovde na Terminusu?"

"Petoro-šestoro... napolju u svemiru... kao Kalija... moram da spavam."

Iznenada se podiže kao u nekom snažnom naporu, a izražavanje mu postade jasno. Beše to poslednji pokušaj da se opravda, da ublaži svoj poraz.

"Gotovo da sam te pobedio pred kraj. Isključio bih odbranu i šćepao te. Video bi ko je gospodar. Ali dao si mi model... odavno si posumnjao u mene..."

Najzad zaspao.

Sa strahopoštovanjem, Terbor upita: "Od kada sumnjaš u njega, Darele?"

"Još od onda kada se prvi put pojavio", mirno odvrati. "Rekao je da dolazi od Klejzija. Međutim, poznavao sam Klejzija i znao sam kako smo se rastali. Bio je fanatik u pogledu Druge zadužbine, a ja sam ga ostavio na cedilu. Moji lični razlozi bili su razboriti; naime, smatrao sam da će biti najbolje i najsigurnije da se dalje pozabavim sopstvenim idejama. To Kejziju nisam mogao reći, a i da jesam, ne bi me saslušao. Za njega sam bio kukavica i izdajnik, a, možda, čak i agent Druge zadužbine. On je bio čovek koji ne oprašta - i od tog dana pa skoro do dana svoje smrti nije sa mnom imao nikakve veze. A onda, naprečac, u toku poslednjih nedelja svog života piše mi - kao stari prijatelj - kako bih primio za saradnika njegovog najboljeg učenika koji mnogo obećava i ponovo započeo stara istraživanja.

To nije ličilo na njega. Tako nešto on ne bi učinio, osim ukoliko se nije nalazio pod spoljnim uticajem; počeo sam da se pitam da mu nije prava namera bila da kod mene uvede pravog agenta Druge zadužbine. A tako je i bilo..."

Uzdahnuo je i na trenutak sklopio oči.

Semik s oklevanjem upita: "Šta ćemo sa svima njima... sa ovima iz Druge zadužbine?"

"Ne znam", tužno reče Darel, "pretpostavljam da bismo ih mogli prognati. Na primer, na Zoranel. Mogli bismo ih tamo smestiti, i planetu okružiti mentalnim statičkim poljem. Polovi bi mogli biti razdvojeni. Ili, još bolje, mogli bismo ih sterilizovati - pa bi kroz pedeset godina Druga zadužbina bila stvar prošlosti. A možda bi blaža bila tiha smrt za sve njih."

"Šta misliš", upita Terbor, "da li bismo mogli naučiti da koristimo to njihovo posebno čulo? Ili se oni sa njim rađaju kao Mazgov?"

"Ne znam. Mislim da se razvija dugim vežbanjem, pošto encefalografija ukazuje na to da za njega u čovečjem umu postoje latentni potencijali. Ali šta bi s tim čulom? Njima nije pomoglo."

Mada ne reče ništa, u glavi su mu misli vikale.

Bilo je suviše jednostavno - suviše jednostavno. Pali su ti nepobedivi, pali kao nitkovi iz knjiga, a to mu se nije sviđalo.

Galaksijo! Kad čovek može znati da nije marioneta? Kako čovek

može saznati da nije marioneta?

Arkadija se vraća kući i on se u sebi zgrozi od onog s čim će na kraju morati da se suoči.

Kod kuće je bila već nedelju, a zatim i dve nedelje dana, no on je i dalje zauzdavao te misli. Kako i ne bi? Tokom izbivanja nekom čudnom alhemijom pretvorila se od deteta u mladu ženu. Ona mu je bila veza sa životom; veza sa onim gorkoslatkim brakom koji jedva da je trajao duže od medenog meseca.

A onda, kasno jedne večeri, primeti što je neusiljenije mogao: "Arkadija, zbog čega si zaključila da Terminus sadrži obe Zadužbine?"

Nalazili su se u pozorištu, na najboljim mestima sa trodimenzionalnim ekranom za svakog ponaosob, obukla je novu haljinu za tu priliku i bila vrlo zadovoljna.

Ona se na trenutak zagleda u njega, a onda nemarno odvrti: "Oh, ne znam, oče. Tako mi je došlo."

Oko Darelovog srca zadeblja sloj leda.

"Razmisli! Važno je. Zbog čega si zaključila da su obe zadužbine na Terminusu?"

Ona se malo namršti. "Pa zbog Gospođe Kalije. Znala sam da je ona iz Druge zadužbine. I Antor je to rekao."

"Ali ona je bila na Kalganu", bio je uporan Darel. "Zbog čega si se odlučila za Terminus?"

Pre nego što će odgovoriti Arkadija dozvoli da protekne nekoliko trenutaka. Zbog čega je to zaključila? Imala je neki užasni osećaj da nešto izmiče njenoj moći poimanja.

"Stvari su joj bile poznate - Gospođi Kaliji - sigurno je dobijala obaveštenja sa Terminusa. Zar ti ovo ne zvuči kako treba, oče?"

No on samo odrečno mahnu glavom.

"Oče", uzviknu ona. "Znala sam. Što sam više razmišljala, to sam postajala sigurnija. Prosto je izgledalo logično."

Pogled njenog oca beše kao izgubljen. "Ne valja, Arkadija. Ne valja. Intuicija je sumnjiva kad je vezana za Drugu zadužbinu. To shvataš, a? Možda je to bila intuicija, a možda kontrolisanost."

"Kontrolisanost! Misliš da su me promenili? A, ne! Ne, nisu

mogli." Ona se odmače od njega. "Pa zar nije Antor rekao da je sa mnom sve u redu? To je priznao. Sve je priznao. A ovde na Terminusu pronašli ste celu bandu. Zar ne? Zar ne?" Disala je ubrzano.

"Znam, ali... Arkadija, pusti me da izvršim encefalografsku analizu tvog mozga."

Ona usplahireno odmahnu glavom: "Ne oče, ne! Suviše se bojim."

"Zar mene, Arkadija? Nemaš čega da se plašiš. Ali moram znati. Ti to razumeš, zar ne?"

Nakon toga ona mu se samo jednom obrati. Pre nego što će okrenuti poslednji prekidač, ona ga grčevito uhvati za ruku. "Šta će biti ako jesam drukčija, oče? Šta ćeš morati da učiniš?"

"Ništa neću morati da učinim, Arkadija. Ako si drukčija, otići ćemo odavde. Vrat ćemo se na Trantor, ti i ja, i... i neće nas biti briga za bilo šta drugo u Galaksiji."

Nikada se Darel u životu analiza nije tako oteгла i toliko ga koštala. Kad je bila gotova, Arkadija je ležala šćućurena ne usuđujući se da pogleda. A onda ga začu kako se smeje i to je već dovoljno kazivalo. Skoči i baci se u njegovo rašireno naručje.

Nevezano je pričao dok su se grlili. "Kuća se nalazi usred mentalnog statičkog polja, a tvoji moždani talasi su normalni. Uistinu smo ih nadmudrili, Arkadija, i sad možemo da se vratimo življenju."

"Oče", zadihano upita, "ne bismo li sad mogli pustiti da nam dodele medalje?"

"Otkud znaš da sam molio da me izostave?" Odmače je, pa se ponovo nasmeja. "Nije važno, ti sve znaš. U redu, dobićeš tvoju medalju i to na podijumu, uz govorancije."

"I još nešto, oče?"

"Da?"

"Da li bi od sada mogao da me zoveš Arkadi?"

"Ali... Dobro, Arkadi!"

Polagano ga je veličina pobede ispunjavala i prožimala. Zadužbina - Prva zadužbina - sada jedina Zadužbina - bila je apsolutni gospodar Galaksije. Više nije bilo nikakvih prepreka između njih i Drugog carstva - između konačnog ispunjenja

Seldonovog plana.

Jedino je potrebno da se maše za njim...

Zahvaljujući...

22. NAJZAD PRAVI ODGOVOR

Jedna soba na jednom svetu!

I jedan plan čiji se plan ispunio.

Prvi govornik podiže pogled u Učenika: "Pedeset ljudi i žena. Pedeset mučenika! Znali su da to znači smrt ili trajno zatočeništvo, a čak nije postojala ni mogućnost da se tako usmere da se spreči posustajanje - pošto bi se takva usmerenost mogla otkriti. A ipak, nisu posustali. Sproveli su Plan u delo zato što su voleli ovaj veći Plan."

"Zar ih nije moglo biti manje?" sa sumnjom upita Učenik.

Prvi govornik lagano odmahnu glavom: "Bila je to donja granica. Da ih je bilo manje, ne bi bilo uverljivo. Zapravo, čista objektivnost bi iziskivala sedamdeset i petoro, kako bi postojala rezerva za slučaj greške. Ostavi to. Da li si proučio tok akcije koju je pre petnaest godina brižljivo pripremio Savet Govornika?"

"Da, Govorniče."

"I uporedio ga sa stvarnim odvijanjem?"

"Da, Govorniče"; posle kraćeg ćutanja, on dodade: "bio sam prilično iznenađen, Govorniče."

"Znam. Uvek se javlja iznenađenje. Kad bi znao koliko je ljudi mučno radilo i koliko meseci - tačnije, koliko godina - da bi se došlo do savršenstva, bio bi manje iznenađen. A sad mi reci šta se desilo - rečima. Želim da čujem tvoj prevod matematike."

"Da, Govorniče." Mladić sabra svoje misli. "U osnovi, ljudima iz Prve zadužbine bilo je neophodno da postanu potpuno ubeđeni da su pronašli i uništili Drugu zadužbinu. Na taj način će se postići vraćanje na prvobitni plan. Tako Terminus ponovo ne bi ništa znao o nama, niti bi nas uključivao u svoje proračune. Ponovo bismo bili skriveni i sigurni - po cenu pedeset ljudi."

"A kakva je bila svrha Kalganskog rata?"

"Da dokaže Zaduzbini da može potući fizičkog neprijatelja - da izbriše uvredu koju je Mazgov naneo njihovom samoštovanju i samouverenosti."

"Tu tvoja analiza nije dovoljna. Zapamti, stanovništvo Terminusa

je na nas gledalo sa nesumnjivom dvosmislenošću. Mrzeli su nas i zavideli nam zbog naše navodne superiornosti, a ipak su se implicitno oslanjali na nas u očekivanju da ih zaštitimo. Da smo bili 'uništeni' pre Kalganskog rata, došlo bi do panike širom Zadužbine. Nikada ne bi imali hrabrosti da se suprotstave Stetinu da ih je tada napao, a on bi to učinio. Jedino se u punom zanosu pobeđe moglo obaviti 'uništenje', a uz najmanje loših efekata. Čekati, makar i godinu dana, moglo bi samo značiti preterano hlađenje raspoloženja da se uspe."

Učenik klimnu: "Razumem. Kretanje istorije će se nastaviti bez ikakvog odstupanja od pravca naznačenog u Planu."

"Osim ako ne bude novih nepredviđenih i pojedinačnih slučajeva", naglasi Prvi govornik.

"A ako do toga dođe", upade Učenik, mi smo i dalje tu. Osim... Osim... U sadašnjem stanju postoji jedna strana koja me zabrinjava, Govorniče. Prvoj zadužbini je ostao mentalni statički uređaj - to moćno oružje protiv nas. To je nešto čega pre nije bilo."

"Dobro uočeno. Međutim, nemaju protiv koga da ga upotrebe. Postala je to jalova naprava; baš onako kao što će i encefalografska analiza postati jalova nauka kad joj mi kao opasnost ne budemo davali podstreka. Ponovo će druge vrste saznanja donositi važnije i neposrednije plodove. Stoga će ova prva generacija naučnika koji su se bavili umom biti i poslednja u Prvoj zadužbini - a kroz jedan vek mentalni statički uređaj će biti gotovo zaboravljeni deo prošlosti."

"Pa..." Učenik je u mislima računao. "Pretpostavljam da imate pravo."

"Mladiću, imajući u vidu tvoju budućnost u Savetu, najviše mi je stalo da shvatiš razloge sitnih intervencija u našem planu u toku poslednje decenije i po, koje su se nametnule zbog toga što smo imali posla s pojedincima. Recimo, način na koji je Antor morao izazvati podozrenje protiv sebe, ali da ono dozre u pravi čas, mada je to bilo relativno jednostavno.

Ili, kako se manipuliralo atmosferom, a da se niko na Terminusu preuranjeno ne priseti da bi sam Terminus mogao biti taj centar što ga traže. To znanje se moralo dati devojčici Arkadiji koju niko, osim oca, ne bi saslušao. Posle toga je morala biti poslata na Trantor,

kako bi se obezbedilo da se prevremeno ne poveže sa ocem. To dvoje je predstavljalo dva pola hiperatomskog motora; bez onog drugog svaki bi bio neaktivan. A prekidač je trebalo pomeriti - ostvariti vezu - baš u pravom času. Za to sam se ja postarao!

Trebalo je konačnom bitkom upravljati kako valja. Trebalo je zadužbinsku flotu ispuniti samopouzdanjem, a kalgansku pripremiti na beg. I za to sam se pobrinuo!"

"Govorniče, izgleda mi da ste... ovaj... da smo svi mi računali na to da dr Darel neće posumnjati da je Arkadija naše oruđe. Iz moje provere proračuna proizilazila je verovatnoća od nekih trideset odsto da će posumnjati u to", primeti Učenik. "Šta se to onda desilo?"

"Pozabavili smo se time. Šta su te naučili o 'prepravljenim zaravnima'? Šta je to? Svakako ne dokaz uvođenja neke emocionalne osnove. Prepravka se može izvesti tako da ne postoji ni najmanji izgledi da se otkrije makar i najsavršenijom encefalografskom analizom. Znaš, to ti je posledica Lefertove teoreme. Ono što se vidi je uklanjanje, odsecanje prethodne emocionalne predrasude. To se mora videti.

Antor se, naravno, postarao da Darel sazna sve o 'prepravljenim zaravnima'.

Međutim... Kako se pojedinac može podvesti pod kontrolu a da se to ne opazi? Kad nema prethodnih emocionalnih predrasuda koje valja ukloniti? Drugim rečima, kad je pojedinac novorođenče s 'neispisanim' mozgom. Ovde na Trantoru, pre petnaest godina, Arkadija Darel je bila takvo novorođenče; bilo je to u ono vreme kad je u strukturu Plana ucrtana prva linija. Nikada neće saznati da je kontrolisana i utoliko će bolje proći, pošto je kontrolisanje njene ličnosti dovelo do razvoja prevremeno sazrele i inteligentne ličnosti."

Prvi govornik se kratko nasmeja. "U izvesnom smislu najviše zapanjuje ironija svega ovoga. U toku četiri stotine godina toliko je ljudi bilo zaslepljeno Seldonovim rečima 'Drugi kraj Galaksije'. Ovom problemu prilazili bi razmišljajući na sebi svojstven način, na način svojstven fizičkoj nauci: izračunavali su gde je drugi kraj pomoću uglomera i lenjira, završavajući na nekoj tački na periferiji koja bi se nalazila na sto osamdeset stepeni duž ruba Galaksije ili, pak, na polaznoj tački.

Uprkos tome, najveća opasnost za nas ležala je u činjenici da postoji moguće rešenje zasnovano na načinu razmišljanja specifičnom za fiziku. Kao što znaš, Galaksija nipošto nije pljosnati jajoliki objekt, niti je periferija zatvorena kriva. U stvari, ona je dvostruka spirala, kod koje se na glavnom kraju nalazi najmanje osamdeset odsto naseljenih planeta. Terminus je na kraju spoljašnjeg kraja kraka spirale, a mi smo na drugom - jer šta bi bio suprotni kraj spirale? Pa, središte.

No, to je beznačajno. To je slučajno i irelevantno rešenje.

Do rešenja se smesta moglo doći da su se oni koji su se pitali prisetili da se Hari Seldon bavio društvenom naukom, naukom a ne fizikom, i da su sledstveno tome uskladili svoje misaone procese. "Šta bi za jednog naučnika društvenog smera mogli biti 'suprotni krajevi'? Suprotni krajevi na karti? To, svakako, ne. To bi bilo mehaničko tumačenje. Prva zadužbina bila je na periferiji gde je prvobitno Carstvo bilo najslabije, gde je bio najslabiji njegov civilizujući uticaj, gde su njegovo bogatstvo i kultura gotovo odsutni. A gde je društveno suprotni kraj Galaksije? Pa, tamo gde je prvobitno Carstvo bilo najjače, gde je bio najsnažniji njegov civilizujući uticaj, gde su najviše bili zastupljeni njegovo bogatstvo i kultura.

Ovde! U središtu. Na Trantoru, prestonici Carstva u Seldonovo doba.

A bilo je to tako neizbežno. Hari Seldon je za sobom ostavio Drugu zadužbinu kako bi sačuvala, usavršila i proširila njegovo delo. To se znalo, ili nagađalo tokom pedeset godina. Međutim, gde se to najbolje može uraditi? Na Trantoru - gde je radila Seldonova grupa, gde su se decenijama gomilali podaci. A svrha Druge zadužbine je bila da zaštiti Plan od neprijatelja. I to je poznato! A gde je bio izvor najveće opasnosti za Terminus i Plan?

Ovde! Ovde na Trantoru, gde je Carstvo, iako već tri veka umiruće, još moglo da uništi Zaduzbinu samo ako bi se na to rešilo.

A kada je pre jednog kratkog veka Trantor pao, bio opustošen i potpuno uništen, prirodno je da smo bili kadri da zaštitimo naše sedište tako da je na čitavoj planeti samo Carska biblioteka sa okolinom ostala netaknuta.

Galaksiji je to bilo dobro poznato, ali je i taj tako rečit nagoveštaj ostao nezapažen.

Ovde na Trantoru Ebling Miz nas je otkrio i baš ovde smo se pobrinuli da to otkriće ne preživi. Da bi se to postiglo, bilo je nužno postići da normalna devojka iz Zadužbine savlada ogromne mutantske sposobnosti Mazgova. Takav fenomen je sigurno mogao stvoriti podozrenje prema planeti na kojoj se odigrao... Ovde smo po prvi put proučili Mazgova i isplanirali njegov konačni poraz. Ovde je Arkadija rođena; ovde je započeo niz zbivanja koja su dovela do velikog povratka na Seldonov plan.

Svi oni naši propusti u čuvanju tajne; sve one ogromne praznine ostale su nezapažene zbog toga što je Seldon govorio o 'drugom kraju' na svoj način, a oni su ga, opet, tumačili na njihov."

Odavno je Prvi govornik prestao da se obraća Učeniku. Beše to, u stvari, neko izlaganje samom sebi, dok je stajao pored prozora gledajući nagore u neverovatni plan nebeskog svoda, u ogromnu Galaksiju koja će od sada pa zauvek biti sigurna.

"Hari Seldon je Trantor prozvao 'Krajem Zvezda', a zašto i ne bismo koristili tu pesničku slikovitost", prošapta on. "Sa ovog stranca jednom se upravljalo čitavim univerzumom; sve su zvezde vrpcom bile vezane za njega. 'Svi putevi vode na Trantor, a na njemu se sve zvezde završavaju', kaže jedna stara poslovice."

Pre deset meseci Prvi govornik je posmatrao te iste gusto zbijene zvezde - nigde toliko zbijene kao što su u središtu tog golemom grozda materije koju Čovek naziva Galaksijom - posmatrao ih je sa zebnjom; no sada se neko setno zadovoljstvo čitalo na okruglom rumenom licu Prima Palvera - Prvog govornika.

Sadržaj

Prvi deo: TRAGANJE MAZGOVA

1. DVA ČOVEKA I MAZGOV

Prva međuigra

2. DVA ČOVEKA BEZ MAZGOVA

Druga međuigra

3. DVA ČOVEKA I SELJAK

Treća međuigra

4. DVA ČOVEKA I STARCI

Četvrta međuigra

5. JEDAN ČOVEK I MAZGOV

6. JEDAN ČOVEK, MAZGOV - I NEKO DRUGI

Poslednja međuigra

Drugi deo: TRAGANJE ZADUŽINE

7. ARKADIJA

8. SELDONOV PLAN

9. ZAVERENICI

10. BLIŽI SE KRIZA

11. SLEPI PUTNIK

12. GOSPODAR

13. GOSPOĐA

14. STREPNJA

15. KROZ MREŽU

16. POČETAK RATA

17. RAT

18. SENKA SVETA

19. ZAVRŠETAK RATA

20. "ZNAM..."

21. ZADOVOLJAVAJUĆI ODGOVOR

22. NAJZAD PRAVI ODGOVOR